SEBASTIANI MONTICVLI VINCENTINI. I. C.

PVBLICI IN GYMNASIO *Patauino legum interpretis;*

Tractatus de Inuentario Hæredis:

IN QVO PLERAQ'VE SPARSIM AB alijs tradita, in vnum breuiter collecta; Et rursus non pauca ab ipso nuper excogitata comperies: Quò facilius vnusquisque ad legendum alliciatur, atque ipsius sensum, geniumque scrutari possit.

Adiectum est Glossema. ad l. fin. C. de iure deliber.

Cum Indice, & Summarijs Rerum, & Vocabulorum.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Apud Franciscum Zilettum. 1571.

ILLVSTRISSIMO VIRO
FABRITIO AVSTRIAE, CORRIGII COMITI. I. C.
Patrono suo, ac Mecænati Optimo.

Sebastianus Monticulus. S. P. D.

MEMOR tuæ humanitatis, quam mihi Pataiuij pridem; mox Romæ absens, & alibi exhibuisti; maxima afficior lætitia, nisi quòd ingratissimus mihi esse videor, prius quàm tibi aliquatenus obsequar, & gratificer. Tuum proinde erit iubere, meum parere. Persæ; Quod grauissimo Xenophontis Elogio proditum est libro primo de Pædia Cyri; Ingratitudinis vitium admodum detestabantur; Et contra eum, qui pòsset referre gratiam, nec referret; Iudicium publicum constituebant; Quò non so-

lum ingratus accuſaretur. Sed eo exemplo alij admoniti viciſsim grati, & beneuoli vltrò eſſe diſcerent. Præclara mehærcle res, & memorabile inſtitutum, quo mortalium corda ad benè agendum excitentur, atque in ſerenum vitæ Atrium, & minimè flexuoſum dirigantur. Qua in re, Vir Magnanime, gloriari plurimum potes, quandoquidem ſcientiarum campos excurrens, ac Hiſtoriæ, quæ humanæ vitæ ſpeculum, & imago eſt; euentus conferens, ita animum corpusq; exornaueris; vt non tantum naturæ igniculis, & primordijs, quantum ſedula educatione, literarumque adminiculis, in omnem partem paratus ſis, & opportunus, cunctis amabilis, & munificus non fuco, non fallacijs, non mendacibus promiſsionibus, ſemper illud Socraticum præ oculis habens. Vt in ſi-

mulacro,

mulacro, Ita in vita omnes partes pulchras esse oportet. Decimus nunc est annus, cùm hîc Patauij studiorum causa degeres. Nullus inter nos sermo contingebat quin prudentiam, temperantiam, magnanimitatem, cæteraq; animæ pulcherrima simulacra statim effunderes, atq; imprimeres. Iuri ciuili ita operam dabas, vt fessus sæpè, cupidus nunquam inde discederes, non vt pleriq; faciunt, præsertim tui similes, maiorum gentium Proceres, selectiq; Principes, qui quædam degustant primoribus labris interiores latices expauescentes; sed vt è pleno fonte bibens, mentem inexhausto potu reficeres. Neq; ob id tamen, aut propter tot alias Heroicas dotes fastu, superbiaq; erigebaris. Fastum semper, & superbiam, inanesq; titulos abhorruisti. Quid enim prodest homini quòd Rex

quòd Princeps natus ſit? Fortunæ hæc ludibria ſunt, temporiſque ſpolium. Veſtem elegantem fert? At hanc ouicula, & vermiculus prius geſſit. Aurum poſsidet, & latifundia? At hæc non raro Terræ ſordida opercula malis porrigunt. Delitiarum, voluptatumque luxu difluit? At citò ingemiſcit, & dolor, pœnitentiaque à tergo ſequitur. Sola virtus, & temperantia diuinum donum eſt, quæ fortunæ vim arcet; nitorem confert, & venuſtatem; Theſauros aperit immarceſcibiles; ſpiritum recreat, & oblectat. Neq; ea eſt vera virtus, & fama, quam quis ambitioſè aucupatur precibus, pretioque corruptus, & vanis acclamationibus, applauſibusque laceſsitus; Veluti nec Sol expectat preces, & incantationes vt exoriatur, ſed illicò fulget. Ad hanc ſemper tui progenitores reſpe-

xerunt,

xerunt, & præcipuè Illustrissimus, ac Reuerendissimus Patruus tuus. S.R.E. Cardinalis, probitate insignis, religione pius, consilio perspicax, Executione alacer, tam Deo gratus, tam sanctissimo Domino nostro Pio. V. Pon. Max. in tot Ecclesiæ turbinibus promptus, & auxiliaris. Verùm nec tempus, nec animus nunc est laudes tuorum extollere. Hoc tantum nunc agam; vt tractatum hunc meum de inuentario hæredis in sinum tuum recipias, & protegas; quem sub tuo nomine edere uolui, nõ vt beneficiorum tuorum merita rependerem, sed vt abs te spiritum, roburque nanciscens sese audacter proferat atque influat in pectora grauium, prudentiumque virorum. Delectabit te illud imprimis, opinor, quòd, vt de te expertus sum, reiecta argumentorum, allegationumq; congerie, statim

tim meam aliorumq; profero senten tiam; satius esse existimans paucis multa, quàm multis verbis pauca concipere: Quod è nostris Neratius, & splendidissimus Papinianus mirificè perstiterunt. Accipe, Comes Illustrissime, munusculum hoc meum, pignus beneuolentiæ, & obseruantiæ meæ erga te, familiamque tuam. Vale incolumis, & animum exhilara. Si quidem (teste sapiente) Cor lætum exhilarat frontem, mærore animi deijcitur spiritus.

Data Patauij Tertio Nonas Octobris. M. D. LXXI.

MON-

MONTICVLVS LECTORI. S.

MVLTA Decernuntur, pauca uerò perficiuntur. Decreueram, Spoponderamque simul in lucem promere integrum commentarium super uolumine Institutionum post illos tres titulos, quos priore anno emisi. Veruntamen tot curę, negotiaque superuenerunt, ut uix huic tractatulo extremam manũ imponere potuerim. Exit proinde, lector amantissimè lucemque paulatim haurire sperat partus iste meus, non prorsus abortiuus. Tu illum rore humanitatis asperge. Amoris igne accende, procul fugans nimbos malignitatis atque inuidiæ gelu dissoluens. Difficillimum omnium est inquiebat Demosthenes, multis placere. Addo ego. Nec minus difficile est sibi ipsi placere. Carpit unus quod alius probat. Rursus ille renuit quod iste admittit. Sic namque est ingenium hominis ut nullibi consistat, uel quod imperfectio humana ita ferat; Vel quòd liuor, & inuidentia transuersos ducat; uel quòd animorum dissimiles sint ortus, & motiones. Vt uerum de me fatear. Difficilis sum stomachi,

nau-

nauseamque exilia mihi cient; & plerunque infensior, & morosior mihi sum quàm aliis; Et si ad normam mei sensus hoc opus expenderem multa mediusfidius expungerem & reponerem, nisi quòd in Glossemate ad legem finalem satis mihi complacui. Errata quædam colligere statueram, sed quoniam in paucis sensus uariatur, si quis paulisper aduertat consultò omisimus. Boni, æquique consule amice lector, quicquid à me tibi offertur. Interim moliar aliud opus, tractatum scilicet de Infamia; Ad cuius fontem si quis accesserit & faciem lauerit non prorsus næuis carebit, neque inuerecundus abibit. Vale.

IN

IN MONTICVLI LIBRVM DE INVENTARIO HAEREDIS.

IO. FRANCISCI DECIANI I. V. D. Carmen.

HI, quos MONTICVLVS uernanti tempore flores
Parturit, & carpens in serta nitentia nectit.
Montiuagis Nymphis, & Monticolis Satyriscis:
Non si bruma cadat cœlo, uel sirius ignis,
Vel grando, populisq; ferens fastidia turbo,
Decutient rorem irriguum, pulchrumq; nitorem;
Qualis Apollineam fundens super æquora lucem
Titan purpureo depellit lumine noctem.
Et fulgens tenebras horrentia cogit in antra
Per Tartesiacum Bætem, Gangemq; per Indum
Talis MONTICVLVS feret hæc monumenta iacentes
Per populos uulgata diu dum soluerit omnem
Materiem infusam gremio telluris amatæ
Omnipotens Pater antiquamq; resurgere molem
Iusserit, & magnum nutarit perdere mundum.
Quanuis ille uagos amittet uiscere partus,
Et facunda aberunt interni flumina fontis;
Attamen insurget, cœliq; sub astra erectur;
Atq; aram pulchra superabit lampade Diuum.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM.

QVAE IN HOC OPERE continentur.

ABSENS hæres quo pacto iudicetur, ut habeat tépus anni ad inuentarium. nu. 67. fol. 133
Accusatus, & accersitus non habetur pro conuicto nu. 152 fol. 151
Acta, & monumenta publica per notariũ deputatum sunt scribenda nu. 23 48
Actio hæredis cum inuentario contra defunctum non confunditur, & cur, & an id uerum sit ipso iure. nume. 11 64
Actio filij pro legitima in bonis patris, an confundatur aditione. nu. 12 eo.
Actio quem tenet de euictione, is agens repellitur exceptione. nu. 92 81
Actio, & passio non cadunt in eodem subiecto num. 132. 92
Actio hæredis aditione confunditur, & cur, & quomodo, ubi quod non confunditur respectu fideicommissarij uniuersalis. num. 194 107
Actionem habens, multò magis habet exceptionem. nume. 118 142
Actiones, quæ confundantur aditione. nu. 147 95
Actiones hæredis cum inuentario contra defunctum non confunduntur, & cur, & quæ inde commoda feret hæres, & ibi quatuor referuntur opiniones circa confusionem nu. 140. 147
Actioni perpetuæ an currat præscriptio intra tempus inuentarii. nu. 173. 155
Actum nihil censetur, donec aliquid superest agendum, nu. 45 128
Adire quis non cogitur licèt suus hæres hodie sit. nume. 20. 123
Adire, pro hære de gerere, non

non recusare paria sunt in hac materia. nu. 190. 158
Adiri hæreditas in perpetuũ potest.i. usque ad xxx. annos.nu. 4 44
Aditio bonorum cum facta sit, ille non tenetur ultra uires.nu.17 28
Aditio utrum inducatur per confectionem inuentarii.nu.6 44
Aditione hæreditatis an, & quæ actiones confundantur.nu.147 95
Aditio non præsumitur nisi probetur.nu.177 155
Aditione an confundatur rei uindicatio, & hypothecaria si non fiat inuentarium nu.125 90
Aduentitia an per patrem alienari possint. n. 140. 94
Aes alienum præualet legitimæ, etiam post mortem emergens.nu.104 84
Aes alienum nunquid perimat ipso iure legitimam ueluti legata.nu.120 143
Aestimatio singularum rerum facit sciri quantum sit in bonis.nu.127 144
Agens petitione hæreditatis : an retardetur in petitorio. nu.168 100
Agens petitione hæreditatis an possit suo iuramento exprimere hanc, uel illam esse in bonis. numer.197 159
Alienare res suas quilibet potest, uel inter uiuos, uel per ultimam uoluntatem, filios habeat, siue non.num.3 21
Alienare quilibet potest licèt prius contraxerit uel testatus sit.nu.8.fol.38.& nu.144 95
Alienata per patrem sunt irreuocabilia.nu.38 69
Alimenta an in foro Cæsaris præstauda sint spurio numer.9 20
Annus inuentarij est continuus non utilis. num.68. 133.
Antiqui non dabant tot titulos, & tot præfationes. numer.2 120
Arrogator succedens arrogato: an faciat inuentarium. num.15 28
Augustus uetuit edicto ne dominus uocaretur nuro.3 120
Author artificium suum iuris perficere cupit, ex quo discetur stilus, methodusque facilis docendi, & intelligendi.nu.50. 13
Author explicat quo sit genio

nio, & ꝙ patienter repulsum tulit, & ibi inuehitur in obtrectatores. nu. 174. 102

B

Bartolus discipulus Raynerij de Furliuio. nu. 19. 5

Benefacere alteri nemo cogitur. nu. 149 96

Bona singula quo ordine sint describenda in inuentario nu. 48 53

Bona descripta in inuentario per errorem: an domini per hæredem adimi poterũt absque citatione creditorum, uel legatariorum uel iudicis. nu. 54 54

Bona de nouo reperta an sint in inuentario addenda. nume. 55 eod.

Bona tot cẽsentur esse, quot sunt descripta in inuentario, & ibi uide illationes. nu. 44 12

Bona hęredis nunquàm includuntur in fideicommisso. nu. 180 104

Bona an sint ponenda in cõspectu, & æstimanda. nu mer. 46 129

Bona quæ inserantur in inuentario. nu. 42 127

Bonis defuncti uenditis, hæres cum inuentario euitat infamiam. nu. 58 73

C

Cedens bonis non tenetur ultra uires nu. 28 29

Cedens hæres cessi an iuuetur inuentario. nu me. 81 79

Cedens quando agere possit. nu. 82 eod.

Cedens tenetur de euictione. nu. 83 eod.

Cedere an põssit hæres in præiudiciũ creditorum & legatariorum. nu. 85 80

Cessio bonorum solenniter non sit, ubi hæres cedens fecit inuentarium, & an hæres sine inuentario cedere bonis possit. nu. 55. 73

Cessionarius succedens cedenti an iuuetur inuentario. nu. 88 81

Citandi an sint debitores in inuentario. nu. 51 53

Citari debent legatarii & creditores ad confectionem inuentarii. nu. 13 46

Citati quando sunt aliqui, aliqui nõ, an ualeat inuentarium. nu. 51 130

Citatio quatuor modis fieri poteſt. nu. 14 46

Citatio ad inuẽtarium quæ continere debeat. numero

ro

to.15 eod.
Citatio an probetur facta per dictum solius nuntii. nume.16. eodem
Citatio unica sufficit pro inuentario.nu.17 47
Citatio non potest fieri die feriata.nu.21 eod.
Citatio ad inuentarium an fiat per iudicem.nu. 52. 130.
Clericus an citari poterit ad inuentarium per iudicem laicum nu.20 47
Cognitio rei & ueritas a modicis primordiis deriuatur.nu.48 13
Cohæredibus singulis an tribuatur ius inuentarii, & an unus possit facere inuẽtarium inuitis, & inscijs aliis num 24 7
Cohæredes an teneantur subscribere, facto inuentario ab uno cohærede.nu me.25 eod.
Cohæres an suæ portionis tantum possit facere inuentarium.nu.27 eod.
Cohæres unus ex pluribus an teneatur pro alio si nõ fecerit inuentarium.num. 45 32
Cohæres respectu cohæredis non tenetur facere inuentarium.nu.187 198
Compromissum an tollat beneficium inuentarii. nume.7 110
Condictio ex lege, & condictio indebiti cur dentur creditoribus & legatariis, & quid differat una ab alia nume. 119 143
Confectio inuentarii an inducat aditionem hæreditatis. nu.6 44
Confiscatio an includat bona & hæreditatem delatam hæredi delinquenti.nu.66 75
Conscientia dicta est quasi cordis scientia.nu.3 18
Conscientiæ forum quale sit.nu.2 eod.
Consuetudo facit ut hæres non conficiens inuentarium non teneatur ultra uires.nu 11 20
Consuetudine, lege, pacto, statuto, & ultima uoluntate potest inuentarium remitti. nu.28 7
Contrahentibus an liceat in foro conscientiæ se inuicem decipere.nu.6 19
Credita quæ, uel legata non patiantur dilationem inuentarii.nu,162 153
Creditor an inuito hærede facere possit inuentarium nu.51.& 53 33

Cre-

Creditor nominatus in inuentario, an agat contra hæredem.nu.49 53
creditor chyrografarius an quandoque præferatur hypothecario.nu.47 72
Creditor cedens an iuuetur inuentario succedens cessionario.nu.87 80
Creditor hæres fideiussoris an, quando, & quomodo agat nu.76 78
Creditor hæres debitoris cessi: an iuuetur inuentario.numero 90 81
Creditor succedens debitori,an retrahat,seu reuocet nu.139 94
Creditor hæres possessoris an iuuetur inuentario. nu. 146 95
Creditor cui solutum est ab hęrede,an teneatur solutum cum alijs communicare.nu.85 137
Creditor defuncti etiam lucratiuus præfertur omnibus legatariis.n. 101. 140
Creditor quandoque hæredem, quandoque legatarios; quandoque emptorem conuenit, & an unum ex pluribus possit conueni re. nu. 126 144
Creditor quando ueniat contra legatarios. numero.104 140
Creditor qua actione experiatur contra legatarios. nu.105 eod.
Creditor priuilegiarius an præferatur hypothecario. nu.116 142
Creditores interdum non debent debitores omnibus bonis spoliare.nu.19. 28
Creditores uel alij si fateantur nihil plus fuisse in bonis,hæres non tenetur ultra res.nu.40 30
Creditores & legatarij sunt citandi ad confectionem inuentarij. nu. 13 46
Creditores non possunt interdicere hæredi ne faciat inuentarium.nu. 35 9
Creditores & legatarii an excludantur propter impensas funeris, uel similes. nu.10 63
Creditores hęreditarii duos habent reos hæredem, & fideicommissarium.nu.84. 79.
Creditores hæredis an habeant bona superfluentia defuncti,& ē contra credi tores hæreditarii an habeant bona superfluentia hæredis.nu.171 101
Creditores rerū pro funere data-

datarũ an excludant alios creditores & legatarios. nu.192 106
Creditores defuncti quomodo concurrant cũ creditoribus hæredis. nu. 196 107
Creditores, & legatarij an possint eligere hæredẽ, uel emptorem, uel fideicõmissarium. nu. 205. 109
Creditores quando, & quo modo reuocẽt soluta aliis creditoribus. & qua actione nu.115. & nu.117. 142
Creditores an aliquid conferant ad impensam funeris. nu.129. fol.144. & nu. 132 145
Creditoribus quo pacto cõsuletur aduersus hæredem morosum, uel non facientem inuentarium. nu. 52. fol.33
Creditores an aliquod commodum consequantur ex inuentario hæredis. num. 62. 35
Creditoribus suis an possit hæres soluere intra tẽpus inuentarii. nu.172 155
Creditorum unus an exigere possit ab hęrede debitoris cum inuentario. num. 153 97
Crucis signum in inuentario poni debet, etiam ab hærede illiterato. nu.36.90
Crucis omissio an uitiet inuentarium. nu. 37 eod.
Crucis signum adhibetur in inuentario, & cur, & an hæres debeat utrunque facere, idest signum crucis, & subscriptionem. nu. 59 131
Crux est principium inuentarii, subscriptio finis. nu. 60 132
Cupiditas, & impudentia hominum taxatur. numero 31 8
Cursus humanarum rerum lubricus est, & uariabilis. num.5 3

D

Damna post mortem onerant hæredem sine inuentario. nu. 202 108
Debitor quilibet, & eius hæres tenetur usque ad minimum obolum. nu.20 28
Debitor hæres creditoris cum inuentario non liberatur. nu.14 64
Debitor hæres sui correi (posses dicere condebitoris) an teneatur ultra uires nu.62 74
Debitor hęres fideiussoris, an, quando, & quomodo, & in

& in quantum iuuetur inuentario.nu.74 77
Debitor hęres cedentis, an iuuetur inuentario. num. 86 80
Debitor hæres cessionarij, an iuuetur inuentario.nu. 89 81
Debitor potest alienare in præiudiciũ creditoris non habentis hypothecam.nu. 136 93
Debitor hæres creditoris, an iuuetur inuentario.nu. 142 94
Debitor hæres possessoris an iuuetur inuentario. nu. 150. 97
Debitor potest quotidie lucrari, & ideo de bonis pręsentibus, & futuris soluit. nu.172 101
Debitor requisitus ab uno non opponit de iure aliorum nu.84 137
Debitor quandiu uiuit potest alienare, nõ sic in eius hærede nu. 146 149
Debitores interdum non debent à creditoribus omnibus bonis spoliari.nu. 19. 28
Debitores non sunt citandi in inuentario. nu. 51 53
Debitorum nomina redacta in inuentario an ab hærede conueniri possint. nu. 29 68
Decrementa uel incrementa post mortem: an facto inuentario prosint uel obsint hæredi.nu.16 41
Defendere qui tenetur, multò magis non offendere. nu.106 85
Defunctus an possit inuentarium scribere.nu.3 15
Dictio quantitas quomodo in materia inuentarii sumatur. nu.196 159
Dies inuẽtarii an sint utiles uel continui.nu.36 126
Diuisio patris inter filios etiam non æqualis ualet. nu. 5 15
Dominium habens præfertur cuicunque alij. nume. 128 90
Dominus hæres emptoris an rescindat uenditionem. nu.129 91
Donare an possit hæres rẽ defuncti. nu.94 139
Donator non tenetur donatario ultra uires.nu.26.28
Donatarius an subeat onera nu.163 99
Donatarius an præferatur legatario.nu.102 140
Donatoris hæres an teneatur ultra uires.nu.32 29
Dos & legitima an minuatur

tur per creditores patris. nu.103 140
Dos an retineatur ab hære de in concursu aliorum creditorum hęreditariorũ. nu.145 148
Dos an retineatͣ à filia de bonis patris.nu.43 70
Dotem an amittat maritus hęres uxoris.nu.44 71
Dotem an perdat filia si hæreditas sit minor dote. nu. 56 73

E

Ecclesia si non faciat inuentarium an teneatur ultra uires. nu.12 27
Emens ab hærede cum inuentario an securus sit.nu. 155 97
Emptor hæreditatis an subeat onera, si hæres fecerit inuentarium.nu.54. 73
Emptor an repellat hæredẽ retrahentem.nu.101 83
Emptor an agat contra filij retrahentis cohæredem. nu.102 84
Emptor an precium amittat si hæres retrahens faciat inuentarium. numer. 115 87
Emptor si hæredes sit domini, an stet uenditio.nume. 130 91
Emptor si sit hæres uenditoris,an stet emptio.num. 133 92
Emptor creditoribus & legatarijs an detrahat, uel inferat duplam.nu.134 eo.
Emptot rerum hæreditariarum an teneatur creditoribus & legatarijs.nu.95.fo. 139,& nu.100 140
Emptor an possit quandoq; conueniri à creditoribus, & legatarijs, si creditores, uel legatarij quibus est solutum nihil habeant.num. 125 144
Ethymologia inuentarij.nume.1 16
Euictio an debeat ab hærede legatarijs præstari.nu. 60 74
Exceptio inuentarij an prosit post sententiam. nume. 9 110
Excusio in quinque casibus præcipuè fit. numero 135 92
Excussionis materia difficilis, & ibi aliquot regulæ. nu.152 97
Excutiendus an sit hæres antequam conueniantur tertij possessores. numer. 45 12
Executor testamentarius an teneatur facere inuentarium.

rium.nu.13 27
Exemplum inuentarij, an probet.nu.19 65
Exemplum inuentarij cuius sumptibus detur.num. 135 146

F

Fabri ceruicosa opinio circa inuentariũ hæredis respectu fideicommissarij. nu. 66 35
Falcidia an debeatur hæredi non facienti inuentarium. numer.4.fol.62. & nume. 182 104
Falcidia non detrahitur creditoribus.nu.5 62
Falcidia & Trebellianica an repellat à uindicando. nu. 120 88
Falcidia dicitur hæredi conseruari ob inuentarium. nu.73 135
Falcidia non detrahitur creditoribus, etiam si fiat inuentarium, & cur.numer. 75 136
Feudum an retineat hæres, & an soluat de fructibus. num.35 69
Feudum an retrahat, uel retineat filius hæres.numer. 122 89
Fideicommissarij & legatarij an saltem faciant descriptionem bonorum, si hæredi sit remissa confectio inuentarij.nu.37 9
Fideicommissario an teneatur hæres redere rationẽ. numer.23 66
Fideicommissario quando tempus inuentarij currat. nu 9 45
Fideicommissarius uniuersalis utrum cogat hæredẽ facere inuentarium .num. 2 25
Fideicommissarius non potest aliud ab hærede consequi, nisi quod extat tempore restitutionis.nu.3. eod.
Fideicommissarius uniuersalis nihil consequitur de bonis hæredis.nu.4 eod.
Fideicommissarius uniuersalis saltem describet bona etiam inuito hærede, qui non fecit inuentarium.nume.8 26
Fideicommissarius nõ habet bona consumpta licet per hæredem redacta & descripta sint in inuentario. nume.63 35
Fideicommissarius an teneatur creditoribus & legatarijs,& pro qua parte, si hæres non fecerit inuentarium antequam restitueret. nu.35 29

Fi-

Fideicommissarius uniuersalis an teneatur facere inuentarium. nu. 41 30

Fideicommissarius an subeat onera, si hæres cum inuentario restituat, & an hæres soluere possit legata & æs alienum. nu. 52 73

Fideicommissarius an teneatur ultra uires nu. 157 .98

Fideicommissarius subleuatur ab onere probandi res fuisse defuncti, si hæres fecerit inuentarium. numer. 158 eod.

Fideicommissarius dum cōficit inuentarium non cōuenitur. nu. 159 152

Fideicommissum nunquam includit bona hæredis. nu. 180. fol. 104. & num. 195 107

Fideiussor hæres creditoris an agat, & quomodo. numer. 75 77

Fideiussor an liberetur debitore succedente creditori. nu. 77 78

Fideiussor an liberetur creditore succedente debitori. nume. 78 eod.

Fideiussor an agat mandati antequam soluat. numer. 72. 76

Fideiussor adeūdo an extinguat obligationem fideiussoriam. nu. 73: 77

Fideiussori hæredi quando, & quomodo prosit inuentarium. nu. 71. 76

Filia an retineat dotem de bonis patris. nu. 43 70

Filia an amittat dotem, si hę reditas sit minor dote. nume. 56 73

Filij actio per legitima in bonis patris an confundatur aditione. nu. 12 64

Filius subtrahens res aliquas de hæreditate patris quomodo puniatur. nume. 4 17

Filius patri & è contra non tenetur ultra uires. nume. 24 28

Filius exhęredatus uel se abstinens non tenetur ultra uires. nu. 27 29

Filius non faciens inuentarium an retineat legitimam & trebellianicam. nume. 7 26

Filius si sit creditor uel legatarius sufficit patrem citare. nu. 19 47

Filius an retineat legitimam & falcidiam. nu. 18.5

Filius an legitimam in una re deducere possit. num. 25 67

Filius an impediat matrem, ne stet in possessione hære

ditatis maritalis.nu. 65. 75

Filius quando ueniat cõtra factum patris defuncti.nume.94 82

Filius abstinens ab hæreditate patris retrahit. num. 96 eod.

Filius institutus in legitima an retrahat.nu.100 83

Filius an reuocet si pater se, bonaque sua emptori obligauerit.nu. 105 85

Filius retrahens an pretium soluat emptori . numero 108. eod.

Filius an repellatur pro eo quanti ualeat legitima. nu. 109 eod.

Filius institutus ultra legitimam in quantum repellatur.nu.112 86

Filius hæres uniuersalis an repellatur insolidum à uindicando, nisi inuentarium fecerit, & bona sint pauciora.num.114 87

Filius tenetur ultra uires si non faciat inuentarium. nu.116 88

Filius an teneatur tradere rem uenditam à patre.nu. 117 eod.

Filius retinens legitimam, & trebellianicam an repellatur à uindicando. nu. 119. eod.

Filius an possit uindicare ex persona patris rem aduentitiam.nu. 121 eod.

Filius hæres an retrahat uel retineat feudum . numer. 122 89

Filius non faciens inuentarium an amittat legitimam respectu fideicommissarij uniuersalis. nume. 185 105

Filius non faciens inuentarium an retineat legitimã & trebellianicam . numer. 188 106

Filius hæres extranei an soluat de peculio profectitio, uel aduentitio si non faciat inuentarium.nu. 203 108

Filius an possit legitima retenta residuum aspernari. nu. 28 125

Filius potest res proprias à paternis secernere . num. 29 eodem

Filius ueluti non reuocat alienata à patre, quæ patris sunt, ita sua reuocat si hæres non sit. nu. 30. eod.

Filius an ultra legitimam retineat falcidiam & trebellianicam.nu.74 135

Fiscus non tenetur ultra uires.numer. 10. fol. 27. & nume. 18 123

Forma inuentarij in quindecim

ſtim conſiſtit.nu.1 44
Forum conſcientiæ quale ſit.nu. 2 18
Frater an retrahat rem à fratre uenditam, & in quantũ, & an idem ſit in alio extraneo hærede uindicante. nu.110.& 111 86
Fructuarius an teneatur ad onera.num.162 99
Fructus poſt mortem percepti cuius ſint quando hæres fecit inuentarium. nu. 10.fol.38.& nu.15 41
Fructus poſt mortem ſufficit redigere in quolibet Codice, uel ratiocinio nu. 14 41
Fructus percepti hęreditate iacẽte illã augent n.17.42
Fructus an proſint legatario poſt mortem percepti.numer. 11 39
Fundamentum iuſtitiæ eſt, ut unicuique quod ſuum eſt tribuatur.nu.2 21
Funeris impenſam, & alias ſimiles quomodo, & quando retineat hęres cum inuentario. nu. 128 144
Funeris impenſa quę ſit.nu. 131 145
Furtum ſi faciat hæres, an duplum, uel quaduplum computetur hæreditati. nu. 153 151

G

Ratificari an poſſit hæres uni ex creditoribus. numer. 79 136
Gratificatio non ualet niſi in caſibus à iure expreſſis. nu.80 137

H

Hadrianus Imp. fuit ante Iuſtinianum annis 400. nnmer. 9 122
Hærede morante facere inuentarium, quid agendum. nu.10 45
Hæredem non teneri ultra uires, poteſt intelligi quoad creditores, & quoad legatarios.nu.9 27
Hæredi non creditur dicenti ſe tantum impẽdiſſe, niſi probet iuramento, uel alio modo.nu.139 147
Hæredi non poſſunt interdicere creditores, & legatarij, ne faciat inuentarium nu.35. 9
Hæredi cum inuentario an proſint incrementa poſt mortem contingentia.nume.32 68
Hęredi melius eſt inchoare, quàm ſtatim explere inuẽtarium nu.157 152
Hæreditas eſt nomen iuris, &

& proinde dicitur hæreditas siue sint corporalia tantum, siue incorporalia tantum.nu 7 17
Hæreditas an possit adiri per procuratorem. nume. 65 35
Hæreditas potest in perpetuum adiri.i. usque ad 30. annos.nu.4 44
Hæreditas censetur locuples, nisi fiat inuentarium. num.18.fol.65. & numer. 197 108
Hęreditas uel legatū delatū in puncto mortis, an ponatur in inuentario. numer. 43 128
Hæreditas pluribus nominibus significatur. numero 188 157
Hæres solus an possit inuentarium facere. numer. 3 14
Hæres non conficiens inuē tarium an teneatur in foro conscientiæ.nu.4 18
Hæres de iure gentium nō tenetur ultra uires. nume. 5 19
Hæres non conficiens inuē tarium an teneatur in foro Ecclesiastico.nu.7 eo.
Hæres si non facit inuentarium quòd teneatur ultra uires, inductum fuit ex cōsuetudine.nu.11 20
Et cur, & quando, & quis, & quomodo.nu. 177 103
Hæres cuiuscunque conditionis si non faciat inuentarium, tenetur.nu.12. 21
Hæres non cogitur præcise facere inuentarium.nume. 1 24
Et an cogatur saltem à fideicommissario uniuersali.nu.2 25
Quid à legatario.nu.5.26
Hæres non tenet restituere fideicōmissario, nisi quod extat tempore restitutionis.nu.3 25
Hæres deducit fideicommissario uniuersali suum creditum.nu. 6 26
Hæres illius qui non tenetur ultra uires, nec ipse tenet licèt non faciat inuentarium.nu.18 28
Hæres usurarij non tenetur ultra uires.nu.29 eo.
Hæres socij debitoris an teneatur ultra uires. n.30.29
Hæres militis an teneatur ultra uires.nu.31 eo.
Quid in hærede donatoris.nu.32 eo.
Quid in hærede cedentis bonis.nu.33 eod.
Hæres non tenetur fideicōmissario ultra uires. num. 34.fol.

34.fol.eod.& nu.179.104
Hæres probatæ fidei,& conditionis an teneatur ultra uires.nu.36 30
Hæres miles an teneatur ultra uires.nu.37 eod.
Hæres pauperis,& ignobilis an teneatur ultra uires. nu.38 eod.
Hæres in terris Ecclesiæ an teneatur ultra uires. num. 39 eod.
Hæres non tenetur ultra uires,si creditores uel alij fateantur nihil plus fuisse in bonis.nu.40 eod.
Hæres hæredis an inuentarium explere possit.num. 54 33
Hæredis inuentarium an prosit fideicommissario. nu.56 34
Hæres an recipiat emolumentum ex inuentario à procuratore facto. nume. 64 35
Hæres non plus consequitur ex testaméto quàm reperiatur mortis tempore, licèt ante morté plus, minusuè fuisset in bonis. nu. 9 38
Hæres negocians super pecunia hæreditaria, an sibi soli lucretur nu.12 39
Hæres omninò debet interesse inuentario & an per alium hæres facere possit inuentarium.nu.11 45
Hæres an inuentarium domi suæ facere possit si hæreditas alibi sit.nu.34 50
Hæres an fiat creditor nominatorum in inuentario. nume.50 53
Et an nomina debitorum redacta in inuentario conuenire possit.nu.20 68
Hæres debet se in inuentario subscribere, uel si scribere nesciat,secũdus tabellio subscripturus adijcietur.nu.56 54
Hæres iure ciuili succedit in uniuersum ius, idest in onere, & honore. numer. 1 2
Hæres adeundo censet quasi contrahere, non solum cum creditoribus & legatarijs, sic etiam cum defuncto; & sic duplicem suscipit obligationẽ.nu.2. eod.
Hæres cum inuentario non periclitatur in bonis suis. nu.3 3
Hæres quemadmodum potest adire,uel non,ita facere, uel non facere inuentarium.nu.10 4
Hæres an teneatur de suo legatarijs, distinguenda sunt

tem-

tempora nu.11 eod.
Hæres quilibet an teneatur facere inuentarium licèt sit clericus uel Imperator, uel mulier, uel rusticus. nu.20 6
Hæres simpliciter adiens an arceatur ab inuentario si non protestatus fuerit.nu. 22 eod.
Hæres ante & post aditionem potest facere inuentarium.nu. 23 eo.
Hæres unus an possit facere inuentarium cæteris cohęredibus inuitis & inscijs. nu.24 7
Hæres an teneatur ultra uires si testator uetuerit fieri inuentarium.nu. 38 9
Hæres faciens inuentarium nullum damnum sentit. & ibi uide illationes ex hac regula.nu. 40. 11
Hæres faciens inuentarium retinet lucra iuris commu nis. Et ibi uide illationes ex hac regula.nu.41 eo.
Hæres cum inuentario censetur extraneus, seu non adiuisse. Et ibi uide illationes ex hac regula. numero 43 12
Hęres an sit excutiendus antequam conueniantur tertij possessores. nu.45 eo.
Hæres an præsumatur dolosus, si non faciat inuentarium. Et ibi uide illationes.nu.46 13
Hæres inuentarium facere potest uolentibus, uel nolentibus creditoribus, & legatarijs & alijs.nu.2. 56
Hæres an confecto inuentario abstinere possit. nume. 3 eod.
Hęres intra tempus inuentarij non potest conueniri & ideo cautus debet esse hęres, ne una uice compleat inuentarium. nume. 6 eod.
Et hoc licèt conueniat, & cur.nu.20 65
Et an condemnatus utatur exceptione inuentarij.nu. 158. fol. 152.& nu. 164 153
Hæres inchoatum inuentarium an complere cogatur.nu.7 57
Hæres cum inuentario cur non teneatur ultra uires. nu.1 61
Hæres absque inuentario hodie etiam legatarijs tenetur ultra uires.nu.2. 62
Hæres in quinque casibus tenetur de suo, etiam si faciat inuentarium. numer. 3 eod.

Hæ-

Hæres amittit falcidiam si non faciat inuentarium. nume.4.fol.eod. & nume. 182 104
Quid de legitima; ubi uide tres opiniones, numer. 183 eod.
Hæres soluens quod est in bonis, an liberetur ipso iure.nu.6 62
Hæres an sibi uel alijs possit soluere de rebus hæreditarijs.nu.7 63
Heres cum inuẽtario an soluere aliud pro alio possit. num. 8. fol. eod. & num. 90.fol.138.& numer. 112. fol. 142
Hæres an retineat impensas funeris, testamenti, uel similes.nu.9 eo.
Quid si uelet renuntiare hæreditati.nu 27 125
Hæres creditor defuncti an alios præocupet creditores.nu.13 64
Hæres debitor creditoris cum inuentario non liberatur.nu.14 eo.
Hæres non tenetur ultrà res expressas in inuentario.nu.17 65
Hæres etiam uictus in iudicio non restituit plusquã sit descriptum in inuentario, nec contra eum iuratur in litem nu.22. 66
Hæres an teneatur reddere rationem fideicommissario.nu.23 eod.
Hæres an soluat legitimam filio de suo.nu.24 eo.
Hæres facere uolens inuentarium non cogitur interim adire, nec repudiare. nu.26 67
Hæres an cogatur, uel possit uendere res hæreditarias, ut soluat legatarijs, & aliis.nu.27.fol. eod. & nu. 91.& nu.93.fo.138.& nu. 110 141
Heres uendens an teneatur de euictione. numer. 28 eod.
Hæres an teneatur exigere credita hæreditaria. nume. 30 68
Hæres an teneatur ad damna post mortem contingentia.nu.31 eod.
Et an ei prosint incrementa post mortem contingentia. nu.32 eo.
Hæres cum inuentario non capitur personaliter. num. 33 69
Hæres cunctantibus creditoribus, & legatariis potest petere ut liberetur.nume.34 eod.
Hæres an retineat feudum, &

& an soluat de fructibus. nu.35 eod.
Hæres an soluat tributum ob prædium omissum, & an possit omittere, uel deserere nu.36 eo.
Hæres cum inuentario an consequatur etiam priuilegia. nu.41 70
Hæres an dicatur obligatus ex locatione à defuncto facta. nu.42 eo.
Hæres an possit præscribere non obstante scientia defuncti. nu.45 71
Et an præscribat rem domini citati ad inuentariũ. num.46 eod.
Hæres an possit uendere in præiudicium fructuarij uniuersalis. nu.49 72
Hæres cum inuentario an transferat omnia onera in fructuarium. nu.51 eod.
Hæres an teneatur si testator promiserit de ipso hærede. nu.50 72
Hæres cum inuentario an possit soluere legata & æs alienum. nu.52 73
Hæres semel an desinat per inuentarium. nu.53 eod.
Hęres sine inuentario an bonis cedere possit. numer. 55 eod.
Hæres an possit cedere in præiudicium creditorum & legatariorum. numer. 85 80
Hæres cũ inuentario an satisdet legatorum nomine. nu. 61 74
Hæres debitor sui correi (posses dicere condebitoris) an teneatur ultra uires. nu.62 eo.
Hæres cum inuentario an teneatur satisdare, licèt hæreditas sit exigua. numer. 59 eod.
Hæres an præstet legatariis euictionem. nu. 60 eod.
Hæres cum inuentario non sit dominus hæreditatis. num. 68 75
Hæres tenetur approbare factum defuncti. numer. 93 82
Hæres an retrahat rem suã à defuncto uenditam maximè si filius sit. nu. 95 eo.
Hęres in re certa institutus retrahit, seu uindicat, quia in eum non transeunt onera nisi cohæres repudiet. nu. 97 eod.
Hęres suus, uel extraneus an repellatur à uindicando si legatis sit prægrauatus nu. 118 88
Hæres cum inuentario an possit alienare res hæreditarias.

rias.nu.160 98
Hæres an debeat inuentarium exhibere nu.161.99
Hæres transacto tempore inuentarii an possit moram facere.num. 166 100
Hæres faciens inuentarium non negat quin possideat. nu.169 101
Hæres quot percepit utilitates ex confectione inuentarii,tot patitur damna ex omissione.nu.175 103
Hęres non faciens inuentarium an presumatur in dolo.nu.176 eod.
Hæres soluens uni:an liberetur ab aliis.nu.190. 106
Hæres non faciens inuentarium an teneatur exigere, & an liberetur cedendo actionem.nu. 191 eo.
Hæres an possit iurare ꝙ hęreditas non sit soluendo nu. 199 108
Hæres statim conueniri potest:si adeat absque inuentario. nu.200 eod.
Hæres antequàm adeat nõ potest conueniri. nu. 201 eod.
Hæres sine inuentario tenetur,licèt hæreditatem uendiderit. nu.205 109
Hæres beneficio inuentarii renunciare potest,sed id quomodo, & quando nu. 3 110
Hæres an teneatur si perdatur inuentarium, & quis probet amissionem. nu. 6. eod..
Hæredi condemnato quando non prosit inuentariũ in executione rei iudicatæ. nu. 10 111
Hæres iuuatur inuentario, etiam si sciat hæreditatem esse onerosam.nu. 14 122
Hæres unus an teneatur ꝑ alio cohærede remissiue. nu. 19 123
Hæres spe certissima adiens an iuuetur inuentario. nu. 21 eod.
Hęres an teneatur legatarijs ultra uires ex l.fi.C.de iur. delib.nu.22 eõ.
Hæres adiẽs absq; ꝓtestatione an iuuetur inuentario. nu.23 124
Hæres an censeatur adire uel repudiare.nu.24. eod.
Hæres suus usque ad quod tempus suam abstentionẽ reuocare possit. num. 26. eodem.
Hærede repudiante an eius hæres admittatur. nu. 31. 125
Hæres an facere uel scribere possit inuentarium,nu. 35

51 126
Hæres cur subscribat inuentario. & quid si nesciret scribere, an secundus tabellio adhiberi debeat. nu. 53. 130
Hæres quibus uerbis utatur in subscriptione inuētarii. nu.54 eod.
Hæres inuētarium ceptum an teneatur explere.nu.55 eod.
Hæres an debeat custodire res hæreditarias. num. 57 131
Hæres an teneatur in inuentario facere & signum crucis, & subscriptionem.nu. 59 eod.
Hæres absens quo pacto iudicetur ut habeat tempus anni ad inuentarium. nu. 67 133
Hæres an teneatur ultra uires per inuentarium in debitis mixtis ex sua &defuncti persona, & an teneatur creditoribus propriis. nu. 76 136
Hæres an soluat quantitatē mortis tempore,uel posteriorem.nu.77 eod.
Hæres cum inuentario cur, & quomodo soluat creditoribus primò petentibus nu.78 eod.
Hæres an possit gratificari uni ex creditoribus.nu.79 eod.
Hęres soluens uni non debet requirere alios absentes uel tacentes. num. 81 137
Hæres an liberetur sciens alios esse creditores. num. 82 eo.
Hæres soluens uni an retineat portiones aliorum. nu.83 eo.
Hæres soluens an liberetur ipso iure.nu. 86 eod.
Hæres an soluere possit uni legatariorum, & an solutum cum aliis cōmunicetur.nu.89 138
Hæres cum inuentario, an teneatur legatariis de euictione.nu.92 eod.
Hæres an possit donare rem defuncti.nu. 94 139
Hæres uendens rem defuncti, quomodo, & quando liberetur, & liberet emptorem.nu.99 eod.
Hæres an sit excutiendus antequām creditor uadat contra legatarios. nu. 106 140
Hæres an soluere possit naturale debitum tantum, uel ciuile tantum in præiudicium aliorum creditorū. nu.

nu. 111 141
Hæres an retinere posſit res ſi pretium ſoluat. nu. 123. 143
Hæres creditor, an ſibi ſoluere posſit propria aucto ritate, & alios creditores præocupare, & quibus cautelis uti debeat. nu. 130 145
Hæres an retineat impenſum pro ſe in litigãdo, uel aliter. nu. 136 146
Quid de impenſis ægritudinis, & de impenſis ueſtiũ lugubrium. nu. 137 eod.
Hæres an teneatur comparare ueſtes lugubres uxori ſuperſtiti. nu. 138 eo.
Hæredi non creditur dicenti ſe tantum impendiſſe niſi probet iuramento, uel aliter, ut per ſuum codicẽ. nu. 139 147
Hæres etiam naturale creditum retinere poteſt propter inuentarium. nu. 141 eod.
Hæres non faciens inuentarium amittit ſuum creditum reſpectu creditorum & legatariorum, non autẽ reſpectu fideicommiſſarii uniuerſalis. nu. 143 148
Hæres creditor quando pręueniat, & excludat aliqs creditores, & quos num. 144 eo.
Hæres an retineat dotẽ in concurſu aliorũ creditorũ hæreditariorum. nu. 145. eod.
Hæres iurat quandoque de ſua conſciẽtia, & an teneatur iurare quod res non ſubtraxerit. nu. 149 149
Hęres cum inuentario an posſit hæreditatem aditam repudiare. nu. 151. 150. & nu. 179 156.
Hæres ſi faciat furtum, an duplum uel quadruplum cõputetur hæreditati. nu. 153 151
Hæres ſurripiens in quantum teneatur. nu. 154. eo.
Et an l. fi. C. de iure delibe. hodie corrigatur. num. 156 eod.
Hæres nõ tenetur ad plus, niſi ad id quod ſcriptum eſt in inuentario. nu. 147. 149
Hæres ſurripiens an cogatur adire, & hoc receptum eſt in ſuo hærede, & quæ ſit ratio diuerſitatis inter ſuum, & extraneum remiſſiue. nu. 155 151
Hæres ſurripiens an amittat Trebellianicam ueluti falcidiam. nu. 156 eo.

Hæ-

Hæredi melius est inchoare quàm statim explere inuẽtarium.nu.157 152
Hæres intra tempus inuentarii duplicem habet dilatoriam,iudicij unam,solutionis alteram,facto autem inuentario peremptoriam tantum habet.nu.160. eo.
Hæres potest statim conueniri rei uindicatione. nu. 161 eo.
Hæres an possit conueniri hypothecaria intra tempus inuentarii. num. 165 153
Hæres faciens inuentarium possidet.nu. 167 154
Hæres an possit creditoribus suis intra tempus inuentarii soluere.num. 172 155
Hæres non repudians, transacto tempore deliberandi censetur adiuisse. num. 184 157
Hæres tacens an censeatur adiuisse post petitam deliberationem,& quando,& quomodo id uerum sit.nume.189 eo.
Hæres presumitur temerarius,si hodie petat deliberationem.nu.191 158
Hæres tenetur legatariis ultra uires,sed id quomodo, & quo iure.nu.192 eo.
Hæres quando patiatur iuramentum in litem. num. 193 eo.
Hæres cum inuentario euitat iusiurandum in litem etiam si petat deliberationem.nu.194 eod.
Hæres deliberans ueluti faciens inuentarium possidet res hæreditarias. num. 195 159
Hominum impudentia & cupiditas taxatur. num. 31 8
Humanarum rerum cursus lubricus est, & uariabilis. nu.5 3
Hypothecaria,& rei uindicatio an confundantur aditione si non fiat inuentarium.nu.125 90
Hypothecate an sint res patris pro legitima filii. nu. 127 eod.
Hypothecaria non cedit in rẽ propria.nu. 137 93
Hypothecaria an extinguatur aditione nu.125.fo. 90 & nu. 138 93
Hypothecæ ius non potest minui a debitore licet (ut nu.præcedenti)inuentariũ quandoque excludat hypothecam. nu.98.fol.139. & nu.124 143

Igno-

I

Ignobilis & pauperis hæres an teneatur ultra uires.nu. 38 30
Ignorantia iudicum sugillatur.nu. 32 8
Impense funeris, testamenti, uel similes an sint retinendæ ab hęrede.nu.9.fol. 63.& nu. 128 144
Et an tales impense excludant creditores & legatarios.nu.10 63
Impensæ funeris & aliæ an amittantur ob omisfionē inuentarii, & an creditores earum excludant alios creditores, & legatarios. nu. 192 106
Impensas funeris & alias an retineat hæres renuntians hæreditati.nu.27 125
Impensa funeris quæ sit. nu.131 145
Impense in testamentis in scriptis multæ sunt, in aperiendo, & aliis, quæ non fiunt in nuncupatiuo. nu. 233 146
Impense testamenti nuncupatiui, an reputentur creditoribus & legatariis. num. 134 eod.
Impensam ægritudinis an retineat hæres, & quid de impensa uestium lugubriū. nu.137 eo.
Imperator utitur iure cōi siue instituat siue instituatur hæres. nu. 11 27
Imperator hodie an possit remittere inuentarium.nume.29 8
Imperator loquitur de seipso in plurali, ueluti summi Pontifices, licèt antiquitus id non esset. nu.1 120
Imperatores solebant appellari Diui.nu.10 122
Impetrans ius deliberādi, ēt hodie tenetur de suo creditoribus licèt faciat inuentarium.nu. 185 157
Impudentia & cupiditas hominum taxatur.nu.31 8
Incrementa uel decrementa post mortē superuenientia inuentario facto, an prosint uel obsint hæredi. nu. 16.fol.41.& num.32 68
Instrumenta plura eiusdem rei an fieri possint.n.47. 52
Instrumentum seu scripturā publica fraude carere cēsetur.nu.31 49
Instrumentū quodlibet præter testamentum, in scriptis debet publicari.num. 63 55
Inuentaria plura confici an possint, uel debeant.nu. 33 50

Inuentarii tractatio in decē capita diuisa.nu.1 14
Inuentarii definitio.num.2 eod.
Inuentarii Etymologia. nu. 1 16
Inuentarii forma in quindecim consistit. nu. 1 44
Inuentarii tēpus an possit per iudicem angustari, uel prorogari, & quid si creditores, uel legatarii consentiant.nu.61 55
Inuentarii tempus quando incipiat currere. numer.3. eodem
Inuentarii confectio an inducat. aditionem. numer.6. eod.
Inuentarii tempus an currat hæredi litibus uexato.nu.7 eod.
Inuentarii tempus quando currat fideicōmissario. nu. 9 45
Inuentarii cōfectio requirit legatarios, & creditores, citatos.nu.13 46
Inuentarii remediū cur à Iustiniano introductū.nu.3.3
Inuentarii quinq; sunt species ex Spec.nu.7 eo.
Inuētarii exemplum an probet.nu.19 65
Inuentarii omissio non adimit beneficia iuris antiqui nisi quatenus Iustiniani iure caueatur.num.181. fol. 104.& nu.106 109
Inuētarii exceptio an prosit post sententiam.nu.9 110
Inuentarii exemplum cuius sumptib. detur.n.135.146
Inuentarium non ualet etiā scriptum per hæredem uel defunctum solum.nume.3 15
Et scriptū à defuncto cur nō ualeat.nu.4 eod.
Inuentarium, & repertoriū idem sunt. nu.2 16
Inuentarium iure ci. fuit introductum.nu.1 18
Inuentarium cognitum est et de iure canonico quia ius canonicum etiam de ipso loquitur.nu.8. 20
Inuentarium cur fuerit introductum, & ibi quinque rationes adducuntur.nu. 1 21
Inuentariū fuit introductū fauore hæredis.nu.7. 22
Inuentarium an debeat fieri ab executore testamentario.nu.13 27
Inuentarium an debeat fieri à patre hærede filii in Castrensi peculio uel quasi.n. 14 eod.
Inuentarium an debeat fieri ab arrogatore succedente ar-

arrogato.nu. 15 28

Inuentarium an debeat fieri a patre nomine filii hæredis.nu.42 31

Inuentariũ an debeat fieri à tutore nomine pupilli hæredis.nu. 43 eod.

Inuentarium an debeat fieri à substituto, ueluti bonorũ possessore.nu.46 32

Inuentariũ an possit à creditore fieri inuito hærede.nu me.51.& 53 33

Inuentarium prodest cuilibet hæredi, & hæredi hæredis.nu.55 34

Inuẽtariũ hæredis an prosit fideicõmissario.nu. 56.eo.

Inuẽtarium hæredis an prosit substituto uulgariter, & pupillariter.nu.58 eo.

Inuentarium an possit fieri à substituto pupillariter. nu.59 eod.

Et an a substituto iure militari.nu.60 eod.

Inuentariũ tutoris an prosit pupillo.nu.61 eod.

Inuẽtarium hæredis an prosit creditoribus & legatariis nu.62 35

Inuentarium procuratoris an prosit hæredi.nu.64.fo. eo.& nu.70 134

Inuentarium fieri nõ potest ante delatam hæreditatem nu.2 44

Inuentarium an fieri possit ante aditionem nu.5 44

Et an post.nu.8.fol.45. & n. 4.fol.56.& nu.33 126

Inuentarium quo loco fieri debeat.nu.32 49

Inuentarium an fieri possit ab hærede domi suæ si hæreditas alibi sit. nu. 34. 50

Inuentarium debet inchoari intra tempus xxx. vel xc. dierum.nu.35 50

Inuentarium an debeat habere signum crucis.nu. 36 eod.

Et an valeat ob crucis omissionem.nu.37 eod.

Inuentarium scribi potest literis & characteribus q̃bus libet.nu 40 51

Inuentarinm scribi põt quolibet idiomate ueluti testamentum.nu.42 eo.

Inuẽtarium an scribi possit in alia charta.nu 45 52

Inuentarium scribi potest à dextra & a sinistra.n. 43. eod.

Inuentariũ intra xc.dies, uel annum debet expleri. nu. 58 54

Inuentarium mutilatum vel aliàs imperfectũ an valeat. nu.59 55

Inuẽtariũ nõ cẽset inchoatum

tum licet tabellio & testes sint adhibiti.nu.60. eod.
Inuētariū debet consumatū publicari, & quomodo fiat hæc publicatio.nu. 62. eo.
Inuētarium an fieri possit a pluribus psonis ultra hære dem, licèt non succedāt uti hæredes. nu.8 3
Inuentariū non requiritur fieri a non succedēte iure hæreditario, licet interdū possit & recte.nu.9.fo.3.& uides illationes.nu. 47 13
Inuentarium vnius cohære dis an alii prosit.nu.26 7
Inuentarium an possit fieri ab uno cohærede de sua portione tantum.num. 27. eod.
Inuentariū remitti pōt lege, statuto, cōsuetudine, pacto, & vltima voluntate.nu. 28 fol.eo. & nu.36 9
Et an ab imperatore remitti possit.nu.29 8
Inuentarium qūo statuto re mittatur.nu.30 eod.
Inuentariū secernit bona, & ibi vide illationes ex hac re gula.nu.41 11
Inuētariū facit censeri here dem extraneum seu nō adi uisse, & ibi uide illationes ex hac regula nu.43 12
Inuentarium debet cōtinere singulas res.nu. 1 36
Inuentariū quādo scribit an res sint ponendæ in cōspe ctu.nu.2.fo.37.& n.6. eo.
Inuentariū an debeat cōtine re precium rerum.n.3. eo.
Inuentarium non debet cō tinere bona alterius, sed tā tum bona defuncti.n.4.eo.
Inuentariū an debeat conti nere singulas res cuiuscū que loci, & an plura inuētā ria fieri possint.nu.7 eo.
Inuētario facto an incremē ta vel decremēta post mor tem contingentia prosint, vel obsint hęredi.nu.164 t
Inuentarium non pōt, nec dēt fieri ante mortē.n.1.56
Inuētariū pōt fieri ab hære de uolentibus, uel nolenti bus creditoribus, legata riis, & aliis.nu.2 eo.
Inuentariū inchoatum intra tēpus non potest post tem pus expleri nu.5 eo.
Inuentariū ueluti nō tribuit lucrum ultra ius cōe, ita conseruat omnia lucra iu ris communis.nu. 15 65
Inuētarium retorquet onus probandi in dicentes res es se plures.nu. 16 eod.
Inuentariū cōseruat hæredi omnia commoda iuris deli berandi.nu.21 66

In-

Inuentarium reducit nos ad æquitatem iuris gentium. nu.39 69
Inuentarium non prodest hæredi in his quæ ipse de nouo facit contra se, ueluti in his quę pro se facit, solus lucratur.nu.63 74
Inuentarium facit cessare titulum de interrogatorijs actionibus nu.70 76
Inuentarium quãdo, & quo modo prosit fideiussori hæredi.nu.71 eod
Inuentarium est instar iudicis.nu.159 98
Inuentarium an, & quomodo, & quãdo prosit creditoribus defuncti, & creditoribus hæredis, necnõ legatarijs.nu.170 101
Inuentarium an loco sit tituli de separationibus. num. 173 102
Inuentarium non facit quo minus hæres teneat ultra uires, licèt impediatur executio.nu.178 103
Inuentarium quando desinat esse.nu.1 109
Inuentarium non potest fieri post xc.dies.uel xij.menses.nu.2 eod.
Inuentarium an fieri possit absque iudice uel testibus uel tabellione.nu.4 110
Inuentarium semper & ubique ualet.nu.5 eod.
Inuentarium non prodest hrdi ĩ obligationibus quas suscepit ipse hęres.nu.8.e.
Inuentarium qñ non ꝓsit hæredi condemnato in executione rei iudicatæ.num. 10 111
Inuentarium faciens an possit repudiare hęreditatem. nu.15 122
Inuentarium tria facit num. 34 126
Inuentarium ueluti testamẽtum de nocte fieri potest. nu.37 eod.
Inuentarium an sit inchoandũ intra 30.dies.n.40. 127
Inuentariũ quando inchoatum esse dicatur.nu.41.eo.
Inuentarium an fieri possit diuerso contextu temporis, testium, & tabellionis. nu.48 129
Inuentarium an ualeat quãdo aliqui sunt citati aliqui non.nu.51 130
In inuentario quot personæ ad minus debeant interuenire.nu.58 131
Inuentarium est quid unicũ, & indiuisibile.n.72. 135
Inuentariũ mirabiliter qñque operatur exclusionem hypothecæ.nu.97 139

Inuentarium probat tot esse res quot ibi sunt descriptæ, & ideo hæres non tenetur in plus. nu. 147. 149
Inuentarium conseruat hæredi lucra iuris communis, & mirabiles illationes inde fiunt. nu. 150 150
Inuentarium est loco iuris deliberandi. nu. 166 154
Inuentarium an impetretur à Principe. n. 168. fol. 154. & nu. 180. fo. 156. & num. 186 157
Inuentarium faciens an censeatur adire. num. 174. 155
Inuentarium an fieri possit statim post lapsum temporis præstituti. nu. 175 eo.
Inuentarium non faciens an cogatur hæres esse. nume. 176 eo.
Inuentarium fuit introductum à Iustiniano. numer. 187 157
Iudei, spurius, infames an potiantur priuilegio. l. fin. C. de iur. delib. n. 199. 159
Iudei utuntur iure cõi, si lex musayca nõ repugnet. numer. 49 32
Iudeus inuentarium facere potest. nu. 48 eod.
Iudeus non potest facere testamentum nisi lingua hæbraica. nu. 50 33
Iudex in inuentario an interesse debeat. nu. 12 46
Iudex laycus an poterit citare clericum ad inuentariũ. nu. 20 47
Iudex nisi rogatus non impartitur suum officium. nu. 25 124
Iudex non potest prorogare tempus inuentarij. nume. 44 128
Iudici soli an credatur, uel tabelioni asserenti de inuẽtario. nu. 26 48
Iudicum ignorantia sugillatur. nu. 32 8
Iudicium uel lis de re unius tertij an suscipi possit. nu. 4 121
Iura incorporalia an inferãtur in inuentario, & quomodo. nu. 6 17
Iura fauent ignorãtibus nõ decipientibus. nu. 11 122
Iuramentum an sit præstandum à testibus inuentarii. num. 29 49
Iuramẽtum in litem euitat hęres cum inuentario, etiã si petat deliberationem. numer. 194 158
Iurare an possit hęres quod hereditas non sit soluendo. nu. 199 108
Iurat quandoque hæres de sua conscientia, & an teneatur

tur iurare q res non subtraxit.nu.149 149
Iure gen.hæres non tenetur ultra uires.nu.5 19
Ius canonicum loquitur de inuentario. nu. 8 20
Ius excipiendi transit sine cessione,non sic iure agendi.nu.57 34
Ius ciuile indiuiduorum cōgerie difficilimum redditur.nu.33. 8
Ius deliberandi à quo hodie,& olim concederetur. nu.7 121
Iustinianus adhibuit remedium inuentarij ne hæres in propriis pericliteturnu me.3 3
Iustinianus literarum prorsus ignarus.nu.5 121
Iustitiæ fundamentum est, ut unicuique quod suum est tribuatur. nume.2. 21

L

Legata relinquuntur propter benemerita.nu.4 22
Legata merum afferunt lucrum.nu.5 eo.
Legata soluuntur prius deducta legitima.n.184.105
Legata quælibet an fiant caduca per creditores. num. 108 141
Legata quę, & quæ credita
non patiantur dilationem inuentarij.nu.162 153
Legatarij an emolumentum recipiant ex inuentario hæredis.nu.62 35
Legatarij & creditores an sunt citandi ad confectionē inuentarij.num.13 46
Legatarij tres patiuntur diminutiones. nu. 13 4
Legatarij an possint interdicere hæredi ne faciat inuentarium.nu.35 9
Legatarij & fideicommissarij an saltem faciant descriptionem bonorum si hæredi sit remissa confectio inuentarij.nu.37 eo.
Legatatij uel creditores an possint eligere hæredem, uel emptorem,uel fideicōmissarium.nu.204 108
Legatarij præferuntur creditoribus hæredis nedū creditoribus hæreditarijs.nu. 88 137
Legatarij an iurent in litem contra hēdem.nu.198. 159
Legatarijs, an teneatur hæres de suo, distinguenda sunt tempora.num.11 4
Legatarijs an currat præscriptio intra tempus inuentarij.num.171 154
Legatarijs tenetur hæres ultra uires,id id quō,et quo

iure nu.192 158

Legatario an prosint fructus post mortem percepti. nu. 11 39

Legatariorum onus, an exigat ab hærede cum inuentario.nu.154 97

Legatariorum uni an solue re possit hæres, & an solutum cum alijs communicetur.nu.89 138

Legatarij & creditores an excludantur ab impẽsis funeris.nu.10 63

Legatarius an possit cogere hæredem facere inuentarium.nu.5 26

Legatarius an possit euincere rem uenditam per hæredem.nu.96 139

Legatarius an liberetur à creditoribus,re soluta deperdita.nu.107 141

Legatarius offerens creditori liberatur.num.122. 143

Legatorum nomine an hæres cum inuentario satisfdet.nu.61 74

Leges legibus sunt concordande.num.69 134

Legis beneficio indignus est qui legem aspernatur. nu. 178 156

Legitima an debeatur filio non facienti inuentarium. nu.7 26

Legitima absorbetur ære alieno.nu.14 4

Legitima an debeatur aliquã do filio uiuente patre & eo inuito.nu.15 eod.

Legitima si filio à patre relinquatur,residuum in extraneum conferri potest. nu. 16 eod.

Legitima an præualeat legatis & falcidiæ.nu.17 5

Legitima an possit deduci à filio in una re tantum.n.25. fol.67.& nu.126 90

Legitima an minuatur, quã olim pater uiuens assignauit.nu.57 73

Legitima intelligitur detracto ære alieno.nu. 98 83

Legitima an compensetur filio per cohæredes. nu.103. fol.84 & nu.113. 86

Legitima an debeatur hæredi non facienti inuentariũ, ubi tres opiniones referuntur.nu.183 104

Legitima an debeatur filio non facienti inuentariũ respectu fideicommissarij uniuersalis.nu.185 105

Et quid de Trebellianica. nu.188 106

Legitima & dos, an minuatur per creditores patris. nu.103 140

Legitima an possit deduci ex

ex beneficio inuentarij.nume.142 148
Lex.fi.C.de iur.deli.est una ex quinquaginta decisionibus Iustiniani contra Cagnolum.nu.202 160
Lis quandoque est inter hæredem, & hæreditatem iacētem.num.48 72
Lis & iudicium de re unius tertij suscipi potest.n.4. 121
Locatio an transeat ad hæredem cū inuentario.n.42.70

M

MAritum sufficit citare si uxor sit creditrix,uel legataria.nu.18 47
Maritus uxori creditrici, & è contra non tenetur ultra uires.nu.22 28
Maritus hęres uxoris an amittat dotem.nu.44 71
Mater an impediatur à filio ne stet in possessione hæreditatis maritalis.nu.65. 75
Melius est nō soluere quàm solutū repetere.n.167. 100
Miles debitor nō tenetur ultra uires.nu.25 28
Miles hæres an teneatur ultra uires.nu.37 30
Miles ex proprio contractu conuenitur, sed non ex hæreditario.nu.12. 122
Miles hodie tenetur ultra uires, si non faciat inuentarium.nu.13.f.eo.& 201.160
Militis hæres an teneatur ultra uires.nu.31 29
Minor adiens cum inuentario non indiget restitutione in integrum.nu.69. 76
Monumenta, & acta publica per notarium deputatum sunt scribenda.nūm.23. 48
Mulier potest esse testis in inuentario. nu. 28.fol. 49.& nu.62 132
Mulier tenetur si non faciat inuentarium.nu.17 123

N

NEgligentia in rebus proprijs culpanda, in aliena est coercenda.nu.40 70
Nomina debitorū redacta in inuentario an possint conueniri.nu.29 68
Notario soli uel iudici an credatur afferenti de inuentario.nu.26 48
Notarius in inuētario interuenire debet nu.22 47
Notarius publicus deputatus debet scribere acta & monumenta publica.n.23. 48
Notarius an in præsentia iudicis debeat scribere inuētarium.nu.24. 48
Notarius quid præponere de-

debeat in instrumento ad tempus designandum. nu. 44 52
Notarius potest ignorare secreta testamenti in scriptis nu 38 126
Notarius an requiratur in testamento, & in inuētario nu.49 129
Nuntio soli an credatur de citatione. nu.16 46

O

Obligatio an includat hæreditatem iacentē. nu.67 75
Obligatio fideiussoria, an extinguatur aditione fideiussoris nu.73 77
Omisśio inuentarii non adimit beneficia iuris antiq, nisi quatenus iustiniani iure caueatur. nu.181. fol. 104 & nu.206 109
Opinio Fabri ceruicpsa circa inuentarium hæredis respectu fideicommissarii. nu.66 35

P

Pacto remitti potest inuentarium. nu.28. fo.7. Et quomodo nu.34 9
Passio & actio non cadūt in eodem subiecto. n.132. 92
Pater an posśit facere scripturam & diuisionē inter filios. nu.5 15
Pater hæres filii in castrensi peculio uel quasi an faciat inuentarium. nu.14 27
Pater pro filio ad nihilum tenetur de suo. nu. 16 28
Pater filio & è contra non tenetur ultra uires. nu. 14. eod.
Pater an teneatur nomine filii hæredis facere inuentarium. nu. 42 31
Pater uiuens inuitus an assignet legitimam filio, n.15. 4
Pater si filio legitimam relinquat, residuum in extraneū conferre potest. nume. 16. eod.
Pater irreuocabiliter potest alienare. nu.38 69
Pater nō potest alienare aduentitia. nu. 140 94
Pater si dissipet suum, quid agere debeat filius. n. 141 e.
Pater non tenetur soluere debita filii & è contra. nu. 165 100
Patrem sufficit citare si filius sit creditor, vel legatarius. nu.19 47
Pauperis hæres, & ignobilis an teneatur ultra uires. nu. 38 30

Pecunia an possit semp sol ui ab hęrede, & nunquid pro pecunia aliud genus solui possit.nn. 112 142
Pecunia large & stricte acci pi potest.nu.114. eo.
Periculum ubi est in mora recedimus à regulis iuris. nu.163 153
Plures persone ultra hæredem possunt facere inuentarium licèt non succedat tanquàm hæredes.nu.8 3
Possessor hæres creditoris an iuuetur inuentario. nu. 148 96
Possessor hæres alienatoris an iuuetur inuentario. nu. 151 97
Possessor qualiscuuq; offerens liberatur.nu,121. 143
Præscribere an possit hæres non obstante sciētia defuncti,nu.45 71
Præscriptio hæredis contra rem domini citati ad inuē tarium an procedat.nu.46. eod.
Præscriptio non currit intra tempus inuentarii.nu. 156 98.
Neque creditoribus hæreditariis,& cur nu.170 154
Et an currat legatariis. nu. 171 eod.
Et an currat actioni perpetuæ.nu.173 155
Pretiū rerum an sit exprimē dum in inuentario.num.3. fo.37.& nu.56 131
Priuilegia iuris deliberandi sunt hodie concessa inuentario,sed non è contra.nu. 169 156
Priuilegium an transeat in hæredem cum inuentario. nu.41 70
Pro hærede gerere,adire,& non recusare paria sunt in hac materia. nu.190 158
Procuratoris inuentarium an prosit hæredi.n. 64 35
Promissio defensionis an afficit hæredem promittentis.nu. 107 85
Protestatio est inserenda in inuentario.nu.52 54
Protestatio hæredi & creditoribus prodest.nu.53.eo.
Prodest hæredi impendenti maxime filio ne censeatur adiuisse.nu.193 107
Pupillariter substitutus tenetur facere inuentarium. nu.59 34
Pupillus tenetur ultra uires si non faciat inuentarium, quanuis in integrum restituatur.nu.44 31
Pupillus an sentat commodum ab inuentario a tutore facto.nu.61 34

Quæ

Q

Quæ de nouo emergũt nouo indigent auxilio.nu.8 121
Quantitas dictio quomodo hic summatur.n. 196.159
Quilibet potest facere inuẽtarium licet non teneatur ultra uires.nu.47 32

R

Ratio uera uix in iure nostro reperiri potest nu.6 22
Raynerius de Furliuio fuit Bartoli præceptor.nu. 19. 5
Recusare.Nõ recusare,adire, & pro hærede gerere paria sunt hic.nu.150. 158
Regulæ septem notande in materia inuentarij. nu,39. 10
Rei uindicatio, & hypothecaria an confundatur aditione si non fiat inuentariũ nu.125 90
Rei uindicatio non patitur excussionem.nu. 145 95
Repertorium & inuentariũ idem sunt.nu.2 16
Res alterius quam defuncti inserte in inuentario an debeantur. nu.5 17
Res suas quilibet põt alienare uel inter uiuos, uel per ultimam uolũtatem, filios habeat,uel non habeat.nu. 3 21
Res quilibet sunt inserende in inuentario.nu.1 36
Res an sint ponende in conspectu quando describuntur in inuentario.nu.2.37
Res alterius quam defuncti non sunt inserende in inuentario.nu.4 eo.
Res oẽs nõ pars sũt inserende in inuẽtario.nu. 4 eo.
Res cuiuscunque loci an inserantur in inuentario, & an plura inuẽtaria fieri possint,uel debeant. nu.7.eo.
Res singule quo ordine sint describende in inuentario nu. 48 53
Res descripte in inuentario per errorem, an domi per hæredem poterunt adimi sine citatione creditorum, uel legatariorũ, uel iudicis nu.54 54
Res de nouo repertæ an sint addende in inuẽtario. nu.55 eod.
Res quæ inserantur in inuẽtario.nu. 42 127
Res an sint ponendę in conspectu & æstimandæ. nu. 46 129

S

Scribi potest inuẽtarium in qualibet materia.nu. 39

39 51
Scribi etiam potest quibus libet literis & characteribus.nu.40 eo.
Scribi potest etiam a dextra uel a sinistra.nu.43 52
Etiam quolibet idiomate. nu.42 51
Scriptura, & diuisio facta a patre inter filios an valeat. nu.5 15
Scriptura seu instrumẽtum publicum fraude carere cẽ setur.nu.31 49
Scriptura requiritur in inuentario.nu.38 51
Sermo noster uulgaris sub excessum Iustiniani cæpit esse, & tum primum desitum est latine loqui. nu.6 121
Seruus hæreditarius quando torquendus ut pandat bona.nu.148 149
Signum crucis adhibetur in inuentario & cur, & an hæres teneatur utrunq; facere, idest signum crucis, & subscriptionem.nume. 59 131
Socii debitoris hæres an teneatur ultra uires.num.30 29
Socius nõ teneatur socio ultra uires.nu.23 28
Solennia inuentarii in quibus continentur constitutionibus.nu.4.fol.3. & ujde. nu.32 126
Soluendo quilibet cẽsetur, nisi probet se pauperẽ esse. nu.198 108
Soluere, an sibi, uel alijs possit hæres de rebus hæreditariis.nu.7 63
Soluere an possit hęres cum inuentario unum pro alio nu.109. fo.141. & num.8. fol.eo. & quomodo possit nu.90 138
Solui an possit aliud genus pro pecunia.nu.113. 142
Solutum uni per hęredem, an per alios repetatur. nu. 87 137
Spurii, infames, iudei an potiãtur priuilegio.l.fi.C. de iure delib.nu.199 159
Spurio an præstanda sint alimenta in foro cæsaris. nu. 9 20
Spurius uelut infamis est ciuis romanus, sed id de quo infami.nu.200 eo.
Statuta humana ex temporum uarietate quoque uariantur.nu.6 3
Statutum remittere potest inuentarii confectionem. nu.28 7
Et quomodo.n.30 8
Subscribens tota censetur

face-

facere scripturam.n.57.54
Subscribere se, debet hæres in inuentario, uel si scribe re nesciat secundus tabellio subscripturus adiicietur.nu.56 eo.
Et cur hoc debeat fieri.nu. 53 130
Subscribere an teneatur co hæredes inuetario ab uno cohærede facto.nu.25 7
Substitutus ueluti bonorũ possessor tenetur facere in uentarium.nu. 46 32
Substitutus pupillariter tenetur facere inuentarium. nu.59 34
Substitutus iure militari debet facere inuentarium. nu.60 eo:
Substitutus an iuuetur inuẽtario. nu.164 100
Succedens alio iure q̃ hęreditario non tenetur facere inuentariũ, licet interdum posset & recte faciat. nu. 9 3
Et uide plures illationes. nu. 47 13
Successor uniuersalis bonorum nõ tenetur ad onera. nu.99 83
Summum ius summa iniuria.nu.10 20

T

Tabellio idẽ, an semper debeat adhiberi ad inuentarium.nu. 25 48
Testamentarius exequutor an teneatur facere inuentarium.nu.13 27
Testamento an remitti possit inuentarium late.num. 36 9
Testamentum iudei dẽt esse in lingua hebraica alias mi nime ualet:nu.50 33
Testamentũ nõ plus dat hæredi q̃ reperitur mortis tẽpore, licet ante mortẽ plus minusue fuisset in bonis. nu.9 38
Testamentum uacillat ex unius testis inficiatione. nu. 30 49
Testamentũ non potest scribi per notas, seu per numeros.nu.41 51
Testamentũ scribi põt quolibet idiomate. n.42 eo.
Testamentũ duobus uerbis confici põt.nume.46 52
Testamentum an in scriptis debeat publicari.n. 63 55
In testamẽto in scriptis multæ sunt impensę in aperiẽdo & aliis, quæ non fiunt in nuncupatiuo.n.133.146
Testator si promiserit de hęrede, an hæres teneatur. nu.50 72
Testes iidẽ an semp debeãt adhiberi ad inuentarium. nu.

nu.25 48
Testes inuentarii iurare debent.nu.29 49
Testes inuentarii an debeāt esse in conspectu & uidere uideriq;.nu.47.fo.129. & nu.65 132
Testes quot sufficiant inuentario.nu.50.fol. eo. & nu. 61 eod.
Et an debeant esse rogati. nu.63 eod.
Testes inuentarii an debeāt cognosci, & quæ aliæ qualitates requirantur.n.65.e.
Testis an amittat rē suam q̃ sciebat describi in inuentario. nu.5 37
Testium mentio an sit habē da in inuentario & an idē sit in aliis instrumentis.nu. 64 132
Tpe transacto deliberandi cēsetur hæres nō repudiās adiuisse.nu.184 157
Temporis uarietate uariātur & statuta humana.nu.6.33.
Tēpus inuentarii quando incipiat currere.nu.3 44
Et circa hoc uide tres opiniones.21. 6
Tempus an currat hæredi litibus uexato.nu.7 eo.
Tempus inuentarii quādo currat fideicommissario. nu.9 45
Tempus inuentarii an currat aliter in nuncupatiuo quam in scripto testamēto nu.39 127
Tēpus deliberandi quale olim, & quale hodie fit. nu. 181 156
Tēpus banni à statuto terminatum non potest prorogari.nu.182 157
Tēpus pro inuentario, an detur post tempus deliberādi nu.183 eod.
Trebellianica & legitima an debeatur filio nō facienti inuentariū.nu.7. fo. 26. & nu.188 106
Trebellianica & falcidia an repellat a uindicando. nu. 120 88
Trebellianica præfertur legatariis nu.189 106
Trebellianica an debeatur hæredi surripienti.nu.156. 151
Tributū an soluat hæres ob prædium omissum, & an possit omittere, seu desere re.nu.36 69.
Tributū pro omuib. personis & rebus soluendum est nu.37 eo.
Tutor an teneatur nomine pupilli hęredis facere inuētarium.nu.43 31
Tutoris inuētarium an pro sit

sit pupillo.nu.61 34

V

VEndere an possit heres res hereditarias, & an cogatur ut soluat, vel possit vendere.nu.27 67

Vendere an possit hæres in præiudicium fideicōmissarii uniuersalis.nu.49 72

Venditor tenetur de euictione licet non promiserit.nume.91 81

Vēditor hæres domini an retrahat.nu.123 89

Venditor hæres domini an teneatur tradere, siue hæreditas sit soluendo siue nō, & siue fecerit inuentarium siue non.nu.124. eo.

Venditor si sit hæres emptoris, an stet emptio.n.131. 91

Veritas & cognitio à modicis primordiis deriuatur. nu.48 13

Vidua an debeat ab hærede habere vestes lugubres. nu. 138 146

Virtus in mediocritate consistit.nu. 16 123

Virtus consistit in paucis. nu.49 13

Vnus ex pluribus cohæredibus an teneatur pro alio si non fecerit inuentarium. nu.45 32

Vnusquisq; pōt facere inuētariū licet non teneatur ultra uires.nu. 47 eo.

Vsurarii hæres non tenetur ultra uires.nu. 29 29

Vsurarius non tenetur ultra uires.nu.21 28

Vsuræ sunt prohibite etiam de iure ciuili nouissimo. nu.13 39

Vtilitates decē & octo inuentarii ponunt.in l.fi.C.de iure delib.nu.71 134

Vxor marito uenditori & è contra non tenetur ultra uires nu. 22 28

Vxor si sit creditrix uel legataria sufficit maritum citare nu.18 47

Vxor defuncti an maneat in domo si hæres faciat inuētarium.nu.64. 74

FINIS.

SEBASTIA-

SEBASTIANI MONTICVLI, I. C. TRACT. DE INVENTARIO HAEREDIS,

FOELICITER INCIPIT.

SVMMARIVM.

1 HAERES iure ciuili succedit in uniuersum ius, idest in onere, & in honore.

2 Hæres adeundo, censetur quasi contrahere non solum cum creditoribus, & legatarijs, sed etiam cum defuncto; Et sic duplicem suscipit obligationem.

3 Iustinianus adhibuit remedium inuentarij, ne heres in proprijs periclitetur.

4 Inuentarij solennia in duabus continentur constitutionibus.

5 Humanarum rerum cursus lubricus est & uariabilis.

6 Ex temporum uarietate, statuta quoque uariantur humana.

7 Inuentarij quinque sunt species ex speculatore.

8 Plures personæ ultra heredem possunt facere inuentarium, licet non succedant tanquam heredes.

9 Succedens alio iure quàm hereditario, non tenetur facere inuentarium, licèt interdum possit, & rectè faciat.

10 *Hæres quemadmodum poteſt adire uel non, Ita facere, uel non facere inuentarium.*
11 *Legatarii an teneatur hæres de ſuo, diſtinguenda ſunt tempora.*
12 *Creditores ſemper præferuntur legatariis.*
13 *Legatarii tres patiuntur deminutiones.*
14 *Legitima abſorbetur ære alieno.*
15 *Legitimam non aſsignat pater uiuens inuitus.*
16 *Legitimam ſi pater filio relinquat, reſiduum in extraneum conferre poteſt.*
17 *Legitima an præualeat legatis, & Falcidiæ.*
18 *Filius an retineat legitimam, & falcidiam.*
19 *Raynerius de Forliuio præceptor Bartoli.*
20 *Hæres quilibet an teneatur facere inuentarium licet ſit clericus, uel Imperator, uel mulier, uel Ruſticus.*
21 *Tempus inuentarii quando currat; Et quatuor opiniones referuntur.*
22 *Hæres ſimpliciter adiens an arceatur ab inuentario ſi nõ proteſtatus fuerit.*
23 *Hæres ante, & poſt aditionem, poteſt facere inuentarium.*
24 *Cohæredibus ſingulis an tribuatur ius inuentarii, & an unus poſsit facere inuentarium inuitis, & inſciis aliis.*
25 *Subſcribere an teneantur cohæredes inuentario ab uno cohærede facto.*
26 *Vnius cohæredis inuentarium an proſit alii.*
27 *Cohæres an ſuæ portionis tantum poſsit facere inuentarium.*
28 *Inuentarium remitti poteſt lege, conſuetudine, pacto, ſtatuto, & ultima uoluntate.*
29 *Imperator hodie an remittere poſſet inuentarium.*
30 *Statuto quomodo remittatur inuentarium.*
31 *Hominum impudentia, & cupiditas taxatur.*
32 *Iudicum ignorantia ſugillatur.*
33 *Ius ciuile in diuiduorum congerie difficillimum redditur,*

Pact.

34 *Pacto quomodo remittatur inuentarium.*

35 *Heredi non possunt interdicere creditores, & legatarii ne faciat inuentarium.*

36 *Testamento an remitti possit inuentarium, ubi latè hoc differitur.*

37 *Legatarii, & fideicommissarii an saltem faciant descriptionem bonorum si heredi sit remissa confectio inuentarii.*

38 *Heres an teneatur ultra uires, si testator uetuerit fieri testamentum.*

39 *Regulæ septem semper notandæ in materia inuentarii.*

40 *Heres faciens inuentarium, nullum damnum sentit. Et ibi uide illationes ex hac regula.*

41. *Heres faciens inuentarium retinet lucra iuris communis, Et ibi uide illationes ex hac regula.*

42 *Inuentarium secernit bona. Et ibi uide illationes ex hac regula.*

43 *Inuentarium facit censeri heredem extraneum, seu non adiuisse. Et ibi uide illationes ex hac regula.*

44 *Tot censentur esse bona, quot sunt descripta in inuentario. Et ibi uide illationes.*

45 *Excutiendus an sit heres, antequam conueniantur Tertii possessores.*

46 *Heres an præsumatur dolosus si non faciat inuentarium. Et ibi uide illationes.*

47 *Non succedens ut heres non tenetur facere inuentariũ. Et ibi uide illationes.*

48 *Veritas, & cognitio à modicis primordiis deriuatur.*

49 *Virtus consistit in paucis.*

50 *Author artificium suum iuris perficere cupit, ex quo discetur stilus Methodusq; facilis docendi, & intelligendi.*

FREQVENTER cõtingit, ut hæredes ambigui sint, utrũ adeãt hæreditatẽ, nec ne; †Cũ sciant iure ciuili constitutũ es
1 se, ut hæres succedat ĩ uniuersũ ius .i. (ut uulgò) dicitur, in onere, & in honore. l. cũ hæres. ff. de Diuer. & temp. pscr. l. nihil est aliud. ff. de diuer. unde ueluti ipse defunctus, (si adhuc uiueret) teneretur satisfacere omnibus creditoribus, alioquin in carceres detruderetur nisi bonis cederet. Iuxtà uulgatum illud. Qui non habet in ære, luat in corpore. l. j. C. Qui bonis ced. poss. l. si quis id quod. ff. de iurisdict. om. iud. Ita & hæres eius, qui censetur una, & eadẽ persona. ut in Auth. de iureiur. à moriente præstito. cum concordantibus ibi adductis per gl. Simulatque enim hæres adiuit hæreditatem, se sponte sua, quasi contraxerit, Irreuocabiliter omnibus oneribus hæreditariis obligauit. l. 3. §. fi. & l. seq. ff. quibus ex cau. in poss. eatur. l. Ex maleficiis. §. hæres. ff. de act. & oblig.
2 †Quinimò hæres adeundo non solum dicitur contrahere cum creditoribus, & legatariis: sed etiam cũ defuncto cuius uoluntatem plenissimè confirmauit sua aditione; Et sic duplici suscipit hęres obligationem. Gl. Bal. & Floria. in l. his consequenter. §. sedet cum. ff. fam. erciscundæ. Ange. Are. in tractatu de testa. Gl. 113. eademque ultima. l. si patroni. §. Qui fideicõmissariam. ff. Ad S. C. Trebell. Nec refert utrum bona sint soluendo, nec ne, & utrum proprios habeat hæres creditores, nec ne, Nam tenetur ultra uires nõ solum suis, sed etiam defuncti creditoribus. l. j. §. præterea. l. si creditores. ff. de separationibus. l. more. & ibi Bartolus, Imola, Romanus. ff. de acqu. hære. Quo circa hæredes hunc sibi scrupulum iniectum uidentes, ne forte dum lucrum sperant, in propriis pericli

tentur,

tentur, olim ante Iustinianum recusabant adire hæreditatem, aut per uarias ambages, tempus ad delibe randum sibi decerni postulabant: Quæ res interdum hæredi, interdum creditoribus, & legatariis præiu-
3 dicium afferebat: † Iccircò Iustinianus saluberrimũ adhibuit remedium confectionem scilicet solemnis
4 inuentarij.† Hæc solemnia duabus continentur cõsti tutionibus, quę sunt lex finalis C. de iure delib. Et au then. de hæredibus, & Falc. Proinde ad has duas con stitutiones, tanquam ad sacram Anchoram est confu giendum, & tanquàm ad sydera fulgidissima, iter prę monstrantia, intuitus est dirigendus: Plures enim leges, & constitutiones anteriores corrigunt, & declarant, Quin Authenticum de hæredibus & Falcidia. tanquam ultimum, derogat in quibusdam prædictæ. l. fi. quæ est anterior ut post Glo. in d. Auth. §. si ue rò nõ fecerit. declarant ibi Iac. de Beluisio, Bar. & An gelus, & inferius apparebit. Si quidem ita natura cõparatum est ut quotidie aliquid de nouo emergat,
5 cum † lubricus, & uariabilis sit rerum humanarum cursus, Vnde Quæ de nouo emergunt, nouo indigẽt auxilio. l. de ætate. §. Ex causa. ff. de interro. act. Et secundum uarietatem temporum, statuta quoque ua-
6 riantur humana, ex † circunstantiis Personæ, causæ, lo ci, temporis. c. non debet. extra de consan. & affi. cap. fi. & ibi Glo. Butrius, & Abbas extra de transact. Hinc est ꝙ ualet statutum, & consuetudo, quibus solemni tates inuentarij remittuntur Baldus in auth. Sed cum Testator. C. ad l. Falcid. & in consi. 147. lib. 4.

Ante omnia sciendum est, plures esse species inuẽ tariorum. Nam Speculator in titul. de instrum. edit.
7 §. fin. † Tradit quinque species. Vnum est Inuentarium tutoris, & curatoris, de quo creberrima fit men tio in iure nostro, & ꝑcipuè in l. tutor qui repertoriũ ff. de admini. tutorum. in l. tutores. secũda. C. eodem. Aliud orphanotrophi. l. orphanotrophos. C. de ep. &

cler.clem. Quia contingit. De relig. domibus. Tertiũ prælati, siuè is sit Episcopus, siue alius Prępositus. c. de Syracusanæ. 28. dist. §. fi. auth. de eccles. tit. Quartum fisci, cum bona alicuius criminosi proscribuntur. l. si quis intra. C. de bon. proscr. l. 3. C. de bonis uacan. li. x. Quintum hæredis, super quo nostra uersabitur indagatio. Quotidie enim hæc uox circumsonat. Talis est relictus hæres. Talis dubitat utrum adeat, nec nè. Talis acceptauit hæreditatem cum be-
8 neficio legis, & inuentarij. † Sunt & alię personæ, quæ tenentur, uel saltem possunt facere inuentariũ. sunt procuratores generales. Est curator uentridatus, curator furiosi, uel aliàs debilis: Curator hæreditatis iacentis: Est creditor occupans bona sui debitoris: Est fructuarius omnium bonorum; Est pater administrator aduentitiorum. Item pater occupans bona iure peculij, Est monasterium occupans bona ingressi, Est executor ultimæ uoluntatis, sunt denique aliæ personæ ut Speculator loco quo supra, & ibi Io. And. Gl. in l. 1. ff. De curat. bonis dando. l. fi. C. de curat. furiosi. l. fin. ff. de bonis auth. iud. uide Tractatum de inuentario hæredis D. Francis. Porcellini Patauini in 2. quæstio. principali. Vt summatim dicam, nostri Doctores talem faciunt regulam. ita demum quis tenetur facere inuentarium, qui succedit tanquam
9 hæres: † Proinde si quispiã succedat alio iure quàm hæreditario licèt sit successor uniuersalis, qualis est arrogator in bonis arrogati. Item ille, cui bona libertatis causa addicuntur, ille non tenetur facere Inuẽtarium ita ut subiaceat pœnis, quæ infliguntur hæredibus, non tamen euitat alios legum laqueos, si uel non faciat inuentarium, uel si aliàs improbus sit Iac. Butr. Bald. Salyc. in l. 2. C. Ad l. Iuliam de ui. publica. Ang. in l. 1. §. Hæc stipulatio. ubi plenissimè tractatur materia inuentarii. ff. si cui plusquàm per leg. Falcid. Petrus Philippus Corneus Perusinus post

Bald. & alios. in d.l.fin.in prin.& §.fi. C. de iure deliberandi.

Secundò est prænoscendum, ꝙ quemadmodum quis potest facere, uel non facere testamentū. l. Posthumus.ff.de inoffic. testam.l.1.ff.de testa.
10 † Ita & hæres potest adire, uel nō adire hæreditatem, & facere, uel non facere inuentarium.l.nec emere.l.fi.§.simili que.& per totam legem. C. de iure deliberandi.Ruinus consi.47.lib. 2. Hoc tamen interest inter testatorem, & hæredem: Nam testator quandiù uiuit potest reuocare, uel mutare testamentum iuxtà Terminum iuris: Ambulatoria.n. est hominis uoluntas usq; ad extremum uitę exitum.l. 4.ff.de adim. leg.l.cum hic status.§.Ait oratio.ff.de don.inter uir.& uxor.At hæres simulatque adiuit, non potest subterfugere quominus insolidum teneatur etiam ultra uires. l. si te bonis.d.l.fi.§.cum igitur. C.de iure delib. Quod indubitáter uerum est quo ad creditores, nisi fecerit inuentarium. Cæterùm quoad legatarios distinguenda
11 sunt tempora. † Enimuerò ante Iustinianum in d. Auth. de hæred. & Falc. §.si uero non fecerit.hæres non tenetur legatariis in plus quàm repererit in hæreditate, detracto prius ære alieno ex bonis, quę extant mortis tempore.l.1.§. si is qui. ff. ad Trebellianum.§.fin.Institu. de lege Fal. Hinc sequitur quòd si 1
æs alienum absumeret, siue exhauriret uniuersum cumulum bonorum; legata, & fideicommissa prorsus interciderent, quoniam est rationabilius Creditores ad suum peruenire, quàm legatarios cum eorum detrimento locupletari. l. 1. C.de bonis auth. iud.l.qui autem.§.pen.ff.quæ in frau.Cred. Proinde tantum consequitur legatarius, quantum superest detracto, seu soluto prius ære alieno.l.si uniuersæ. C. de legatis.l.1.§.hæc uerba ff.si cui plusquā per leg. Fal.sed quoniā exēplis res fit illustrior, propono tale Thema. Quidam tempore testamenti, in quo lega-

ta relinquit, opulentas possidet facultates, ita ut si tunc decederet, satisfieret terque quaterque creditoribus, & legatariis. Tandem moritur ualdè inops. Hæres adit hæreditatem. Veniunt Creditores, & legata-
12 rij. Qui sunt præferendi? † Certè creditores præferentur in totum si bona non sunt soluendo, uel uix sunt soluendo. Finge autem. Facta solutione creditoribus, remanent centum aurei. Legata sunt ducenti, trecenti, uel etiam mille aurei. Nunquid integros hos centum aureos habebunt legatarij? Minime, cũ utique hæres suam Falcidiam. i. xxv. aureos retinẽdi ius habeat. d. l. si uniuersę. C. de legatis. d. §. fin. inst. de
13 lege Fal. † Ex his uides ꝙ legatarij tres patiuntur diminutiones. Vnam bonorum deperditorum, uel alienatorum per testatorem dum uixit. Aliam creditorum, quos testator ante testamentum uel post sortitus sit. Tertiam Falcidiæ. Quinimò, quod magis est, priores duæ diminutiones præiudicant ẽt filio in le-
14 gitima, † cum non minus legitima quàm legatum absorbeatur ęre alieno. l. Papinianus. §. Quarta. ff. de inoff. testamento. l. hęreditarium. & ibi Dyn. & Bart. ff. de bonis auth. iudicis. Nec prodest filio, ꝙ olim pater locuples fuerit: quoniam mortis tempus spectamus in legitimę assignatione. l. cum quęritur. C. de
15 inoffi. testa. † nec pater uiuens cogitur aliquam legitimam filio assignare. l. 1. § si impuberis. & ibi Bar. & Alexand. ff. de collat. bonorum. Quod etiam probatur ex eo, ꝙ pater quandiu uiuit liberam habet rerum suarum administrationem etiamsi illas in mare proijceret gl. in l. cum à matre. C. de rei uind. Glossa in l. 1. C. de inoffi. donat. l. 2. C. de his quibus ut indig. nisi ꝙ in quibusdam casibus filius male consumpta, uel alienata per patrem reuocat usque ad legitimam Bartolus in l. 2. ff. si à parente quis uers.
16 man. † Sed & per ultimam uoluntatem pater quarũ libet facultatum moriturus, nihil plus cogitur relinquere

re quàm legitimam, licèt residuum transferat in extraneũ.l. Parentibus.C.de inof.test.l. Hac edictali. §. j.C.de secun.nup.Bald.consil.334. libr.3. Curt. Iun. consi. 110. Honorabilius Dominus meus, non minus doctrina, q̃ morum elegantia probitateque conspicuus D.Ioannes Cephalus consi. 3.& consi. 280. Et hoc est uerissimum, & indubitatum ex iuris dispositione quamuis impietatem quandam sapere uideatur.

17 † Sinautem quæramus an legitima præualeat legatis,& falcidiæ.Respondeo ꝙ prçualet. l.pe. & ibi Glossa Cynus,Bal.Saly.& alii.C.de inoffi. testa.Dum tamen sciamus,ꝙ si filius potest habere legitimam,legata quoque pro parte ualebunt. Exemplum. Quidam decedit relictis Creditoribus,& filijs, & legatariis.Bona sunt mille aurei(mille aureos intelligo singulas res redactas ad pecuniæ æstimationem. l. propemodum.ff.de uer.signi) Aes alienum octingenti aurei.Certè ex ducentis,qui remanent solutis octingentis,filii habebunt legitimam.quæ est hodie triens,uel semis Auth.nouissima.C.de inoffi. testam. Alij duo trientes,uel semis eorundem ducentorum dabũtur legatariis,quod indubitanter procedit,si filij sint hæredes,& faciant inuentarium, Quòd si non faciant, incidimus in illum articulum admodum controuersum,an per non confectionem inuentarij perdatur legitima,de quo in auth.Sed cum testator. C. Ad leg. Falcid.& abundè infrà disceptabitur.Sed an ultra legitimam retinebunt filij falcidiam, & sic duas quar-

18 tas?Quod non est admittendum Glossa, Iac.de Bel. Bart.& Ange.in §.si quis autem non implens. Auth. de hære.& Fal.Dixi inst.De lege Fal.in prin. Itẽ si extraneus sit hæres,& debeat filio legitimã,aliis legata; an minuat legitimam per suam Falcidiam,Et an pro legitima dabitur filio recursus aduersus hęredem uel legatarios?Circumspice,quia hæc sunt subtilia,& recurre ad tradita per Doctores in prællegata. l. pen. C.de

C.de inoffi.testam.per Bartolum,Paulum,Alex. Ripam,& alios recentiores, pręcipue per acutissimum Dominum meum D.Hieronymum Torniellum in l. in quartam.ff.ad l.Falcidiam per Ang.in l.Papinianus §.si conditioni.ff.de inoffi. testam. per Fabianum de Giochis in sua luculentissima repetitione. Auth. nouissima C.de inof.testa.Sed ut reuertamur unde paulisper discessimus,prędicta de legatis,ut non soluantur ultra uires,procedunt ante Iustinianum in d. §. si uerò non fecerit. Cæterum sanxit ibi Iustinianus ut hęres non faciens inuentarium,non minus teneatur de suo legatarius quàm creditoribus. Glo.in l. in ratione. 1.§.Quod uulgo.quam sequitur ibi Bar.Raphael,Paulus Alex.ff.ad l.Falci.& ibi quoque Zasius gl.in l.j.§.in quibusdam.ff. si cui plusquam per leg. Falc.ubi Ang.de Perusio, & Ioannes de Imola, Dynus,Bartolus,Raphael,Paulus,Alex.Socinus, Iason, Ripa in l.1.§.si is qui.ff.ad Trebell. Item Glossa in toties allegata,& inferius alleganda.l.fi.§.fin uero post quàm.& §.si quis autem.C. de iure delib. Denique sunt sexcētæ Glossarum,& Doctorum authoritates,
19 quanuis Raynerius de Forliuio post Guidonem de Suzaria præceptor Bartoli in d.§.Quod uulgò.Contrarium,& male dixerit per d.§.si uerò non fecerit, qui loquitur uerbis rotundis.

Tertiò est præmittendum quòd quilibet hæres tā suus quàm extraneus,& tam solus quàm pro parte, & tam ex testamento,nuncupatiuo, uel in scriptis, inuentarium facere potest, uel etiam cogitur si pœnas uult euitare d.l.fin.§ cum igitur.§. pen. auth. de hæred.& Falcid.nec requiritur ꝙ hæres adierit, uel se immiscuerit, nec ne. Sed de quatuor quærendum est.Primò an semper uerum sit, ꝙ quilibet hæres teneatur facere inuentarium.Secundò an si hæres diù cunctetur adire,possit nihilominus facere inuentarium.Tertiò an semper uerum sit ꝙ hæres post aditionem

tionem inuentarium facere possit. Quartò an unus ex cohæredibus inuitis, aut insciis aliis inuentariũ facere possit. Quoad primum fac regulam. Quilibet
20 † hæres tenetur facere inuentarium cuiuscunque sit conditionis, uel dignitatis: Ergo & imperator, & clericus, & magistratum gerens non excusatnr, d. §. pen. Sed nunquid mulier, & rusticus, & minor annis 25. Quod magis est licèt in muliere, & rustico quidam contra ob iuris imperitiam, Inter quos Nicolaus de Mãtarell is, ut refert Bald. in l. fi. §. fi. & licèt minor in integrum restituatur. Glossa in l. auxilium. & ibi Bal. ff. de minoribus. §. pupillis. auth. de heredibus & Falcid. Vide quæ plenius dicam infra in 5. membro principali, ubi si tædio non distineris, multa non
21 iniucunda disces. Quoad secundum, quæstio eò reuoluitur, an tempus conficiendi inuentarium currat à die sciẽtiæ, uel mortis, uel aditionis. Circa hoc quatuor sunt opiniones. Prima quòd a die mortis d. l. fi. §. sin autem à locis. Velut & legata cedunt à die mortis. §. cum igitur. C. de cad. toll. & ueluti tutor statim tenetur facere inuentarium l. Tutores. 2. C. de admi. tutorum. Alia quòd à die scientiæ, uel notitiæ Glos. in auth. Sed cum testator. C. ad l. Falcid. Ricardus Malumbra, & Saly. in d. l. fin. §. sin autem dubius. Spec. & Io. And. in titu. De instrum. Edit. §. fi. Et hanc opinionem puto uerissimam ut dicam infra in 7. membro principali. Et in fine huius Tractatus, explicando verba textus. Tertia est opinio quòd tempus currat a die aditionis Glo. in d. §. sin autem dubius & ibi Nicolaus de Matarellis prout refert Baldus per textum in §. sin uero postquam. eiusdem l. fin. Crauetta in Responso pro Genero, num. 479. post multos quos allegat. Quarta est opinio* communiter recepta, quam tenet Bar. Bal. Angelus, Fulgosius; Castrensis in d. §. sin autem dubius. & in §. sin uerò postquam. Vt si quidem hæres non sit in mora, neque iu culpa, Spectetur

aditio, & sic procedat superior opinio Glossæ: Si autem sit in mora, uel culpa, spectetur scientia, & sic uera sit opinio Malumbræ, & sequacium. Quoad tertium Ricardus Malumbra Cyn. & Ange. in dicta l. fi.
22 §. cum igitur. † tenent hæredem simpliciter adeuntem, sibi uiam inuentarii intercludere, quia lex tantum fauet illis, qui spe dubia, & animo titubante adeunt d. §. fin autem dubius. Quod & sentit Spec. loco quo supra. Et ob id Ange. in l. 1. §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquam per leg. Falc. dicit, si uult hæres uti beneficio inuentarii, omninò ei est necessariũ protestari quòd adit cum beneficio legis, & inuentarii, uel quòd uult facere inuentarium. Hoc, quod dicit Ang. de protestatione, quotidiè uidemus in usu, & utile est ad remouendas difficultates. Tamen uerior, & probabilior est contraria sententia, ut quamuis hæres nihil protestetur, & spe certa adeat, non per hoc intra tempus legitimum arceatur a confectione inuentarii. Saly. Castren. Alex. & Corneus in dicta l. fin. partim quia iuri suo nemo censetur renuntiare. l. mater ff. de. inoffi. testa. partim quia non est credibile, quòd hæres ex inconsulta fortè aditione, se temerè oneribus hæreditariis illigare uoluerit, resque suas dispendio subiicere argum. l. cum de indebito. ff. de probat. Er-
23 go † & ante, & post aditionem hæres si uult, potest facere inuentarium, dum tamen si faciat, post aditionẽ, non sinat labi tres menses, uel annum, alioquin, inquit Corneus, inuentarium factum die uno post tempus a lege præstitutum corrueret: quod probari uidetur in dicto §. fin uero postquam. Quod uerum opinor etiam si nec creditores, nec legatarii interpellent hæredem, cum ipse hæres sciat, aut scire debeat se periculum incursurum nisi legi obtemperet. Nam legis beneficio indignus est, qui legem aspernandam censuit d. §. fin uero postquam. l. auxilium. ff. de minor. Cæterum ante aditionem non tam certè sciri potest

test quando finiatur tempus, seu potestas conficien-
di inuentarij, cum & admissa sententia Malumbræ, &
sequacium, semper possit dicere hæres. Ignorabam;
Ergo creditores, uel alij dicentes, sciebas. Dies cucur
rit; Tempus lapsum, uel finitum est; debent hoc pro-
bare quoniã præsummitur ignorantia, nisi probetur
scientia. l. uerius. ff. de probat. At postquam hæres a-
diuit, nequit inficiari quominus sciret. Quomodo
enim adiuisset nisi sciuisset sibi delatam hæreditatem?
§. fi. & ibi Glossa, & Angelus Aretinus inst. de hære-
dum qual. & diff. Ceph. consi. 274. Quoad quartum,
& ultimum. textus in d. §. cum igitur subtiliter consi
deratus uidetur unicuique cohæredum tribuere be-
24 neficium inuentarij. Dubium† mouet quia inuenta-
rium debet minutatim, & singulatim fieri de omni-
bus rebus d. §. fin autem dubius; At cohæres non nisi
portionem rerum habet. Respódeo nihil obstat quo
minus rerum omnium descriptio fieri possit etiam
inuitis, aut insciis alijs cohæredibus. Primò quia &
in iudicio familiæ erciscundæ potest unus ex cohæ-
redibus agere, & rerum singularum pro portione pe
tere sibi fieri assignationem, si commodè fieri potest;
Quod nó aliter expediri potest, quàm si omnes res
subijciantur oculis iudicis. §. quædam. & ibi dixi post
Fabrum, Ang. Iasonem, Gomesium. inst. de actio. l.
aduersus. l. bona. C. fam. ercis. Deinde quia iste cohæ-
res dicere potest aliis cohæredibus. Quod nobis non
nocet, & mihi prodest† debetis indulgere. l. in credito
re. ff. de euict. l. 2. & ibi Glossa, Bar. Bal Ang. uterque
Imola, & plurimi ex recentioribus. ff. solut. matrim.
neque enim dicere possunt cohæredes, Nobis obest,
quia hoc dicentes suam improbitatem detegerent, ꝙ
uolunt occultare, seu supprimere res hæreditarias,
quod nequaquàm est permittendum, cum fraudi-
bus, & malitijs non sit indulgendum l. in fundo. ff. de
rei uindi. Tertiò per textum in l. si quis ex argentarijs
§. 1.

25 §.1 ff.de ęden.† Ex quo textu notabiliter probari põt ꝙ alii cohęredes cogantur subscribere inuentario facto à suo cohærede iuxta formam d. §. sin autem dubius. Quod nota, quia nisi fallor, est nouum dictum, & memoriæ commendandum. Illud constanter asserem quòd cohæredes non possent prohibere, quo minus saltem descriptio bonorum fieret, prout fit ad instantiam fideicommissarij etiam si hæredi remissa sit confectio inuentarii Castren.consi.366.li. 1.Guido Papæ q.351.Faciunt notata in l.unica.C.de prohibit. seq.pec. Sed an hoc inuentarium proderit aliis cohæ
26 redibus? Vtique† si subscripserint. Sed & circa subscriptionem, prodesse quandoque opinarer ob interuẽtum iudicis, & publici Tabellionis Bar.in l.chyrographis.ff.de admini.tuto. Quid si cohæres suæ tantum portionis faciat inuentarium? Ante diuisionem nihil aget, cum bona sint commixta, nec scire possit quas, aut quot res sit habiturus; Post diuisionem pu
27 tarem† ualere inuentarium, quasi in eo, quod sibi obtigit unicus fuerit hæres ad instar cohæredis in sua portione utentis Falcidia.§. Et cum quæsitum. inst. de lege Falc.l.in singulis.ff.ad l. Fal.Cynus tamen Albericus, Saly.& Iason in dicta l.fin. in prin. uideatur requirere plura inuentaria si plures sint hæredes. Sed ego non recederem à prædictis si sint discordes inter se cohæredes.

Quartò sciendum est quòd inuentarium remitti
28 potest lege, consuetudine, statuto.† Pacto. Vltima uoluntate. Examinemus singulos modos. Lege remitti potest, quia est mera inuentio iuris ciuilis, quippè introductum fuit inuentarium a iure ciuili, id est à Iustiniano, qui fuit totius iuris ciuilis quasi Architectus, & concinnator d.l.fi.§.Sinautem hoc.C. de iure delib. ergo contrario iure ciuili, uel lege, uel sanctione remitti potest, maximè cum fiat recursus ad ius pristinũ.l.si unus.§.Quod & in specie.ff. de pact.

Quid

Quid ergo ſi hodie MAXIMILIANVS IMP.
29 O. M. †abrogare legibus Iuſtiniani, prout patruus
ipſius CAROLVS. V. anno M. D. xxix. legem
promulgauit in illo articulo controuerſo, utrum filij
fratrum ſuccedant in ſtirpes, uel in capita; an uale-
ret abrogatio? Mouet quòd hodie Romani imperij
Maieſtas ualde eſt imminuta, & labefactata, in uarioſ
que diſcerpta principatus, E conuerſo accedente ma
ximè ſummi Pontificis aſſenſu, legum omnium mo
deramen in ſinu Imperatoris reſidere fatendum eſt.
l. omnium. C. de teſtam. Conſuetudine remitti poteſt
inuentarium ob id, quia ualet argumentum de lege
ad conſuetudinem, cum conſuetudo ſit altera lex. l.
De quibus ff. de legibus. Quòd ſi conſuetudine in-
termitterentur quædam inuentarii ſolennitates, mul
tò magis talis uſus ſeruaretur licèt ad unguem de iu
re ciuili omnes ſolennitates debeant adimpleri ut ex
magiſtro notariorum docet Baldus in conſi. 63. l. 3.
& in conſi. 147. l. 4. Crauetta Sauilienſis in Reſponſo
pro Genero nu. 476. Statuto quoque remitti poteſt
30 †inuentarium, & quia fit recurſus ad ius cõe, Et
quia ualet argumentum de conſuetudine ad ſtatu-
tum, quoties conſuetudo eſt introducta ſciente eo,
& permittente, ſine quo ſtatutum fieri non poſſet.
Gl. & Doctores in ca. fin. extra De conſuet. Corneus
in conſi. 293. li. 4. quod tamen intellige iuxta ea, quæ
ſcribit Aret. in conſi. 153. Et ſcio extare ſtatuta in qui
buſdam ciuitatibus, & regionibus ut non ualeat con
fectio inuentarii, Quippe cum hæredes obtentu, &
uelamento inuentarii, non raro remorentur, aut etiã
fraudent creditores atque alios, licèt ſciant hæredita
tẽ eſſe lucroſam: Quod nõ facerẽt, ſi ſeruaremus ius
priſtinum, quo non fiebat inuentarium. Eò namque
31 †impudentiæ, inſtigante Dæmone, habendique cupi
ditate, ingenia hominum adiguntur, ut dummodo di
teſcant, alioſque expolient, diruant, perfundent, ni-
hil

hil pensi, nihilque æquitatis, aut uerecundiæ prę ocu lis habeant, prout experientia, quæ rerum magistra est, quotidie docet. Quapropter huiuscemodi statuta diuino afflante Numine, sancita plerunque esse exi-
32 stimo, maximè ubi iudices † facillimè imposturam patiuntur: quibus, ubi uulgatissimum casum legis, uel iuris terminum indideris, illic eos hęrere uideas, quasi ad scopulum alligatos, & ubi Bartoli, Baldi, Angeli Alexandri authoritatem allegaueris, & limis oculis, & interdum lusciosis exhauserint; pro oraculo id habent, & non minus quàm Pythagorei olim sectatores, peruicaciter iactant. Ipse dixit. Qui profectò Bartolus, Baldus, Angelus, Alexander si re uiuiscerent, & de eo casu interrogarentur, contrarium responderent, pensitatis sedulo circunstantiis
33 locorum, personarum temporis: † Nam, si qua alia in scientia, indiuiduorum, circunstantiarumque concretio, & commixtio difficultatem parit; in iure præsertim ciuili tot sunt anguli, tot latebræ, tot recessus, ut uel oculatissimus, & solertissimus quilibet facilè impingat, & à iuris, æquitatisque tramite deflectat. Qđ non semel conqueri libet. Si quidam ex facto ius oritur. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad l. Aquiliam. Et, modica facti diuersitas, diuersam inducit iuris constitutionem. l. iusiurandum & ad pecunias. §. fin. ff. de iureiuran. Vę autem illis, qui fas, & ius uenalia habent, Vel qui diplomate iudicandi cohonestati, uel potius dehonestati, ignorantiæ suæ aculeos in miseros litigatores, non sine Astræę indignatione contorquent. Constat namque iudicem imperitum litē suā facere, neque impunitum in hoc seculo, & alio discessurum. Vbi igitur sunt legum contemptores, inscii, imperiti, ibi statuta omninò fieri suaderem, prohibentia inuentarium. Vel etiam si non sint statuta, suaderem Principibus, ne prætextu inuentariorum, sibi ipsis conuicia, & detestationes bona fide agentium

accerserent, Improborum autem & technas struentium rapacitatem, & uoracitatem souerent. † Pacto
34 insuper remitti potest inuentarium, cum ualeat argumentum de pacto ad statutum gl. Rubricæ. C. de Decre. Decur. lib. x. Et de lege ad pactum. l. non impossibile. ff. de pactis. Intellige autem secũdum terminos habiles, si creditores, uel legatarij pactum facerent cum hærede. Quid si pars creditorum, uel legatariorum non pacisceretur. An paciscentium uolũtas aliis prodesset, uel obesset? Prodesse quidem facilius poterit si sint correi stipulandi, uel credendi. Obesse non poterit nisi omnes, uel maior pars consentiat. l. iurisf. gentium. §. fin. cum tribus legibus sequentibus. ff. de pactis. Illud constat, creditores, uel legatarios inter
35 se paciscentes, ne hæres faciat † inuentarium, nihil agere, cum pactum unius alteri non obsit. l. si unus. §. ante omnino. ff. de pactis. Vltima uoluntate remit-
36 titur † inuentarium distinguẽdo hoc modo. Aut quo ad legatarios, aut quo ad creditores, aut quo ad hæredem. Primo casu ualet remissio. Nam cum testator potuerit nõ relinquere, aut etiam relictum adimere, potuit etiam remittere confectionem inuentarii, quasi pudori, & uerecundiæ hæredis commiserit quid, & quantum soluere uelit arg. l. uideamus. §. pen. ff. de in litem iurando. Inst. de fideicom. hæred. in principio. Secundo casu quoad creditores, non ualet remissio, cum non possit eis debitor in testamento præiudicare. l. j. C. debitorẽ uẽd. pig. Tertiò casu quoad hæredẽ sunt duę opiniones. Guido. n. Papæ con. 63. tenuit nõ ualere remissionem innixus authoritate Glossæ in l. scire. C. Vt in possess. legatorum. Contraria opinio est uerissima, & communiter* recepta, & quia de re hæredis, ut de sua testator disponere potest. l. Vnũ. §. si rem. De legatis 2. Et quia est in arbitrio hæredis utrum adeundo se subiiciat oneribus nec ne. l. nec emere. C. de iure delibe. Et quia pater tutori, uel curatori

B

ratori remittere pōteſt confectionem inuentarii. l.fi. C.arbitrium tutelæ. Ita *communiter in omnibus tribus membris concludunt Doctores Bar. Bal. Caſtrē. Alex. Aret. Iaſon, Ripa, & alii quamplures uetuſtiores, & recentiores in l.nemo poteſt. De lega. 1. Bart. Bald. Caſtrenſis in l.cum tale. §.3. ff. de conditio. & demonſt. Decius conſi. 418. Pariſius Cardi. conſi. 21. li. 2. Crauetta conſi. 174. D. Iulius Clarus Alexandrinus uir peruigil in eruendis iuris noſtri Theſauris in lib. Tertio Sententiarum. §. teſtamentum. Quæſtione 66. Didacus Hiſpanus in c. 1. nu. 17. Extra de teſtamen. quāuis aliquatenus diſcrepet perſpicaciſſimus Ancharanus in conſil. 365. Secutus Franciſcum de Ramponibus. Dixerit aliquis, quid refert hoc? Reſpōdetur. quoad legatarios, & fideicommiſſarios hoc ſequitur, ꝙ hæres licet non faciat inuentariū, nihil tñ præſtabit de ſuo, & ſic euitabit pœnam. §. ſi uerò non
37 fecerit. Auth. de hæred. & Fal. † Sed an ſaltem legatarii, & fideicommiſſarii facient deſcriptionem bonorum, ne qua fraus committatur? Hæc eſt pulchra inſpectio. Caſtrenſis conſi. 366. lib. 1. notabiliter aſſerit fideicommiſſarium uniuerſalem non inhibendum facere deſcriptionem. Idem latè aſtruit Guido Papæ Quæſtione 351. D. Ioannes Cephalus conſi. 296. Quoad creditores ſequetur ut omninò ſuum conſequantur quaſi defunctus ſuperſtes eſſet. Quid tamen ſi hæres prohibitus à teſtatore facere inuentarium, poſtea faceret, & bona non eſſent ſoluendo? Voluntas teſtatoris ſuffragatur creditoribus. Lex poſterior Iuſtiniani in toties allegando. §. Et ſi præfatam. fauet
38 hæredi. † Quoad hæredem hoc ſequetur, quòd ſubiacebit omnibus oneribus, perinde ac ſi ſponte ſua, & non iuſſu defuncti omiſiſſet inuentarium, cū & olim ſic eſſet etiam citra iuſſum teſtatoris. l. quæ dotis. ff. ſoluto matrim. Sed an tenebitur legatariis de ſuo, ſi maximè faciat inuentarium bona fide? Durum uidetur

detur ꝙ teneatur, cum & si testator fuisset interrogatus non tam acerbè hæredem distrinxisset. l. tale pactum. §. fi. ff. de pactis. Quintò, & ultimò septem summe regulas.

Prima est.

39 Inuentarium† conseruat hæredem sine damno, seu, Hæres faciens inuentarium nullum damnum patitur. d. l fi. §. Et si præfatum. & §. licentia danda. & §. Et hæc quidem. & §. sin autem hoc. C. de iure delib. & §. sancimus. & §. si uerò non fecerit. auth. de hæred. & Falcid. ubi tamen Imperator diuersis uerborũ formulis utitur, sed quæ omnes eundem sensum habeant. Nemini enim ignotum est unum conceptum duobus, tribus, aut etiam decem, uiginti, et pluribus modis posse enuntiari.

Secunda regula.

Inuentarium conseruat hæredi omnia lucra. Seu, Hæres faciẽs inuentarium, retinet omnia lucra iuris communis, quæ erant ante Iustinianum. d. §. si uerò non fecerit. & §. licentia danda. ut ostendam exponẽdo uerba textus in calce operis.

Tertia regula.

Inuentarium secernit bona hęredis à bonis defuncti. Probatur quia in inuentario omnes res hæreditariæ sigillatim descriptæ inueniũtur sine rebus ipsius hæredis, ut infra in secundo, & quinto membro principalibus.

Quarta regula.

Inuentarium facit hæredem censeri extraneũ, seu Reponit hæredem in statu pristino seu facit censeri heredem non adiuisse. Probatur ex iis, quæ tradunt Baldus, Alex. Socinus, Iasõn, Decius in l. Debitori. C. de pactis. dicentes ꝙ hæres facto inuentario duas personas representat, suam, & defuncti. Quod prodest ad multa.

Hæ quatuor regulæ in multis simul conueniunt,

atque multæ illationes, quæ possunt deduci ex una regula, possunt etiam deduci ex alia, uel aliis. Sed etenim multæ aliæ sunt illationes, casuumque determinationes, quæ ex una regula deducuntur ex alia non, perinde prout ex subiectis apparebit.

Quinta regula.

Inuentariũ præsummitur omnia bona continere, seu hæres tot bona censetur habere, quot sunt descripta in inuentario. Proinde si creditores, uel alii plus dicunt esse in bonis, debent illud probare. Ita subtiliter notat Bartolus, & communiter* alii in d.§.licentia danda. Facit Glossa in l.cum de lege.ff.de proba. Quã Glossam simpliciter non admittit Socinus Iunior in consi.26.lib 2. & in Rub.ff.de ope. nou. nuntia. post Imolam.

Sexta Regula.

Hęres non faciens inuentariũ, præsummitur dolo sus.d.§.sancimus & §.si uerò non fecerit. Sed hæc regula, uel præsumptio non usquequaque uera est, nec procedit sine scrupulo, ut liquet ex eleganti consilio Ancharani 411. Attamen generaliter est admittenda.

Septima, & ultima regula.

Non succedens ut hæres, licèt sit successor uniuersalis, non tenetur facere inuentarium, seu. Qui succedit alio iure quàm hæreditario, non tenetur de suo licèt non faciat inuentarium. Iac. Butr. & Saly. in l. 2. C.ad l.Iulian.de ui. Corneus Perusinus post alios, quos refert in nostra.l.fin.in principio & § fi.

Animum adhibe diligenter, quia hæ septem Regulæ seu Termini, seu Positiones amplum tibi suggerunt lumen circa uniuersam hanc tractationem, ità ut tutò nauigare, & excurrere huc illuc possis; atque oculis minime conuiuentibus ad destinatam metam respicere. Mirabiles enim, & quamplurimæ inde deriuantur illationes; quarum aliquot ad excitandã mentem

tem uniuscuiusque subtexere non grauabor.

Prima regula. Hæres faciens inuentarium, nullū
40 damnum sentit.† Inde sequitur quòd non tenetur ul
tra uires nec creditoribus, nec legatariis d.l fi. §. & ∫i
præfatam. & d. §. si uerò non fecerit. Item actiones,
quas contra defunctum habebat, aditione non con-
funduntur, quinimò quasi nunquàm adiuisset quan
titatem sibi debitam retinere potest, ut tantò minus
sit in calculo bonorum d.l.fi.§.in computatione l. de
bitori.C.de pactis.Item si hæreditatem reperiat onc
rosam, poterit illam dimittere d.l.fi.§.Et hæc quidem
ubi textus uidetur idem dicere, licèt hæres adiuerit.
Quod non est ita expeditum. Item rem suam uendi
tam per defunctum poterit retrahere, seu uindicare,
si ex defuncti hæreditate nihil sit habiturus. Quod
subtiliter examinat Glossa & Doctores in d.§.In com
putatione.& in l.cum à matre.C. de rei uindi. Item
damna contingentia post mortem, & fatalitates non
oberunt hæredi, licèt antea oberant.l.in ratione.2.in
prin.& §.diligenter.ubi Bar.ff. ad l. Fal. Item hæres
uendens hæreditatem non conuenitur à creditori-
bus hæreditariis, neque à legatariis, sed loco eius cō
uenitur emptor.l.quamuis. & ibi Salyc. & Corneus
C.de legatis. Multò magis indemnis, seu illæsus con
seruabitur hæres si uniuersam restituat hæreditatem
cum fideicommissarius sit loco hæredis.l. si filius.§.
j.Quod cum eo.Quid si hæres retineat Trebelliani
cam: an pro parte retenta conuenietur à creditori-
bus, & legatariis? Vide textum cum ibi traditis ple-
nissimè per Doctores in l.1.§.si is qui ff. ad Trebel-
lianum. Expendit subtiliter, & sententiosè Crauetta
in consi.16.& consi.186.

Secunda regula. Hæres faciens retinet omnia
41 lucra iuris communis.† Hinc infertur contra comen
sem & Alex.in l.in ratione.1.§. Quod uulgo. ff. ad
l.Falc.quòd incrementa post mortem defuncti pro-

ſunt hæredi non autem creditoribus, & legatariis, præterquam aliquando in fructibus, ut liquet ex Ange.in d.§.Hæc ſtipulatio. Hinc ſimiliter infertur quod hæres duplum detrahit, uel plus, prout detraheret ſi nunquam extitiſſet hæres, ſecundum Gloſſam, & Cynum in d.§.in computatione. quicquid ibi dixerint Tigrinus, Bar.Bal.Ang. Raphael, Caſtrenſis, Salycetus, & alii. Hæc illatio deriuari poteſt etiam ex prima & quarta regula. Infertur quoque, quòd Falcidia utetur hęres in omnibus caſibus, in quibus ante Iuſtinianum utebatur. Non tamen utetur in illis caſibus, in quibus prius non utebatur, ueluti in legatis ad pias cauſas, in pretio ſeruorum manumiſſorum Auth. Similiter.C.ad l.Falcid.§.cum autem.inſt. De lege Falcidia. Ergo nec computato ære alieno hæres maiorē Falcidiam reputabit legatariis, quia antea non reputabat.d.§.cum autem. Multò minus detrahet hæres Falcidiam creditoribus hęreditariis, quia nec ante detrahebat; Quod tenuit Gloſſa in duobus locis hoc eſt in §.ſi uerò abſunt. & in §.ſi uerò non fecerit.authen.de hæred.& Fal. Et hoc probatur in d.§. licentia danda.ut in fine oſtendam. Ex quibus non incongrue poſſet poni regula hoc modo. Hęres faciens inuentarium non percipit lucra ultra ius commune. Quæ regula mirifice prodeſt ad hoc, quòd ſi hæres nouam ſubeat obligationem etiam ſuper rebus, & contractibus hæreditariis, non iuuatur inuentario. l. cū hæreditas j.& ibi Ang.Caſtr.uterq; Imo.ff.ad Trebel.Imol.conſ.102. Aret. conſ. 147.Dec.conſi.301.

Tertia regula. Inuentarium ſecernit bona hęre-
42 dis ab illis defuncti.† Sequitur ex hoc quòd creditores hæreditarii tangere non poterunt bona hæredis licèt defunctus illa expreſſim obligaſſet.l.Paulus. ff. de pig. Ergo creditores ipſius hæredis præferentur creditoribus defuncti quantumuis hypothecariis, licet aliàs hypothecarii præferantur chyrographariis. l.Eos.

l.eos.C.qui potio.in pignore hab. De hoc per Dynum, & Bartolum in l. Debitor.ff. de separ. Item sequitur quòd inuentarium facit cessare in plerisque titulum de separ.ubi per uarias ambages bona hære dis, & defuncti aditione commixta officio iudicis separabantur, Nam quorsum bona separanda iudici obiicere, si semel sunt descripta, & separata in inuen tario? Sed an filius separabit per inuentarium suam legitimam à cæteris bonis? Baldus in l.unica. C. quando non pet.partes. Interdum citrà inuentarium filio separationem tribuit. Aduerte quia multa sunt implicita; Vide Glossam Abbatem, & alios præcipue Gulielmum de Benedictis in c.Raynutius. Extra de testamen Bar.comensem, utrunque Imolam in l. gerit. ff.de acqui.hęred Ruinum consi.57.libro. 2. & adde quæ infra dicam.

Quarta regula. Inuentarium facit censeri hęredem extraneum, seu non adiuisse. Hinc infertur † ꝙ
43 hęres quandoque poterit dimittere hęreditatē quan uis aditam, quod & ex prima regula fuit illatum per textum in d.l.fi.§.Et hæc quidem. Item hæres creditor defuncti suum creditum consequetur perindè ac si nunquàm adiuisset: quod & supra fuit illatum: ueluti & hoc ꝙ rem suam uenditam à defuncto poterit retrahere cum cesset ratio illa. Hæres, & defunctus sunt una, & eadem persona. Item hæres non improbat factum defuncti, ex cuius persona lucrum sentit l.cum à matre.C.de rei uindi.l. ex qua persona. de reg.iuris. Item cessabit terminus ille iuris nostri Semel hæres non potest amplius desinere esse hæres. l. qui soluendo.ff.de acq.hæred. Item filius non censebitur suus hęres, neque continuatio dominij censebitur perseuerasse.l.in suis.ff.de lib.& posthu.l. Qui se patris.C. unde liberi. Sed hoc ultimum non assero: quia inuentarium, quod in fauorem hæredis fuit in troductum, in eius odium retorqueretur prout in ter

minis suitatis Tradit Bartolus in l.si filius qui patri. ff.de uulg.& pup.

Quinta regula. Tot censentur esse bona, quot
44 sunt descripta in inuentario.† Hinc infertur quòd si creditores, & legatarii dicant plus esse, debent illud probare Gl.in l.cum de lege. ff. de probat. Bartolus, & communiter alii in d.§.licentia. Vbi tamen Corneus adducit authoritates quorundam tenentium contrarium.Idem Bar.Bald.Raphael,Castrensis, Alexan.Iason,Ripa in l.si constante.ff.soluto matrimon. Guido Papæ in tractatu de præsumpt. Alciatus quoque in suo tractatu de præsump.Regula 3.præsumptio.xx.Et hæc præsumptio non solùm proderit hæredi contra alios, sed etiam aliis contra hæredem,cũ tale inuentarium sit instrumentum publicum, cui in dubio credendum est, et dicitur probatio miraculosa in c.cum P.Tabellio.De fide instrum.l. cum preci bus.C.de probationibus.Barto.in l.chyrographis. ff. de admin.tutorum.Item infertur, quòd bona quomodocunque hæredi obuenientia non censentur hæreditaria,sed prospera fortuna,uel industria conquisita l.si defunctus.C.Arbitrium tutelæ.Item infertur ꝙ creditores hæreditarii, & legatarii non tenebantur facere excussionem in bonis hæredis, antequam con-
45 ueniant tertios possessores. † Quam facerent si hæres non fecisset inuentarium.l.1. C.de reuocan. his quæ in frau.cred. Nota mirabilem effectum inuentarii,qui quotidie posset contingere, similiter creditores ipsius hæredis non facient excussionem de bonis defuncti,cum ea iam per inuentarium sint separata. Ad hunc effectum,seu illationem facit alia regula. inuentarium secernit bona hæredis ab illis defuncti. Vides ergo in quàm tenui labor est, & quanti referat primos terminos collere.Hoc autem de excussione intelligo,quando euidenter bona hæreditaria essent intricata, ita ut nec hæres, nec creditores ip-

sius compendium spectarent.

Sexta regula. Hæres nõ faciés inuentariũ, p̃sũmitur dolosus. i. p̃sũmitur res hæreditarias subtraxisse, aut uelle subtrahere. Hinc infertur, ꝙ tenetur insolidũ de suo creditorib. & legatariis. d. §. si uerò non fecerit. Item ꝙ hæres petita deliberatione, non poterit transacto tempore deliberationis amplius repudiare, nisi inuentarium fecerit. d. l. fi. §. si autem hoc. Item si bona contrectauerit etiam citrà nomen hæredis, contra eum iurabitur in litem. Quod non fieret confecto inuentario. d. l. fi. §. si quis autem. & ibi subtilis Raphael. Cæterùm † hęc regula, seu præsumptio periculosa est, & confutatur ab Ancharano in consi. præallegato 411. Quid enim si hæres esset uir probus, Nobilis, religiosus, an præsũmetur dolosus? Minimè. Cum nec quilibet alius prẹsũmatur malus, nisi probetur. l. meritò. ff. pro socio. Item in dubio non præsũmitur culpa, multò minus dolus. l. exceptione ubi Bar. ff. de fideiuss. Alex. consi. 40. lib. 1. Cephalus consi. 230. & consi. 242. Et in terminis inuentarii ꝙ hæres omittens inuentarium non præsummatur omninò dolosus, tangit Mantua consi. 218. lib. 2.

46

47 Septima, & ultima regula. Non † succedens ut hæres non tenetur facere inuentarium. i. non tenetur de suo ultra uires. Hinc infertur ꝙ fiscus occupans bona uacantia, uel delinquentis, non tenetur ultrà uires l. j. §. an bona. ff. de iure fisci. Nec Monasterium occupans bona ingressi Auth. ingressi. & Auth. si qua mulier. C. de sacros. eccle. Nec ille cui bona libertatis cã sunt addicta. Ang. in d. §. Hæc stipulatio. Vbi idem dicit de executore ultimæ uoluntatis. Nec pater arrogator. §. fin. inst. de acquis. per arrogat. Baldus in l. iubemus. C. ad Trebell. ubi idem dicit de patre occupante Castrensia, uel quasi Castrensia filii l. 1. ff. de Castrensi peculio. Quæ omnia an uera sint, paulò post

48 attingam. Tu † ad exẽplum harũ illationũ, alias commini-

miniſcere, pro comperto habens ꝙ ueritas rerum, & articulorum à modicis, & anguſtis primordiis deriuatur, ſi quis ea perſcrutari, & ex propriis ſedibus educere didicerit. Non enim uera, exactaque intelligentia conſiſtit in argumentorum, & deciſionum Myriadibus, conſiſtit in quibuſdam terminis, & regulis generalibus, certis, indubitatis, & facile numeroſis, quas nemo inficiari poteſt, cum ex naturæ fontibus confeſtim ſponte ſua proueniant philoſopho quoq;
49 dicente. Virtus † conſiſtit in paucis; cui ad ſtipulatur uox Imperatoris in l. 1. C. ſi minor ab hæred. ſe abſtin. Fides ueritatis non eget uerborum adminiculis. Enimuerò ſimulatque harum regularum, & terminorum uim, germanamque originem inueniſti, & inuẽtam menti protinus, memoriæque tanquàm ſimulachrum infixiſti; nunquàm aut rarò à ſcopo aberras, nunquàm factorum, & caſuum diuerſitates mentẽ tuam obruunt quin ſcias ubi ſit conſiſtendum, &
50 quò tandem perueniendum. Atque utinam artificiũ meum iuris, quod rude, & informe, & impolitum inchoaui, non tamen effinxi, nec expoliui in titu. Inſti. de reb. corp. & incorp. explere aliquando poſſim. Oſtẽdam (niſi fallor) quam breuis, facilis, ſimplex ſit diſcendi, intelligendi, & docendi ſtilus. Sed quando id erit? Contremiſcunt mihi ſenſus, & uix animum, uireſque loquendi habeo, quandoquidem & his diebus tantum abſit, ut quod debebam, & ſperabam adeptus fuerim, ut immo quod in ſtipulatum deductum credebam euolauerit, niſi proſpero Fortunæ flatu retrò feratur, & infimum ultrò labatur.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarii tractatio diuiſa in decem capita.*

2 *Inuentarii definitio.*

3 *Inuentarium non ualet etiam ſcriptum per hæredem, uel defun-*

defunctum.

4 *Inuentarium scriptum à defuncto cur non ualeat.*

5 *Patris scriptura, & diuisio inter filios an ualeat.*

IAm uerò propius accedamus ad materiã inuentarii, super qua polliceor ingenuè, omnia me seriatim expositurum seruato ordine naturæ, atque interim ad intellectus normã iuris terminos, articulos, & quęstiones redacturum, sine fuco, & fallaciis; quapropter uniuer-
1 sam hanc† inuentarii tractationẽ distribuo in decem classes, siue capita principalia.

Primò quæram, quomodo definiatur inuentarium.

Secundò unde dicatur inuentarium.

Tertiò quo iure sit inuentum.

Quartò qua de causa fuerit introductum inuentarium.

Quintò quæ personæ faciant inuentarium.

Sextò quæ res inferantur in inuentario.

Septimò quæ forma, & solennitas seruetur in inuentario.

Octauò quando incipiat esse inuentarium.

Nono qui sint effectus inuentarii, & hoc opus hic labor erit.

Decimò, & ultimò quando desinat esse inuentarium.

Quoniam autem omnes, qui de re aliqua suscipiũt & disceptationẽ debẽt à definitione proficisci, cũ definitio uniuscuiusque rei substantiam ponat, ideo talem trado definitionem.

2 Inuentarium hæredis, est scriptura publica sub præsentia legitimarũ personarũ, in qua res singulæ defuncti, mortis tempore existentes, describuntur. Scio conuelli facillime posse hanc definitionem, partim quia nuper à me fuit excogitata, partim quia omnis definitio in iure nostro est periculosa. l. omnis definitio. ff de regulis iur. Nihilominus dicant alii quid volunt

lunt,ita mea fert opinio satisque me tuetur uetus adagium,suum cuique pulchrum.

Declaremus uerba huius definitionis,dixi hæredis ,ad differentiam aliorum inuentariorum , quæ non conficiuntur per hæredem.Item quia hęres omninò debet interuenire dum conscribitur inuentarium ut infra patebit.dixi scriptura, ad denotandū ꝙ inuentarium omninò desiderat scripturam;Regulariter secus est,Tam in contractibus,quàm in ultimis uoluntatibus,ubi scriptura non requiritur , & licèt assiduè uideamus in rebus, & negociis quibuslibet scripturam interponi. Illud fit ad maiorem cautionem, utque diutius rei memoria conseruetur , fragilis est enim hominū memoria.l.Peregrè.ff.de acqu. possef.non autem de necessitate. Hinc emanauit uulgare dictum,scriptura fit ad probationem non autem ad obligationem.l.publia.§.fin.ff. deposit.l. contrahitur.ff.de pignor. sed quoniam omnis regula patitur exceptionem; Quidam casus speciales reperiuntur ubi scriptura exigitur,inter quos est inuentarium , iuxta glo.in d l.contrahitur.Tradit Alciat.in l. Pactū quod bona fide.C.de pact.Dixi Publica, ad differentiam scripturarum priuatarum quæ neque per tabellionem,neque per iudicem fiunt. Ergo uox hæc Publica,significat, quòd inuentarium non posset fieri per priuatam scripturam etiam manu hæredis, neque defuncti:sed fortiter in contrarium urget, Nam testamentum in scriptis In cuius celebratione plurimæ solennitates requiruntur , Valet siue scriptum fit à publico tabellione,siue ab hærędę, aut à testatore.aut à quolibet alio,ut notant amplissime Doctor. in l.2.& l.Hac consultissima.C. de testam. Cur similiter non ualet inuentarium à quolibet conscriptum & præsertim à defuncto ?

Respondetur: diuersitatis ratio illa est quòd testamentum pendet à mera uoluntate, atque liberali

tate

tate testatoris, siue habeat creditores, siue non, cum eis, maximè si habeant hypothecam, nequeat ullo modo præiudicare.l.j.C.debitorem uend. pig. Non sic in inuentario, ubi præsummendũ est hæredẽ fraudem commissurum, nisi manu publici notarii cõscribatur authoritate iudicis intercedente, Quis est.n. ille, & laudabimus eum, qui non cæcutiat in proprii compendii perceptione, si solus ipse sibi minister sit? Et quamuis plerique ex nostratibus in eam sententiã iuerint, inuentarii formulam, quã præscripsit Iusti-
3 nianus† citrà iudicem fieri posse, quod iuris subtilitate non inficior, tamen de æquitate contraria opinio obtinuit, ut iudex debeat interuenire; Et hæc opinio fuit Martini de Fano eamque usus, stilusque iudiciorum approbauit Ang.in l. 1.§.hæc stipulatio. ff. si cui plusquam per l.Fal. Cagnolus Vercellensis in l.si quis maior num.210.C.de transact. Dixi, sub præsentia qm̃ testes debẽt esse p̃sentes in inuentario, licèt aliàs in publica scriptura, & monumento frustrà adhibeantur testes.l.in donationibus.C.de donat. sed et enim Iustinianus, quò plenius robur adiungeret, hæredũq; compesceret malitiam, testes interesse uoluit intantum ut aliqui uoluerint res cunctas oculis testium esse subiiciendas, licèt aliàs in contractibus uisio, & conspectus non uitiet actum, dummodo inuicem se exaudiant testes & contrahentes Glo. in l. 2. §.idem labeo 2.& ibi Bar. & Imola. ff. de aqua pluu. arc. De quo nonnihil infra. Dixi legitimarum personarum ad denotandum quòd plures debent esse præsentes & iudex & tabellio quandoque unus, quandoque duo, Et testes quandoque duo, quandoq; quinque. Et creditores interdum, nec non legatarii, & fideicommissarii si uelint.§.sancimus.& §.seq. Auth. de hæred.& Fal. Dixi Singulæ, eò q̃ sigillatim res omnes, non sub inuolucro, & ueluti in ænigmate in inuentario sunt inserendæ. Dixi defuncti, non testato-

ris,quoniam tam ex testamento quàm ab intestato ; inuentarium fieri consueuit. Item quoniam mors debet expectari illius,de cuius bonis agitur. Vnde sequitur illud,quod nuper tetigi, nec ualere inuentarium à defuncto (dum uiueret) conscriptum. Bald. post Nico.de Matar.in d.§.sinautem dubius.Sed cur ita?Ego opinor illam esse rationem, quia quandiù
4 quis uiuit†non dicitur habere hæredem, neque hæreditatem.l.2.§.interdum.ff.de uulga.& pup. siue ue lit ipse,siue alius successor filius,uel extraneus.l. fin. C.de pactis.Nam & si quis uelit omnia sua in alium transferre, aliter quàm hæreditario iure transferre debet,per donationem,per arrogationem. l. omnes. §.j.ff.Quæ in fraud.cred.inst. de acquis. per arroga. Cum ergo inuentarium ad illa sola bona trahatur, quæ existunt mortis tempore,non inspecto quòd antea essent maiora,uel exiguiora.l.pen.§.1.ff. de Castren.pecu.non est mirum si uiuētis inuentarium nō ualet.Non tamen est negandum, quòd si testator maximè pater,rerum suarum distributionem uel ratiocinia fecerit,plurimum fidei,& authoritatis præbe-
5 bit hæc†scriptura,quocunque nomine eam appellare malueris l.Quoties.l.si cogitatione.C. fam. erc. l. rationes.Iuncta Auth. Quod obtinet.C.de probatio. Nam & patris diuisio inter filios ualet, licèt plus uni quàm alii assignet Socinus consi.127. lib. 3. Decius consi.254.Parisius consi.34.lib.2. Quod tamen intellige iuxta tradita per Corneum consi.228. libr. 4. per Decium consi.86 Et ex prædictis liquet quòd rectè subiunxi in definitione illa uerba mortis tempore.Nunquid ergo res accedentes post mortem non describentur?Mantua in consi.33.lib.2. dicit non describendas.Quod intellige ut per Ang. & Imolam in d.§. Hæc stipulatio.& infra subiiciam.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarii Etymologia.*
2 *Inuentarium, & Repertorium idem sunt.*
3 *Heres omittens res aliquas in inuentario, qua pœna & quando puniatur.*
4 *Filius subtrahens res aliquas de hæreditate patris quomodò puniatur.*
5 *Res alterius quàm defuncti insertæ in inuentario an debeantur.*
6 *Iura incorporalia an inserantur in inuentario, & quomodo.*
7 *Hæreditas est nomen iuris, & proinde dicitur hæreditas siue sint corporalia tantum, siue incorporalia tantum.*

SEcundò uideamus unde dicatur inuentarium. Respondeo† inuentarii Etymologia inde deducitur, quia in eo descriptæ res inueniuntur, & cernuntur Glo. in l. Tutor qui repertorium. ff. de adm. tutorum. Vbi Vlpianus inquit Repertorium uulgo inuentarium appellari solet; Glossa exponit repertorium ideo dici, quia res pupilli ibi descriptæ reperiuntur. Et sic apparet quod repertorium, & inuentarium sunt Synonima† quanuis inuentarium hæredis, de quo nunc agimus, Trecẽtis annis, & plus post Vlpianum ab Imperatore Iustiniano fuerit introductum. Iuxta hanc Etymologiam (Cicero appellat Notationem, seu Veriloquium, de quo multa præter alios, nisi fallor sum dicturus super titu. de testamentis in Institutionibus plures emergunt dubitationes. Ecce, res aliquæ sunt prætermissæ in inuentario. An ualeat inuẽtariũ? Prima frõte uideretur ualere, quia paria sunt non facere, uel facere inutiliter C. de rei ux. act. in prin. Et nihil censetur actum donec aliquid superest agendum. l. pen. C. de his quibus ut ind. Et hoc quidam tenent

Con-

Contrarium ut infra dicam, uerius apparebit, maximè quoad aliorum compendium. Cæterum an prosit hæredi sic distingue. Aut hæres malitiosè non inseruit res omnes. Aut ignoranter. Primo casu Bald. & Ange. in d. l. fi. §. licentia. C. de iure deliberan. post Glossam in d. §. si uerò non fecerit, tenēt hæredē omne beneficium amittere. Quod & tenuit Raynerius prout ibi refert Saly. & Corneus, dicens aliquos attestari hanc esse communem opinionem, quę ex eo fulcitur quòd fructuarius res aliquas supprimens priuatur usufructu. Castrensis, & Iason in Auth. Qui rem C. de sacros. eccl. Crauetta in consi. 300. Sed Saly. Ca
3 strensis, † Alex. Iason, & plerique alii in d. §. licentia. reprobant. Quod ut melius intelligatur est enim quotidianum, &, ut dicit Ang. in l Paulus. ff. ad l. Fal. est de pane lucrando. Dic triplex damnum hæredi ex hac malitia inferri posse. Vnum quoad falcidiā. Aliud quoad legata integra soluenda ultra uires hæreditarias. Tertium quoad omnia debita soluenda similiter ultra uires hæreditarias. Primum damnum hæres indubitanter ex sua malitia patitur. Sed an hæres falcidiam solum amittet in rebus omissis? Distingue tempora. De iure digestorum solum amittit in re omissa. d. l. Paulus. De iure nouissimo amittit falcidiam omnium rerum, quanuis extet regula. Pœna non debet egredi delictum. l Rescriptum. ff. de his quibus ut in d. Glossa Bar. & Ang. in §. sancimus. Authen. De hæredibus & Falcidia. quanuis Glossa ibi uideatur dicere idem uoluisse ius uetustius. l. beneficio. l. hæreditatum. aliàs computationi. §. fin. ff. ad l. Falcidiam. Secundum damnum hęres non sentit. Cum satis puniatur in hoc quòd Falcidiam amittit insolidum iuxta Imolam, Castrensem, & Alex. in d. l. Paulus. Quo ad tertium damnum similiter concludunt Doctores quòd non quidem hæres teneatur ultra uires hæreditarias, sed soluet duplum eius rei, quam fraudulen

ter suppressit.d.§.licentia.uers.illo.& ibi Odofr. Fulgo. & plerique alii.Inter quos Paulus de Castro ponit pulcherrimam decisionem circa filium, qui dum
4 †staret in pendenti an patris hæreditatem adiret, rē aliquā hęreditariā subtraxit;dicit Paulus de Castro ꝙ creditores de duobus alterum facere possunt,aut cogere filium ut omninò sit hæres,aut illum petere dānari in duplo eius rei, quam fraudulenter subtraxit l.si seruum.§.fi.ff.de acqui.hæred. ubi idem Paulus. Secundo casu,quando scilicet ignoranter res aliqua in inuentario fuit omissa,concludunt Doctores nullum damnum infligi hęredi imprudenti; quia quod ignoranter fit,pœnam non meretur, cum animi non redarguat malignitatem.Glossa in d.§.fi.Et hæc ignorantia in dubio præsumetur nisi sit filius.l. octaui. ff. unde cognati.And.de Isernia in Tit. De succ. Feudi.
5 Vlterius quęro.†Hæres alias res quàm hæreditarias ponit in inuentario.Quid iuris erit?Res iste non ꝓderunt nec creditoribus, nec legatariis Ang. in d.§. hæc stipulatio nisi essent propriæ ipsius hæredis. Quod procedere potest si hæres sciebat esse suas argu.l.cuius.ff.de reg.Iuris.Cæterum siue sciat hæres, siue non,semper ei proderit protestatio.l.si debitor. ff.quibus mod.pig.uel hypo.Porcellinus in 3.q. principali. Quod dictum est de re aliqua fraudulenter non insertā in inuentario ut hæres damnetur in duplum, procedit nisi hæres propter lubricum ætatis excusaretur,& nisi fraus per creditores,uel alios nō probaretur: Alioquin tot præsumentur esse bona, quot sunt descripta in inuentario Gl.in l. cum de lege.ff.de probat.Romanus in consi. 222. Alex. consi. 41.lib.2.Curtius Senior consi. 27. Curtius Iunior consi. 150.Gozadinus consi.94.Vlterius quæro. In
6 hæreditate nō reperiuntur nisi iura,& actiones.† An in inuentario hæc inferentur? Non uideretur arguēdo ab Etymologia inuentarij, seu Repertorii. Con-

 trarium

7 trarium pnto cum† hæreditas sit nomen iuris, & complectatur tam corporalia quàm incorporalia.l. hæreditas.ff.de peti.hæred. Quod uerum indubitanter ubi nominum, seu actionum extarent scripturæ, seu chyrographa. Sed & nomina uocalia, & ad solum iuris intellectum pertinentia putarem inserenda, quãuis Bar.in l.tutor qui.ff.de adminiſt.Tut.uideatur dicere esse inserenda quando sunt exacta, & in corpus ueluti quodam radacta.l.Rem in bonis.ff.de acq. re. dom. Passiua quoq; iura inserenda putarem, ut proinde sciatur compensatione hinc inde facta quãtum in bonis remaneat.l.in quantitate.ff.ad l. Falc. quanuis si non inserantur, non per hoc suspectum reddatur inuentarium. Decius consi.418. Sed certe inserere satius erit hæredi, ne creditoribus postea, & legatariis detur ansa inficiandi. Glossa in l.si uerò.§. 1. ff. Qui satisf.cog.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium iure ciuili fuit introductum.*

2 *Conscientiæ forum quale sit.*

3 *Conscientia dicta est quasi cordis scientia.*

4 *Hæres non conficiens inuentarium, an teneatur in foro conscientiæ.*

5 *Hæres de iure gentium non tenetur ultra uires.*

6 *Contrahentibus an liceat in foro conscientiæ se inuicem decipere.*

7 *Hæres non conficiens inuentarium an teneatur in foro ecclesiastico.*

8 *Ius canonicum loquitur de inuentario.*

9 *Spurio an præstanda sint alimenta in foro cæsaris.*

10 *Summum ius, summa iniuria.*

11 *Consuetudo facit ut hæres non conficiens inuentarium non teneatur ultra uires.*

12 *Hæres cuiuscunque conditionis tenetur si non faciat inuentarium.*

TER-

1 TErtiò uideamus quo iure introductum fuerit inuentarium. † Respodetur iure ciuili: siquidē Iustinianus, put omnib. cōpertum est iura omnia ciuilia constitutionesq; imperatorias simul composuit atq; concinnauit, eo modo quo nunc habemus. Porrò ante Iustinianum, leges 12. tabul. quæ sunt origo, & fons iuris ciuilis, annis firmè mille exordium sumpsere, ut declarant Budeus & Zasius super l. 2. ff. de orig. iur. sed hactenus nullus iurisconf. neque imperator inuentarium hæredis excogitauerat. Ipse uerò Iustinianus primus auctor fuit, ut hæredes, innentarium solenniter conficerent, quapropter certò certius liquet, ꝙ inuentarium traxit exordium a Iustiniano, & sic, à iure ciuili, imperatoriove. Ergo nec iuri naturali, nec iuri gentium accepto ferendum est inuentarium, quæ cum ita sint promptum est dicere, ꝙ inuētarium pendet, à iuris rigore, circumscripta æquitate iuris gentium. Vnde bellissime consueuit dubitari de tribus, quæ altius perscrutari intelligo. Primò an in foro conscientiæ, hæres non conficiens inuentarium subiaceat pœnis iuris ciuilis. Secundò an in foro ecclesiastico secundū iuris Pontificii præcepta idem sit ꝙ in foro conscientię. Tertiò an in foro cæsareo semper infligantur pœnæ legales hæredi non conficienti inueutarium. Quoad primum dubium
2 † scire oportet, ꝙ forum conscientiæ, est inter te, & confessorem, siue alium uirum probum, & religiosum, communicatio & alloquutio propter conscientiæ exonerationem, nam couscientia est proprii cor-
3 dis † testimonium, ex eo dicta quasi cordis sciētia Baldus in c. uigilanti. Extra De præscrip. quando unusquisque se ipsum scrutatur, seque sponte pœnitentiæ, & emendationi subiicit cap. in cunctis. & cap. inter 11. q. 3. quam pœnitentiam & emendationem unusquisque libenter subire debet, maximè si ex con-

silio, & adhortatione uiri probi, & religiosi suadeatur, & interd. prout in confessione contingit, Iubeatur iuxta ea quæ habentur in Euangelio, & in Epistolis Pauli & in libris Theologorum, & per canonistas, in cap. nouit extra de iudic. Nam si quis uult piè catholiceq; uiuere, debet seipsum corrigere, aut si scrupulum in mente gerat, debet consulere peritiores eorumq; monitis obtemperare, neq; debet apud semetipsum sapiens esse suæq; inniti prudentiæ, ex præcepto Hier. q͠ refertur in cap. ne innitaris extra de consti. unde ueluti, qui conscientiam habet oneratam cum damno alterius, illam debet exonerare. Ità qui conscientiam puram gerit, nõ debet occasione alterius onerari, neque damnum subire, concluditur ergo q͠ hæres non conficiens inuentarium si fraude careat, quod ipse melius quam alii sciunt, non sub-
4 iacet pœnis legalibus siue iuris ciuilis, & consequenter non tenetur creditoribus hæreditariis, & multò minus legatariis ultra facultates hæreditarias, Bar. in L. 1. C. de sacro. san. eccle. Alex. Ias. & pleriq; alii in Rub. ff. de acqui. hæred. quamuis Paulus Castren. & Franc. Aret. in d. Rub. in contrariam opinionem inclinare uideantur, sed sine dubio falluntur, Cnm enim forum conscientiæ sit suipsius iudicium, quomodo hæres debet existimare, & iudicare, q͠ creditoribus & legatariis res suæ sint adiudicandæ? Rursus non solum reffragaretur propriæ conscientiæ, atque animi sui synceritati, sed etiam æquitati iuris gentium, si diceremus hæredem teneri de suo: quæ enim est ratio propter quam hæres teneatur ultra uires hæreditarias? Hæc sanè quia ius ciuile præsumit hæredem fraudare uoluisse creditores, & legatarios. Bar. & alii communiter in auth. Sed cum testator. C. ad l. Fal. & ideo disposuit q͠ hæreditas, siue damnosa, siue lucrosa esset, arctaret ipsum hæredem, quod contrarium est æquitati naturali, & iuris gentium, unde Bar. Ro

ma. Alex. & alii in præallegata Rub. de Acquiren. hæred. dicunt quòd hæreditas est nomen iuris ciuilis. l. nihil est aliud. ff. de uerbo. signifi. l. hæreditas. ff. de re
5 gu. iu.] Ergo apparet, inquiunt ipsi, ꝙ de iure gentium, hæres ad nihilum plus tenetur, quàm in hæreditate inuenitur, ꝙ similiter procedit in foro conscientiæ, Alioquin si uerum esset quòd hæres in foro conscientiæ ultra uires teneretur, sequeretur duo absurda. Alterum quòd hæres magis alios diligeret, quàm se ipsum, quod esse non potest, quoniam prima Charitas incipit à se ipso glos. in l. præses. C. de seruit. Alterũ ꝙ creditores, & maximè legatarii, locupletarentur cum iactura alterius. i. hæredis, ꝙ etiam à iure ciuili uetustiore non toleratur, ut dicit Pomponius. iur. cons. in l. nam hoc natura. ff. de condict. indeb. Etenim ut obiter hoc interseram & ueluti ꝑ transennam ostendam. Pomponius, & alii triginta sex (totidem enim idest triginta septem enumerat Pollician. & Budeus in l. 1. ff. de iust. & iure ex quorum libris uolumina digestorum, quæ præ manibus hominum quasi centones sunt consarcinata) fuerunt Ethnici, & à fide Christiana abhorrentes, & tamẽ nulla lex eorum reperitur, quòd aliquis cum iactura alterius locupletetur uel odio alterius prægrauetur. Multò minus quis debet locupletari ex præceptis fidei catholicę, finge igitur Iustinianũ fuisse interrogatum, an in foro poli, siue cõscientiæ, hæres de suo teneretur, Respondisset ne teneri? nullo modo, ꝙ imperuincibiliter probatur, ex eo quia Iustinianus sanxit hæredem teneri, quoniam præsumitur quòd uoluerit furari aliquid de hæreditate in præiudicium creditorum, & legatariorum. §. sancimus in Auth. de hæred. & Falc. Ergo cessante huiuscemodi suspicione, & præsumptione aduersus hæredem intentio Iustiniani erat, ne hæres teneretur de suo, quæ præsumptio dubio procul cessat, in quæstione proprosita,

qsi enim hæres examinat propriam conscientiam iudex quodammodo fit super hæreditate sibi delata, vnde nullo modo est arctandus soluere de suo; prędictis adde speculatorem in tit.de instru.edit. §. Edita. IoAnd.in c.quamquam de usuris. lib. 6. Ange. in l. 1.§.Hæc stipulatio.ff.si cui plusquàm per l.Falcidiā ubi aliquatenus uidetur discrepare. Porcellinum in 7.quæstione principali Corn.consl.39.lib. 4.Ruinum consi.10.lib.4.Didac.c.1.de testam. Probatur hæc assertio pulcherrimo simili.Ecce,Iure ciuili licet contrahentibus se inuicem decipere.l.in causæ.2.§.pen.
6 ff.de minor. Non † tamen licet in foro conscientiæ Butr. & Abb.in c.quia plerique.Extra de immu. eccle.Inno.Butr.Ananias in c.in ciuitate. Extra de usuris. Feratius in cautela 4. Ex quo inferunt Doctores quòd nemo uir probus,& Christianus authoritate iuris ciuilis debet alios fraudare, cum uir probus, ad tribunal fori conscientiæ debeat assistere, de quo etiam per Salycet.in authentic. Ad hæc. C. de usuris. Vnde argumentum desumere possumus, quòd si hæres & creditores,& legatarii sint uiri probi,non soluent neque exigent ultra uires.secū
7 da succedit dubitatio an hæres † qui non conficit inuentarium subiaceat pœnis iuris ciuilis in foro ecclesiastico. Plerique interpretes tā canonistæ quàm legistæ tenent hæredem perinde obligari in foro ecclesiastico,atq; in Cæsareo,siue seculari, ex eo quia ueluti lex Cæsarea non dedignatur sequi sacros canones. Ita lex Pontificia non abhorret a iure ciuili ca.1.extra de noui operis nuntiat. Perinde cum ius canonicum non loquatur de inuentario, credibile est quòd hunc casum hæredis ommittentis inuentarium reliquerit dispositioni iuris ciuilis, iuxta uulgare illud.Casus ommissus in lege posteriore relinquitur dispositioni iuris anterioris.l.si extraneus. ff. de condic.cau.dat.Sed hoc falsum est,quia immo ius

Ca-

8 †Canonicum loquitur de inuentario. c. Raynaldus. in fine & ibi Butrius, Imola, Abbas, & nouissimè Gulielmus, Benedictus, & Didacus extra de testam. Accedit, ꝙ in foro ecclesiastico seruatur ordo iudiciarius Paulò minùs, quàm in foro Cæsareo. Nam utrobique iudex debet formam seruare & undiq; argumenta probationesq; eruere, quibus controuersiæ dirimantur. ut per Innocentium, & cæteros in cap. afferte extra de præsum. Et ut summatim colligam uterque iudex debet secundum leges iudicare, ergò quemadmodum in foro cæsaris hæres nō faciens inuentarium cōdemnatur, ita & in foro ecclesiastico, eadem.n. præsumptio quòd hæres aliquid subtraxerit, utroque modo interuenit, Iccircò idē ius est statuendū. l. fi. C. de constit Pecun. sunt etiam aliæ rationes, quæ adduci possent pro hac receptissima opinione, quas uide per D. Cardi. Zabar. Butrium, Abbatem, & alios in cap. 1. extra de solution. & in cap. tuanos extra de usur. & in c. 1. ubi præcipuè Barbat. extra de testam. Ang. Alex. & Ias in rub. ff. de acquiren. hæred. Bal. singulariter in l. fi. in prin. uers. sexto. C. de iur. delib. Nonnulli tamen, ita distinxerunt, Aut sumus in terris ecclesiæ, & hæres non tenetur; aut alibi, & hæres tenetur, cuius distinctionis uis & efficacia, duobus similibus comprobari uidetur. Vnum
9 est, †ꝙ Pater filio suo spurio cogitur præstare alimēta, in terris ecclesiæ non autem alijs in locis. Ita consuluit subtilis Aretinus in suo consilio 48. Aliud simile est, ꝙ ius testandi coram Parochiano & duobus uel tribus testibus, non autem adhibitis septem testibus prout exigit ius ciuile competit dumtaxat in terris ecclesiæ in quibus Summus Pontifex habet iurisdictionem temporalem, secùs in terris imperii prout notatur secundum opinionem quorundam relatam per glo. in cap. cum esses extra de testam. sed quicquid sit, tu teneas indistinctè primam

opinionem, quòd hæres ex censura utriusque fori
subiaceat pœnis legalibus, si inuentarium non confi
ciat, & duo similia nihil faciunt ad Rhombum ut
utar uerbis glo nostrę. Præterea opinio Aretini re-
probatur ut refer Ripa & Alex. in Rub. ff. de uerbo.
obli. similiter opinio illorum quos refert glo. in d. ca:
cum esses. reprobatur per eandem glo. ibi, & per
10 alios docto. magis communiter.* Quoniã † uerò sum
mum ius summa iniuria plerumq; est, & sub autho
ritate, & in uolucris iuris ciuilis perniciosè quando
que erratur. l. si seruum. §. sequitur. ff. de uerb. obl.
Ideo conclusionem prædictam quòd hæres in utro
que foro teneatur de suo, cum moderamine intelli-
ge, quando hæres esset in culpa uera uel præsumpta
& eius conditio ætas moresq; ita suaderent, quòd
sub certa lege redigi non potest. Tertiò quæritur an
hæres non conficiens inuentarium semper oblige-
tur in foro Cæsaris. Et similiter respondendum est;
quòd prudens iudex inspectis circunstantiis præsen
tibus, loci: Causæ, rei, temporis, personarum debet
rigorem iuris temperare; nec circa hoc lex certã for
mã præscribere potest, quòd patet ex uulgari illo, ser
mone, officium datur, sed non discretio. Nihilominus
nus ut rem breuiter perstringamus, si consuetudo
extet in ciuitate, uel regione, ut hæres non teneatur
ex inuentarii ommissione, illa seruanda est, quoniã
11 consuetudo † inueterata communique recepta con-
sensu, est altera lex. l. de quibus. ff. de legibus. Hoc ét
est de mente specul. in titul. de instrumentorum ędi-
tio. §. final. & ibi expressim firmat Ioan. Andreæ di
cens, quòd ueluti consuetudo formulas quasdã in-
uentarii conficiendi potest immutare, ita & totum in
uentarium. Corroboratur hæc opinio Argumento
Irreffragabili. Nam ubicunque pacto interpretatio
ne, aliove modo, reuertimur ad primordia cuiusque
rei facilè datur iste regressus, cum unumquodque

ad

ad suam originem facilè reuertatur.l.si unus. §. Q&
& in specie.ff.de pactis glo.in c. statutum. De præbē
dis lib.6.Roma.consi.318.Iason in auth. Quas actio
nes.C.de sacrosan.eccl.Et hoc plenius supra attigi.
Secundum hæc possumus inferre, quòd si testator
remisisset hæredi confectionem inuentarii, hæres ob
temperās testatori.Postea in foro Cæsaris legatariis,
ultra uires non teneretur, immo falcidiam de singu
lis legatis detraheret,prout obtinebat ante Iustinia-
num,Attamen teneretur creditoribus, & hoc est ꝙ
superius dixi,ualere prohibitionem inuentarii quo-
ad legatarios,aliosque de lucro certantes,non autem
quoad creditores q certant de damno euitādo. Insu
per ex persona hæredis non conficientis inuentariū
quandoque in foro cæsaris remittuntur pœnę Iusti
niani.Quid enim si hęres esset uir iustus, Prudens,
probus,atque inter cæteros commendabilis? Quid
rursus si sub fide,suasioneque creditorum, inuenta-
rium non fecisset, & mox in uirga (ut aiunt) ferrea
concutteretur? sanè iudex qui semper æquitatem
præ oculis habere debet,hæredi Patrocinabitur, ui
de Soc Seniorem in tractat.fallentiarum fall.214.ubi
reperies uigintiunum casus,in quibus hæres excusa-
tur si non conficiat inuentarium.. Alii quoque casus
ultra prædictos, possent inueniri & excogitari, sed
hoc esset Potius laboriosum,quàm ingeniosum,iux-
ta glo.in simili in l.in honorariis.ff.de actio. & obli.
In uniuersum tamen regula est constituenda,quòd
† hæres inuentarium conficere debet si pœnas uult
12 euitare cuiuscunque conditionis sit, siue miles, siue
paganus,siue laicus,siue religiosus.immo & summus
imperator subiacet huic regulæ ex iuris dispositione
ut est tex.& ibi gl.in uerb.militari.§.pe.in autheu.de
hæredib.& Falc.& inferius dicetur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium cur fuerit introductum, & ibi quinque rationes adducuntur.*
2 *Iustitiæ fundamentum est, ut unicuique quod suum est tribuatur.*
3 *Res suas quilibet potest alienare uel inter uiuos, uel per ultimam uoluntatem, filios habeat, siue non.*
4 *Legata relinquuntur propter benemerita.*
5 *Legata merum afferunt lucrum.*
6 *Ratio uera in iure nostro uix reperitur.*
7 *Inuentarium fuit introductum fauore hæredis.*

1 QVartò principaliter uideamus cur † fuerit introductum inuentarium, parum esset enim lege condere, nisi causa subesset cum conderetur, ego, ut singulos requiram angulos. dico posse considerari quinque rationes quibus Iustinianus introduxerit inuentariũ. prima ratio est fauor Publicus, quoniam interest Rei publicę ultima elogia sortiri effectum. l. uel negare. ff. quemadmod. testam. aperian. pariter interest Reipub. ut res sua unicuique conseruetur. §. fi. instit. de
2 his qui sui uel alien. iur. sunt. Quippè iuris † iustitiæque fundamentum est ut unicuique quid suum est tribuatur ut liquet ex definitione iusticiæ. l. iustitia. ff. de iustitia & iure. secunda redditur ratio, ut inuentarium fuerit introductum fauore testatorum & ultima condentium ælogia, lex enim mirum in modũ fauet testatoribus, ut cum sciant se morituros, saltem hoc habeant solatium deligende, eos hæredes & legatarios quos prædilexerint. l. 1. C. de sacros. ecclesi. Hinc est, quòd quemadmodum, quis uiuens rerum suarum plenissimam habet administrationẽ uel in hunc, uel in illum res suas tranferendo, ita & in ul
3 tima uoluntate, siue filios habeat siue non. Nam si ha

bet

bet filios, legitimam quæ eſt modo triens, modo ſemis, relinquere eis neceſſe habet, reſiduum in quem libet alium conferre poteſt l. parentibus. C. de inoffi. teſtam. §. fi. inſtit. de hæred. inſt. §. Primum itaq;. ubi tex. ſingulariſſimus. in auth. de hæred. & falc. Crauetta conſi. 256. & Cephalus poſt multos quos refert conſ. 280. Accedit quòd relinquens in ultima uoluntate benigni animi ſpecimem præſefert. Quid enim laudabilius, quàm liberalitatem exercere, præſertim in benemerentes amicos & conſanguineos. l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de pet. hære. Hinc extat uulgare illud, legata† propter benemerita legatariorum cēſentur relicta. l. nec adiecit. ff. pro Soc. Atque legata & fideicommiſſa, & cætera emolumenta ultimarum uoluntatum certius & expeditius ſecundum moriētis conſilium præſtantur, quando hæres res omnes redigit in inuentarium. Tertia ratio eſt fauor legatariorum & fideicommiſſariorum. Cum enim ex defuncti elogio liberalitatem meruerint, ab hęrede minimè fraudandi ſunt, neque remorandi, cuius rei euidens eſt argumentum, quòd legata & fideicommiſſa particularia† merum afferunt lucrum, omni onere remanente penès hæredem. l. ſi hęreditatem. ff. mād. quod lucrum facilius conſequentur legatarii, & fideicommiſſarij, ſi facultates hæreditariæ deſcribuntur in inuentario. Quarta ratio reddi poteſt, ut fauore creditorum hæreditariorum inuentarium fuerit introductum. Enimuerò creditores ad unguem ſuū conſequi debēt, à quocunque debitoris ſucceſſore & forte ſi ſciuiſſent ſe non fore computandos non contraxiſſet. §. fi. inſt. Quibus more cōtro. ob. Quippè graue eſt fidem fallere atque illos decipere, qui libenter contraxerunt atque in alios pecuniam ſuam uel aliud tranſtulerunt. l. 1. ff. de conſti. pecu. quod conſiderans Iuſtinianus illis conſuluit per beneficium inuentarii, in quo ſtatim reperietur res ſibi ob

noxias

noxias, & habebunt quem conueniant. l. 1. ff. de succ. edicto. Hæ quatuor rationes sunt quidem alicuius ponderis, sed non arbitror illis motum fuisse Iustinianum. Nam quamuis iuris aliquatenus sapiant ministerium æquitati quòd subnixæ uideantur. Tamen potius sunt suasoriæ, & extrinsecæ, quàm internæ, & substantiales. Et sanè in iure nostro ita reperitur ue-
6 luti & in aliis plerisque scientiis. Vt uix † uera ratio reddi possit. Ore proprio dicente iureconsul. non omnium ratio reddi potest. l. non omnium. ff. de legi. Et sæpenumero consueuit dici, sufficit pro ratione uoluntas. l. quia poterat. ff. ad sen. cons. Trebel. sed ut cunque sit, quintam & ultimam subiicio rationem quam uerissimam esse opinor, quòd inuentarium
7 † fuerit introductum fauore & contemptatione hæredis primò probatur in sæpius allegata. l. fin. C. de iure delibe. In cuius Principio refert Iustinianus, quod nō solum milites uel alios speciali Priuilegio subnixos uult beneficio inuentarij iuuare, sed omnes hæredes, subinde in §. & si præfatam. dicit, quòd quilibet hęres seruans formam inuentarii ab omni damno rerum suarum liberabitur, denique percurras totam illam legem, nihil aliud agere imperatorem uidebis, quàm ut hęredi perspiciat. præterea potest hęres facere pōt ēt non facere inuentarium d. l. fi. §. pe. Quod non esset si aliorum respectu introductū fuisset inuentarium. iuxta tradita in l. 1. ff. solu. matri. in l. j. C. de usufru. Et per hoc conuincuntur quatuor primæ rationes. Et præterea tertia, & quarta ratio ex eo conuincitur, quòd non posset hæres facere inuentarium creditoribus & legatarijs absentibus, uel inuitis, & tamen potest. §. si uero absunt. Auth. de hæred. & fal. præterea potest hæres facere, potest etiam non facere inuentarium. Quod non esset si aliorum respectu fuisset introductum inuentarium iuxta tradita in l. 1. ff. sol. mat. in l. 1. C. de usufru. Et per hoc conuincuntur

cuntur quatuor priores rationes. Et tertia, quartaq; ratio ex eo quoque conuincitur, quòd non posset hæres facere inuentarium creditoribus, & legatariis absentibus, & tamen potest. §. si uero absunt. auth. de hæred. & falc. Præterea quid interest creditorum inuentarium ab hærede fieri? Nihil prorsus immo plerunque damnum patiuntur, cum si hæres non fecisset conuenirent eum insolidum ultra uires hæreditarias, uel per spontaneam solutionem, uel per bonorum missionem, sed & illum corporaliter plecterent, cum hæres, & defunctus eiusdem sint conditionis. l. hæredem. ff. de reg. iuris. Nec debet hæres in sua persona recusare, quod defunctus recusare non potuisset l. postulante in princ. ff. ad trebell ex quo textu Bar. & ibi Ang. & Alex. inferunt quòd si statutum dictet. Quempiam pro debito in carceres detrudi posse, hæres quoque detrudi poterit nisi fecerit inuentarium, cum tunc reponatur in statu pristino, nec censeatur adiuisse. Non est ergo ambigendum quòd inuentarium contemplatione hæredis fuit introductũ licet & creditoribus, & aliis interdum prodesse possit.

SVMMARIVM.

1 *Hæres non cogitur præcise facere inuentarium.*
2 *Fideicommissarius uniuersalis utrum cogat hæredem facere inuentarium.*
3 *Hæres non tenetur restituere fideicommissario, nisi quod extat tempore restitutionis.*
4 *Fideicommissarius uniuersalis nihil consequitur de bonis hæredis.*
5 *Legatarius non cogit hæredem facere inuentarium.*
6 *Hæres deducit fideicommissario uniuersali suum creditum.*
7 *Filius non faciens inuentarium an retineat legitimam. &*

& trebellianicam.

8 *Fideicommissarius universalis saltem describet bona etiam inuito hærede, qui non fecit inuentarium.*

9 *Hæredem non teneri ultra uires potest intelligi quoad creditores, & quoad legatarios.*

10 *Fiscus non tenetur nltra uires.*

11 *Imperator utitur iure communi siue instituat, siue instituatur haeres*

12 *Ecclesia si non faciat inuentarium an teneatur ultra uires.*

13 *Executor testamentarius non tenetur facere inuentarium.*

14 *Pater hæres filii in Castrensi peculio, uel quasi an faciat inuentarium.*

15 *Arrogator succedens arrogato: an faciat inuentarium.*

16 *Pater pro filio ad nihilum tenetur de suo.*

17 *Addictio cum bonorum facta est, ille non tenetur ultra uires.*

18 *Hæres illius qui non tenetur ultra uires, nec ipse tenetur licet non faciat inuentarium.*

19 *Creditores interdum non debent debitores omnibus bonis spoliare.*

20 *Debitor quilibet, & eius haeres tenetur usque ad minimum obolum.*

21 *Vsurarius non tenetur ultra uires.*

22 *Maritus uxori creditrici, & è contra non tenetur ultra uires.*

23 *Socius non tenetur socio ultra uires.*

24 *Pater filio & è contra non tenetur ultra uires.*

25 *Miles debitor non tenetur ultra uires.*

26 *Donator non tenetur donatario ultra uires.*

27 *Filius exhaeredatus, uel se abstinens non tenetur ultra uires.*

28 *Cedens boni non tenetur ultra uires.*

29 *Hæres usurarii non tenetur ultra uires.*

Hæres

30 *Hæres socii debitoris an teneatur ultra uires.*
31 *Militis hæres an teneatur ultra uires.*
32 *Donatoris hæres an teneatur ultra uires.*
33 *Hæres cedentis bonis an teneatur ultra uires.*
34 *Hæres non tenetur fideicommissario ultra uires.*
35 *Fideicommißarius an teneatur creditoribus, & legatariis, & pro qua parte si hæres non fecerit inuentarium antequam restitueret.*
36 *Hæres probatæ fidei, & conditionis an teneatur ultra uires.*
37 *Miles hæres an teneatur ultra uires.*
38 *Hæres pauperis, & ignobilis an teneatur ultra uires.*
39 *Hæres in terris ecclesiae an teneatur ultra uires.*
40 *Hæres non tenetur ultra uires si creditores, uel alii fateantur nihil plus fuisse in bonis.*
41 *Fideicommissarius uniuersalis an teneatur facere inuentarium*
42 *Pater an teneatur nomine filii haeredis facere inuentarium.*
43 *Tutor an teneatur nomine pupilli haeredis facere inuentarium.*
44 *Pupillus tenetur ultra uires, si non faciat inuentarium quamuis in integrum restituatur.*
45 *Vnus ex pluribus cohæredibus an teneatur pro alio si non fecerit inuentarium.*
46 *Substitutus ueluti bonorum possessor tenetur facere inuentarium.*
47 *Vnusquisque potest facere inuentarium licet non teneatur ultra uires.*
48 *Iudaeus inuentarium facere potest.*
49 *Iudei utuntur iure communi si lex Musaica non repugnet.*
50 *Iudæus non potest facere testamentum nisi lingua* He*braica.*
51 Creditor *an Inuito haerede facere poßit inuentarium*

rium.& num.53.

52 *Creditoribus quo pacto consulatur aduersus hæredem morosum,uel non facientem inuentarium.*

54 *Hæres hæredis an inuentarium explere poßit.*

55 *Inuentarium prodest cuilibet hæredi, & hæredi hæredis.*

56 *Inuentarium hæredis an prosit fideicommissario.*

57 *Ius excipiendi transit sine ceßione, non sic iure agendi.*

58 *Inuentarium hæredis an prosit substituto uulgariter, & pupillariter.*

59 *Substitutus pupillariter tenetur facere inuentarium.*

60 *Substitutus iure militari debet facere inuentarium.*

61 *Tutoris inuentarium an prosit pupillo.*

62 *Inuentarium hæredis an prosit creditoribus, & legatariis.*

63 *Fideicommissarius non habet bona consumpta licèt per hæredem redacta & descripta sit,in inuentario.*

64 *Procuratoris inuentarium an prosit hæredi.*

65 *Adiri an hæreditas poßit per procuratorem.*

66 *Fabii cerusoʃa opinio circa inuentarium hæredis respectu fideicommissarii.*

QVintò principaliter uidendum est, quæ personæ faciant inuentarium. Quem articulum tripertite considero. Quæ personæ debeant facere. Quæ personæ possint facere. Quibus personis prosit inuentarium. Quoad primum pone regulam. Quilibet hæres cuiuscunque sit ætatis, conditionis, sexus debet facere inuentarium. Nihilominus, quia latet anguis in herba; quædam præfari uolo. Dum dico quòd hęres debet, uel necesse habet facere inuentarium, non est
1 intelligendum quòd† præcisè cogatur facere ut probatur in d.l.fi.§.pe.& superius dictum fuit unde intellige de quadam necessitate impulsiua, qua hære-

dem

dem omninò impellat ad faciendum inuentarium, si uult damnum euitare, prout in simili, inquiunt Bar. & alii in l. Gallus in prin. ff. de libe. & posthum. quòd si parés uult rectè testari, necesse habet posthumos instituere, secundum consilium Galli, alioquin posthumus præteritus rumpet testamentum, non tamen cogitur parens ita facere, quoniam nemo cogitur facere testamentum, sed quando elegit uiam testandi, seruare debet formulam Galli, ne testamétum reddatur elusorium. Ita hic; hęres non cogitur, nec adire, nec facere inuentarium, sed si cautè uult adire, debet omninò facere inuentarium. Insuper quòd hæres non cogatur præcisè facere inuentarium, quamuis si indemnis uult esse, necesse habeat, facit ratio ultima superius adducta, quòd fauore hæredis non aliarum personarum Iustinianus inuentarium introduxerit. Huic tamen assertioni, quòd hæres præcisè non cogatur facere inuentarium ex Diametro refragatur una determinatio firmata à pluribus ex nostratibus interpretibus, quam quia mirabilis est, & quotidie contingit, subiicere decreui. Asseruut Iac. de Aretin. Bar. Bal. Imola & Pau. Castren. in l. cum tale. §. 1. ff. de condi. & demon. Oldrad. consi. 134. Curtius Senior consil. 29. & nonnullos alios refert Cagnolus Vercel. in l. 1. C. de pactis quòd hæres rogatus restituere hæreditatem in aliquem euentū, cogi potest à
2 fideicommissario† uniuersali ut conficiat inuentariū arguendo hoc modo. Indubitati iuris est quòd hæres tenetur reddere rationem de administratione rerum hæreditariarum ipsi fideicommissario d. l. cum tale. §. 1. ergo & facere inuētarium. Quid enim aliud petit fieri in inuentario, nisi ut hæres rectè administret? quæ determinatio si uera est, dicere possemus quòd & ad iustitiam legatariorum, & fideicommissariorum particularium hæres cogeretur, conficere inuentarium quòd probari alio argumento uidetur.

D Nam

Nam hæres legatariis, & fideicommissariis cauere debet de satisfaciendo quando tempus ueniet, ut in titulo digestorum ut legatorum, seu fideicommissorum nomine caueatur, tradit Bal. Saly. & alii in l. cum Archimedoram. C. ut in possess. legato. Sanè contremiscit spiritus meus in hoc conflictu, æquitas ualdè fauet huic determinationi, contra hæredem, credoque ita passim, aut saltem in plerisque locis seruari rigor iuris in contrarium me transducit, Alex. quoq; pater ueritatis in l. in ratione. 1. §. quod uulgo num. 14. ff. ad leg. falc. eandem opinionem impugnare uidetur, quia non reperitur iure cautum quòd hæres fideicommissario teneatur conficere inuētarium, quā uis in tutore secus sit. Nec ualet (inquit ipse) argumētatio, hæres tenetur reddere rationem ergo, & inuentarium conficere, quanuis hæc argumentatio ualeat in tutore. l. tutor qui, & ibi notatur. ff. de administra. tuto. nam diuersa ratio est in hærede, quàm sit in tutore, cum actio ex testamento, quam habet fideicommissarius sit stricti iuris, at actio tutelæ, quæ dirigitur contra tutorem, est bonæ fidei, & consequenter ex prædictis Alex. uidetur approbare decisionem Raphael. comen. ibi, quòd hæres non conficiens inuentarium nullum damnum patitur occasione fideicommissi uniuersalis, nam satis est, quòd hæres restituat illam quantitatem quæ remansit nec fideicommissarius audietur.

3 †Plus petens, nisi expressim probaret quòd hæres fraudulenter res fideicommisso obnoxias interuerterit. l. mulier. §. sed enim. l. deducta. §. ante diem in fine. ff. ad S.C. Trebell. & ibi communiter Doctores Bar. Castrē. uterque Imola, & alii. Ex quo liquet ꝙ nunquàm fideicommissarius uniuersalis aliquid consequitur de bonis hæredis, cum per fideicommissum tantum succedatur in bonis defuncti. l. cohæredi. §. cum filiæ. uer. nec fideicommisso. ff. de uul. & pup. l. ex facto. in prin. ff. ad trebell. cum nihil

habeat

habeat fideicommissarius ex bonis hæredis, meritò non coget hæredem facere inuentarium ueluti nec †legatarius, & fideicommissarius particularis, qui sũt melioris conditionis, ut pote cum interdum consequantur de bonis defuncti. §. quantitas inst. De lege Fal. Quòd ipsi non cogant probatur, quia contenti esse debent ordinaria cautione, seu satisdatione. l. 1. ff. ut legatorũ nomine caueatur. Item quia non est consentaneum quòd ipsi habeant emolumentum, oneribus residentibus penès hæredem. l. Nam quod. §.
5 non omnis. ff. ad Trebel. In †alio quoque est deterior eius conditio. Nam si hæres sit creditor defuncti non tantum actionis, sed exceptionis, illud creditum deducitur ante omnia licèt inuentarium non fecerit, & sic mirabiliter limitatur textus in toties allegato. §. si uerò non fecerit. & in §. in computatione. ut procedant quoad legatarios, & fideicommissarios particulares, ut scilicet eis hæres non faciens inuentarium teneatur insolidum, non autem quoad fideicommissarium uniuersalem. uterque Imola, & Castren. in l. Debitor. ff. ad Trebell. Capra in consi. 150. Multò magis deducet hæres bona corporalia, quæ non erant fideicommittentis, licèt aliàs illa habuisset ex fideicõmissis suorum maiorum. Castren. consi. 19. & consi. 186. & consi. 188. lib. 2. Castren. & Alex. in l. ita tamen. §. si ex Trebelliano. ff. ad Trebell. Socinus in consi. 44. lib. 3. Idem Socinus post Baldum in l. debitori. C. de pactis. dicens esse auream decisionem, & de pane lucrando; & ibi quoque Decius. Iason. consi. 28. libro 3. Socinus Iunior consi. 8. lib. 2. Crauetta consi. 144. & consi. 300. Sed an deduceret hæres sibi prælegata à fideicommittente? cogita. Nam forte deducet, cum
7 † & filius grauatus fideicommisso retineat legitimam, & Trebellianicam Bal. in l. filium quem habentem. C. fam. ercisc. Capra consi. 7. Quod tamen nõ assero. Nam inde pendet, an ex ommissione inuenta-

rii perdatur legitima, & Trebellianica. Ex his conuelli facilè posset disputando communis assertio. Attamen pro ea facit textus in d.l.cum tale. §.j. arguendo (ut dictum est) de redditione rationum, & de satisdatione ad inuentarium, hęres enim tenetur fideicõmissario uniuersali ad duo.i.ad ratiocinia, & ad satisdationem. Accedit quòd hæres nisi faceret inuentarium, facile inuitaretur ad delinquendum res interuertendo, & supprimendo, quæ occasio delinquendi semper est amputanda.l. conuenire ff. de pactis dotalibus. Ad hæc præterquam quòd fideicommissarius permisit hæredem more lupino in bonis inuolui. arctaretur postea in restitutione probare res fuisse in dominio testatoris, quod quàm sit impium nemo est quin uideat Bald.consi.84.& 89.l.1. Alex. consi. 82. lib.2.& consi.139.lib.6. Insuper tenetur hæres redintegrare fideicommissarium si quid dolosè, uel per defidiam egerit auth.contra.C.ad Trebell. At quomodo hoc fieret nisi liqueret de calculo bonorum? Vides quantæ utrinque urgeant rationes, sed quanuis opinio Alexandri, ut dixi sit iuris rigori congruentior, non tamen ab hac posteriore in consulendo, & iudicando est recedendum, cum tot habeat assertores, & nouissimè Cephalum consi. 296. post Curtium Seniorem consi.29 & consi.66.& Cardin. Parisien. consi.79.& consi.95.& consi.96.lib.2. Ex quorum dictis comperies fideicommissarium saltem bo-
8 norum† descriptionem facere posse, uel etiam ipsi, recusante hærede, confectionem inuentarii non denegandam: Ruinus consi.19.lib.2. prout in usufructuario tradunt doctores præcipuè Picus in Repetitione. l.Titia.§.Titia.de lega.2.in Quæstione. 51. & sequẽtibus. Adde Glossam, Bartolum, Baldum, Salycetum, & alios in l. hac ędictali.§.his illud.C.de secund.nup. Ad ꝑpositũ nostrũ reuertẽdo stet regula. quilibet hæres, debet facere inuentarium, nisi expressim, à lege

excipiatur, probatur regula hæc uerbis rotundis nec hæsitanter prolatis in §.pe. Incipiente quia uero, in auth. de hær. & Falc. ubi dicit Iustinianus, quòd uult suam cõstitutionem locum habere in omni persona, siue priuata, siue militari, siue sacerdotali, siue imperiali, siue alterius cuiuslibet. hæc enim sunt uerba formaliam eiusdem Iustiniani, quanuis, ex græco idyomate in latinũ sat rudìter, & barbare trãslata fuerint, facilius autem apparebit regulam esse ueram, si non nullas personas recensebimus, quæ excusantur à cõfectione inuentarii. i. non tenentur ultra uires hæreditarias licèt non conficiant inuentarium, siquidem ualet huiuscemodi argumentatio, ille non tenetur facere inuentarium ergo non tenetur ultra uires. Et è contra ille non tenetur ultra uires, ergo nec inuentarium facere debet. Aduerte cautè dum dico non tenetur ultra uires: Nam sunt multa alia damna, quę incurrunt hæredes non facientes inuentarium, cum alioquin si facerent, illa euitarent prout de ecclesia, aliisque locis, & personis, piis, & fauorabilibus; tradunt canonistæ in c. 1. de solut. in c. 1. de testam. ubi latè Barb. Abbas consi. 34. lib. 1. Corneus in d. l. fi. in prin. in notabilibus post nume. 7. Item hoc quod dico ultra uires, potest intelligi quoad creditores, &

9 quoad legatarios: plerunque † autem est intelligendum quoad creditores. Nam legatariis non facile tenetur hæres ommittens inuentarium, licèt facilius amittat falcidiam. Item possem hic ego excipere uigintiunum casus, seu personas, quas excipit Socinus in Fallentia 214. uerumtamen tu melius (si libuerit) poteris insistere.

10 Primò † excipitur fiscus, qui si cuipiam succedet, non tenetur ultra uires licèt non faciat inuentarium. ita Bar. in l. 1. §. an bona. ff. de iure fisci, Bal. in d. l. fina. in prin. C. de iur. delibe. Ange. & Roma. in Rub. ff. de acquiren. hæred. quod uerum intellige, in bonis uacan

tibus, uel cuiuspiam delinquentis, secus si fiscus iure communi hæres institueretur, quoniam hoc casu, teneretur ultra uires, si non conficeret inuentarium. Imola, & Roma. in d. Rub. ff. de acqui. hæred. Benedictus de Plumbino in l. Quod Diuo Marco. ff. de manu. testam. Nec mirum quia etiam Imperator, qui est dominus totius terrarum orbis. l. deprecatio. ff. ad leg. Rod. de Iact. Tali periculo est obnoxius ex constitutione Iustiniani, in præallegato. §. pen. Neque obstat, quòd par in parem non habet imperium, quoniam clara uoce, multi Cæsares testantur, se iure cô-
11 muni uti non † dedignari. l. uiua uox. C. de legibus. Nam & cum Imperator, hæres instituitur uel instituit nihil differt à priuato. l. cum hæredes. C. qui testam. facer. poss.

Secundò excipitur Ecclesia, si fortè ecclesia, uel monasterium hæres institueretur. Abb. in cap. primo extra de testam. Card. & Floren. in cap. primo extra de solutio. quòd uerum intellige, quando ecclesia nô nomine proprio, sed ad cômodû uniuersale hæres institueretur. Alioquin si quispiam clericus, uel sacerdos nomine proprio, non autem contemplatione ecclesiæ institueretur, seruaremus ius cômune, ita procedat glo. in d. cap. primo extra de testam. & quæ ibi dicunt Butr. Imo. & Abbas, Bal. in Auth. sicut alienatio. C. de sacrosf. eccl. Capra consi. 68.

Tertiò excipitur executor testamentarius, qui
13 uulgo appellatur commissarius. Specu. in titu. de instrumentorum æditio. §. nunc uero aliqua. Doctor communiter in authen. sed cum testator. C. ad leg. Falc. cum enim sit nudus minister, & dispensator nullumque lucrum, nisi in benè agendo consequatur, nullum ex officio suo damnum reportare debet. l. sed & si quis. ff. quemad. testam. aperian.

Quartò excipitur pater, qui castrense peculium,
14 uel quasi, filii defuncti obtineret †. ratio est, quoniam iure

iure proprio occupat Castrense Peculium, quasi semper remanserit in bonis. l. ii, & l. proponebatur. ff. de Castren. pecu. Ergo apparet, quòd pater non tenetur creditoribus castrensis peculii ultra uires. Bald. in l. iubemus. in fin. prin. ff. ad senat. cons. trebell. Quid tamen si filius in Castrensi, uel quasi patrem hæredem instituisset, legata uel debita relinquendo? Puto patrem teneri ultra uires, si non faciat inuentarium ex uerbis generalibus. d. §. pen. Ratio dissimilitudinis intus hunc, & priorem casum ea est, quòd ibi pater non succedit tanquàm hæres, & sic habet locum septima regula, quàm supra præmisi, hic uero succedit, sed & prior casus contra sententiam Bal. nouissimè per Iustinianum (ut puto) correctus est, sanxit. n. Iustinianus, quòd pater filio habenti Castrensia, uel quasi succedat, tanquam hæres, non tanquam pater. §. 1. & ibi glo. in authen. de hære. ab intestat. uenien. cogita tamen, quia est pulchra consideratio, quæ facillimè contingere posset.

Quinto excipitur, pater arrogator in bonis filii 15 arrogati præmorientis, † Bal. in ead. leg. iubemus, Ratio est, quia non succedit, tanquàm hæres, neque uti hæres conuenitur à creditoribus filii, sed quasi filius uiueret, nomine eiusdem filii conuenitur, unde si paratus sit bona filii dimittere creditoribus indemnis est. §. fi. insti. de acqui sit. per arrogati posset tamen subtiliter considerari, quòd ille. §. sit correctus per præal legatum. §. pen. sed authoritas Bal. in d. l. iubemus. magna est, ut siue pater arrogator faciat inuentarium, siue non, nihil plus soluat, quam acceperit, maximè quia prædictus §. fin. loquitur arrogato uiuente. Nam in uniuersum constat quòd pater ad nihilum de suo tenetur pro filio ut sine filius pro patre.

Sexto excipitur is cui bona libertatis causa addicta 17 sunt, Angel. in l. 1. §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquàm per leg. falc. sed Ias. in d. l. fina. §. & si præfatam, repro-

bat, tamen Angeli opinio præualeret nisi ꝙ hodie ulx talis addictio fieret.

Septimò excipit hæres illius, qui si uiueret, nō possit conueniri à creditoribus, ultra quàm facere pos-
18 set:† Enimuerò iste hæres siue faciat inuentarium, siue non, non tenebitur creditoribus ultra uires. Arduus est iste articulus, & plures continet personas q̃
19 licèt sint debitrices, † non tamen à creditoribus bonis omnibus spoliari possunt; iuris quidē rigor uult, ut debitor eiusque hæredes, usque ad minimum Te-
20 runcium teneantur, † sed quandoque nonnullis debitoribus parcitur, ut non ita acerbè excutiantur, sunt autem fermè tales.

Vsurarius qui tenetur ad restitutionem malè abla-
21 torum licèt† enim quoad Deū atq; animæ suæ exonerationem teneatur omnes reddere usuras, tamen est excusatus, si efficiatur pauper, Io. Andreæ, & Ancaran. in cap. peccatum de reg. iur. lib. sexto.

22 Maritus debitor †uxoris tam pro dote, quàm pro alia obligatione. l. maritum ubi glo. Bart. & Imola. ff. solut. matrim.

Vxor debitrix mariti quacūq; ex causa. l. nō tantū. ff. de re iudicat. non enim melioris conditionis debet esse maritus, quàm uxor.

23 Socius, † qui socij sui debitor esset.

24 Parens† qui debitor esset filij uel alterius sui descendentis, parens autem tam patrem quàm matrem, & tam auum, quàm auiam, & ulteriores significat. l. appellatione parentis. ff. de uer. signi.

Patronus patronavè, quorum liberti essent creditores.

25 Miles† armatæ militiæ, idem nostri glossatores tradunt de militibus cœlestis militiæ, nec non togatæ militiæ. l. miles qui. in princ. ubi glo. ff. de re iudi.

26 Donator† qui debitor esset donatarij, nō enim debet Donatarius donatorem bonis omnibus exuere, probantur

probantur omnia prædicta in l. sunt qui. cum tribus ll.seq.ff.de re iudic.

27 Filius † exhæredatus à patre, uel à patris, hæreditate se abstinens, nam si iste filius, dum existebat in potestate patris, citrà iussum eiusdem patris se cuipiam obligauerit, creditor non potest conuenire eundem filium, ultra quàm facere possit. l. ij. & l. iij. ff. quod cum eo.

Postremò ille qui cessit bonis, nam licèt creditori
28 cui fecit cessionem, † remaneat obstrictus, & quandocunque locupletior fratres redintegrare creditorem necesse habeat, tamen interim insolidum non potest conueniri, §. fin. Insti. de Actio. ubi latè dixi, & ibi etiam alias personas comperies, quas hìc referre, nec tempus nec animus nunc est. l. is qui. ff. de cess. bonor.

In Hęredibus harum decem personarum, & si quę sunt similes uidentur concludere nostri Doctores, idest Ang. & Imola in §. hæc stipulatio. non teneri ultra uires, ueluti nec tenerētur personæ principales si agerent in humanis. Alex. uerò & Iason in nostra. l. fin. non admittunt indistinctè. Quod pulchrum esset inspicere.

29 Quoad † hæredem usurarij, non est ambigendum, quòd non tenetur ultra uires licèt non faciat inuentarium. Nam si usurarius non teneretur, quò bonum est dicere hæredem teneri qui nihil deliquit? l. seruius. ff. Quod ui aut clam. Federicus cons. 21. Abb. in c. fin. extra de sepult.

Quoad hæredem mariti, & è contra quoad hæredem uxoris, opinio Ang. & Imolæ uera est, si sint filij communes, secus si sint extranei successores. l. etiam. ff. soluto matr. l. sciendum. ff. de re iud. glo. & ibi Socinus post Comensem in l. Exceptio. § sanè. ff. de except.

Quoad hæredem socij, falsa uidetur sentētia Ang. & Imolæ

& Imolæ, nam extincto socio, extinguitur præsumpta illa fraternitas, quæ inter socios cadit. l. uerum est. ff. pro socio. Ergo debet cessare priuilegium in persona hæredis, ad quem oratio transit ius societatis.

Quoad hæredem parentis, & patroni, eandem adhibe distinctionem, aut est suus, aut extraneus.

31 Quoad hæredem militis, falsa est in totum secundum aliquos †opinio Ang. & Imolæ, maximè quia per præallegatum. §. pen. auth. de hæred. & Fal. etiam ipse miles hæres alicuius insolidum teneretur nisi faceret inuentarium: Attamen absonum est dicere per dictum. §. pen. corrigi præallegatam. l. miles qui. & alias concordantes tribuētes priuilegium in propriis militis creditoribus quod priuilegium utiquè extenderem ad hæredem suum militis iuxta præallegatam distinctionem.

32 Quoad hæredem donatoris, & filij exheredati, uel se abstinētis, eadem uterer†distinctionē, aut est suus, aut extraneus iuxta tradita in l. assiduis. C. qui potiores in pig. super qua. l. multa congessi. in §. fuerat. & in §. item si de dote. & §§. sequentibus, inst. de actio. Ergo pater donatoris, uel filij hæres non uteretur priuilegio, uide omninò Ancaranum in cons. 411. ubi tamen uidetur amplecti sine distinctione opinionem Angeli

33 Quoad †hæredem bonis cedentis, uera est sententia Angeli quicquid dicat Barbatia in Rub. ff. de acq. hęred.

34 Octauò †excipitur hæres rogatus restituere fideicommissario uniuersali. Nam, ut proximè fuit expositum, non tenetur hæres ultra uires fideicommissario uniuersali. Sed an facta restitutione tenebitur hæres creditoribus, & legatarius? Et palam est teneri nisi fecerit inuentarium. Quid in fideicommissario? Et ipse tenebitur, cum in eum transeant onera quasi in hæredem.

hæredem.l.j.§.si is qui.& ibi Iason.ff.ad Treb.sed an alterum eligere poterunt creditores, & legatarij? Et an scindenter onera in hæredem, & fideicommissarium? de hoc per Comēsem, & Iasonem præter alios multos in d.l.1.§.penul. & per Crauettam in consil. 17.

36 Nonò † excipitur hæres miræ sāctitatis, & probitatis, maximè si succederet tanquàm exoneraturus cōscientiam defuncti, quia contra eum cessat præsumptio.d.§.sancimus.Hostien.in c.finem. extra. de dolo & contum.gl.in c.expedit.xii.q.i.Bar. Bal.& alii in l.i.C.de sacrosanctis eccl.

Decimo excipitur miles qui fauore militiæ non
37 tenetur, licèt omittat † inuentarium.d.l.si.in prin.& §.fin.C.de iur. delib.quòd priuilegium locum sibi uindicat in militibus cœlestis togatæque militiæ, attamen ut prædiximus Iustinianus se ipsum correxit, in §.pen. Auth. de hæred. & falc. ut concorditer uolunt nostri Doctores ex his quæ late referūt Alex.& Ias.in d.§.fin.non tamen puto, quòd.d.§.pen.auth.de hæred.& falc. corrigat alias leges præbentes militibus priuilegium ne conueniantur ultra quàm facere possint, ut dictum est supra in septima exceptione, aliud est enim militem conueniri iure hæreditario, aliud ex proprio contractu propriaque obligatione: quam fortasse, coactus suscepit pro implendo munere militiæ.

Vndecimo excipitur, hæres pauperis & ignobi-
38 lis, qui tātum † fermè in inuentarii confectionem esset expensurus quanti ualeat hæreditas, quòd perpetuo notandum est circa hæreditates uilium personarum, maximè si hæres fide probitateque conspicuus sit; non enim arctari debet ultra uires, licèt inuentarium prætermiserit, ita singulariter tradit Soc. in præallegata fallentia.14. & dicit frequenter hoc contingere, nihilominus ego dubito an uerum sit, licèt Bart.

huius

huius opinionis author esse uideatur.

Duodecimo excipitur secundum aliquos, quod &
39 superius relatum fuit hæres † subditus terris ecclesiæ, qui in foro ecclesiastico conueniretur, non enim est arctandus ultra uires ex æquitate canonica, licet non conficiat inuentarium, quod falsum esse opinor. p ea quæ trad. Bal. & aliis in d. l. si in prin. C. de iur. de lib. Butrius, Imola, Abbas, Barb. in c. 1. de Testam. nisi in casu quo creditores, & legatarij faterentur nihil aliud in bonis relictum fuisse, quàm quod hæres ore
40 proprio † uel alio modo expressisset, & hoc in uniuersum pro indemnitate hęredis non conficientis inuentarium seruandum est, ut si creditores aliique quorũ interest credãt bonorum quantitati expresse per hęredem, hęres non teneatur, ultra uires, licet falcidiam amittere dignus sit cum legem neglexerit glo. in l. cũ de lege. ff. de probat. Bal. in l. Filium quem habentem. C. fam. ercis. Romanus in Rub. ff. de acq. hęred.

Hactenus plures personæ, congruo (ni fallor) ordine sunt enumeratæ, quibus parcitur si non conficiãt inuentarium, sed cum aliæ non difficulter excogitari, & reperiri quęant, nonnullos subiiciam casus, in quibus probabiliter potest dubitari, an ommissio inuentarij noceat necne, ita enim uerior reddetur illa regula, enumeratio. i. inclusio quorundam est exclusio cæterorum omnium. l. cum prætor. ff. de iudici. igitur
41 primo quæro, an fideicommissarius † uniuersalis debeat facere inuentarium & consequenter si nõ faciat, an teneatur creditoribus & legatariis ultra uires. cõmunior * est opinio, quæ meram sapit ueritatem fideicommissarium teneri ultra uires si non faciat inuentarium, probatur quia fideicommissarius decedens ante fideicommissi receptionem transmittit ius deliberandi ad suos hęredes iuxta glo. singularem in l. cũ filio. ff. de legat. I. Ex eo autem transmittit, quia fideicommissum uniuersale ad instar hęreditatis complectitur

ditur onera, & honores, & ideo legatarius uel fideicõmissarius non habet ius deliberandi, quia legatum, & fideicommissum particulare, semper est utile, & dementia esset legatarii si deliberare uellet, de mero lucro adipiscendo glo. in l. 1. ff. de iur. deliberan. Quia ergo fideicommissarius uicem hęredis obtinet: immò hæres potest appellari. l. si filius. §. 1. ff. quod cu. eo. Tam enim in hęredem quàm in fideicommissarium transeunt uniuersa onera. §. si quis una in sti. de fideicomm. hęredita. sequitur quòd uterque tenetur ultra uires, si spreuerit beneficium inuentarii Dyn. Ange. Imò. Alex. Ias. in l. 1. §. si is qui. ff. ad Sena. consul. Trebe. Reiecta opi. Socin. Ibi, qui perperam loquutus est. Secundò quæro, An pater, cuius filius fuerit

42 hæres institutus teneatur nomine filii facere inuentarium, planè si ipse filius esset maior, solusque adiret nullo usufructu hæreditatis aduentitiæ apud patrem remanente. Essemus in claris quòd pater ad nihilum tenetur. l. fi. C. de bonis quæ liberis similiter si quærimus, an pater acquirens usumfructum aduentitiorum ex persona filii, teneatur ad commodum filii facere inuentarium, non est ambigendum: quoniam pater omnium aduentitiorum plenum habet usumfructum & administrationem, nullamque filio debet reddere rationem. l. cum oportet. §. non autem. C. de bon. quæ liber. nisi ꝙ ubi improbè ageret compelleretur iuris remediis, uel cautionem præstare, uel iuri suo cedere ad instar cuiuslibet fructuarii. l. imperator. ff. ad Treb. Bal. in l. 1. C. de usufru. Tradunt canonistæ maximè recentiores in c. in præsentia. extra de probat. sed quæstio nostra est. An quemadmodum filius, (si sui iuris esset) teneretur ultra uires ex non confectione inuentarii, ita etiam pater teneatur. Mihi placet quòd pater de suo teneatur, hoc indubitanter uerum est, si filius esset pupillus, & hæreditas delata eidem filio suo, euidenter damnosa esset per tex. in l. fi. §. ubi

§. ubi autem puerilis. C. de bon. qu. liber. quod puto procedere etiam si filius iste alia bona haberet quoquomodo fraus, uel culpa patris arguatur. d. l. fin. §. si autem æs alienum. & maximè quia non debet fieri deterior conditio creditorum & legatariorum. ob id, q̄a pater potius quàm filius adiuerit. ¶ Tertio quæ
43 ro. An † tutor nomine pupilli sui cui hæreditas defertur ex testamento uel abintestato, teneatur ultrà uires si non faciat inuentarium hæreditatis? Respondeo tutorem teneri de suo, non solum creditoribus hæreditariis & legatariis, sed etiam pupillo suo, qui damnum aliquod pateretur. l. tutores 2. & l. fi. C. de administ. tutorum. Porrò pulchra esset disceptatio, an creditores & legatarii possint conuenire pupillum in bonis propriis. Quod si dicamus, postea ipse pupillus habet regressum aduersus tutorem, uel si tutor nō sit soluendo pupillus in integrum restituatur, ita colligitur, in auth. de hæred. & Falc. §. pupillis. Gl. in l. auxilium. ff. de minoribus. Patet ergo quòd & pupillus te
44 netur ultra uires, si non faciat inuentarium. † Multò magis tenebitur adultus; sed quemadmodum pupillus, ita adultus in integrum restituitur uel ei succurritur contra suum curatorem. Idem dicas de curatore furiosi, & de furioso ipso, idem quoque puto de administratore alicuius ecclesiæ hæredis institutæ, & de administratore Reipublicæ, uel ciuitatis, uel municipii Gl. & ibi Bal. & alii in l. orphanotrophos. C. de epis. & cle. §. æconomos autem. auth. de sanctissimis epis. Idem existimo de muliere & rustico hæredibus institutis, ut scilicet teneantur ultra uires si non faciant inuentarium, sed deterioris conditionis erit mulier & rusticus, cum non habeant curatores, ad quos pro sua indemnitate recurrant; denique concludendum est omnes hæredes & successores de iure ciuili, uel prætorio, uel quoscunque alios damnum incurrere si non faciat inuentarium ex præallegato. §. pen. in

auth. de hæred. & falc. ut non ſemel dictum eſt non diſtinguendo, utrum ex parte uel ex toto ſuccedatur, & directò, ſiue per obliquum, unde, ſi hæres rogetur partem hæreditatis reſtituere, uterque inuentarium facere debebit, quàuis fideicommiſſario facilius igno ſceretur, ſi hæres antequàm reſtitueret, uniuerſæ hæreditatis inuentarium confeciſſet. Quid ergo ſi facta reſtitutione, fideicommiſſarius antequàm pro ſua portione ſatisfaceret creditoribus & legatariis facultatibus laberetur? Sanè ſi creditores, & legatarii fuerint in mora ſibi ipſis imputabunt, ſed & ſi non fuerint in mora, adhuc exiſtimo hæredem non teneri ultra ſuã portionem cum inuentarium fecerit, neque enim hæres debita fideicommiſſarii ſoluere debet, idem quoq; dicendum eſt, ſi unus ex pluribus cohæredibus effi-

45 ciatur non ſoluendo, neque enim eſt conſentaneum quòd alii nomine eius teneantur. Ang. conſi. 230. ſed Hoſtien. Cardin. Cuius opiniones tanquàm oracula exiſtimantur; Contrarium uult de iure cano. in cap. tua. extra de uſur. Anchar. in c. peccatum de regu. iu. lib. ſexto, & hanc opinionem Hoſtien. & Ancharan. ſequitur Alciat. in l. 2. §. & harum num. 33. ff. de uerb. oblig. ubicunque tractaretur de exoneranda conſcientia defuncti, ſecus in aliis caſibus, & ſic legata uoluptuoſa, nec non obligationes irrationabiliter extortæ defuncto dubio procul euaneſcerent pro portione iſtius cohæredis, neque ad aliorum onus ſpectarent etiam de æquitate canonica. Vno fortè caſu opinio Hoſtien. & Anchara. indiſtinctè procederet ſi nullus ex cohæredibus inuentarium feciſſet, ut ſcilicet unus teneatur, nomine alterius, etiam quoad legata, cuiuſcunque generis. Cum enim ſinguli cohæredes inuentarium facere debeant, unuſquiſq; eorum præſumitur res hæreditarias ſubtraxiſſe in perniciem creditorum & legatariorum d. §. ſancimus & ideo ex prętermiſſione inuentarii tenetur ultra uires, etiam pro

ralijs cohæredibus. Sed hoc non audeo firmare, uide textum, & ibi Glo. Bar. & Alex. in l. pen. §. fin. ff. Ne quis eum qui in ius uocatus est. Dicam super textu. Rursus regula prędicta, quòd omnes teneantur ultra uires, si non faciant inuentarium includit substitutos
46 uulgariter† uel pupillariter Barto. Imola, Castr. Alex. in l. in ratione prima. §. quod uulgò. ff. ad leg. falc. Nunquid autem inuentarium instituti profit substituto, mox subiicietur. Quid in bonorum possessore? Et ipse tenetur facere inuentarium cum iure prætorio loco hæredis sit l. 3. §. bonorum. ff. de bo. poss.

Explicito primo membro nostræ tripartitæ diuisionis, in hoc quinto capite principali, secundum succedit membrum, quæ personæ possint facere inuentarium hæreditatum obuenientium. super quo facilis
47 est responsio† quòd unusquisque possit facere inuentarium licèt esset ex numero eorum, quòd facere prætermittentes non tenētur ultra uires, ergo & Imperator, & Dux & Religiosissimus quisque et deniq; omni priuilegio decoratus, inuentarium facere potest pro maiore securitate, enimuero (ut dici solet) abundans cautela non nocet. l. testamentum. C. de testam. Nostraque interest plura habere remedia; sed an Iudæus hæreditatis sibi delatæ inuentariū facere
48 possit? Et magis est posse, proderitque ei inuentariū. Ita Bal. qui nihil ignorauit, & quē ubique audis, ubi que uides, ut refert Alex. in addition. Barto. super d. l. fin. in prin. C. de iur. deli. Ratio quia licèt iudęi superstitionis suæ reprehensionem mereantur, atque ędificent ad Gehennam, tamen in iudiciorum examine, iuri Cęsareo sunt obnoxii iurisque Cęsarei Patrocinio fruunt. l. iudei. C. de iudæis. Et ob id etiam fruētur priuilegio inuentarii, cum lex Mosaica, & eorum consuetudo non repugnat. Cęterùm si lex Mosaica, uel statutum aliquod, uel consuetudo inter eos repu
49 gnaret, † tunc cessaret ius nostrum. Quod elegantissimè

simè duobus exemplis comprobatur. Primò in suc-
cessionibus ab intestato Glo. in l. Maximum uitium.
C. de lib. præter. Secundò in testamento, quod non po-
50 test fieri nisi† lingua Hebraica, licèt secus sit de iure
communi ut eleganter tradit Ruinus consi. 4. libr. 2.
Circá hæreticos, excommunicatos, & huiuscemodi
probabiliter ambigi posset, sed prius esset indagādum
an hæreditatum sint capaces necne. Quorsum enim
dicere de inuentario, si nulla sit hæreditas, quam de
iure capere possint? Atque in illis casibus, in quibus
ad hæreditates admittuntur, ut per Bart. in l. si quæra
mus in fi. ff. de testam. & latius per Io. An. & alios ca-
no. & in cap. decernimus. de sentent. excommu. lib. 6.
Putarem inuentarium sibi proficere. Insuper quæri-
tur, an hærede recusante facere inuentarium credito
51 res† hæreditarii facere possint; sed non puto partim
quia fauore hæredis introductum fuit inuentarium &
sic hæres habet electionem utrum faciat necne. d. l. fi.
§. pe. C. de iure delibe. partim quia creditorum nihil
interest filij inuentarium, immò quandoque obest si
fortè bona hæreditaria, non sufficerent ut supra dictū
est, sed si creditores suo iure uti uolunt, atque hære-
dem compellere ad solutionē remedium est, quòd pe
tant à iudice tempus decerni, intra quod hæres adeat
hæreditatem. l. 4. ff. de bon. authen. iudic. poss. glo. in l.
quandiu institutus. ff. de acquiren. hæred. Bal. Ang. Sa
ly. Castren. Alexan. Corneus in l. si curatoris. C. de iu
52 re delibe. Quid uerò si hæres† adiuisset hæreditatem,
sine inuentario, & retardaret creditores dissipando
bona sua? Remedium erit, quòd hæres debitor præ-
beat cautionem, & interdum satisdationem. i. fideiuſ
sores. l. in omnibus. ff. de iudic. Tradit Bart. Alexan. &
alii in l. si finita. §. eleganter. ff. de damn. infect. quæ
cautio, & satisdatio interdum non denegabitur cre-
ditoribus ētsi hæres fecisset inuentarium, solum. n.
consideratur an ex facultatum lapsu periculum sit ēt

53 creditores fraudatum iri.l.si fideiussor in fin.l. inter & qui satis.cog.l.si creditores ff.de priui.credito. melius est enim in tempore occurrere, & periculum auertere, quàm damno accepto frustrà postea remedium quærere l.1.& 2. C.Quando liceat unicuique. Quid tamen si creditores per seipsos inuentarium facere uellent an hæres impedire eos poterit? Videretur ꝙ non propter regulam illam quòd tibi non nocet & mihi prodest, permittere debes. l. in creditore. ff.de euictio. Contrarium puto, duntaxat enim reperio, ꝙ creditores hæreditatis sibi obnoxiæ inuentarium facere possunt, si hæc hæreditas habeatur quodammodo pro derelicta, & creditores mittantur per iudicem in possessionem eiusdem hereditatis, non ēt si possessor reperiatur, qui creditoribus respondeat.l. fi.ff.de bon.auth.iudic. possid. Non tamen inficiarer ꝙ quandoque hæres patiatur fieri bonorum descriptionem, uel separationem Guido Papæ quæst.351. l.1.l.pen.ff.de separat.Parisi.consi.95.lib.2. Rursus quid si hæres iste non faciens inuentarium habeat creditores proprios & hæreditarios, an proprii, recusantibus hæreditariis inuentarium facere poterunt, ad hoc ut bona secernantur? Adhuc subsisto in primisque uoluntatem hæredis permittentis uel prohibentis filij inuentarium considerandum esse existimare. Denuò quæritur, an si heres decesserit antequàm in-
54 uentarium † conficeret, hæres eius conficere possit, uel explere? Et magis est ut possit etiam si hæres, author ipsius noluisset facere l.si quis filium.§.1. ff. de acq.hæred. Dummodò iste hæres successor sit intra tempus nonaginta dierum uel unius anni, sed si hæres iste primus nollet facere inuentarium ab hærede successore cogi non posset, ueluti nec à creditoribus, nec à fideicommissario. Nec distinguo utrum iste hæres successurus, sit substitutus necne, & an sit de descendentibus testatoris, uel extraneus immò si esset

de

de descendentibus (non posset cogere patrem hære dem ad cautionem) quanuis extraneus posset. l. iube mus. §. 1. C. ad sen. conf. Trebell.

Tertium & ultimum membrum est, quibus perso nis inuentarium prosit, atque palàm est, quòd hæredi bus uel successoribus quibuslibet prodest, cum ipsi
55 fecerint † inuentarium. dubitatio est, an aliis personis prosit. primò igitur quæritur, an hæres confecto inuẽ tario decedens, uel ante aditionem uel post illud transmittat ad hæredem. Sed de hoc ridiculum est dubitare, cum & ipse hæres, ut nunc dixi, inchoare & explere possit inuentarium. Quid dicemus de inuentario hæredis? an prosit fideicommissario uniuersali? Spec. quem refert & sequitur Bartol. in l. in ratione. 1. §.
56 quod uulgò. Innuit† quòd non prosit, & consequenter non transit ad fideicommissarium licèt uniuersa hereditas restituatur, ergo necesse est ꝙ hæres expressim cædat ius inuentarii, Bal. in toties allegata. l. fi. §. & si præfatam, & Pau. Castren. ibidem tenent cõtrarium, quòd immo transeat in fideicommissarium absque aliqua cessione, idem uolunt Imol. & Alexã. contra Bart. in d. §. quod uulgo, & hoc putat uerius Corneus in d. l. fin. per rationem subtilem Baldi quia
57 ius † excipiendi transit sine cessione l. rescriptum. §. fi. ff. de pactis non sic in iure agendi, quod dictum est pulchrum, inquit Castren. in §. in computatione.
58 Quid si institutus fecisset† inuentarium & postea nõ esset heres, an proderit substituto uulgariter? Bart. in d. § quod uulgo. dubitat, neque audet decidere, sed Alexand. ibi tenet quòd prosit. Quid si pupillus, cui pater fecit pupillarem substitutionem faciat inuẽtarium hereditatis paterne, & in pupillari etate decedat? an tale inuentarium proderit substituto pupillariter? Bart. loco quo supra dicit prodesse quoad patris bona, non autem quoad bona pupilli, ex his patet, ꝙ substitutus pupillaris debet facere inuentarium, alio

59 quin†tenebitur ultra uires, & adeo hoc uerum est, q si pupillus non fecisset inuentarium bonorum patronorum substitutus pupillariter, non solū teneretur ultra uires creditoribus, & legatariis paternis, sed etiam pupillaribus. Ratio est q̄a sunt duę quodāmodo hęreditates. §. igitur. Inst. de pup. subst. l. patris & filii. ff. de uulg. & pup. Vnde mirum uideri non debet, si inuentarium factum à pupillo in bonis paternis non prodest substituto in bonis pupillaribus. Interdum tamen subuenietur substituto, licèt pupillis bonorum patronorum inuentarium non fecisset, quia ueluti ipsi pupillo succurreretur per in integrum restitutionem. §. pupillis. Ita Auth. de hęred. & Falc. Ita & substituto. l. non solum. ff. de in integ. restitu. ęque substi
60 tutus†directò iure militari, post pubertatē, debet facere inuentarium ut tradit singulariter Ang Alex. & alii in l. Centurio. ff. de uulga. & pup. licèt enim talis substitutus admittetur ex priuilegio indulto militi facienti directam substitutionem post pubertatem contra regulam iuris communis, tamen non adeo ei fauendum est, ut non teneatur seruare leges loquentes de inuentario per d. §. pen. in auth. de hęred. & falc. Hęc diligenter nota, quia deprompta sunt de Apici-
61 bus iuris. Vlterius quęritur, an inuentarium†tutoris profit pupillo, Bar. Imol. & Alex. in d. §. quod uulgo. Asserunt non prodesse, ratio est quia inuentarium tutoris aliam exigit solennitatem quàm inuentarium hęredis, ut notant gloss. & Docto. in l. tutores uel curatores. C. de admini. tutor. sed si tutor, & pro seipso & pro pupillo uult cautè negotiari, debet in inuentario suę administrationis adhibere solennitates quę requiruntur in confectione utriusque inuentarii tutorii, & hæreditarii ita singulariter Cępolla Veronen. in sua cautel. 226. incipiente duplex est inuentarium. Quod de pupillo dictum est, locum habet in adulto, & in eius curatore, & pariter in curatoribus aliarum per-

personarum ob similitudinem rationis, & equitatis;sed an inuentarium† confectum ab hærede prosit creditoribus, & legatariis. & fideicommissariis? sanè creditoribus non prodest, sed quandoque nocet, si bona descripta in inuentario non sufficiant, aut sine culpa hæredis deminuantur. Idem dico de legatariis si hæres non sit in mora neque in culpa. Idem pariter censeo de fideicommissariis; finge ergo hæredem in inuentarium † redegisse omnia bona fideicommisso obnoxia, an fideicommissarius omnia illa, uel eorum precium consequetur? Nullo modo nisi ut prædiximus propter moram uel culpam hæredis deminutio contigerit. l. mulier. §. sed enim & l. deducta. §. ante diem. ff. ad Sena. con. Trebell. Bologninus ultra alios quos supra retuli in additione ad consi. 61. Ioannis de Anania. Ruinus consi. 57. lib. 2. Prodesse tamen poterit supradictis personis inuentarium in hoc, quòd habebunt paratum exemplar & descriptionem rerum, & maximè proderit fideicommissario uniuersali, ut potè quia non existente inuentario cogeretur probare res fuisse in dominio testatoris Castren. in consil. 102. lib. 2. Alexan. consi. 139. lib. 6. Crauetta consi. 61. & dicam infra pleniusin nono membro principali.

62

63

64 sed an inuentarium† confectum a procuratore generali cuiuspiam hæredis instituti prosit ipsi instituto? Mouet me ꝙ per procuratorem acquiri non potest hæreditas l. Paulus, aliàs incipit, per procuratorem. ff. de acqui. hęre. Attamen dico ꝙ si dominus ratum habuerit, proderit sibi inuentarium, maximè si dominus iste esset absens, aliisque negociis implicitus, neque obstat ꝙ per procuratorem hæreditas adiri non potest, quoniam & citrà hæreditatis aditionem inuentarium fieri potest præterquam, quòd uerè dici potest, quòd hęreditas per procuratorem adiri potest si

65 hæres consentiret, | sed ideo emanauit illud hęreditatem per alium adiri non posse, quia frustratorium

 esset

esset cum hęreditatis aditio non solum rerum apprehensione fieri possit, uel alio actu extrinseco, sed etiã animo. §. fi. inst. de hęred. quali. & differen. Igitur non debet fieri quod factũ non prodesset. l. hæc stipulatio §. Diuus. ff. ut legato. nom. caueat. Ita Glo. & Bart. in d. l. Paulus, secundum unam solutionem: sed etenim hoc pendet ab illo an hæres per procuratorem facere possit inuentarium, de quo infra; aliis quoque personis inuentarium quandoque prodest, ueluti creditoribus propriis ipsius hæredis conficietis inuentarium. Enimuero bona propria hæredis beneficio inuentarii segregant Dynus & Bar. in l. debitor. ff. de separat. Dixi supra in ultimo p̃misso in 3. Regul. nec creditores hæreditarij illa occupare possunt, nec refert an hæres ante inuentarium uel post se obligauisset suis creditoribus, ratio est quia hæres confecto inuentario in eo statu est ac si non adiuisset Saly. & Alex. in l. debitori. C. de pactis: similiter prodest inuentarium emptoribus, qui accepissent res hæreditarias ita ut pecuniam hæres erogaret in solutionẽ legatorum uel æris alieni hæreditarij. d. l. finali. §. & si præfatam. C. de iur. deliberan. sed de huiusmodi utilitatibus Inuẽtarij infra plenissimè dicetur. Dum hæc scriberem, proh dolor, deprehendi, Ioãnem Fab. in §. extraneis. Institut. de hæred. qualit. & differ. duo dicere, quæ (nisi fallor) omnium aliorum Docto. sententiam confundunt, Primò etenim in illo articulo an inuenta-
66 rium † hæredis prosit fideicommissario uniuersali, uult ipse quòd non prosit, etiam si hæres milies cessionem faceret. Aliud est in illo articulo an fideicommissarius uniuersalis, inuentarium facere possit uel debeat, ubi ipse uult, quòd non possit facere, etiam si uellet, nisi in uno casu, quando hæres coactus, adiuisset & restituisset, quapropter, exclamare libet, ò, miram rerum omnium uarietatem, opinionumque irreparabilem conflictum. Tu tamen Fabri ceruicosam opinio-

opinionem nō admitte, & uide insuper Porcellinum in secunda quæst. principali, circa finem, sui tractatus de Inuentario hæredis.

SVMMARIVM.

1 *Res qualibet sunt inferendæ in inuentario.*

2 *Res an sint ponendæ in conspectu quando describuntur in inuentario.*

3 *Pretium rerum an sit exprimendum in inuentario.*

4 *Res alterius quàm defuncti, non sunt inferendæ in inuentario.*

5 *Testis an amittat rem suam, quam sciebat describi in inuentario.*

6 *Res omnes non pars sunt inferendæ in inuentario.*

7 *Res cuiuscunque loci an inferantur in inuentario, & an plura inuentaria fieri possint, uel debeant.*

8 *Alienare quilibet potest licèt prius contraxerit, uel testatus sit.*

9 *Testamentum non plus dat hæredi quam reperitur mortis tempore licèt ante mortem plus, minus ve fuisset in bonis.*

10 *Fructus post mortem percepti cuius sint quando hæres fecit inuentarium, & num. 15.*

11 *Legatario an prosint fructus post mortem percepti.*

12 *Hæres negotians super pecunia hæreditaria an sibi soli lucretur.*

13 *Vsuræ sunt prohibitæ etiam de iure ciuili nouissime.*

14 *Fructus post mortem sufficit redigere in quolibet codice, uel ratiocinio.*

16 *Inuentario facto an incrementa uel decrementa post mortem prosint, uel obsint hæredi.*

17 *Fructus percepti hæreditate iacente, illam augent.*

SExtum ſuccedit principale caput noſtræ diſceptationis,quæ res ſint inferēdę in inuētario,quam tractationem ſcinde in quinque partes,uel quæſtiones.

Prima erit cuius generis res,ſint inſerendæ in inuentario.

Secunda,cuius pſonæ res inſerātur in inuentario.

Tertia erit an in totum,uel ex parte res inſeri poſſint in inuentario.

Quarta erit cuius loci res ſint inſerendæ

Quinta erit cuius temporis res reponantur in inuentario.

Circa primam dic,omnes res tam corporales, quàm
1 incorporales eſſe inſerendas in † inuentario: Atquè res corporales ſunt aut immobiles,aut mobiles, aut ſe mouentes: incorporales unius generis ſunt. i. in iure conſiſtunt, talia ſunt nomina,actiones: obligationes: & ſi quæ huiuſcemodi reperiuntur, ut inſtit. de rebus corporal. & incorp. Nihil autem intereſt quantum pertinet ad confectionem inuentarii,utrum ſint in bonis pleno iure, ideſt, quoad Dominium & poſſeſſionem,quoad Dominium tantum, uel poſſeſſionem tantum, namque ſufficit qualequale ius competere illi,cuius hæreditas in inuentarium redigitur: proindè & agri,uectigales,& prædia emphyteutica in inuentarium redigentur: ita Bal. per illum textum in l.item uidendum.§.fin.& l.ſeq.ff.de petit.hæred. ſed nunquid res depoſitæ, commodatæ,pignoratæ;conductæ:& ſimiles redigentur? ex d. l. & non tantum, ſunt redigendæ;in contrarium facit tex.in l.is cui. §. bonorum. ff.ut in poſſeſſione legat. tamen probabilius eſt,ut ſi non de neceſſitate,ſaltem ex bono & æquo redigantur:ſed an incorporalia ſemper ſint redigenda. glo. in d. l. fin.§.ſinautem dubius.C.de iur.de lib. uidetur tenere ꝙ ſufficiat ponere in inuentario res mobiles, & immobiles tantum,quæ tangi uideri-

que

que possunt, Quòd non est admittendum, immò & corporales, & incorporales, sunt ponendæ cum omnes contineantur appellatione hæreditatis, ergò liquet, quòd non solum credita, sed etiam debita hære ditaria expediet inserere in inuentario; siue concernant personam hæredis, siue alterius ut in d. l. final. §. in cōputatione uers. sin uerò. Adde quæ dixi supra in 2. membro principali. sed nunquid ponentur res
2 omnes in conspectu? † Rigor uidetur uelle iuxta Bartolum; sed in practica nō seruatur inquit Cagnolus in l. si quis maior. nu. 210. C. de transl. Et meritò. Facit textus in l. 2. C. quando & quibus. libro. 10. Itèm
3 nunquid † prætium, seu ualor singularum rerum exprimetur? Quod prima fronte uidetur. primò ex uerbis textus in d. §. sin autem dubius. Deinde quia singulæ res æstimantur ad ineundum calculum bonorum. l. propemodum. ff. de uerb. sign. sed nec hoc seruatur inquit idem Cagn. Et Corneus. in d. l. 1. nu. 10. reprobat Bal. Saly. Fulgo. uolētis quòd æstimatio, seu prętium describatur. Dicam in textu.

Circa secundam, Dic res defuncti duntaxat esse
4 inferendas in † inuētario. d. §. sin autem dubius, Quid si hæres res proprias insereret. siquidem, sciebat esse suas, illas amittet, si non in totum, saltem usque ad integram legatorum & ęris alieni solutionem. l. fi. circa princ. C. arbitr. tutell. si uerò ignorabat, non amittet ex eo quia non præsumitur, quòd aliquis temerè rē suam amittere uoluerit. l. cum de indebito. ff. de probatio. prima enim species Dæmētiæ est suum abiicere, & hoc suprà quoque dictum fuit, illud faciliorē tractatum habet, ut si hæres res inserat alienas, nullum Domino afferat præiudicium; Quid tamē si ille
5 dominus testis in † inuentario adhibitus fuisset, & dū res sua insereretur, tacuit? uidetur q illam amittat. l. fideiussor. §. 1. ff. de pignoribus e conuersò quòd nō amittat facit tex. singularis in l. Caius. ff. de pignorat.

actio.ego sic distinguerem,aut iudicis interuentu inuentarium factum fuit,aut sine iudice, si iudice interueniente,amisit duobus concurrentibus,altero quòd sciret esse suam:altero quòd esset maior: si sine iudice uix dici potest, ꝙ amittat nisi urgentissimis præsumptionibus accedentibus, facilius respondendum est tabellionem amittere rem suam, quàm scienter, in inuẽtario inseruisset ꝓprio chirographo:maximè corã iudice.recurre ad textũ,& ibi tradita in l.si qua ꝑ calumniam.C.de epis.& cler.in l.2.C. de rebus alienis;utrum autem iudex requiratur nec nè in inuentarii celebratione mox declarabitur.

Circa tertium , dicendum est hęredem res omnes
6 defuncti inserere debere in † inuentario, nec sufficeret,partem inserere: sed an parte bonorum duntaxat inserta,fruetur hęres beneficio inuentarii,uidetur ꝙ non, pręsertim si malitiosè partem cælauerit iuxta. tex.in §.sancimus & glo.in §.si uerò nõ fecerit auth. de hæred.& falc.tu distingue,ut siquidem hæres malitiosè cęlauerit,totam falcidiam,uel trebellianicam, amittat Bar.Saly.Fulgo.Pau.Castr.Alex.Corn.Iacob. à sancto Georgio,quamuis Corneus,& bene non admittat hoc de Trebellianica.& Iaso.in d.l.fin.§.licentia danda.C.de iur. delib. siautem hęres non sit in culpa, nullum damnum patietur , quoad creditores uerò & legatarios,se hæres sit in culpa , non quidem in totũ hæres tenebit, sed ut supra attigimus duplũ rerum cęlatarum inferret ex creditoribus & legatariis ex bonis hęredis fraudulenti iuxta prędictos Doctor ibi, & Angel.Imol.Castren.& Alex.in l. Paulus. ff.ad leg.falc.

Circa quartam,dicendum est res cuiuscunque lo-
7 ci inserendas esse in †inuentario per hęredem , ratio est quia hęreditas complectitur omnia bona ubiquè existentia,siue sint in propinqua regione, siue remota,& siue defunctus sciret, se tot bona haberę, siue ignora-

ignoraret, constituunt enim uniuersę istę res unicum patrimonium iuris intellectu.l.ex facto proponebatur.ff.de hæred. instit. Quòd uerum intelligo etiã si res sitæ essent in longinqua regione supposita ditioni alterius principis. sed nunquid quot sunt regiones tot inuentaria fient? unum sufficiet inuentarium, dummodo hæres ipse, uel à se destinatus procurator in singula loca se conferat, sed & diuisa inuentaria fieri poterunt, prout necessitas uel opportunitas, uel consuetudo exegerit, iuxta ea quæ notan. preci-puè per Ang in §.sancimus,& §.si uero absunt auth. de hæred.& falc.& d.l final.§. sinautem dubius in si. Facit textus,&ibi tradita per Bal.& Saly.in l.propter. C.in quibus causis tutorem.

Circa quintam distingue quatuor tempora ante mortem defuncti:in puncto mortis: post mortem ante aditionem:post aditionem.

Quoad primum tẽpus explorati iuris est, res eius temporis,quod cucurrit ante mortem, non esse in inuentario reponendas,quoniam quandiù aliquis uiuit non dicitur habere hęreditatem,licèt millies testamẽtum fecisset,quippè cum lex & æquitas uelit,ut unusquisque res suas possit alienare. † licèt prius contraxerit,uel testatus fuerit.l.1.§.Ex contrario.ff.de separat.l. rem legatam. ff.de adi.le. ut interim omittam ꝙ res quotidie intereunt, & modò unius, modò alterius sunt, unde qui hodie habet, cras forte non habebit.l.si defunctus.C.Arb.Tu.

Quoad res secundi temporis plusquam certum est, illas esse inferendas in inuentario, non inspecto quòd antea plus minusuè defunctus in bonis habuisset, hoc dicunt uerba text. in d.l fin. §.sin autem dubius ratio est, quia hæres nullo modo res, quas olim defunctus possidebat uindicandi ius habet. At res extantes mortis tempore citrà aliquod impedimentum nanciscitur, cum hæreditas tam ex testamento. quàm

ab intestató ; fit successio in ius uniuersum, quod defunctus mortis suæ tempore reliquit. l. hæreditas. ff. de reg.iur. Hinc est, quòd si hæres adeat cum inuentario. ad nihil plus tenetur creditoribus, quàm repererit. Hinc similiter est, quòd legata præstantur in ea dũtaxat quantitate quę reperitur mortis tempore, prius detracto ære alieno, quamuis ante mortem, bona fuissent amplissima. l. si uerò. ff. de milit. testamen. §. quan-
9 titas. inst. de lege falcidia. Ergo ueluti † testamentum non dat hæredi ea bona, quę plurima possidebat olim testator ante, uel post testamentum, ita quæ uel momento temporis, atque uno oculi ictu etiam dum testator spiritum efflat testatori obueniunt dabantur hæredi, & in inuentario redigentur. l. pen. §. 1. ff. de Castren. peculio. Vbi textus Græca Helena commendabilior, ultra textum in d. l. si uerò. quem pariter diligas, & in deliciis habeas. & in l. siquis locuples. ff. de manu testam.

Quoad res tertij temporis, an sint inserendæ in inuentario difficultas pẽdet ab alio articulo, utrum augmentum contingens post mortem defuncti, ante adi-
10 tionem, † soli hęredi prosit, an uerò & alijs; tu distingue. Aut loquimur quoad creditores hæreditarios, Aut quoad legatarios, Aut quoad fideicommissarios, Primo casu, præualuit illa opinio, quòd fructus, post mortẽ quæsiti debeantur creditoribus licèt hæres cõfecerit, aut paratus sit conficere inuentarium. Ita Guido Papè, in tractatu de forma inuentarij. num. 17. Ratio est in promptu, quoniam hæreditas fructibus augetur, & semp eadẽ remanet hæreditas, & eiusdem personæ. l. item ueniunt. §. item non solum, & §. fructus. ff. de petit. hæred. l. si creditores. ff. de separa. Ità etiam uidetur esse de mente Ang. in toties allegato. §. hæc stipulatio. in fine. Corneus in d. l. si. in princ. nu. 5. faciunt tradita per Iserniam in c. j. An agnatus, uel filius. Ruin. consi. 176. lib. j. Quod uerum putarẽ

si fru-

si fructus percipiantur ex rebus obnoxijs ipsis creditoribus, aliàs non semper fauerem creditoribus ob illam regulam. inuentarium secernit bona hæredis. Verum pro creditoribus facit alia regula inuentarium solum conseruat hæredi lucra iuris communis quan-
11 tum pertinet ad legatarios, magis hæsitatur: † Attamē dic, Aut fructus isti siue incrementa contingunt in rebus hæreditarijs, quæ non sunt legatæ, & non puto prodesse legatarijs; Aut cōtingunt in rebus legatis, & puto ꝓdesse. legatarijs, cur diuersum inter res hæreditarias, & inter res legatas? Ideo, incrementum accedēs rei legatæ prodest legatario, quoniam, cum Dominiū rei legatæ a die mortis transeat ipso iure in legatariū l. à Titio. ff. de furt. succedit regula, Fructus sequuntur Dominium. i. acquiruntur Domino rei. l. fructus. & l. seq. ff. de rei uendicat. l. herennius. ff. de usuris. Vnde infertur, ꝙ si fundus legatus, per alluuionem maior fieret, totus deberetur legatario, nec posset dicere hæres tibi dabo illam agrimensuram, quæ erat tempore testamenti. Vel tempore mortis. l. sæpe. ff. de lega. 3. Aliud est in rebus hæreditariis. Cum enim legatarius nullum earum habeat dominium, esset irrationabile, ꝙ hæres huiuscemodi accessionibus siue incrementis defraudaretur. Hoc probatur in l. in ratione, ij. in princip. & in l. in quantitate in princip. ff. ad l. Fal. Dum utrobique dicitur. ꝙ fructus, & accessiones post mortem prouenientes cedunt lucro hęredis; concordat tex. in §. quantitas insti. de leg. falc. Nō omitto, ꝙ multæ sunt latebræ, & anfractus circa hāc fructuum materiam, & scio dubia fermè inextricabilia emergere, ueluti an hęreditas sit soluendo uel non & quando non est soluendo, an fructus sint naturales, uel ciuiles, vel industriales de quo tractat glo. ff. de vsur. in rub. & an fructus rerum hæreditariarum computentur in falcidiam necne & an fructus rerum legatarum, computentur in falcidiam ad commodum

om-

omnium legatorum, uel illius legatarii tantũ cuius res fructibus aucta fuit, sed si hoc pelagus plenis uelis ingredi uis, recurre ad notata per gloss. & Doct. in d.l. in ratione, & in l. quòd de bonis. §. fructus. & in l. qui quadringenta. §. fin. ff. ad leg. Falc. & ibi Bar. Ang. Raphal. Castrensis, uterque imola, & plenius omnes Doctores in l. in quartam, ubi nouissimè acutissimus Dominus meus Torniellus. eodem tit. Rursus, cur diuersum inter creditores & legatarios? Ideo creditoribus ex fructibus post mortem perceptis satisfieri oportet, maximè si sint creditores hypothecarii: quoniam tractant de damno uitando: ergo in rebus hæreditariis inque earumdẽ incrementis, sunt hæredi & legatariis præferendi, ut potè lucro inhiantibus. Secundũ hęc propono pulcherrimum dubium. Hæres anteq̃ adeat, citra nomen hæredis & quasi hæreditatis defen-
12 sor † pecuniam hæreditariam accipit, ex illaq; negociando sua industria lucrum facit, Quæritur an creditoribus tale lucrum debeatur. Mihi uidetur quòd si creditores instabant hæredi lucrum proderit eis præsertim si hæres callida machinatione cunctabatur adire, & creditores retardabat, & pręsertim si negociatio erat licita per regulam. l. Gracthus. C. ad l. iul. de adult. Quid ergo, si fœnerando lucrum illicitum hæres extorsisset? In foro poli, atque etiam ecclesiastico nec creditores, nec hæres, huiuscemodi lucra consequi debent, iuxta ea quæ notantur in cap. peccatum. de reg. iur. lib. sexto. In foro Cæsareo & sic de iure Cæsaris non ita est expeditum, idem tamen puto: quoniam licèt ius ciuile ante Iustinianum usuras permittat, tamen de iure nouissimo Introducto per
13 eundem Iustinianum usuræ † sunt prohibitę, glo. & doct. in l. 1. C. de summa trin. & fide catholica. & in auth. ad hæc. C. de usur. enimuerò Iustinianus se communicatorem sanctæ ecclesiæ appellat, quatuorque præcipit seruari concilia, & præcipue extat concilium

cilium Nicenum, in quo usurę expræsſim prohibentur. cap. quoniam. 47. distinct. quantum pertinet ad fideicommissarios siquidē sunt singulares idem dic, ꝗ dē legatariis fuit expositum, sin autem sint uniuersales, constat fructus qualēscūq; sint non proficere, sed hæres impunè omnes lucrabitur. l. mulier. §. si hæres. ff. ad sen. conf. Trebel. Ratio diuersitatis illa est, quia nunquam in fideicommissarium Dominium transit, nisi facta sit restitutio. l. item in princip. ff. ad Trebel. quandoquē tamen fructus proderunt fideicommissario si uel hæres remoretur aditionem & restitutionem; uel si fideicommissum sit in diem, aut sub conditione. d. §. si hæres. & notatur abundè, præsertim per Rip. in l. in fideicommissariam. ff. ad Treb. & præsertim proderunt quoad Trebellianicam, ne cōtingat hæredem ultra fructuum perceptionem, corpora quoque hęreditaria Trebellianicæ nomine retinere facta contributione, seu calculo omnium bonorum extantium mortis tempore etiā si sint legata Bar. Castr. uterque Imola in l. Marcellus. §. Idem Pomponius. ff. ad Trebell. quicquid dixerit ibi Socinus Senior, quem reprobat Ruinus consi. 57. lib. 2. & Crauetta consi. 17. Quoad res quarti & ultimi temporis, si loquāmur de legatariis, eædem quæ supra disceptationes proponi possent, an hęreditas sit soluendo necne: Et si non est soluendo, an fructus ꝑcipiantur de rebus hęreditariis uel legatis. Et an fructus illi ex quibusdā rebus legatis percepti, singulis perficiant legatariis, uel uniuersis: Ego concludo quicquid alii dixerint, quòd si hæres extrinsecus lucrum fecit, nihil debeatur ex eo lucro legatariis, sed si fructus perueniāt, citra hæredis laborem & industriam, legatariis quandoque proderunt, Dico quandoque, quoniam sępe numero occurrunt supradictæ disceptationes, quòd hæreditas soluendo est uel non, & ꝗ fructus inhęrent rei legatæ, uel aliis: quapropter sequitur quòd si

hæres

hæres adiuiſſet, & antequã in mora cõſtitueretur, ex pecunia hæreditaria, uel aliis rebus lucrum compararet, ſibiipſi ſoli proficeret, quoniam nemini ſua induſtria eſt interdicenda immò laudabilis eſt, qui lucrari late gerit.l.3.ff.ad leg.falc.l.fina.C.de alluuion.l. pupillus.ff. Quæ in frau. cred. Hec de lgatariis, quæ locum ſibi uindicant in fideicommiſſariis particularibus; ſi uerò ſit fideicommiſſarius uniuerſalis nunquam fructus ei proderunt, niſi ubi hæres fuerit in mora, uel ubi gratia ipſius fideicommiſſarii dies uel conditio adiecta fuerit.d.§.ſi hæres,& l.deducta.§. ante diem.ff.ad Sen. Conſ. Treb. ſi uerò loquamur de creditoribus? Siquidẽ hæres ſit in mora, puto creditores ſemper admittendos, ſi non ſit in mora difficilius creditoribus huius lucri petitio concedetur, & ut meam ſententiam proferam, exiſtimò hæredem ſibi ſoli lucri feciſſe, & ſic quoad iſtas acceſſiones ciuiles, ſuas extrinſecas non conſtituò differentiam inter creditores & legatarios: ſed quoad acceſſiones intrinſecas (intrinſecas acceſſiones appello non ſolum fructus naturales, & induſtriales agrorum, ſed etiam penſiones domuum, mercedes, & huiuſcemodi) melioris eſt conditionis creditor quàm legatarius, eum omnes fructus & commoda intrinſeca debeantur creditori, legatario nõ ſemper, & quòd diſtinctio inter fructus ſiue acceſſiones intrinſecas & extrinſecas, uera ſit ꝓbatur imperuincibiliter. in d. l. Item ueniunt. §. item non ſolum.ff.de petit.hæred.& in d.l.ſi creditores. ff. de ſeparat.

Explicito ſummatim, quando & quibus incrementa hæreditatum poſt mortem acquirantur, Euidenter liquet quando huiuſcemodi incrementa ponenda ſint in inuentario, enimuerò ubi non proſunt creditoribus legatariis & fideicommiſſariis, excuſatur omninò hæres ſi non inſerat in inuentario: ſi tamen hæres inſerere malit boni uiri officio fungetur, dummodo

pro-

protestetur, ꝙ si quæ inserta sunt non inserenda nul
lum prætendit pati præiudicium, si uerò talia incre-
menta supradictis personis quoquomodo debeãtur,
satius est hæredi redigere in inuentarium,ne fraudu-
lenter suppræsfisset conuincatur, Immò inserere de-
bet si tempore fructuum, uel accessionum nondũ in-
uentarium inchoatum fuerat, aut nondũ consuma-
14 tum. † Quod si confecto inuentario, uel ante aditio-
nem uel post fructus emergant, satis erit qualequale
ratiocinium per hæredem ostendi, siue in instrumen-
to, siue in codice priuato ipsius hæredis Ang. Alexan.
Corneus & Ias. in d.l.fi.§.sin autem dubius. C.de iu.
delib.facit textus in l.1.§.officio. ff. de tutelis & ratio
nibus distrah. Ad unum diligentissimè est animaduer-
tendũ, circa fructuum incrementa, ꝙ non insubtiliter
posuit Rafae.comẽ.in l.in ratione.1.§.quod uulgo.ff.
ad l.falc.quem sequitur Alex.in l.in ratione.2.§.dili-
genter in fin.eod.titul. dicunt etenim quòd hodie ex
constitutione nouissima, in d.l.fi.§. & si præfatam.om
nes leges anteriores distinguentes circa incrementa
post mortem contingentia, sunt correctę per rationẽ
15 dict.§.& si præfatam: & consequenter † inclinant in
hanc sententiã ꝙ hodie quando hæres conficit inuen
tarium, omnia incrementa post mortem prosint credi
toribus & legatariis, arguendo sic, sanxit Iustinianus
in præallegato.§.& si præfatam. ꝙ quando hæres con
ficit inuentarium, deminutio, siue damna post mortẽ
non noceant hæredi, ergo è conuerso utilitas siue in-
crementa post mortem non debent prodesse hæredi,
sed potius creditoribus & legatariis per regulam il-
lam. Idem operatur oppositum in opposito, quòd ꝓ-
positum in proposito.l. final.§.final. ff.de leg.3. Nam
qui non tenetur ad damnum, non debet etiã lucrum
sentire, & è contra ꝙ lucrum uel commodũ sentit dã
num pariter sentire debet.l.final. §.sed cum in secun-
dã.C.de furtis. si hęc opinio uera est, perpetuò memo

F rie

riæ est commendanda. sed ego dubito, Immò de iure non subsistere arbitror, quamuis authores habeat grauissimos, Audi quomodo. Includunt isti legum coryphæi, quorum uestigia ueneror, duas opinio-
16 nes, alteram (ut prædixi) incrementa † post mortē emergentia indistinctè prosunt legatariis, & creditoribus, alteram ex opposito, omnia damna post mortem contingentia, nocent creditoribus, & legatariis, non autem hæredi conficienti inuentarium: utranque Ripa Papien. in l. 1. §. si is qui in fine. ff. ad sen. cons. Trebel. impugnat, quamuis non principaliter ibi hoc agere intendat, sed Paulus Castren. in d. l. in ratione. 2. §. diligenter. secundam attingit, Illāque admittit si damna siue diminutiones ante aditionem contingant, secus, si post aditionem, quoniam quando hęres adiuit, se adeundo obligauit omnibus creditoribus & legatariis, unde fatalitas, siue deminutio postea contingens non subleuat hæredem debitorem. Idem Paul. Castren. in d. §. & si pręfatam. subdistinguit circa dāna post mortem hoc modo, aut legata sunt in specie, & tunc uerum est quòd damnum pertinet ad legatarios non ad hęredem si hæres non sit in mora, ratio est, quia interitu speciei debitor liberatur. l. si ex legati. ff. de uerb. oblig. Aut legata sunt in genere uel quātitate, & tunc deminutio nocet soli hęredi, ratio est, quia genus perire non potest, unde semper debitor remanet obligatus, licèt ne obolum quidem haberet in bonis. l. incendium. C. si cert. peta. Quicquid dixerit Castrensis nisi fortè eius amplectaris opinionem in legato generis uel quantitatis, ubi residuum bonorū sufficit omnibus creditoribus, & aliis legatariis, & Falcidiæ. communis opinio est in contrarium cuius est antesignanus Bart. in d. §. diligenter, licèt inquiat ipse, non habeo, nec glo. nec Doctor. hoc dicentem, sequitur, Ang. comen. & Imol. in d. l. in ratione 2. in prin. & §. diligenter, & in l. in quantitate in prin. eo.

tit.

tit.indistinctè.n.concludunt ipsi ꝙ damna,ante aditionem & post contingentia,non obsint hæredi conficienti inuentarium siue hæres statim adeat, siue non quæ ex eo fulcitur quòd inuentarium conseruat hæredē sine damno siue ante aditionem, siue post faciat inuentarium, Quid si diu hæres cunctaretur adire, quod potest facere usque ad.xxx. annos. l.licet.l. cum antiquioribus.C.de iure delib. an damna obessent hæredi?uix hoc est cum suæ desidiæ,& negligentiæ debeāt id ascribere creditores, & legatarii. Item an incremēta prodessent eidem? Pondera, & reminiscere il-
17 lius regulæ.Fructus † percepti hęreditate iacente augent hæreditatem.l.ita tamen.§.1. l.postulante.§.pe. & fi.ff.ad Trebell.

Quoad priorem opinionem, supra referebam Ripam contrarium asserere,quòd ego pariter admitto, primò,quia.ll.correctio est euitanda.l.præcipimus in fi.C.de appel.;Non enim est uerisimile quòd Iustinianus tot leges subtilissimè de fructibus loquentes breui uerborum compendio antiquare uoluerit: præterea, quid uerbis opus est? namque cum inuentarium fauore hęredis fuerit introductum, & hoc negari non potest,ut supra discussum fuit, si diceremus talia incrementa prodesse solis creditoribus,& legatariis, deterioris esset conditionis hæres faciens inuentarium,quàm non faciens: Quod nequaquam est dicendum, quoniam quòd in fauorem est introductū, non debet in odium retorqueri.l. quod fauore. C.de leg concludo igitur. quòd ueluti hæres faciens inuētarium non patitur damnum, deminutionis post mortem contingentis,Ita si hęreditas post mortem augeatur tale augmentum proderit hęredi facienti inuentarium, & sic utroque modo hæres ex confectone inuentarii utilitatem consequitur, siue hæreditas augeatur, siue minuatur prout etiam euidenter probatur ex regulis ultimi præmissi. Quæ hactenus dixi

circa quintam, & ultimam quæstionem huius sexti membri principalis, prout sunt quotidiana, ita sunt fermè inextricabilia propter legum, & authoritatum uarietates. Ideo ignoscas lector amantissime si per satyram pleràque ingessi, & in antiqui chaos confusione reliqui, licèt scintillas quasdam infuderim.

SVMMARIVM.

1 *Forma inuentarii in quindecim consistit.*
2 *Inuentarium fieri non potest ante delatam hæreditatem.*
3 *Tempus inuentarii quando incipit currere.*
4 *Adiri hereditas in perpetuum potest, idest usque ad.xxx. annos.*
5 *Inuentarium an fieri posit ante aditionem.*
6 *Aditio utrum inducatur per confectionem inuentarii.*
7 *Tempus inuentarii an currat heredi litibus uexato.*
8 *Inuentarium an fieri posit post aditionem.*
9 *Fideicommissario quando tempus inuentarii currat.*
10 *Herede morante facere inuentarium, quid agendum.*
11 *Heres omninò debet interesse inuentario, & an per aliū heres facere posit inuentarium.*
12 *Iudex in inuentario an interesse debeat.*
13 *Citari debent legatarii, & creditores ad confectionem inuentarii.*
14 *Citatio quatuor modis fieri potest.*
15 *Citatio ad inuentarium quæ continere debeat.*
16 *Nuntio soli an credatur de citatione.*
17 *Citatio unica sufficit pro inuentario.*
18 *Maritum sufficit citare si uxor sit creditrix, uel legataria.*
19 *Patrem sufficit citare si filius sit creditor, uel legatarius.*
20 *Clericus an citari poterit ad inuentarium per iudicem laicum.*
21 *Citatio fieri non potest die feriata.*

22 Nota-

22 *Notarius in inuentario debet interuenire.*
23 *Acta & monumenta publica per notarium deputatum sunt scribenda.*
24 *Notarius an in præsentia iudicis debeat scribere inuentarium.*
25 *Testes iidem, & idem tabellio an semper debeant adhiberi ad inuentarium.*
26 *Notario soli, uel iudici an credatur asserenti de inuentario.*
27 *Testes saltem duo cum Tabellione requiruntur in inuentario.*
28 *Mulier potest esse testis in inuentario.*
29 *Testes inuentarii an iurare debeant.*
30 *Testamentum uacillat ex unius testis inficiatione.*
31 *Scriptura, seu instrumentum publicum fraude carere censetur.*
32 *Inuentarium quo loco fieri debeat.*
33 *Inuentaria plura confici an possint, uel debeant.*
34 *Hæres an inuentarium domi suæ facere possit si hereditas alibi sit.*
35 *Inuentarium debet inchoari intra.xxx.uel xc. dies.*
36 *Crucis signum in inuentario poni debet etiam ab herede illiterato.*
37 *Inuentarium an ualeat ob crucis omissionem.*
38 *Scriptura requiritur in inuentario.*
39 *Scribi potest inuentarium in omni materia.*
40 *Inuentarium scribi potest literis, & charactéribus quibuslibet.*
41 *Testamentum non potest scribi per notas, & numeros.*
42 *Inuentarium scribi potest quolibet idiomate, ueluti testamentum.*
43 *Scribi potest à dextra, & à sinistra.*
44 *Notarius quid preponere debeat in instrumento ad tempus designandum.*
45 *Inuentarium an scribi possit in alia charta.*
46 *Testamentum duobus uerbis confici potest.*

47 *Instrumenta plura eiusdem rei an fieri possint.*

48 *Res singulæ quo ordine sint describendæ in inuentario.*

49 *Creditor nominatus in inuentario, an agat contra heredem.*

50 *Heres an fiat creditor nominatorum in inuentario.*

51 *Debitores non sunt citandi in inuentario.*

52 *Protestatio est in secunda in inuentario.*

53 *Protestatio heredi, & creditoribus prodest.*

54 *Res descriptæ in inuentario per errorem, an domi per heredem poterunt sine citatione creditorum, uel legatariorum, uel iudicis.*

55 *Res de nouo repertæ an sint addendæ in inuentario.*

56 *Subscribere se debet heres in inuentario, uel si scribere nesciat, secundus tabellio subscripturus adiicietur.*

57 *Subscribens totam censetur facere scripturam.*

58 *Inuentarium intra xc. dies, uel annum debet expleri.*

59 *Inuentarium mutilatum, uel aliàs imperfectum an ualeat.*

60 *Inuentarium non censetur inchoatum licèt tabellio, & testes sint adhibiti.*

61 *Tempus inuentarii an possit per iudicem angustari uel prorogari, & quid si creditores, uel legatarii consentiant.*

62 *Publicari inuentarium consumatum debet, & quomodo fiat hæc publicatio.*

63 *Instrumentum quodlibet præter testamentum, In scriptis debet publicari.*

SEptimò principaliter uidendum est quæ forma sit inuentarii & quæ circunstantiæ, solennitatesve desiderentur. Paul. Castren. in d. l. fin. §. si autem dubius. Octo ponit, ex mente Iustiniani Ibi uidentur sequi plerique, præsertim Ang. Are. in §. extraneis, instit. de hered. quali. & diffe. Dec. in consi. 633. Corneus decem col-

colligit, Iason Nouem. Quibus fermè assentitur porcellinus. Vide ulterius (si uis) uitalem in tractatu clausularum. Bertachinum in uerbo inuentarium sui Re-
1 pertorii. Ego† intellectus ordinem, & iuris terminos sequutus quindecim pono, quæ sunt Delatio, hæres, Iudex, citatio, tabellio, testes, locus, inchoatio, Signũ crucis, scriptura, res, protestatio, subscriptio, complementum, publicatio.

Primò est delatio. Nam requiritur quòd hæreditas sit delata, hoc est ut ille de cuius bonis agitur, naturaliter uita decesserit cum testamento, uel sine. d. §. sinautem dubius. Ex quo infertur secundum Bald. Castren. & alios quòd ante mortem nec defunctus, nec hæres, nec quisquã alius inuentarium facere pos-
2 set. Ad hoc autem ut dicatur † delata hæreditas duo requiruntur Mors naturalis illius de cuius hæreditate agitur ut prædixi. Item quòd hæres adire possit. l. is qui hæres in principio. ff. de acquiren. hæredita. l. delata, ubi Alcia ff. de uerborum. signifi. Secundum hæc oriuntur insignes dubitationes. Prima
3 est† quando tempus conficiendi inuentarium currat hæredi. glo. d. §. sinautem dubius in uerbo delatam, dicit tempus currere duntaxat post aditionem, & glos. opinionem, magis communiter *sequuntur alii. Attamen Spec. in §. fin. de instrumentorum editione & ibi Io. And. in Additionibus. Contrarium asserunt. pariter glo. reprobant, Ricard. Malumbra Cremonen. & Sàly. in d. §. sinautem dubius, & sanè si ueritatem amamus hæc opinio contra communem uera est, si quis rectè inspiciat uerba. d. §. sinautem dubius, nam & Alex. dicit ꝙ de iure opinio Spec. Io. And. & cæterorum sustentabilis est, Dixerit aliquis, quid refert tempus currere statim à die scientiæ, an dũtaxat post aditionem? Respondeo si tempus cædit à die scientiæ, hæres qui supersedet adire per spacium nonaginta dierum uel unius anni, non potest transacto tali spa-

cio postea conficere inuentarium, si uerò tempus cedit duntaxat post aditionem, possibile est quòd hęres post lapsum decem uel xx. uel xxx. annorum possit conficere inuentarium, cur ita? lex permittit cuicunq; hæredi ut non solum post mortem defuncti adire possit hæreditatem sed etiam imperpetuum, † quòd interpretatur usque ad xxx. annos, glo. & Docto. in l. licèt C. de iur. delib & in l. 3. ff. de acquiren. hæred. Secunda est dubitatio, an hæres possit conficere inuentarium antequàm adeat, sed fatuum est de hoc dubitare. Cum enim ut proximè dictum est, tempus cõficiendi inuentarium. cedat, à die scientiæ non expectata aditione, constat quòd hæres licèt nondum adierit, uel se immiscuerit inuentarium facere queat, sed maxima est altercatio utrum † hæres in actu conficiendi inuentarium pręsumatur adire. Multi id asserunt, nisi contrarium protestatus fuerit, Saly. autem in d. §. sinautem dubius, & Alex. in d. §. sin uerò postquàm, & Ias. in §. pe. eiusdem. l. contrarium asserunt, quòd immò hæres conficiens inuentarium non intelligatur adire. Quod uerius est. Hoc autem potest utile esse: Nam si hæres censetur adire cogitur omninò subire onera hæreditaria, tam & si non teneatur de suo, si uerò non censetur adire, poterit hęres se extricare ab omni onere hęreditario

4

6

7 ¶ Tertiò Quæritur † an hęredi qui controuersiam patitur, atque litibus uexatur, super hæreditate tempus currat faciendi inuentarium ita ut eo transacto, postea conficere non possit? Bald. in l. Facultas. C. de iur. fisc. lib. x. Tenet non currere, quem Alexan. in d. §. sinautem dubius reprobat, subdens, quòd decisio Bal. notabilis est, si uera est, & sanè ita est, ut dicit Alexan. Atqui ex eo Bal. opinio refutatur, quia ea stante semper hæres noua iurgia controuersiasque suscitaret ad remorandos creditores & legatarios, quòd iuri æquitatiq́ue refragatur.

Quar-

8 ¶Quartò quęritur, an † hæres, qui adiuit sine inuẽtario post aditionem, intra tempus legitimum nonaginta dierum uel unius anni inuentarium conficere possit. Angel. in toties allegato: §. hæc stipulatio. uel uult quòd hæres adeundo sine confectione inuentarii frui non possit beneficio inuentarij. Nisi inquit Ange. tempore aditionis protestatus fuerit hæres de cõficiendo inuentario. Saly. Paul. Castren. & Alex. in d. §. sinautem dubius reprobant, dicitque Castren. se ex facto consultum respondisse, quod hæres facere possit inuentarium. post aditionem, etiam nulla protestatione præmissa. Quod communiter* receptum est ut prædici. Quoniam autem modica facti diuersitas diuersam iuris inducit constitutionem. l. iusiurandum & ad pecuniam. §. pen. ff. de iureiuran. siquidem in tenui labor est inquit uates adeò quòd nec oculis lynceis tot minutę uarietates discerni facilè possunt, iõ in quibusdam casibus Ange. opinio procedere posset prout declarat Alex. in d. §. sinautem dubius. Quid enim si hæres adeundo diceret spem certissimam se habere retinendæ hæreditatis? non est dicendũ quòd postea sub prætextu inuentarii de nouo faciendi creditores uel alios cunctari uelit, & ita procedat opinio Ricardi Malumbræ, & Cyn. Pistorien. uolentium quòd hæres spe certissima adipiscẽdi hæreditatem, nullo beneficio gaudeat inuentarii. Sed de hoc infrà in uerbis textus. Quid rursus si hæreditas quàm hæres adiuisset simpliciter citrà mentionem inuentarii euidenter locuples esset? Pari modo hæres non audiretur, inuentarii prætextũ introducere uolens, quoniam intentio Iustiniani est, ut hæres conficiens inuentarium securus sit non ut uelamento inuentarii alteri obsit per fas & nefas.

9 Quintò † quęro quando fideicommissario uniuersali tempus currat inuentarii conficiendi. Et illi enim uelut hæredi incumbit onus faciendi inuentarium si

non uult teneri ultra uires, Rñdeo ueluti probabilior & iuri congruentior illa opinio est, tempus cedere hęredi à die scientiæ non expectata aditione ita fideicõmissario cædere debet, simulatque dies extitit fideicõmissi licèt nondum sibi restituta fuerit hęreditas, ita tradit Io. Andreę, in aditione ad Spec. in tit. de instrumentorum ęditione. §. fi. Cum enim fideicommissarius statim compellere possit hæredẽ ut adeat. Quorsum expectare hæredis restitutionem? facilius admittemus fideicommissario tempus inuentarii currere ante restitutionem si iure municipali, caueretur, ut dominium ipso iure transiret in fideicommissarium citra hęredis ministerium in restituendo, quòd in statutis patriæ meę Vincentiæ cautum esse scio. Quid si
10 hęres † moram faciat, an cogetur facere inuentarium, uel an faciet fideicommissarius, aliouè modo suę indemnitati medebitur? pendet ab his quę supra dicta sunt ex l. cum tale. §. 1. ff. de cond. & demon. Quibus adde Lancelotum Galiaulum in l. cẽturio. ff. de uulg. & pup. post practicã Papiensem in forma libelli, quo agitur ex substitutione. in uerbo Per fideicõmissum.

Secundò est hęres. Nam ueluti testator semper adesse debet iis, quę geruntur in testamento in tãtum ut si pars modica testamenti supersit agenda, nihil censeatur actum. l. si quis cum testamentum. ff. de
11 testam. Ita † hęres debet interesse inuentario donec omnia compleantur uno, uel diuersis contextibus ut dicam explicando uerba. §. sin autem dubius. Quid si hęres sit pupillus, Fatuus, ęgrotus, uel aliàs debilis? Nemo dixerit eum interesse posse, aut debere. Intererit ergo Tutor, curator, procurator, uel alia legitima persona, prout in simili uidemus de legatariis, & creditoribus nolentibus, aut non ualentibus adesse. §. sancimus auth. de hæred, & Falc. Quid si hęres maior nolit adesse, sed alium submittat? Nihil (ut opinor) aget, quanuis & hoc consuetudine fuerit usurpatum

ut

ut in simili dicit iurisconf.in l.iniuriarum actio. §. fi. ff.de iniuriis.

Tertiò est iudex, nam pro solennitate, & forma
12 †inuentarii requiritur, quòd iudex magistratusuè idoneus interueniat. Sed quęrendum est an de iure iudex requiratur. Martinus de Fano (prout refert Spec. in prçallegato.§.fi.de instrumentorum ęditione) dicebat requiri per l.de creationibus. C.de episcopal. audien.& quia in tutoris inuentario iudex omninò adhibetur.glo.Bar.& alii in l.tutor qui repertorium, in prin.ff.de administ.tuto.Idem uult Pract. Papien. in forma libelli, quo petitur hęreditas, ex testamento in uerbo.purè instituit, contraria opinio uerior est: nam percurras quantum uis, duas Iustiniani constitutiones, quę de inuentario hęredis loquuntur, in d. l. fin. C.de iur.delibe.& in Auth.de hęred. & Falcid. nunquam reperies, iudicis fieri mētionem: prętereà quid opus esset tot testes in inuentario adhibere, totque hęredis scriptiones? nihil utique: quoniam ubi iudex interuenit, scriptura, quæ eo authore, & decernente fit non exigit testes neque tot appendices subscriptionū. l.in donationibus.C.de dona. Denique generaliter pditum est instrumentum quodlibet non exigere factum iudicis Socin.Senior consi.89.lib.1. Mantua cōsi.65.lib.1. Verissimum igitur arbitror, quòd ex prouisione Iustiniani in prędictis duabus constitutionibus iudex non requiritur in inuentario iuxt. Paul. Castren.Alexan.& alios in d.§.finautem dubius, sed quanuis ita de iure sit, tñ pualuit, ut ubiq; & in omni inuentario iudicis auctoritas adhibeatur. ita Ang. in toties allegato.§.hæc stipulatio & Cagnol. Vercellē. in l.siquis maior nu.210.C.de transactio. Hinc est ꝙ quotidie hæredes adire uolentes cum inuētario, comparent coram iudice, narrantes, cum talis mortuus, sit, à quo sunt relicti hęredes, ꝙ ueniam petunt faciēdi inuentarium, & sibi decerni schedulas citatorias con-

contra legatarios & creditores prout docet ibi Cagnolus, & Porcellinus in suo tractatu.

Quartò est citatio, nam omnes, creditores legata-
13 rij fideicommissarij† & alij si qui sunt, quorum quoquomodo intersit citandi sunt. §. sancimus in authe. de hæred. & falc. & latenter innuit Iustinianus noster in d. §. sinautem dubius in uerbo cæterorumque ubi gl. expressim declarat. Et quidem generaliter proditum est, Et ubicunque de alicuius. re siue negocio agitur, is admoneatur. l. de unoquoque. ff. de re iudicat. Immo citatio & admonitio est de iure naturali, & diuino, cum Deus optimus max. dixerit Adæ, Adam ubi es? sed quæritur, quis debeat facere, hanc citationem. Et palàm est esse faciendam per nuncium siue apparitorem publicum, quem olim appellabant uiatorem, iudicis permissu & licentia ita Bart. in extraua-
14 gan. ad Reprim. in uerbo per nuncium: Atque† quot modis citatio fieri potest, primò in faciem siue personaliter. ut uulgò dici solet: secundò, ad domum: Tertiò per schedulam, siue programma, ædibus, uel ualuis loci publici affixam, affixumuè: Quartò per ædictum, quod uoce præconia enuntiatum magis innotescit ut colligitur in l. quarta. §. prætor ait. ff. de dam
15 no infect. Debet autem huiuscemodi citatio† continere diem, horam, locum, & personam iudicis & hæredis, nec perfunctoriè, aut indiligenter, facienda est. l. aut qui aliter, §. i. ff. quòd ui aut clam, nec sufficeret citationem esse factam nisi nuncius relationem fecisset ita ut iudex de excitatione, & de citatorum contumacia certus esset. l. hæc autem. §. 1. ff. ex quibus cau. in posses. eat. & adeo hoc uerum est ut nonnulli asse-
16 rant, soli nuncio† non esse credendum de citatione, nisi testes habeat l. 1. C. de curios. lib. 12. sed Tiraq. in parte prima sui Tract. de utroque retracta. §. octauo. glo. nona multis relatis opinionibus concludit, soli nuncio credi in his, quæ pendent ab eius officio, &

quæ

quæ sibi à iudice sunt demandata. Hostien. But. Abb. Card. Alexan. Dec. in c. cum parati extra de appellat. Et nota quantum pertinet ad præsentem inuentarii tractationem, quòd creditores & legatarii, & fideicommissarii absentes uel incerti licèt præsentes sint, non sunt specialiter, & nominatim citandi: d. §. sancimus, quoad incertos autem uel absentes, sufficit generale proclama, prout docet Bart. in d. l. fin. §. si autem dubius, quid ergò si quidam sint citati, quidam non? Bart. in d. §. sancimus. quem plerique alii sequuntur dicit inuentarium ualere quoad citatos, quo uerò ad non citatos minimè, & hoc uerum est, quicquid August. dixerit in toties allegatio. § hæc stipulatio, & Romanus & Siculus in l. 1. §. sed si mihi. & ibi per Alciatum. ff. de uer. oblig. Et insuper est aduertendũ. quòd
17 unica sufficit citatio, siue † fiat nominatim pro præsentibus & certis, siue generaliter pro aliis, ità tenet Guido Pap. in tractatu de forma inuentarij & Ias. in d. §. & si præfata & cõiter alij post Nic. de Matarellis, & Bal in d. §. si autẽ dubius. qñ aũt sit huiuscemodi denuntiatio, præsentibus, siue in eodem loco commorantibus, ualebit, etiam si non fiat ipsis principaliter, sed eorum procuratoribus, uel inquilinis uel cõsanguineis, maximè si principales personæ, uel propter ætatem, uel propter sexum, uel propter imbecillitatem, uel propter aliud impedimentum sint inhabi-
18 les. d. §. sãcimus ubi gl. ex hoc apparet quòd † si uxor cuiuspiã, sit creditrix uel legataria, sufficiet maritũ citari, cũ & aliàs maritus sit legitimus uxoris defensor & procurator, absque aliquo mandato l. 2. & l. maritus ubi glo. C. de procurat. similiter sufficit citari pa-
19 trẽ † filijfamilias creditoris hæreditarij uel legatarij. l. 1. §. permittitur. ff. de liber. agnosc. Quid tamen si creditores hæreditarii, uel alii quorũ interest essent religiosi, puta clerici & sacerdotes? an ad instantiam
20 hæredis laici & iudicis laici † ita permittentis citari

pote-

poterunt, Ang. in d §. hæc stipulatio, innuit, quòd poterunt, ex dispositione Iustiniani, quæ plenissimè loquitur, omnesque comprehendit. d. §. sancimus, & §. pen. in auth. de hæred. & falc. nec mirum, quoniam hæc citatio, siue denuntiatio uim obtinet monitionis extraiudicialis, non autem habet uim diffinitiui præcepti, ut scilicet creditores, & legatarii periclitentur omninò licèt non compereant iuxta ea quæ notantur per Bal. Saly. & Pau. Castr. in l. consentaneum. iuncta auth. qui semel. C. quomodo. & quan. iudex: si uero isti religiosi litem principaliter excercere deberent, & sic in iudicio consistere necesse haberent prærogatiua, daretur ut tribunal iudicis secularis declinare impunè possint. l. omnes ubi Bal. & Saly. C. de episco. & cleri. notant canoniste in cap. si diligenti, extra de foro competenti. Quid si creditores, & legatarii sint absentes, & eos hæres noscat? puto nominatim citandos sub suo iudice, si facile fieri potest, & si hæreditatis facultates patiantur. proindè modus talis erit, ut hęres literas impetret citatorias à suo iudice, quas mittat ad iudicem alterius territorij siue ciuitatis, quarum tenore perspectu, iudex statim per suum apparitorem, faciet executionem, & hoc seruatur non solum in huiuscemodi denuntiationibus extraiudicialibus, nullum aut modicum præiudicium afferentibus: sed in omnibus causis, ubi totius causæ Cardo uertitur, iuxta ea que notãtur amplissimè per Doct. in l. à Diuo Pio. §. 1. ff. de re iudicat. & in l. cum unus.
21 §. is qui. ubi glo. ff. de bon. autho. †iudic. possid. nouissimè sciendum est ꝙ citatio, non potest fieri die feriata Bal. in c. fin. extra de feriis quòd perperam seruari uidemus.

Quintò est tabellio siue notarius publicus. ut in
22 d. §. sin autem dubius in uerb. †Tabullariorum, ubi glo. interpretatur & benè, quòd loquutio illa pluralis uerificetur in uno tabullario siue notario.

Circa

Circa hanc solennitatem de pluribus quæritur, & primo. an iste notarius debeat esse in ministerio illius iudicis, qui assensum præbet confectioni iuuentarii. Bal. in l. facultas. C. de iure fisci lib. 10. uult ꝙ iste notarius debeat esse illius iudicis non etiam extraneus, & ita generaliter proditum est, ut acta, & monumen-
23 ta publica † scribantur per notarium deputatum. Bal. & Saly. in l. 1. C. de sportul. ubi subiiciũt hoc uerum esse, nisi notarius deputatus esset absens, uel impeditus, quoniam necessitas non habet legem. l. unica. ff.
24 de officio. consulis. Rursus quæritur an tabellio † coram iudice inuentarium conscribere debeat, an uerò sufficiat permissus iudicis. Et magis est iudicis præsentiam non requiri, partim quia qui per alium facit per seipsum facere uidetur, partim quia diuersis tẽporibus & uicibus inuentarium confici potest iuxta glo. in d. §. si uerò absunt. in uerbo inuentarium. dum modo (subdit gl. ibi) iidem Testes, & idem tabellio omnibus uicibus interueniant, & sic esset incõgruũ, ꝙ iudex omni hora & omni die adesset: Rursus q̃ritur, an uera sit prædicta glo. in d. §. si uerò absunt, ut semper ijdem testes, idemque tabellio adhibeantur, certè si fieri potest, manu unius tabellionis totum inuentarium scribi debet, sed quia ut diximus, necessitas nõ habet legem, & nihil refert, quòd fiat ex æquipollẽtibus, & alius tabellio, & alij testes, adhibere poterunt. Bart. & Ange. in d. §. si uerò absunt Bal. in d. l. final. in
25 princ. C. de iur. deliber. † Quid enim si tabellio aut testes, ante inuentarii complementum morerentur aliisvè negotiis distringerẽtur? siquidem terra marique, tam domi quàm foris, pericula undique & singulis horis imminent. l. senatus. §. mortis. ff. de morti. cau. donat. Quid itèm si uariis in locis uel ciuitatibus res in inuentario describendæ reperirentur? & hoc utique casu Bal. quo suprà loco uult per alium Tabellionem, & per alios testes inuentarium confici posse.

posse.l.propter.C.in quibus caus. tutor. uel curatorem habenti.ergo & hæres huiuscemodi difficultatibus accidentibus excusabitur, si per alium consummabit inuētarium.Rursus quæritur an loco unius tabellionis,saltem duorum idoneorum qui nō sint notarii scriptura sufficiat, sed uerius est non sufficere: quoniam scriptura unius notarii maiorem habet prærogatiuam, q̄ scriptura duorum cuiuscūque sint probitatis,& existimationis:Bal.Aret.& Dec.in c.quoniā contrarium.extra de probat.sed si bellum, pestis, uel aliud infortunium repente imminens tabulariorum copiam adimeret,ualere inuentarium non negarem, iux.ea quæ latissimè,tradit.Ripp.in trac. de peste.Demum quæritur an soli tabellioni crederetur dicenti se fecisse inuentariū?sed magis est ut non credatur,licèt scripturam proferret,quæ inuentarii solennitates non contineret,de hoc est glo.singularis in d.§. si ue-
26 rò absunt immo nec soli iudici† crederetur dicēti inuētarium factum esse nisi in actis appareret:nam uox unius,uox nullius.c.admonere,33.q.2.l.ne in arbitris in fin.C.de arbit.Innocentius qui postea fuit summus pontifex Io.Andr.Butr.Abb.Felin.in c. quoniā contra extra de probatio. & præcipuè ibidem Dec. numer.43.

27 Sextò sunt testes. siquidem tāta est †hominum prauitas,ut plærunque affirment uel negent, nisi adsint testimonia,quibus ueritas probetur;soli enim homini,ubi tractatur de alterius præiudicio non creditur, aliquando autem plures, aliquando pauciores testes desiderātur,& quidem regulariter(nisi aliud lege cautum expressim reperiatur)duo sufficiunt.l.ubi numerus.ff.de testib. & pariter in inuentario duo testes sufficiunt ad probationem inuētarii Paul.Castren. Alex. & alii in d.§.sin autem dubius,reprobata glossa ibi.ergò apparet, q͵ in inuentario duo testes ad minus, simul cum tabellione,& cum hærede requirūtur, nec

soli

soli testes sufficerent, nec solus tabellio, immo nec decem testes soli sine tabellione sufficerent; tres tamē tabelliones, quorum duo officio testium fungerentur idonei essent, ita singulariter dicit Alex. in d. §. si autem dubius, esse intelligendam glo. d. §. si uerò absunt, in uerbo tabullariis. sed quæritur an isti duo te-
28 stes, †uel alter eorum possit esse fœmina, quod est admittēdum, quoniam mulier, ueluti & quolibet alius testis esse potest, nisi expressim prohibeatur. l. 1. §. 1. ff. de testib. & adeo hoc uerum est ut quàmuis mulier in testamento testis esse nequeat tamen in codicillis, non reiicietur ex eo quia solum in testamento prohibita esse reperitur, non etiam in codicillis glo. in l fin. in fin. C. de codicill. & in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testam. idem multò magis dicas de Hermaphrodito per ea quæ notantur in §. testes, insti. de testam. Porrò licèt mulier in inuētario testis esse possit, nō tamen iudex uel tabellio esse poterit, ex iis quæ latissimè habentur per glo. & Dec. in l. ij. ff. de regul. iur. sed an isti duo testes, masculi uel fœminæ debeāt esse literati se, que subscribere? minimè quàmuis in testamēto in scriptis secus sit: sed an saltem debeant iu-
29 rare? †quando testes in causa ciuili uel criminali examinantur iusiurandum subeunt, ut lucullenter declarat Spec. in tit. de teste. §. sequitur, sed dum testes, ut solum intersint, non etiam ut ueritatem pandant adhibentur, lex noluit iusiurandum deferre, præsertim ubi extra iudicium negocium geritur, ergò nec tempore inuentarii testes iurabunt, si tamen loco creditorum, uel legatariorum ultra duos prædictos, alij tres testes adhiberentur consueuit dubitari an iurēt? Quod uidetur d §. si uerò absunt, uel intellige ꝙ ibi testes iurent, quando postea in iudicio examinarentur de improbitate, & collusione hæredis. Quid si unus ex testibus uel duo postea dicerent, se nihil scire de inuentario, seque falsò, aut errorem in inuenta-

30 rio nominatos? certè quando fit testamẽtum, & unus ex testibus uacillat, tota testamenti ordinatio, siue dispositio uacillat.l.1.§.fin.ubi glo.ff. quemad. testam. aper. tamen quantum pertinet ad inuentarium unius testis inficiatio parũ ut opinor aut nihil officeret. Butrigarius in tractatu de testibus, quem infrà in textu allegabo. Et Nellus in tractatu de testibus nu. 228. cũ enim inuentarium manu publici tabellionis, solenniter confectum fuerit, non est credibile ꝙ fraus interuenerit.l.fi.C.arb.tut. & hæc est ratio propter quàm inuentarium manu publici tabellionis conscribi de-
31 beat, quia scilicet scriptura publica] omni fraude falsitateque carere existimatur; unde dici solet, ꝙ pro instrumento publico semper præsumitur, nisi argumentis luce meridiana clarioribus contrarium probetur.l.cum precibus.C.de probat.maximè vbi iudex interuenit Saly.in l. si quis decurio. C. ad. l. Corn. de falsis. Curtius in Tractatu de testibus conclus. 42. At scriptura priuata facilius periclitatur, cum ergo testamentum tam in scriptis quàm nuncupatiuum fieri possit sine tabellione, non est mirum si unius testis negatione redditur ambiguum. quapropter inquit Bart.in d.l.1.§.fin.i.ficta.l.seq. quæ incipit tabularum quòd expedit testamẽta conscribi manu tabellionis, aliàs si manu priuati conscribantur, unius testis ex septem infitiatio periculum affert. cap. 2. extra de fide instrum.

32 Septimò est locus, nam inuẽtariũ fieri debet eo loco ubi hæreditates aut maior pars sita est, d.§.fin autem dubius uers. finautem à locis ubi dicitur, quòd si hæreditas in longinquo sit, heres mittere poterit procuratorem in loca ubi hæreditas reperitur, illud ipsum uidetur probari argumento.l.unice C.ubi de hered.agat: secundum hac quæritur si hæreditas sit posita in duobus uel pluribus locis, an duo pluraue inuentaria sint cõficienda Bal.in d. §. finautem dubius. in fin.

in fin. refert Odofredum dicentem quòd non est ne-
33 cesse plura † conficere inuentaria, satis enim erit ꝙ hę-
res in seriem redigat res omnes ubicunque sitas, ea-
rumque omnium unicum conficiat inuentarium, pro.
bari potest hæc Odofrædi Baldiq; assertio ex eo, quia:
quando dispositio principaliter respicit personam,
authoritas iudicis descriptionem fieri permittentis,
includit res sub alio territorio constitutas. Romanus
cons. 39. argumento l. si fideicommissum. §. tractatũ.
ff. de iudiciis Dec. in cons. 207. & signanter Bart. lo-
quens de inuentario rerum pupillarum in l. legitimos:
ff. de legit. tuto. sed nunquid hæres, si malluerit plura
inuentaria conficere poterit? & magis est ut possit in
singulis locis, siue per se siue per procuratorem, & si
ue per eiusdem tabellionem eosdemuè testes, siuè ꝑ
alios; nihil enim interest creditorum uel aliorũ utrũ
unum fiat inuentarium uel plura: Quid tamen si uni
34 uersa hæreditas sit † alibi sita, & hæres in suo domici-
lio creditoribus uel aliis reffragantibus inuentarium
conficere uult? puto. ꝙ hæres non audietur per d l.
unicam C. ubi de hęred. agat maximè si creditores &
legatarii morarẽtur eò loci, ubi hæreditas sita est; ibit
ergo hæres, uel mittet procuratorem ad locum hære
ditatis, si tamen hæres nollet facere inuentarium, nul
lo modo cogendus esset, cum totum pendeat ab eius
uoluntate. d. l fin. §. pen C. de iure delib. ut toties di-
ctum est, cũ uerò facere destinauit, non est consenta-
neum, quòd creditores & alios generali proclama-
te celare & eludere fortasse uelit.

Octauò est inchoatio, nam inuentarium debet in-
35 choari intra triginta dies, utrum autem † isti triginta
dies currant à die scientiæ, an solum à die aditionis
maximam esse altercationem superius diximus & in
fra dicemus, quanuis probabilior illa est opinio quòd
statim currant quando hæres scit sibi delatam esse
hæreditatem, ꝙ & in fideicommissario uniuersali ue

rum est, ut statim triginta dies currant, quando tempus uenit restitutionis, licèt nondum restitutio re uel uerbis facta fuerit. Hoc ꝓcedit de 30. diebus, si hæres & hæreditas sint in præsenti, si autem hæreditas esset in alia ciuitate uel regione tempus 30. dierũ quadrupleat. i. hęres uel fideicõmissarius uniuersalis intra spacium quatuor mensium, uel 120. dierum potest inchoare inuentarium. d. §. si autem dubius, in fine, & ibi glo. quam sequitur communiter* Doctor. in uerbo consumatione contrarium posset attentari ut dicam infra in textu ex Baldo, & Corneo. Sed an inuentarium semel inchoatum, statim erit explendum? item an si statim compleatur, amittet hæres beneficium. §. Donec? item an inchoatum censebitur sine ullius rei descriptione? item an poterit inchoari ultimo die nonaginta dierum, uel anni? item an tale tempus per statutum uel iudicem angustari, uel prorogari poterit? Hęc omnia & alia tangentur in decimaquarta solennitate, & in textu.

Nonò est signum venerabilis crucis, manu hæredis. d. §. si autem dubius.† Et aliqui tradiderũt tale signum crucis, non solum scribi debere per hæredem literatum, & characteres formare scientem, sed etiã per illiteratum, qui nè literas quidem Abecedarias legere aut scribere sciat, moti ex eo quia signum crucis facillimè fieri potest in carta siuè papiro uelut & humi uel in tabula; non enim charactæres siuè ælementa literarum sillabatim sunt formanda, & huius opinionis uidetur esse Ang. in d. §. hęc stipulatio, quia maximam habet æquitatem & intuitum diuini numinis, quoniam hæres reminiscens huius crucis sanctissimæ, nihil perperam, aut dolosè facere audebit:

37 sed quæritur † an inuentarium ualeat in quo non reperiatur signum crucis? Io. And. in loco præallegato tenet non ualere: sequitur Angel. & Imol. in d. §. hæc stipulatio: communis* opinio est in contrarium. vt per

Bar.

Bart. Bal. Castren. Alexan. & Iaſ. in d. §. ſin autem dubius, pro qua facit, q̃ ſi ſignum crucis eſſet ſolennitas ſubſtantialis, ſine qua inuentarium non ualeret, ſequeretur, q̃ Iudæi, & huiuſcemodi inuentarii beneficio non fruerentur, quòd falſum eſt, cum iudæi utãtur iure Romano; l. iudæi. C. de iudæis.

38 Decimò eſt ſcriptura in qua ſex ſunt conſiderabilia. Scriptor, materias, atramentum, character, idioma, uerba. Quoad primùm, omninò, exigitur q̃ ſit tabellio publicus; Ergo nec defunctus, nec hæres ſcribere inuentarium poterit; niſi quòd ubi hęres, uel alius ſcribit, ualebit ſi tabellio authoretur ei ſcripturę prout infra dicam, Et requiritur (ſi fieri poteſt) quòd iſte tabellio ſit ſub illo iudice, ad cuius tribunal monumẽta inſinuantur Baldus, & Saly. in l. 1. C. de ſportulis. dicet aliquis, nonnè teſtator, maximè pater inter liberos, rerum ſuarum deſcriptionem, & diſtributionem facere poteſt? poteſt quidem. §. nos igitur. auth. de teſtam. imperf. ſed non erit inuentarium. Quoad ſecundum, conſtat in omni materia ſcribi poſſe inuentariũ.

39 Et olim ueteres latini ſcribebant in membrana. de ſetuli, quæ uocabatur palimpſeſtos, & in una tantum facie; Quòd ſi eſſent libri utrinque conſcripti uocabantur opiſtographi, ita intellige textum in l. chartæ. ff. de bonorum poſſ. ſecundum tabulas. ex iis, quę tradit Hermolaus Barbarus in caſtigationibus ad Pliniũ. Quin & in ceratis codicillis plurimum ſcribebant ueteres, & in phylira, & in tilia, & in corio, & in mẽbranis, & in tabulis ligneis, nec non eboreis. l. librorũ. de leg. 3. l. 1. ff. de bon. poſſ. ſecundum Tab. de quo per Politianum in Miſcellaneis & dicit gloſſa in d. l. 1. q̃ teſtamentum ſcribi, & ſignari poteſt etiam in tabulis ferreis, uel lapideis. Hodie autẽ utimur papyris iſtis ex tenui filo cõpactis, & læuigatis, præſertim ad ſchedulas, & Apochas, & Diaria, & literas epiſtolares. Notariis plurimum ſunt in uſu chartæ Hædinæ quo

niam ob materiæ soliditatem, & crassitiem, neque tineis, aut carie, aut situ corrumpi, neque abradi, aut perforari facilè possunt. Quoad tertium, uetustissimi homines non pennis istis anserinis, nec Gallinaceis utebantur, sed stylis plurimum ferreis; quibus succefferunt calami potissimum Nilotici. ergo nec atramentum istud nigrum cognitum erat, sed an lite

40 ris rubricatis, uel aureis, uel † uiridibus scribi poterit inuentariũ? Quod nimirũ est. §. litteræ. inst. de rerũ diuis. quãuis supstitiosum id à quibusdã, & Helleboro medendũ censeretur qñ quidẽ inuentarium cõmodè una uel pluribus uicibus fieri põt: Non sic in testõ, quod interdũ properanter, & equis, ut dr̃, citatis fit, & in locis remotis, & foliuagis, & in extremo uitę habitu. ergo tunc testamentũ & carbone, & sanguine, ꝑsertim à milite, & in lapide, & in terra scribi, uel sculpi poterit. l. militis š de testa. militis. glossa in d. l. 1. ff. de bonorũ poss. secundũ tabulas. Quoad quartum, tabelliones non per notas, & signorũ numeros mentẽ contrahentiũ exprimunt, sed per characteres integrè formatos & intelligibiles, non etiã quos Ariolatricæ cõiectura, & interpretatione in uarios sensus trahere oporteat. Nec immeritò, quando & testm̃ notis, & syllabarũ momentis, & aucupiis scriptũ non ualet. l. sed cũ patrono. §. fin. ff. de bon. poss. auth. quod sine. C. de testa. si tamen tabelliones uerba, & dictiones decurtẽt (uulgò abbreuiaturas appellant) non est improbãdũ si intelligi queant. l. 1. ff. de his q̃ in testam. delentur. Quod interdũ est necesse ad excipienda dictata, actũque celeriter explendũ. Multò minus testm̃, nec inuẽtariũ ualebit exaratũ signis, uel figuris Hieroglyphicis, ut olim Aegyptii faciebãt, qñquidẽ id recessit ab usu, & captiosum sit huiuscemodi ꝑstigias, & quasi

41 fantasmata struere. Quoad † quintũ, constat quolibet Idiomate græco, uel latino, assyrio, uel pæno conceptus nostros exprimi posse. l. 1. §. fin. ff. de uer. oblig.

ubi

ubi stipulatio concipi pôt quolibet sermonis genere, dummodo intelligatur per se, uel per interpretem. Testamentum quoque qualibet lingua, uel idiomate scriptum ualebit. l. Hac consultissima. §. fin. suprà de testamen. Quid enim refert loqui uno modo, & alio, cum mens uniuscuiusque hominis easdem habeat à natura, & D.O.M. informationes, conceptus, intelligentias? si quidem uerba deseruiunt intentioni proferentis quomodo libet proferantur, latinè, uel Græcè, cōcisè, uel latè, propriè, uel Metaphoricè. l. labeo. in fin. ff. de supellectile legata. Quid tamen si notarius Italus, instrumentum conficiat lingua Græca, uel Germanica? Item quid si testamētum scriptum sit latinè, Hæres ne scribet inuentarium italicè, uel Germanicè? In his omnibus spectarem consuetudinem statuta, mores regionum, & personarum: Nam & olim decreta penès Romanos non nisi latinè à prætoribus interponebantur. l. decreta. ff. de re iudicata. Quid si iudæus faciat inuentarium latinè? ualere dicerem, quan uis lex Mosaica Hebræis uetet testamētum alio idiomate exarare quàm Hebraico Ruinus cons. 4. lib. 2. pôst Calderinum Bononiēsem. sed nunquid à dextra in sinistram instrumentum scriptum ualeret? Agareni quidem scribunt arundinibus à dextra in sinistram, prout omnes penè oriētales, & multi quoque ex nostris Hebræis: Græci uerò, quos latini, & Europæi secuti sunt, scribunt à sinistra in dextram.

Quoad sextum, & ultimum, Iustinianus in auth.
44 ut proponatur nomen Imp. † iubet ut in omnibus instrumentis Tabelliones præponāt nomen Principis, consulis, indictionem, mensem, & diem, & ibi præscribit uerborum formulam Iustinianus. Dicit tamen Glossa ibi ꝙ quamuis nulla lex extet, tamen anni Dominicæ incarnationis ponendi sunt, aliàs non ualeret instrumentum. De quo per glossam, & Doctores in c. interdilectos. Ex. de fide instrumentorum. Sed nun-

45 quid in alia charta† scribet notarius inuẽtarium, uel aliud instrumentum? Iustinianus in §. pen. auth. de Tabellionibus præcipit, ut in eadem charta omnia ponantur. Ita ut nihil aliud in ea sit scriptum, & ut hęc charta (uulgò appellant protocolum, uel Authenticum) nullo modo incidatur, aut abradatur, Quò facilius, si quæ exemplaria desumantur; appareat non esse falsò desumpta ex comparatione literarum & serie scripturæ. Hodie autem, inquit ibi Glossa, non in eadem charta, sed in quaterno, uel prorsus alia charta fiunt hæ rogationes; quæ consuetudo cum sit generalis, uincit hanc, & omnem aliam legem. l. De quibus. ff. de legibus. Sed etenim si quis rectè ꝑpendet, diiudicabit non sine delectu Sancitum olim fuisse, ut in eadem charta, omnia absoluerentur, quia censuerunt prudentissimi legislatores, & formularum confectores, in multiloquio non deesse peccatum. Inde est ꝙ

46 Testamentum tribus uerbis, † uel ẽt duobus confici poterat. l. 1. §. qui neque. ff. de hered. instit. Quòd si nostris etiam temporibus tot clausulæ, tot præfationes, tot repetitiones, uerborumque inculcationes demerentur, & paucissimis uerbis mens contrahentiũ, litigantium, & testantium exprimeretur, melius profectò ageretur cum rebus humanis, & simplicitas ingrederetur in pectora mortalium. Hæc tot lites, iurgia, scandala, Rescripta, interpretamenta uel potius ambagiosa deliramenta, crumenas, & conscientias ipsas excruciarent. Postremò quæritur an plura inuentaria authentica fieri possint eiusdem continentiæ?

47 † Quod non uidetur, cum unum tantum debeat esse protocolum, uel Authenticum, quod nonnulli appellant Matricem. d. §. pen. Auth. de Tabellionibus. Et hoc quotidie seruant nostri Tabelliones. Plura tamen exemplaria ex Authentico ipso desumi poterunt, quã uis non eis plena fides adhibeatur auth. si quis in aliquo. supra de edendo. ca. j. Extra de fide instrumen.

Quid uerò si plura fierent inuẽtaria authentica eiusdem continentiæ, quamuis non sit necesse? Quòd ualeant omnia peræquè facit tex. in l. fi. ff. de his quæ in testamento delentur. §. pe. & ibi gl. inst. de test. Quod non ualeant, facit inueterata consuetudo. Tu melius dispice.

Vndecimò sunt Res. Nam res omnes minutatim
48 sunt describendæ hoc ordine. † Primò mobilia, & se monentia. Deinde immobilia hoc est prædia urbana, uel rustica. Deinde nomina, siue iura, seu actiones. l. à Diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iud. sed & si primò mobilia, uel iura insererentur nihil interesset; dũ tamen immobilium ponantur confinia penes duos uiciniores. l. forma. ff. de censibus. Quid si æris hæreditarij, cuius est creditor hæres, non extet scriptura? si quidem extarent instrumenta sumus in claris. l. chyrographis. & ibi Bar. ff. de adm. tutor. Eis uerò nõ extantibus, uix est, ut describantur. Difficilius describerentur debita uocalia. Quid enim si propter eludendos creditores uel alios comminisceretur hæres huic & illi deberi, cum nihil reuera deberetur? Igitur ad circunstantias erit recurrendum, ut modo hæres audiatur, si aliàs eius probitas & conuersatio illesa fuerit, modo non audiatur, si improbabilis uitæ, uel suspiciosus arguatur.

Secundum hæc dubitatur, an ille, qui creditor conscriberetur, uoluntate hæredis, eo argumento cõuincere possit hæredem, ad satisfactionem, qui in inuẽ
49 tario ita continetur. † Et quidem ita dici debet, & quia ita hæres uoluit, & quia sub præsentia publicarum personarum talis adnotatio in inuentario ita fuit per ea quæ notantur in authen. si quis in aliquo C. de eden. l. fi. C. arb. tut. quod intellige uerum quoad præiudicium hæredis, non quoad præiudicium creditorum hæreditariorum, uel aliarum personarũ per contrarium quæritur an instrumenta inserta in inuen-

inuentario ex quibus hæres fit creditor, actionem ipsi
50 † præbeant contra debitores inficiantes: quod proba biliter dici potest tribus concurrentibus. primò quòd instrumenta expresse, & nominatim referātur in inuentario. Alterò ꝙ debitores nominatim fuerint citati, ad confectionem inuentarii tali die & tali hora celebrandi, coram tali iudice. Tertiò, quòd sint instrumenta publica, non autem priuatæ attestationes. ita Bart. in l. tutor qui repertorium num. 16. & in l. chyrographis ubi tex. & glo. singularis ff. de administra. tuto. Ioannes dilectus durantes sub titulo de acquirēda, uel repu. hæreditate caut. 8. post Speculatorem. Vnum scias quòd quamuis creditores sint citandi, ante inuentarii confectionem, aliàs non ualeret inuē-
51 tarium. † secus est in debitoribus, quos hæres, non habet necesse citare Decius consi. 418. nu. 11. cautissimũ tamen erit multaque euitabit litigia, si debitores ambiguos, & rixosos citari faciet, quod perpetuò notandum est. Vlterius circa hanc solennitatem quæritur, an res eo tempore, quo describuntur in inuentario debeant esse præsentes & in conspectu Tabellionis testiumque? Et quidem glo. in §. sancimus. in uerbo tempora in auth. de hæred. & Falc. dicit quòd res & personæ debent esse præsentes, quod, & Bar. & Ias. uidentur asserere in d. §. sin autem dubius. Nihilominus non puto id semper esse necessarium, nisi fortè ambigeretur de probitate hæredis, maximè quādo parua suppellex in hæreditate reperiretur, pecuniæ tamen si in magna quantitate reperirentur, non irrationabiliter ponendæ sunt in conspectu cum facillimè ab herede supprimi possint. Ceterum quando Immobilia, describuntur, derisorium esset conspectui testium subijcere, nisi ꝙ exprimi debet, quo in loco, quo pacto, & penes quos duos uicinos, sint posita. l. forma in princ. ff. de censibus. Nouissimè an res omnes depositæ & cōmodatæ, & Pignoratæ & simi-

les

les sint inserendæ in inuentario, dictum est supra, & adde Ang. Comen. Imol. Romanus, & Alex. in l. si de eo. §. 1. ff. de acquiren. possess. similiter dictum est supra. quæ res, & quæ incrementa post mortem contingentia sunt inserenda quamuis me non lateat, horum incrementorum. & fructuum tractationem, esse ad modum uariabilem, ut facilius, nisi fluminis originem inuenire, quàm huic ueritati certum modum adhibere possis.

52 Duodecimò est protestatio, Nam hæres † in inuentario inseret aut inseri faciet per tabellionem protestationem ut si quæ ponenda sunt, quæ posita nõ fuerunt, & si quæ posita sunt quæ poni non debuerũt, nullum sibi præiudicium inferri uult, si quidem pro-

53 testatio hæc, † non solum hæredi, sed etiam creditoribus & alijs utilis esse potest, hæredi quatenus excusatur à mala fide, si quædam res per ignorantiam, aut obliuionem sunt ommissæ: Creditoribus & alijs quatenus res omisse inseri postea poterunt, sed & hæredi proderit huiuscemodi protestatio, si fortè res suas negligenter, uel alienas in inuentario inseruit, nam semper protestatio conseruat ius protestantis. l. si debitor. §. fi. ff. quibus mod. pig. uel hypothe. soluit. l. nesennius & ibi glo. in uerbo exhibuisset. ff. de nego. gest. & quòd incautè factum est, pro infecto habetur. l. 1. in prin. ff. de his quæ in testam. dele. sed quæro. res quædam per errorem sunt insertæ in inuentario,

54 † postea hæres errore comperto, uult adimere. poterit ne? certè non poterit per seipsum, quoniam error non potest corrigi in pertinentibus ad partes, nisi citatis ipsis partibus. Bar. & Ang. in l. imperator. §. ff. de stat. hom. Idem in Bart. & Dec. in l. si librarius. ff. de reg. iur. Et ideo inquit Ang. in toties allegato. § hæc stipulatio, si hæres aliquid uult detrahere non potest, nisi citatis illis quorum interest, si tamen uellet addere, posset manu eiusdem notarij, uel alterius,

uel

55 uel etiam coram duobus testibus † iisdem uel diuersis, nullo Tabellione uocato uel etiam sine testibus in suis ratiociniis, quoniam ista additio nemini damnosa est, sed lucrosa, & hoc ualde est notandum, quia quotidie accidit: adde Porcellinum in 3. quæstio. princ.

56 Decimò tertiò est subscriptio: Nam † necesse est, ꝙ hæres se subscribat manu propria, exprimens ꝙ nullam malignitatem commisit, sed omnes res in inuentario descriptas recognoscit. Quod si scribere nesciat, aut impediatur alius Tabellio, eandẽ faciet subscriptionem, nomine hæredis, iuxta formam, quę ponitur in d. §. sin autẽ dubius. Ex his apparet, ꝙ semp unus interdum duo Tabelliones omninò in inuentario requiruntur, & semper duo testes ad minus interdum quinque, quando autem hæres se subscribit, debent esse præsentes duo illi testes, uel quinque licèt iudicis præsentia non requiratur, cum satis sit, Tabellionem iussum iudicis habere: At qui hæc subscriptio hæredis, uel secundi Tabellionis nomine & iussu eiusdem hæredis, maximi est ponderis, quoniam sub

57 scribens † censetur totam facere scripturam, l. si quis ex argentariis. §. 1. ff. de eden. quòd ideo dixi, & significarem hæredem posse totam inuentarii seriem proprio chirographo facere, dummodò Tabellio, postea nomen suum atque auctoritatẽ subiungat. Adde quæ dicam in textu.

Quartòdecimò est complementum, Nam necesse est, quòd inuentarium intra alios sexaginta dies ultra triginta priores, uel intra alios octo menses ultra quorum priores expleatur. Nunquid autem post triginta dies, uel post quatuor menses possit inchoari & expleri creditoribus uel aliis recusantibus, ita, ut hæredi prosit, uariè ambigitur, porrò sciendũ est, quòd ita demum inuentarium prodest hæredi nomenque meretur inuentarii, si nihil desit ex solennitatibus, ha

ctenus

ctenus recensitis. Quid ergò si inuentarium mutila-
59 tum, † uel imperfectum reperiatur? non faciet fidē, licèt non nihil, adiumenti uel probationis quandoq; afferat, ad animum iudicis impellendum, ut scilicet aliis adminiculis, uel circonstantiis concurrentibus, plena efficiatur probatio cum dici soleat, quæ singula non prosunt, multa iuuant; iuxta ea quæ latissimè notantur in l. admonendi. ff. de iureiuran. in c. cum causam. Extra de probat. c. cum ad solum. Extra de restitu. spoliat. Curtius in tractatu de testibus conclus. 12. Sinautem in instrumento inuentarii nulla rerum hæreditariarum mentio reperiretur, nil prorsus uale
60 ret, quoniam† inuētarium non censetur inchoatum, licèt Tabellio, & testes sint adhibiti, atque etiam signum crucis factum fuerit ita Bal. Castr. & Ias. in d.
61 §. sinautē dubius. Nouissimè quæritur an † tempus nonaginta dierum, uel duodecim mensium præstitū ad inuentarii confectionem possit à iudice angustari uel prorogari in præiudicium partium. Et magis est ut non possit. ita Odofredus & Nicolaus de Matharellis, & Bal. & Ias. in d §. sinautem dubius, nā tempus à lege præstitutū non potest à iudice mutari in præiudicium partium alioquin lex ludibrio esset. §. si uero solum mihi Auth. de nupt. Dyn. in cap. indultū de reg. iur. lib. sexto. sed nunquid consensu partium tale tempus mutari poterit? facilius hoc admittetur, si omnes creditores, & alii quorum interesse consentiant, argumento eorum quæ notantur per gloss. Bald. & Saly. in l. properandum. in princ. C. de iudic. & Tiraquell. Parisien. in prima parte de utroque retracta. §. 1. gloss. x. num. 30. & 31. l. rescriptum. ff. de pactis.

Quintadecima est publicatio nam necesse est, quod
62 inuentarium † publicetur. Bar. in d. l. fin. in princ. C. de iur. delibe. Etenim Notarius omnibus expletis, debet publicare, & referre ad uerbum totam seriem inuentarii.

tarii. Coram hærede & testibus uno eodemque temporis contextu, non tamen requiro præsentiam iudicis, cum ut suprà dictum est satis iudicis permissum tabellionem adhiberi, & hæc publicatio uno tẽporis contextu, coram hærede, & testibus necessaria est, licèt pluribus uicibus, antea inuentarium factum fuisset: satis enim est ꝙ in inuentarii consumatione, quando nihil aliud superest hæc publicatio nuncupatim fiat. Quod in quolibet instrumento exigitur, atque ẽt
6 in testamento in scriptis, quòd licèt uno contextu fieri debeat, tamen multo ante scribi potest, dummodo postea coram testatore, & septem testibus exhibeatur, non dico recitetur licèt omnia alia instrumenta de uerbo ad uerbum recitentur. l. hac consultissima. C. de testam. Hactenus sufficiat solennitates inuentarii sigillatim recensuisse, prout ius commune exigit, si uerò consuetudo, aut ius municipale aliam formam addendo uel minuendo inducat, illam seruare operæ precium erit, sed et formam iuris communis seruare sæpenumero expedit, quoniam statutum uel consuetudo iuri communi ex diametro non repugnans non impedit quo minus competat beneficium iuris communis.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium non potest nec debet fieri ante mortem.*
2 *Hæres inuentarium facere potest uolentibus, uel nolentibus creditoribus, & legatariis, & aliis.*
3 *Hæres an confecto inuentario abstinere possit.*
4 *Inuentarium potest fieri post aditionem.*
5 *Inuentarium inchoatum intra tempus non potest post tempus expleri.*
6 *Hæres intra tempus inuentarii non potest conueniri, & ideo cautus debet esse hæres, ne una uice compleat inuentarium.*

Hæ-

7 *Hæres inchoatum inuentarium an complere cogatur.*

OCtauò principaliter uidendum est quando exordium sumat, siue incipiat esse inuentarium. Hoc autem dupliciter considerari potest, primò quoad hoc quo tempore inchoari debeat uel possit inuentarium, secundò quoad hoc ut sciamus quando utile esse incipiat esse inuentarium.

Circa primum distingue tria tempora. Primum ante mortem. secundum post mortem ante aditionē. Tertium post aditionem.

1 Primò tempore † non potest neque debet inchoari inuentarium etiam si defunctus, antequàm moreretur uellet.

Secundò tēpore inuentarium potest exordium sumere ex uoluntate hæredis (ut prædiximus) creditores tamen, non poterunt cogere hęredem, ut inchoet inuentarium, neque ipsi per se inchoare poterunt, neque etiam legatarii uel fideicommissarii. Et quidē
2 hæres † poterit inchoare uolentibus, uel nolentibus creditoribus, & legatariis dummodò citati fuerint. §. sancimus. & §. si uerò absunt: in authen. de hæred. & Falc. ubi dicitur quòd hæres falcidiam ex singulis legatis habebit licèt ipsi legatarii noluissent consentire & interesse confectioni inuentarii. sed quæritur, an inchoato inuentario statim hæres censeatur adire, quod minimè dicendum est cum citrà hæredis nomē inuentarium perfici possit. Salycetus in d. §. sinautē dubius, & Iason in §. pe. eiusdem. l. Quid ergo si hæ-
3 res † uno eodemque tempore conficeret inuentarium simulque adiret, & postea uellet abstinere ab hæreditate? Iustinianus in d. l. si §. & hæc quidem uidetur dare hæredi facultatem, se abstinendi in illis uerbis, sine damno ab ea discedere, dicam in textu & supra attigi.

Ter-

4 Tertiò tempore post aditã † hæreditatem similiter inuentarium potest exordium sumere Salyc. & Castren. in d. §. sinautem dubius. Quid si post aditionem laberentur tres, uel quatuor, uel decem anni nũquid inuentarium posset inchoari? minimè ex iis qua longè lateque superius discussa fuerunt, si maximè teneamus tempus currere à die scientiæ. quid si fuisset
5 inchoatum† intra tempus legitimum nonaginta dierum uel unius anni, non tamen fuisset expletum, an postea expleri poterit? minimè ut d. §. sinautem dubius.

Secundò modo inuentarium sumere exordium intelligitur, quoad hoc ut sciamus, quando utile esse incipiat hæredi, uel aliis? Quantum pertinet ad hæredẽ, si ipse sit intra spacium nonaginta dierum uel unius
6 anni, nõ poterit† conueniri in iudicio, à creditoribus hæreditariis neque à legatariis. d. l. fi. §. donec. Sed si hæres adiuisset & statim una uice compleret inuentarium posset conueniri non expectato lapsu nonaginta dierum, uel unius anni; quapropter cautus esse debet hæres, ne una uice inchoet & absoluat inuentarium, alioquin statim conuenietur. Ita Cæpolla Veronensis in cautell. 224. quòd admittendum existimarem, si hæreditas esset ambigua uariisque oneribus implicita, aliàs contra hæredem darem actionem, nec legis subtilitatem sequerer, quòd hæres scilicet nondum inuentarium expleuisset, sed si hæres nondum adiuisset hæreditatem probabiliter creditoribus contra eum denegarem actiones, non solum intra nonaginta dies uel duodecim menses, sed etiam postea, non enim est consentaneum, quòd creditoribus, uel legatariis respondere cogatur antequam adiuerit. l. ut debitum. C. de hæred. actio. sed si in fraudem differret adire remedium paratum habent, & creditores, & legatarii ut petant decerni tempus hæredi intra quòd adeat uel repudiet. glo. Bar. Ang. Com. uterque Imola

la & Castren.in l.quandiu institutus.ff.de acquir. hæred.quantum pertinet ad alios,puta creditores & legatarios,utilis eis erit inchoatio† inuentarii, quia hæres non poterit amplius tergiuersari,quominus omnia bona hæreditaria describi patiatur in inuentario. licet enim hæres cogi non poterat, ad faciendum inuentarium,tamen postquam facere inchoauit, nullus est pœnitentiæ locus, quoniam, quod semel placuit amplius displicere non potest cap. quod semel de regu.iur.lib.sexto,& quod semel probo, amplius, non reprobo glo.in l.parentibus.C.de inof. testa. Dicam in textu.

7

SVMMARIVM.

1 *Hæres cum inuentario cur non teneatur ultra uires.*

2 *Hæres sine inuentario hodie etiam legatariis tenetur ultra uires.*

3 *Hæres in quinque casibus tenetur de suo, etiamsi faciat inuentarium.*

4 *Hæres amittit Falcidiam si non faciat inuentarium.*

5 *Falcidia non detrahitur creditoribus.*

6 *Hæres soluens quod est in bonis, an liberetur ipso iure.*

7 *Soluere an sibi, uel aliis poßit hæres de rebus hereditariis.*

8 *Hæres cum inuentario, an soluere aliud pro alio poßit.*

9 *Hæres an retineat impensas funeris, testamenti, uel similes.*

10 *Impensæ funeris, & similes an excludant creditores, & legatarios.*

11 *Actio hæredis cum inuentario contra defunctum non confunditur, & cur, & an id uerum sit ipso iure.*

12 *Filii actio pro legitima in bonis patris, an confundatur aditione.*

13 *Hæres creditor defuncti an alios præoccupet creditores.*
14 *Debitor hæres creditoris cum inuentario non liberatur.*
15 *Inuentarium ueluti non tribuit lucrum ultra ius commune, ita conseruat omnia lucra iuris communis.*
16 *Inuentarium retorquet onus probandi in dicentem res esse plures.*
17 *Hæres non tenetur ultra res expressas in inuentario.*
18 *Hereditas censetur locuples nisi fiat inuentarium.*
19 *Exemplum inuentarii an probet.*
20 *Hæres intra tempus non potest conueniri licet conueniat, & cur.*
21 *Inuentarium conseruat hæredi omnia commoda iuris deliberandi.*
22 *Hæres etiam uictus in iudicio non restituit plusquàm sit descriptum in inuentario, nec contra eum iuratur in litem.*
23 *Fideicommissario hæres, an teneatur reddere rationem.*
24 *Hæres an soluat filio legitimam de suo.*
25 *Filius an legitimam in una re deducere posset.*
26 *Hæres facere uolens inuentarium non cogitur interim adire nec repudiare.*
27 *Vendere an possit res hæreditarias, & an hæres ut soluat cogatur uel possit uendere.*
28 *Hæres uendens an teneatur de euictione.*
29 *Hæres an conuenire possit nomina debitorum redacta in inuentario.*
30 *Hæres an teneatur exigere credita hæreditaria.*
31 *Hæres an teneatur ad damna post mortem contingentia.*
32 *Heredi cum inuentario an prosint incremẽta post mortem contingentia.*
33 *Hæres cum inuentario non capitur personaliter.*
34 *Hæres cunctantibus creditoribus, & legatariis potest petere ut liberetur.*

Feu-

35 *Feudum an retineat hæres, & an soluat de fructibus*
36 *Tributum an soluat hæres ob prædium omissum, & an possit omittere seu deserere.*
37 *Tributum pro omnibus personis, & rebus soluendum est.*
38 *Alienata per patrem sunt irreuocabilia.*
39 *Inuentarium reducit nos ad æquitatem iuris gentium.*
40 *Negligentia in rebus propriis culpanda in alienis est coercenda.*
41 *Priuilegium an transeat in hæredem cum inuentario.*
42 *Locatio an transeat ad hæredem cum inuentario.*
43 *Dotem filia an retineat de bonis patris.*
44 *Dotem an amittat maritus hæres uxoris.*
45 *Præscribere an possit hæres non obstante scientia defuncti.*
46 *Præscribat an hæres rem domini citati ad inuentarium.*
47 *Creditor chyrographarius an quandoque præferatur hypothecario.*
48 *Lis quandoque est inter hæredem, & hæreditatem iacentem.*
49 *Vendere an possit hæres in præiudicium fructuarii uniuersalis.*
50 *Testator si promiserit de hærede, an hæres teneatur.*
51 *Hæres cum inuentario an transferat onera in fructuarium.*
52 *Fideicommissarius an subeat onera si hæres cum inuentario restituat, & an hæres soluere possit legata, & æs alienum.*
53 *Hæres semel an desinat esse per inuentarium.*
54 *Emptor hæreditatis an subeat onera si hæres fecerit inuentarium.*
55 *Cessio bonorum solenniter non fit, ubi hæres cedens fecit inuentarium, & an hæres sine inuentario cedere bonis possit.*

56 Dotem an perdat filia, si hereditas sit minor Dote.
57 Legitima an minuatur, quam olim pater uiuens assignauit.
58 Bonis defuncti uenditis, heres cum inuentario euitat infamiam.
59 Heres cum inuentario non tenetur satisdare licet hereditas sit exigua.
60 Emctionum an præstet heres legatariis.
61 Legatorum nomine, an heres cum inuentario satisdet.
62 Debitor heres sui correi (posses dicere condebitoris) an teneatur ultra uires.
63 Inuentarium non prodest heredi in his quæ ipse de nouo facit contra se, ueluti in his quæ pro se facit, solus lucratur.
64 Vxor defuncti, an maneat in domo si heres faciat inuentarium.
65 Filius an impediat matrem ne stet in possessione hereditatis maritalis.
66 Confiscatio an includat hereditatem delatam heredi delinquenti.
67 Obligatio an includat hereditatem iacentem.
68 Heres cum inuentario non fit dominus hereditatis.
69 Minor adiens cum inuentario non indiget restitutione in tegrum.
70 Inuentarium facit cessare titulum de interrogatoriis actionibus.
71 Fideiussori heredi quando, & quomodo prosit inuentarium.
72 Fideiussor an agat mandati antequam soluat.
73 Obligatio fideiussoria, an extinguatur aditione fideiussoris.
74 Debitor heres fideiussoris, an quando, & quomodo, & in quantum iuuetur inuentario.
75 Fideiussor heres creditoris, an agat, & quomodo.
76 Creditor Heres fideiussoris, an quando, & quomodo agat

gata.

77 *Fideiußor, an liberetur debitore succedente creditori.*

78 *Fideiussor, an liberetur creditore succedente debitori.*

79 *Cessio altera legis, altera hominis.*

80 *Cessio per stipulationem est loco solutionis.*

81 *Cedens hæres cessi an iuuetur inuentario.*

82 *Cedens quando agere possit.*

83 *Cedens tenetur de euictione.*

84 *Creditores hæreditarii duos habent reos, hæredem, & fideicommissarium.*

85 *Cedere an possit hæres in præiudicium creditorum, & legatariorum.*

86 *Debitor hæres cedentis, an iuuetur inuentario.*

87 *Creditor cedens, an iuuetur inuentario succedens cessionario.*

88 *Cessionarius succedens cedenti an iuuetur inuentario.*

89 *Debitor hæres cessionarii, an iuuetur inuentario.*

90 *Creditor hæres debitoris cessi, an iuuetur inuentario.*

91 *Venditor tenetur de euictione licet non promiserit.*

92 *Actio quem tenet de euictione, is agens repellitur exceptione.*

93 *Hæres tenetur approbare factum defuncti.*

94 *Filius quando ueniat contra factum patris defuncti.*

95 *Hæres an retrahat rem suam à defuncto uenditam, maximè si filius sit.*

96 *Filius abstinens ab hæreditate patris, retrahit.*

97 *Hæres in re certa institutus retrahit, seu uindicat; quia in eum non transeunt onera, nisi cohæres repudiet.*

98 *Legitima intelligitur detracto ære alieno.*

99 *Successor uniuersalis bonorum non tenetur ad onera.*

100 *Filius institutus in legitima, an retrahat. & nu. 98.*

101 *Emptor, an repellat hæredem retrahentem.*

102 *Emptor an agat contra filii retrahentis cohæredem.*

103 *Legitima, an compensetur filio per cohæredes. & numer. 113.*

104 *Aes alienum praeualet legitimae etiam post mortem emergens.*
105 *Filius an reuocet si pater se, bonaque sua emptori obligauerit.*
106 *Qui tenetur defendere, multò magis non offendere.*
107 *Promißio defensionis an arctet haeredem promittentis.*
108 *Filius retrahens an pretium soluat emptori.*
109 *Filius an repellatur pro eo quanti ualeat legitima.*
110 *Frater an retrahat rem à fratre uenditam, & in quantum, & an idem sit in alio extraneo haerede u ndicante nu. 111.*
112 *Filius institutus ultra legitimam in quantum repellatur.*
114 *Filius haeres uniuersalis repellatur insolidum à uindicādo nisi inuentarium fecerit, & bona sint pauciora.*
115 *Emptor an pretium amittat si haeres retrahens faciat inuentarium.*
116 *Filius tenetur ultra uires si non faciat inuentarium.*
117 *Filius an teneatur tradere rem uenditam à patre.*
118 Haeres *suus uel extraneus an repellatur à uindicando si legatus sit praegrauatus.*
119 *Filius retinens legitimam & trebellianicam an repellatur à uindicando.*
120 *Falcidia & trebellianica an repellit à uindicando.*
121 *Filius an posit uindicare ex persona patris rem aduentitiam.*
122 *Feudum filius haeres an retrahat, uel retineat.*
123 *Venditor haeres domini an retrahat.*
124 *Venditor haeres domini an teneatur tradere, siue haereditas sit soluendo, siue non, & siue fecerit inuentarium, siue non.*
125 *Aditione an confundatur rei uindicatio, & hypothecaria si non fiat inuentarium.*

Legi-

126 *Legitima an possit eligi in re una.*
127 *Hypothecatæ an sint res patris pro legitima filii.*
128 *Dominium habens præfertur cuicunque alii.*
129 *Dominus hæres emptoris an rescindat uenditionem.*
130 *Emptor si hæres sit domini: an stet uenditio.*
131 *Venditor si sit hæres emptoris: an stet emptio.*
132 *Actio & passio non cadunt in eodem subiecto.*
133 *Emptor si sit hæres uenditoris: an stet emptio.*
134 *Emptor creditoribus, & legatariis an detrahat, uel inferat duplam.*
135 *Excussio in quinque casibus præcipue fit.*
136 *Debitor potest alienare in præiudicium creditoris non habentis hypothecam.*
137 *Hypothecaria non cedit in re propria.*
138 *Hypothecaria an extinguatur aditione. & supra num. 125.*
139 *Creditor succedens debitori an retrahat, seu reuocet.*
140 *Pater non potest alienare aduentitia.*
141 *Pater si dissipet suum, quid agere debeat filius.*
142 *Debitor hæres creditoris an iuuetur inuentario.*
143 *Aditio seu successio est loco solutionis.*
144 *Alienare quilibet potest licet contractum, uel testamentum fecerit.*
145 *Rei uindicatio non patitur excussionem.*
146 *Creditor hæres possessoris an iuuetur inuentario.*
147 *Actiones quæ confundantur aditione.*
148 *Possessor hæres creditoris an iuuetur inuentario.*
149 *Benefacere alteri nemo cogitur.*
150 *Debitor hæres possessoris an iuuetur inuentario.*
151 *Possessor hæres alienatoris an iuuetur inuentario.*
152 *Excussionis materia difficilis, & ibi aliquot regulae.*
153 *Creditorum unus an exigere possit ab hærede debitoris cum inuentario.*
154 *Legatariorum unus, an exigat ab hærede cum inuentario.*

155 *Emens ab hærede cum inuentario an securus sit.*
156 *Præscriptio non currit intra tempus inuentarij.*
157 *Fideicommissarius, an teneatur ultra uires.*
158 *Fideicommissarius, subleuatur ab onere probandi res fuisse defuncti, si hæres fecerit inuentarium.*
159 *Inuentarium est instar iudicis.*
160 *Hæres cum inuentario, an possit alienare res hæreditarias.*
161 *Hæres, an debeat inuentarium exhibere.*
162 *Fructuarius, an teneatur ad onera.*
163 *Donatarius, an subeat onera.*
164 *Substitutus, an iuuetur inuentario.*
165 *Pater non tenetur soluere debita filii, & è contra.*
166 *Hæres trãsacto tẽpore inuentarii an possit morã facere.*
167 *Melius est non soluere, quàm solutum repetere.*
168 *Agens petitione hæreditatis an retai detur in petitorio.*
169 *Hæres faciens inuẽtarium nõ negat quòd nõ possideat.*
170 *Inuentarium, an & quomodo, & quando prosit creditoribus defuncti, & illis hæredis, necnon legatariis.*
171 *Creditores hæredis, an habeant bona superfluentia defuncti, & è contra creditores hæreditarii an habeant bona superfluentia hæredis.*
172 *Debitor põtest quotidie lucrari, & ideo de bonis præsentibus, & futuris soluit.*
173 *Inuentarium, an loco sit tituli de separationibus.*
174 *Author explicat quo sit genio, & quòd patienter repulsum tulit, & ibi inuehitur in obtrectatores.*
175 *Hæres quot percipit utilitates ex confectione inuentarii, tot patitur damna ex omissione.*
176 *Hæres non faciens inuẽtarium, an præsumatur in dolo.*
177 *Hæres sine inuentario tenetur ultra uires, & cur, & quando, & quis, & quomodo.*
178 *Inuentarium non facit quominus hæres teneatur ultra uires licèt impediatur executio.*
179 *Hæres, an teneatur fideicommissariis de suo.*
180 *Fideicommissum nunquam includit bona hæredis.*

181 *Inuen-*

181 *Inuentarii omißio non admit beneficia iuris antiqui nisi quatenus Iustiniani iure caueatur, & nu.206.*
182 *Falcidiam, an amittat hæres ob omißionem inuentarij.*
183 *Legitimam, an amittat hæres non faciens inuentarium, ubi tres opiniones referuntur.*
184 *Legata soluuntur prius deducta legitima.*
185 *Legitimam non amittit filius non faciens inuentarium respectu fideicommissarii uniuersalis.*
186 *Trebellianica an perdatur ob omißionem inuentarii ubi tres opiniones referuntur.*
187 *Cohæres respectu cohæredis non tenetur facere inuentarium.*
188 *Filius non faciens inuentarium, an retineat legitimam, & trebellianicam.*
189 *Trebellianica præfertur legatariis.*
190 *Hæres soluens uni, an liberetur ab aliis.*
191 *Hæres non faciens inuentarium, an teneatur exigere, et an liberetur cedendo actionem.*
192 *Impensæ, funeris & aliæ an amittantur ob ommißionẽ inuentarii, & an creditores earum excludant alios creditores, & legatarios.*
193 *Protestatio prodest hæredi impendenti maximè filio, ne censeatur adiuisse.*
194 *Actio hæredis aditione confunditur, & cur, & quo, ubi quòd nõ confunditur respectu fideicõmißarii uniuersalis.*
195 *Fideicommißum non includit bona, nec ius hæredis.*
196 *Creditores defuncti quomodo concurrant cum creditoribus hæredis.*
197 *Hæreditas cẽsetur lucrosa si hæres nõ faciat inuentariũ.*
198 *Soluendo quilibet censetur, nisi probet se pauperem.*
199 *Iurare an poßit hæres, quòd hæreditas non sit soluendo.*
200 *Hæres statim conueniri si adeat sine inuentario.*
201 *Hæres antequam adeat non potest conueniri.*
202 *Damna post mortem onerant hæredem sine inuentario.*
203 *Filius hæres extranei, an soluat de peculio profectitio, uel aduentitio si non faciat inuentarium.*

205 *Creditores, et legatarij an possit eligere hæredem uel emptorem, uel fideicommissarium.*
204 *Hæres sine inuentario tenetur licet hæreditatem uendiderit.*

NONO principaliter uidendum est qui effectus, quæue utilitates resultēt ex confectioue inuentarii, tam ex latere hęredis, cuius contemplatione inuentarium fuit introductum, quàm ex latere aliorum. Hæ autem utilitates, siue effectus pendent ab illis quinque regulis. inuentarium conseruat hæredem sine damno. inuentarium conseruat.i. non adimit hæredi lucra iuris cō munis. inuentarium secernit bona. Inuentarium facit censeri hæredem non adiuisse. Inuentarium censetur omnia bona continere. Porrò prius sunt referendæ utilitates ex latere hęredis, quam illæ, quæ pertinent ad alios.

1 Primò. Hæres † non tenetur ultra uires de suo. Quæ est ratio? Quia inuentarium conseruat hæredē sine damno. Item secernit bona. Item facit censeri hæredem non adiuisse. Sin autem non adiuisset, non teneretur, quia nemo tenetur ex contractu alterius. l. cū te. C. ne uxor pro mar. in tantum ut nec filius teneatur pro patre, nec pater pro filio. C. ne filius pro patre, secus si non fiat inuentarium. Nam hæres quantū uis exiguus sit hæreditatis census, tenetur in solidum omnibus creditoribus hæreditariis. l. si te bonis. l. fin. §. cum igitur. C. de iure delib. l. more. ff. de acquir. hæred. l. quæ dotis. ff. soluto matrim. l. quia poterat. ff. ad Trebellianum. cum multis similibus. Quæ est ratio? Quoniam hæres & defunctus sunt una & eadem persona. i. succedit in locum defuncti in onere & in honore. l. hæredem. ff. de acquir. hæred. l. nihil est aliud. ff. de uerborum signifi. siue suus, siue extraneus sit. d. l. fi. §. cum igitur. & §. fin uero postquā. Cephalus cō-

1 si.188.lib.2. Quinimò hodie † non tantum creditoribus, sed etiam legatariis hæres tenetur de suo si non faciat inuentarium.§. si uerò non fecerit auth.de hæred.& Falcidia Ruinus consi.37.lib.1. Quid in creditoribus mixtis, si forte defunctus, & hęres erant correi debendi, An hæres cum inuentario, potietur hoc priuilegio? Quod nostrates admittunt Bar. Alb.Bal. Ang.commen.uterque Imola, Castr. Rom. Aretinus post glossam in l. Quæ dotis.ff. soluto matrim.quamuis Iason dicat hoc sibi non placere, uide, quæ dicam in textu, Nam indistinctè non censeo hanc opinionē admittendam. Quid in creditoribus propriis? Non iuuatur hæres dummodò non attingant bona hæreditaria, quæ prius sunt destinata creditoribus hæreditariis, atque etiam legatariis.l.si creditores.ff.de sepa. l.1.C.de bonis auth.iudicis poss. Quinimò & si hæres contraheret, uel paciscceretur cum creditoribus hæreditariis, amitteret priuilegium, ne teneatur de suo.l.cum hæreditas.& ibi Ang.Com. Castrensis, uterque Imola.ff.ad trebellianum. Ang. consi. xxx.Imola consi.102.Crauetta.conf.214.Hæc utilitas fallit si hodie hæres petat deliberationem. d.l.fi.§. finautē hoc.
3 Sunt ergo tres † fallentiæ, seu casus, in quibus hæres tenetur de suo licet faciat inuētarium. Primò quoad proprios creditores. Secundò si nouet, uel reformet obligationes hæreditarias. Tertiò si petat deliberationem. Est & quartus si statutum, uel lex, uel testator prohibeat ne hæres faciat inuentarium ad sui præiudicium Crauetta consi. 174. ut supra fuit expositum; Quod notandum existimat Didacus in c.1. nu.17. De testamentis. Item quintus, si post tempus, uel perperam fiat inuentarium d.§.fin uerò postquam. Quid si aliqua ex parte sit uitiosum inuentarium, puta quia una res, uel duę per fraudem non fuerint insertæ, an hæres tenebitur insolidum, perinde ac si nullum esset inuentarium, an uerò duplum tantùm rerum sub-

tractarum inferet creditoribus ? Dicam in §. licentia danda.

Secundò. Hæres retinet falcidiam de singulis legatis d.l. fi. §. Et si præfatam. Idem † olim erat ante Iustinianum. l. si uniuersæ. C. de leg. Hodiè secus si non fiat inuentarium. d. §. si uero non fecerit. Intellige autem ut hæres detrahat falcidiam, detracto prius ære alieno, & funeris impensa, & præliis seruorum manumissorum. §. cum autem. instito. de lege falcidia. Nam si æs alienum, & impensæ supradictæ exhaurirent, aut excederent bonorum cumulum, actum esset de legatis, & de Falcidia. l. 1. C. si cer. petatur. Tandiù ergo debetur falcidia, quandiù legata possunt deberi. Item nec semper de legatis detrahitur falcidia, sed ita demum si excedant dedrantem illius quantitatis, quæ superest detractis oneribus, & impensis supra memoratis inst. De lege Falcid. in principio. Sed nunquid mercedes famulorum, Nautarum, Mulionum, Locatorum, Tabellionum, & similes, quæ aliàs habent priuilegium. l. interdum. & l. seq. ff. qui potiores in pig. habeantur. præferantur legatis, & Falcidiæ; & legitimæ filiorum? Dixi non nihil in d. §. cum autem. inst. de lege Falc. in §. item si quis in fraudem. insti. de actionibus. Tradunt recentiores in l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. testamen. & in nostra. l. fin. §. in computatione. ut ego quoque attingam. Illud

5 constat falcidiam † nunquam detracti creditoribus, cum ipsi semper præuenerint hæredem glo. in d. §. si uero non fecerit.

Tertiò. Hæres soluens quod est in bonis, ipso iure est liberatus. d. §. Et si præfatam. & ibi plenè dicā.

6 Ratio est quia inuentarium † conseruat hæredem sine damno, & liberat ab omni uexatione iuris, uel facti, inquiebat Baldus. Bellissimè autem de pluribus consueuit dubitari. An liberetur si sponte, & irrequisitus soluerit. An liberetur, tam à credito-

bus

bus quàm à legatariis. An si uocatus in iudicium non compareat neque opponat exceptionem possit condemnari, quod pendet ab his, quæ traduntur in l. ubi pactum. C. De transactio. Antea secus erat: quia in perpetuum remanebat obligatus. l. Ex contractibus. ff. De actionibus, & obligat. Quod & hodie esset, si non faceret hæres inuentarium. Fallit hoc beneficium si adhuc aliquid sit in bonis; Nam respondere, & satisfacere tenetur creditoribus & legatariis usque ad finem bonorum, quia ueluti damnum sentire non debet, ita lucrum ultra ius commune nullatenus percipere non debet, & cum alterius iactura locupletari. cap. locupletari. De regul. iuris. in sexto. Fallit secundò quoad proprios creditores, uel etiam quoad hæreditarios, quibuscum priorem obligationem nouauisset, uel reformauisset. l. cum hęreditas. idest cum ibi Traditis, ff. Ad Trebell. l. unica. C. Etiam ob chyrograph. pecuniam. Quid si propriis creditoribus
7 hæres solueret res hęreditarias? † Non liberaretur. l. si creditores. ff. de separationibus. Fallit tertiò si in fraudem quorundam, aliis, quos declinare, & reiicere poterat soluisset. l. 3. ff. Quæ in fraud. credito. Quid si hæres esset creditor defuncti, & sui crediti nomine cunctas res hæreditarias insolutum accipetet? Dicam in. §. In computatione. ubi omninò. uide Baldum, Et eundem Baldum, Salycetum, Castr. Corneum, Alex. Socinum, Iasonem, Decium, & Alciatum in l. debitori. C. de pactis.

Quartò. Hæres soluere potest res, uel pretium. Secus si non faceret inuentarium, quia
8 tunc semper uigeret uulgaris regula. † Aliud pro alio inuito creditore solui non potest. l. secunda. §. 1. ff. si cert. petatur. l. Eum à quo. C. de solutionibus. Ampliatur tam creditoribus, quàm legatariis.

ris d.§.Et si præfatam. secundò etiamsi posset hæres uendere res, atque inde pecuniam retrahere, si aliquod damnum uel euictionis, uel dilationis passurus esset.Bar.Bal.Ang.Saly.Fulg.Castr.Alex.Corneus,& Iason in d. §. & si præfatam. Faciunt tradita in l.2.in prin.per Bar.Bal.Ang.Com.utrũque Imolam, & plurimos alios, quos non refero, ne uidear memoriam iactare. ff. soluto matrimonio. Fallit si essent credita, uel legata consistentia in certa re,uel corpore,uel specie,nam aut res illa extet, & cogitur præcisè tradere hæres, aut non extat, & tunc nil tradere debet, quia speciei interitu, debitor eiusdem speciei liberatur.l. si ex legati.ff.de uerborum oblig. tradunt omnes, & memini me subtilissimè dissertantem audiuisse exactissimæ scientiæ,& integritatis D.Decianum in l.qđ te.ff.si cer.petatur.Secundò fallit si pecunia extaret in hærediate,uel aliud genus, & hæres loco pecuniæ debitæ,uel generis,rem aliam soluere uellet auth. Hoc nisi.C.de solutionibus.Adde quæ dicam in textu. Et quod tradit Alex.in l.non amplius.§.fi.de leg.1.

9 Quintò hæres † ante omnia retinet funeris impensas.§.in computatione. Ampliatur in impensis testamenti, inuentarij,ægritudinis, in proxeneticis pro uenundandis rebus hæreditariis, & si quæ similia reperiuntur ut ibi, & l. in restituenda. C. de petitione hæred.& l.legatum.C.de relig.secundò etiam in con-

10 cursu aliorũ creditorũ †hæreditariorũ quãtũuis pro rogatiua hypothecæ,uel priuilegij subnixorum.l. at siquis.l.pen.& ibi glossa.ff.de religiosis.Fallit si hæreditas soluendo esset; Nam nec legata tunc minuerentur, uel ad impensam simul cum hærede contribuerent legatarii,creditoribus suum integrè consequentibus,ut omnes doctores post Bar.in d. §.in computatione.Quid si hæres bona fide, & religiosè in funus, in ægritudinem,& curationem defuncti impenderet, an ob hoc ꝙ inuentarium prætermisit, nihil deduceret?

ret? immo ut opinor deduceret, quasi res agatur in foro conscientiæ Hostiensis, Io. And. Dominicus in c. quamquam. de usuris lib. 6. Socinus in fallentia 214. Secundò fallit si impensa esset immodica, & nimium sumptuosa. l. 1. §. fin. ff. ad l. falcidiam. d. l. at si quis. §. Hæc autem actio. ff. de religiosis.

Sextò. actio hæredis contra defunctum non cõfun
11 ditur. d † . in computatione. † Ratio est quia inventarium secernit bona. item facit censeri hæreditatem iacentem, unde sequuntur mirabiles, & semper memorandæ illationes ut ibi per Baldum; & pręcipuè per Alex. in l. debitori. C. de pactis. Antea secus erat, & hodie quoque secus esset si non fiat inventarium, Ratio est quia cum hæres sit una, & eadem persona, iam actio, & passio non caderent in eodem subiecto. l. ubi repugnantia. ff. de regu. iuris. Et nemo sui ipsius creditor & debitor esse potest. l. Vrannius. ff. de fideiuss. l. frater à fratre. & ibi aliquando dixi. post glossam. Bar. & nouissimè Ioannem Crotum. ff. de cond. ind. Quæstionis autem est utrum per inventarium actio non confundatur ipso iure, sed quoad effectum tantum. De quo infra quatuor refero opiniones, & uide inter cæteros subtilem Decium in l. debitori. C. de pactis Chassaneum cons. 22 Ruinum cons. 67. lib. 2. ubi disputat an hæres agere poterit possessorio ad effectum retinendæ. Ampliatur quocũque titulo, & cuiuscunque summæ, uel rei sit creditor hæres: quid ergo si esset filius, & cum patre contraxisset, creditor que saltem naturalis remansisset? (utique enim si super Castrensi, uel quasi Castrensi peculio patrem debitorem sortiretur, essemus in claris. l. 2. ff. de cõtrah. emp.) an deducet hoc creditum? faciliorem hoc habet tractatum quando restituit ex trebelliano; tunc enim deduceret etiam citrà inventarium. l. debitor & ibi uterque Imola & Castrensis. ff. ad trebellianum. Idem tamen adhuc opinor in concursu creditorum,

& le-

& legatariorum. quia naturalis obligatio parit retentionem.l.iurisgentium. §.igitur.ff.de pactis. maximè si morte patris uires actionis nancisceretur obligatio. l.donationes quas parentes.C. de donationibus inter uirum & uxorem. Notant amplissimè doctores in d. l.frater à fratre. ff. de cond. ind. si tamen creditores priuilegio,uel hypotheca potiore subnixi essent , & maximè causam onerosam haberent,& filius lucratiuam , non putarem repellendos ex uerbis finalibus
12 eiusdem.†.in computatione. †Quid in legitima,†An actio,quam habet filius in bonis paternis pro legitima, sit confusa?glossa in d. †. in computatione . uidetur dicere non esse confusam, & ob id sequi qꝫ filius quantumuis institutus in legitima non repellatur à retrahendo , seu uindicando rem suam uenditam à defuncto,defunctauè.l. cum à matre. C. de rei uind. sed de hoc infra. Quid si hæres sit creditor irrefutabi
13 lis defuncti,an alios creditores præoccupabit?†Nam quoad legatarios est expeditum d.†.Et si præfatam.l. 1.C.si cer.petatur. profectò præoccupabit si utatur cautela Baldi,qua usos se dicunt Alex.in d.l. debitori.& Ang. Aretinus in †.extraneis. inst. de hæredum qualitate,& diff.ut scilicet citari faciat creditores , & legatarios, uel etiã decerni curatorem hæreditati tanquam iacēti , atque ita iussu iudicis sibi rem aliquam præcipere,& hoc etiam uidetur admittere.Ruinus in
14 consi.39.& consi.57.libr. 2.Quid si hæres† est debitor defuncti,an beneficio inuentarii liberabitur.Neu ti quam,quoniam inuentarium nõ tribuit beneficiũ, seu lucrum ultra ius commune.† licentia danda. V n de ueluti hæres creditor tantò exiguiorem reddit hæ reditatem,ita hæres debitor tantò reddit ampliorem quoad creditores,& legatarios omnes.l. 1. †.si debitor.ff.ad.l.falcidiam.nisi esset creditor uel debitor ex delicto,uel ex causa pœnali,quæ non transiret ad hæredes. l. 2. in fin. ff. de hæred. uel actione uend. l.

pœnales

Pœnales.ff.ad l. Falcid. cæterum si transiret ad hære des. putà quia promisisset, uel sibi promissa esset à defuncto dupla nomine euictionis, integra dupla inferretur, uel deduceretur. Iuxta gl.& Cy.in d.§.in computatione. quicquid dixerit Tigrinus, Bar.eius discipulus, & communiter * alij. Ratio est quia ueluti inuē
15 tarium non tribuit lucrum ultra ius commune, † ità conseruat omnia lucra iuris communis. d. §.licentia danda.

16 Septimò Inuentarium† retorquet onus probandi in dicentem res esse plures. §.licentia danda. Ratio est quia præsumitur pro inuentario cum habeat fidē publicam iudicis, & Tabellionis. l.si quis Decurio. & ibi Bal & Saly. C.ad l. Corneliam de falsis. Bal.in addit. Ad Specul.in titulo de instrum.editione. Curtius Papiensis in tractatu de testibus conclus. 42. Proinde
17 hæres in tantum tenetur, †quanti res descriptas in inuentario ualere aliàs cessante inuentario, hæreditas
18 censeretur locuples, † & soluendo esse glossa in l.si uero.§.qui pro rei.ff.qui satisd.cogantur. Romanus cōsi.190. Ampliatur siue hæres sit actor, siue Reus: Attamen Imola, & Romanus in rubrica. ff.de operis noui nuntiatione. uidentur facere differentiam, utrum negans conueniat, uel conueniatur: Nam agens, & dicens non est plus, non uidetur dolo carere; At conuētus facilius defenditur negans plus esse, & inuentarium exhibens. Dici tamen potest circa terminos Inuentarij, semper hæredi credendum ob præsumptionem inuentarii fide publica celebrati, ut latè per recentiores in l.si constante.ff.soluto matrim.examinantes glossam in l.cum de lege. ff. de probat. Butrigarius, & Baldus in l. Actor.C.de probationibus. Secundò Ampliatur etiam si hæres petiisset deliberationē. §.pen.uersi. Quod si post in d.l.si. Fallit si rem unam hæredem fraudulenter suppressisse, & non descripsisse in inuentario liqueret: Nam & alias fuisse suppres-

ſas facile crederetur, quia ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali. c. ſemel. De regu. iuris in 6. Et qui in uno delinquit, factus eſt omnium reus. Hinc eſt ꝙ aliqui ex noſtratibus inter quos Baldus, & Ang. par nobile fratrum, conſtanter aſſeruerũt, inuentarium omninò eſſe irritum, & imperfectum ob rei unius, uel quarundam fraudulentam ſubtractionem in Auth. ſed cum teſtator. C. ad l. Falcid. Quod tamen plerique alii non admiſerunt ut dicam in §. licentia danda. Quid ſi non extaret ſcriptura authentica inuentarij, uulgò appellans Protocolum, ſed exẽ
19 plum? † Non probaret plene, niſi eſſemus in antiquis auth. ſi quis in aliquo. C. de edendo. Quid ſi in priuato ſuo Codice (leges noſtræ appellant diarium, uel Calendarium) teſtator, uel hæres plures res deſcripſiſſet? Cui ſcripturæ ſtaretur priuatæ, uel inuentarij? Credo inuentarii, niſi ex maximis argumentis credibile ſit hæredem contra ſe nihil ſcripturum. l. Exemplo. Cum ibi notatis. & l. rationes. C. de probat.

Octauò. Hæres intra tempus inuentarij non poteſt conueniri à creditoribus hæreditariis, neque à le
20 gatariis. † Ratio eſt quia inuentarium eſt loco iuris deliberandi. §. donec. Hæres autem deliberans non poterat conueniri. l. cum antiquioribus. C. de iure delib. partim quia alium habebat animum quàm ſe immiſcendi, & intricandi in oneribus hæreditariis. Facit reg. l. Non omnis. ff. ſi cer. petatur. partim quia nondum adiuerat; unde non erat quem conuenirent creditores, uel legatarij. l. vt debitum. C. de hæredit. action. Quid tamen ſi hodie hæres adeat antequàm inchoet, uel proteſtetur inchoare inuentarium, an conuenietur? Et hoc magis eſt iuri conſonum, Quoniam ſimulatque adiuit hæres ſe ex quaſi contractu obligauit; qui quaſi contractus confeſtim parit actionem; Quæ actio non debet ſtare in ſuſpenſo, imo ſtatim proponi poteſt. §. omnis. inſt. de uerb. oblig.

Contra

Contra puto per dictum. §. donec qui loquitur indistinctè siue hæres adiuerit, siue non, immo est intelligendus quando hæres adiuit, alioquin plusquàm certum esset, hæredem nondum adeuntem non posse inquietari d.l. vt debitum. C. de hęred. act. l. quandiu institutus. ff. de acquir. hæred. l. j. ff. de success. edicto. Ampliatur & limitatur pluribus modis ut dixi in Textu: Et nota illam Fallentiam, quòd quanuis hæres non conueniatur, tamen potest conuenire Bar. Bal. Ang. Saly. Fulg. Castr. Alex. Cor. Iacobinus à Santo Giorgio in d. §. donec. Tiraq. in Tractatu Lemort Saisit. in xij. Declar. nu. 15.

21 Nonò, hæres per inuentarium † cōsequitur omnia commoda iuris deliberandi d. §. donec. & §. Et hæc quidem. & §. sin autem hoc. Proinde quę passim continentur in iure nostro de iure deliberandi, quod olim erat frequentissimum, trahendum est ad inuētarium, quanuis non è cōtra priuilegia inuentarij sint trahenda ad ius deliberandi, ut dixi in Textu, nec bis est repetendum ne actum agamus. Ergo ueluti deliberans non censebatur adire, ita nec censebitur adire inuentarium faciens, quicquid dixerit Cynus in §. sin uero postquàm. Item ueluti deliberans possidebat, & cōtrectabat omnes res hęreditarias; quod subtiliter elicit Fulg ex d.l. fin. §. pen. uers. Quòd si post. ita & hodie faciens inuentarium, quanuis non habeat animum adeundi. Item ueluti deliberans transmittebat, & cedebat ius adeundi l. cum antiquioribus. C de iure delib. ita & hodie faciens inuentarium, Quod ius non Trāsiret sine inuentario. Aret. cons. 164. Decius cons. 443. nu. 29. sed obstat quin omissio inuentarij non adimit lucra iuris antiqui. Aret. cons. 147.

Decimo. Hæres superatus in possessorio, ac etiam in petitorio, non patitur iuramentum in litem. l. Re-
22 stituēdo. † res descriptas in inuētario illi qui potiora iura succedendi habere fuit iudicatus, confestim est

liberatus. ita subtiliter Fulgosius in d. vers. Quod si post. Quod summopere notandum est; de quo ibi di cam referens Didacum in c. j de Testamentis. Secus si inuentarium non extaret quia tunc possessor uictus iuramento actoris cogeretur stare asserentis plures res sibi restituendas.

Vndecimo. Hæres faciens inuentarium non tenetur reddere rationem fideicommissario uniuersali. Ra
23 tio † est, quia in inuentario res extant descriptæ, Et sic corrigitur text. in l. Cũ tale. §. j. ff. de cond. & dem. Quod uerum opinor ubi fideicommissum est purũ. Sinautem esset sub conditione, & res deminutæ mirum in modum essent, uix est ut non possit fideicommissarius illum arctare ad redditionem rationum. Quæ redditio nunquam cessetur exclusa licet Testator hæredi confectionem remisisset Alex. cons. 45. lib. 1. Curtius senior cons. 66. Paris. cons. 79. libro. 2. Iason in l. Cum necessitate. C. de fideicommissis l. Aurelio. §. Caius. ff. de lib. leg. Sed an hæres faciens inuentariũ, liberetur à cautione fideicommissi reddendi, de qua in d. l. cum tale. §. 1? Idem etiam quæri posset an legatarijs debeat hæres hodie satisdare per titulum. ff. ut legatorum nomine caueatur.

Duodecimo. Hæres † faciens inuentarium non soluit de suo legitimam filio defuncti, sed filius agit con
24 tra legatorios et pecuniarios. Fabianus in sua luculentissima Repetitione super Auth. nouissima. in v. Quæstione principali. C. de inoff. testam. per textum in l. si libertus minorem. § si libertus & § fin. ff. de bonis lib. secus forte si hæres non fecisset inuentarium; nã filius faceret excussionem contra eum, antequam deueniret ad legatarios pecuniarios. l. j. C. de reuocandis his, quæ in fraud. creditorum. dixi pecuniarios, quoniam si essent legatarii corporum hæreditariorũ, illa corpora hæres retraheret, cum legitima detrahatur de bonis paternis. l. scimus. & ibi Cynus, Bal. Saly.

Castren-

Castrensis.C. de inofficioso testam. Baldus in Rubrica.ff.de rerum diuis. Et hoc beneficium ut prædiximus prodest etiam hæredi contra creditores hæreditarios, ut ab illis conueniri non possit si soluit integrũ, quod erat in bonis.d.l.j. Quæ est pulcherima, & notabilis lex, & declaranda in materia excussionis super auth.Ho. si debitor.C.de pignoribus. & dicetur in.§.Et si prefatam.

Decimo tertiò, Quod est notabile, si procedit. Fi-
25 lius † hæres patris cum inuentario, legitimam retinere, & deducere poterit in una re, diuersum ubi non est inuentarium, Bar.& Imola in l.suus quoque.ff.de hæred.instit. Bar.in l.2.C.quando, & quibus quarta pars lib.x.Bartolus, & sexcẽti penè dixerim doctores, ubi etiam D.meus Torniellus in l.in quartam. ff. Ad l.Falcid.Curtius senior in cons. ultimo. Decius cons. 236.Ratio est, inuentarium facit cẽseri hæreditatẽ iacentem. Baldus in .§. in computatione. Modò sic, Hæres creditor defuncti rem unam petere potest sibi dari insolutum, ut ibi omnes, si me nõ fallit memoria, post Baldum affirmant, & in l. Debitori. C. de pactis Ruinus.cons.39.& cons.57.lib.2.Ergo & filio qui est creditor legitimæ Gl.in l.si quis legatum.ff. de falsis. Idem permissum erit, Castrensis in l.quoniam prioribus. C. de inoff. test. Faciunt tradita per Baldum, & Alex. in l.non amplius.§.fin.de leg.j.aduerte.si quidẽ hæreditas sit euidenter locuples, & res præceptæ, & ceu delibatæ per filium non sint nominatim debitæ, uel legatæ; potest priuilegium admitti; Et facilius ego admitterem, quanuis hæreditas nõ esset ita locuples, si filius persisteret in hæreditate; sin uerò rem meliorem præciperet, & ab hæreditate discederet reclamãtibus creditoribus, & legatarijs, non esset hoc ei permittendum, quanuis Ang. in §. Hæc stipulatio.quemlibet hæredem asserat etiam postquam adiuit discedere posse ab hæreditate, eamque lacerandam relinquere.

quere. de quo dicam in.§. Et hæc quidem.

Decimo quartò. Hæres facere uolens inuetarium,
26 interim non cogitatur adire, nec repudiare. Antea † se cus erat; nam ad instantiam creditorum, & legatariorum, & substitutorum terminus præstituebatur; quo elapso uel additio, uel repudiatio statim cötingebat. l. quandiu institutus. & ibi Glossa, Bar. Ang. Com. uterque Imola, Castr. Rom. Aretinus. ff. de acqui. hæred. Ratio est quia inuentarium est loco iuris deliberandi d. §. donec. si tamen hæres cunctaretur nimium, dicens, uolo facere inuentarium cras: Non labetur unus mensis; nondum bene certus sum; non essent eludendi creditores, legatarij, cum iura subueniant nö decipientibus, sed deceptis, aut saltem periclitantibus l. 2. ff. Ad uelleianum. Sed si teneamus opinionem Ricardi Malunbræ, Martini Silimani, Ioannis Andreæ, & plerorüque ueterum, quam puto uerisimam, tempus scilicet inuentarij currere à die scientiæ non expectata aditione, confestim præcludetur uia hæredi moroso, & tergiuersanti.

Decimo quintò: quod uenit in consequentiam
27 quartæ utilitatis. † Si Hęres non uult dare insolutum res hęreditarias, potest illas uendere. ita potest elici ex d. §. Et si præfatam, quod uerum intellige, si non reperiatur pecunia hæreditaria. sed quid dicemus? Hæreditas soluendo est, non tamen reperitur pecunia quę soluatur, nunquid hæres cogetur uendere, uel dare insolutum? Iac. Aret. & Cynus in d. §. Et si præfatam. uolunt præcise hæredem compellendum uendere, aut aliunde pecuniam reperire. in contrarium inclinat communis * sententia ut ibidem per Bar. Ang. Saly. Fulg. Castr. Alex. & Corneum.

28 Decimo sextò. Hæres † uendens, non tenetur Emptori de euictione. probatur in d. §. Et si pręfatam. cötrarium regulariter uerum est, etiam si uenditor non se obliget de euictione. l. nö dubitatur. C. de Euictionibus.

bus.l.Exempto.ff.de actionibus Empti. Hoc autem intellige, quando hæres uendit ut soluat creditoribus hæreditariis, & legatariis, & sic tanquàm gerens negotium hæreditarium.quid si hæres dederit insolutū creditoribus hæreditarijs, & legatarijs? nec adhuc tenebitur de euictione ut per se perspicuum est: & dicam in 43. utilitate.

29 Decimoseptimò. Hæres † conuenire poterit debitores hæreditarios, quorum nomina, & quantitates, & res debitæ contineantur in inuentario. Ita Bar.in l. tutor qui repertorium nu.17.& l. chyrographis.ff.de admin. tutor. Quod uerum est ubi nominatim citati sunt debitores, quamuis hæres non teneatur eos citare Decius consi.418.Considera tamen, an inuentariū hæreditarium eandem uim obtineat, quam Tutorium, maximè si inuentario hæreditario non semper astiterit Iudex.

30 Decimo octauò.Hæres † non tenetur exigere nomina hæreditaria.Ratio est, quia ut uult Iason in.§. Etsi præfatam.potest nomina dare insolutum. Item quia per inuentarium liberatur ab omni uexatione iuris, uel facti: Sed exactio quanta habeat incommoda, & impendia, nemo est qui nesciat, cùm satius sit interdū semel litē perdere, q̃ sæpe uincendo fructum latæ sententiæ diu, frustraque expectare.l. minoribus, ff.de minoribus.l.quod debetur. ff. de peculio. unde uerecunda est eius cogitatio, qui lites execratur. l. Itē si res.§.potest.ff. de alienatione iudicij. Dicet aliquis. non est hoc beneficium inuentarii? Est beneficium iuris communis, quia nemo inuitus agere cogitur, & ius suum exercere. Cùt nemo inuitus agere, uel accusare cogatur. Respondeo. Posset quidem hęres etiam citrà inuentarium abstinere ab exigendo per regulam prædictam iuris communis. Attamen si non exigeret, hoc in suum dorsum caderet, At inuentario facto, dānum nullum patietur, nisi tanta sit ipsius negligentia,

 supi-

supinusque error, ut meritò puniri debeat, quasi alienauerit, & propria culpa exequiorem reddiderit hæreditatem, quod non est tolerandum. l. j. & 3. ff. quæ in fraud. cred. Nā qui remittit actionem, censetur aliena re, cum per hoc pauperior fiat. Contra hanc utilitatē facit tex. & ibi glo. in l. 2. §. sed & si quid. ff. de hæred. uel actione uendita. Item textus in l. procuratorem. C. mandati. Item tex. in l. debitoribus. C. de admi. tutorum. sed facilis est responsio si ad regulas, quas præmisimus, respexeris.

31 Decimo nonò. † Hæres non tenetur ad damna post mortem defuncti contingentia. Secus nullo facto inuē tario, prout olim erat, & adhuc hodie multò magis esset. §. quantitas. inst. de lege Falcidia. l. in ratione. 2. in prin. & §. diligenter. ff. ad l. Falcidiam. Et sanè istud est notabile beneficium, ut tradit Bar. in d. l. in rōne. licet dicat se nō hre nec glossam, nec Doctorē hoc dicentē. & ibi quoque Ang. Com. uterque Imola. Idem Barto. & alii oēs in §. Et si pfatam. Sed an hæres, contingente huiuscemodi fatalitate, retinebit Falcidiam, quam utiq; retinuisset si res non periissent? Alex. in d. §. diligenter. refert Imolam uoluisse in l. in quantitate. ff. ad l. Falcidiam. non retinere. Quod maximā habet æquitatē, Qm̄ inuentarium non tribuit lucra ultra ius cō mune, nisi in casibus a iure expressis, ut dicam in §. licentia dāda. Circa hāc utilitatem Castrensis distinxit, & eius distinctio subtilis, iuriq; congruens uidetur. Attamen indistinctè puto admittendam sententiam Bartoli, nisi ut supra aliquatenus declaraui.

32 Vigesimò. † incrementa post mortem contingentia prosunt hæredi: Rō est quia inuentariū conseruat hæredi oia lucra iuris cōis. Contrariū uoluerūt Con. & Alex. in l. in ratione. j. §. Quod uulgo. & in d. §. diligenter. ff. ad l. Falcidiam. ut quemadmodum dāna nō obsunt, ita incrementa non prosint hæredi per regulā cppositorum. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. Attamen

men semper dixi contrarium; quamuis esset subtiliter distinguendum inter creditores, & legatarios, & utrũ incrementa sint ciuilia, uel naturalia, & ex rebus legatis, uel aliis, ut supra attigi.

33 Vigesimo primò. Hæres † cum inuentario non potest personaliter capi propter debita hęreditaria. Nec mirum, quia si inuentarium illum eximit à damno rerum suarũ, multò magis ab iniuria corporali. Amplia tur ut in gl. §. in commutatione. etiamsi statutum extaret ne hæres ueniret contra factum defuncti. Fallit si hæres quoquomodo contraheret, aut se obligaret Corneus Perusinus singulariter cons. 31. lib. 3. Quid si hæres moram faciat creditoribus & legatariis, & res interim pereant? si sit hæres soluendo, fiet missio in bonis hæredis morosi, & latitantis ut ff. & C. de bonis auth. iud. poss. sin minus, Baldus in §. & si præfatã. plectendum perinde asserit hæredem ex mora, & culpa, ac ex contractu.

34 Vigesimo secundò. Hæres † cunctantibus creditoribus & legatariis, poterit ab ipsis petere ut liberetur, maximè si statim paratus sit soluere qđ est in bonis; Ratio est qa nõ debet aliq̃ pati uexationem præsentẽ, uel futuram. Sic & aliàs obligatus qui diù stetit in obligatione potest petere ut liberetur. l. Lucius. ff. mandati. l. si pro ea. C. mandati. Ruinus consi. 187. lib. 1.

35 Vigesimo tertiò. † Hæres retinet feudum non hæreditariũ, nec ẽt de fructibus tenet. satisfacere creditoribus hrđitariis: secus si nõ fecisset inuẽtariũ, quia saltẽ de cõmoditate fructuũ satisfaceret. Isernia in c. 1. titulo. An agnatus, uel filius. Alex. cõs. 19. lib. 5. Ruinus cõs. 176. li. 1. faciũt tradita plenissime p Bar. Cast. utrũque Imolã, in l. si finita. §. si de uectigalib. ff. de dã. inse. Quid si sit feudum hæreditarium, An hæres conficiens inuentarium illud retinebit? Dicam infrà ubi tractabo an rem alienatam à defuncto hęres reuocet.

36 Vigesimo quartò. † Hrs. dimittẽs ꝑdiũ nõ tenet ad tributa

tributa eiusdẽ pdij. Qđ proptũ est respõdere si sint tributa pter ita nõdũ soluta. Cũ hys cõseruet indẽmnis: Cæterũ dubiũ est, qñ hæres dimittere uellet pdium ne tributis futuris, aut pſentibus sit obnoxius, an hoc si-
37 bi liceat. Quippe † scire oportet pro omnibus rebus, & personis solui censum, seu tributum. l. omniũ. C. de uectigalibus. licet olim prædia Italica essent immunia. l. fi. & ibi glossa. C. sine censu uel reliquis. Et adeò hoc uerum est, ut etiamsi possessor uelit prædium deserere, ut tributum non soluat, non possit hoc facere. Baldus singulariter in. l. propter. C. qui bonis cedere pos. Quæritur, an hæres cũ inuẽtario deserere posit? Quòd nõ possit facit fauor, & utilitas publica. Itẽ, quia nec defunctus potuisset ex præallegata decisione Baldi, Quòd possit, facit quia inuentarium conseruat hæredem sine damno, & facit censeri hæreditatem nunquam aditam. Tũ melius dispice.

Vigesimoquintò. Filius facilius reuocabit ex. l. si unquam. C. de reuocandis donationibus, cum inuẽtario, quàm sine inuentario. Quippe cùm facto inuẽtario, statim liqueat salua ne sit legitima portio; an non, & an in fraudem donatio non solum omnium bonorũ, sed etiam partis, uel rei particularis facta fuerit. uide Ripam, & Tiraquellum super d. l. si unquã. post Bart. & alios in. l. titia. §. imperator. de leg. 2. Scias tamen q
38 alienata † per patrem alio tit. quàm donationis, sunt ir reuocabilia: siue filius faciat inuentariũ siue nõ l. filios. C. de reuo. his q in frau. cred. nisi forte pater omnia in ludo amisisset Bal. in l. j. C. si in fraudẽ patroni. uide eũ dem Baldum in l. 2. eiusdem tit. Si in fraudẽ patroni.
39 Vegesimò sextò. Hæres † potest euitare circuitus, & prolixitates iudiciorum. Ratiò est quia inuentariũ eximit hæredem ab omni uexatione, ut toties dictam est; Et quando sit inuentarium reducimur ad æquitatem iurisgentium Baldus in. l. Cum à matre in fine. C de rei uen. Ea propter reiiciuntur ambages, & sub

tilitates

tilitates iudiciorum de quibus per Ioan. And. & alios in clem. Sæpe. de uerborum. sign. & in clem. Pastoralis. de re iud. Nō tamen debet perfide agere hæres. & iura hæreditaria perdere per socordiã, supinamq; negligē-
40 tiã† quādoquidē negligentia, in rebus suis reprehēdē da, in alienis coerceri debet. l. si cōstāte. §. si maritus. ff. solu. matr. Quid si hæres in iudicium uocatus ; uelit discedere à tota hæreditate? Ang. in §. Hæc stipulatio dat ei hanc licētiam: quem reprobat ibi Imola. Quid si litem est contestatus hæres an potest uocatis creditoribus, & hæreditariis se exonerare? Non uidet, quia iudicium suscipiens quasi contraxit. l. 3. §. Idem scribit. ff. de peculio. & factus est dominus litis. gloss. in c. Ex parte. Extra de rescriptis. l. post litem. ff. de procurat. E contra fauor inuentarii plurimus est, maximè si hæres iura cedere, & hæreditatem transferre sine læsione, aut deminutione paratus sit. Quando autem sit procedendum in iudiciis more ordinario, & quæ sint solennitates, & quando de plano, summariè, sine strepitu, & figura iudicii, recurre ad textum cum ibi tradi tis in l. prolatam. C. de sententiis. ad Bar. in extrauaganti. Ad reprimendum.

41 Vigesimo septimo. Hæres† succedit in priuilegiū defuncti licèt aliàs sit regula. Priuilegium non transgreditur personam. l. j. ff. de iure Immu. l. quia tale ubi latè Bar. Alexander, & alij. ff. soluto matrim. Ratio est quia hæres facto inuentario repræsentat duas personas, suam, & defuncti. Bal. in l. debitori. C. de pactis. in l. si uxor. C. de bon. auth. iud. poss. Ergo quasi si defunctus uiueret seruabitur hæredi priuilegium. Aduertē. Mirabilis est iste effectus, si uerus est, Nam sequeretur ꝙ licet aliàs priuilegium mulieris non transeat ad extraneos in dotis exactione. l. Assiduis. C. qui potiores in pignore habeantur. §. fuerat. inst. de actionibus. Item priuilegium pupilli, militis, clerici, & quodlibet aliud transiret ad hæredem propter inuentariū.

Obſtat, quia inuentarium non tribuit lucrum ultra ius commune, Quapropter ſubſiſto. Illud audacter dicam non raro ob omiſsionem inuentarij hæredem arceri à priuilegio. Exemplum. ſi filius hæres matris non faceret inuentarium, nam in concurſu aliorum creditorum maternorũ, iure ſuo priuabitur, in tm, ut teneatur de ſuo ultra uires ut in noſtra. l. fi. §. cũ igit.

42 Vigeſimo octauò. Hæres† conductoris, uel inquilini non cogitur ſtare in prædio. Ratio eſt quia facto inuentario cenſetur extraneus. Et ſic ceſſat iuris regula, & diſpoſitio obligationes ex contractu, uel quaſi tranſeunt in hæredem. l. ex contractibus. ff. de act. & oblig. Et in terminis noſtris textus eſt in §. fin. inſtit. de locatione, & cond. Dominus tamen, ſeu locator non prohibebitur exigere mercedem, uel penſionem actionibus competentibus. Quid ſi hęres erat ſocius, ſeu correus? Incidimus in illam inſpectionem, an hæres facto inuentario liberetur ab obligationibus mixtis, de qua per gloſſam, & affatim Doctores in l. Quæ dotis. ff. ſoluto matrimonio. & ſuprà, & infrà in textu. Quid ſi hæredis res ſint in prædio urbano, an tenebuntur locatori pro penſione? puta eſt uxor hæres mariti, Filius hæres patris. Dixi aliquid in §. Item ſeruiana. poſt Iaſonem. inſtit. De actionibus. Rurſus quid ſi hæres perſiſtat in prædio non renuntiando locationi? utique ſi inquilinus, uel colonus uiueret, cenſeretur reconduxiſſe per annum ſi eſt fundus. i. prædium ruſticum. l. Item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. Quod & in eius hærede eſt admittendum. l. qui ad certum. Eodem tit. ſed cum facto inuentario hæres non cenſeatur hæres, poſſet probabiliter dici non renouatam conductionem, niſi hoc expediat hæredi. uerum & hic tu melius diſpice.

Vigeſimo nonò. Filia dotem retinet, ſeu deducit de bonis paternis, ſi ex aliis bonis ſpes eſt, quòd ſatisfiat

43 creditoribus hereditarijs.† Ratio duplex eſt, quia dos

eſt lo-

est loco legitimæ, ut notatur per Cynum, Salycetum, & alios in Auth. Res quæ. C. comm. de leg. Ergo uelu ti legitimã potest deducere filius, uel filia Baldus in l. filiũ quem. C. fa. erci. & in l. scimus. C. de inoff. test. Ita poterit filia dotẽ. Item quia dos erat quasi in ære patris et uiuẽtis. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. l. fin. C. de dotis promiss. Ergo tanquam creditrix filia esset dotẽ præcipere potuit. §. in computatione. ubi p̃cipuè Bald. & l. debitori. C. de pactis. Est & alia ratio, quia inuentarium res omnes descriptas habet. Ideo nõ possunt dicere creditores, Nos decepti sumus; q̃ etsi postea ostenderet se p̃ferendos (q̃d est ubi in fraudem dos esset cõstituta, uel data l. si successione. C. de reuo. his quæ in fraud. cred. l. fi. §. 1. ff. quæ in fraud. creditorum) tamen habet indicem inuentarii, ubi res obnoxias reperire possunt. Patet ergo q̃ si nõ in alio, saltẽ in hoc proderit filiæ, uel etiam alij mulieri dotã dæ Inuẽtariũ, q̃ nõ poterũt impedire hæredes eo p̃textu, quia bona nõ sunt idonea, nã quid aliud uolũt, nisi ubi iura sua, & actiones exercuerunt, tantũ consequi, quantum est in hæreditate? Pendet hoc ab his, quæ supra dicta sunt de legitima.

44 Trigesimò. Maritus † hæres uxoris, dotẽ saluã habet, quã debet lucrari ex statuto, uel pacto, uel consuetudine. §. illo, & ibi gl. C. de rei uxoriæ actione. In concursu aliorũ creditorũ uxoraliũ ẽt cũ hypotheca. Rõ est qa uxor nõ potuit cõstãte mr̃imonio dotẽ alienare l. si p̃diũ. C. de iure dotiũ. secus inuẽtario nõ facto, qa maritus adeundo hr̃ditatẽ se cõpẽsauisset, cũ ẽt teneret de suo ultra uires. Quid si maritus cõsensisset uxori alienãti? Quid si ipse alienasset, & postea hr̃s uxoris esset? Quid si paraphernalia nõ dotẽ alienauisset, uel obligauisset uxor? uide ĩ l. cũ uir, ubi Bar. & Albericus. ff. de usuc. in l. hac lege. & l. fi. C. de pact. conuen. in l. j. & 2. C. ne uxor p̃ marito. & ibi per Cynũ, Baldũ, Salycetũ, & alios. Pẽdet & hoc à textu in §. in cõputatiõe.

Tri-

45 Trigesimoprimò, Hæredi † non obstat scientia defuncti, ad præscribendum. Ratio est, quia hæres facto inuentario non censetur hæres, sed extraneus, seu singularis successor, cui singulari successori non obest uitium defuncti.l. Apud.§.de authoris.ff. de doli mali, & metus exceptione.l. An uitium.§. Ex facto. ff.de diuersis, & temp. præscr. Facit quod dicit subtilis, & ingeniosissimus Baldus in l. Filios. C. de reuocandis his quæ in fraud.cred. Obstat, quia hæres non habuisset aliàs per suam successionem, unde considera si uere hæres per inuentarium dici possit singularis successor. Non enim adhuc acquiesco. Hæc utilitas licèt uera esset de iure ciuili, non procederet de iure canonico.c.si diligenti.c.fi. Extra de præscrip. c. possessor, & ibi Io. And.& Ancar.de reg.iur.in 6.

46 Trigesimo secundò, Hæres † possidentis rem alienam, illam præscribit si dominus certioratus, uel citatus fuerit ad confectionem inuentarii. Quod pendet ab his, quæ supra retuli ex Bartol. in l.tutor qui. & l. chyrographis.ff.de admin. tutorum, & consequenter corrigitur in hoc puncto textus in §. sed tamen. inst. de usucap. Obstat quia uidetur hæres malæfidei possessor; nec debuit ipse curiosus esse quòd dominus ueniret. Attamē id dici potest ubi legitime fuit citatus, & per incuriam interesse uel uindicare noluit, si quoque inuentario præsens fuerit iudex. Quid in re deposita, locata, commodata, an unquam hæres præscribet? utique non, cum desit titulus, & bona fides.l.2.& ibi præcipuè Angelus post Baldum fratrem.C.de præscrip.xxx. uel xl.annorum.l.1.C. communia de usuca. si tamen hæres dominum citari faceret quæstiones supra positæ essent agitandæ. An hæres per inuentariū fiat singularis successor, & an inuentarium factum interuentu iudicis, sententiæ adiudicatricis uicem obtineat. Quamuis hic aliud obesse uidetur hæredi titulus scilicet usucapiendi.l.Diutina. C.de præscri. longi tem-

temporis.l.Quæcunque.ff.de publiciana. Periculosæ sunt hæ duæ utilitates.

47 Trigesimotertiò. Creditor † chyrographarius succedens debitori suo, & alterius creditoris hypothecarii, potest citari facere illum hypothecarium, atque ita rem hypothecatam capere insolutum. Et hoc est propter beneficium inuentarii, Aliàs citrà inuentarium, creditor hypothecarius agendo, excipiendo, & reuocando potior esset. §. Et si præfatam. l. eos. C. qui potiores in pignore.l. pro debito. C.de bonis autho.iudicis.dicet aliquis. A' quo capiet hæres? Respõdeo uel à curatore dato hæreditati iacenti, uel à iudice. Rursus dicet, Quomodo ipse litigabit cum curatore, & sic quasi cum se ipso? Respondet Baldus in §.in computatione. liticula quædam orietur inter hæredem, & hæreditatem iacentem licet re uera non possit esse lis.l.si ei cui. ff. De Euictiõ. Ex his habes casum quo excluditur hypothecaria, Habes & alium, ut dicam in §.Et si præfatam.

49 Trigesimoquartò. Hæres † ut soluat legata & credita in præiudicium usufructuarij uniuersalis. Ratio est quia inuentarium dat hanc potestatem hæredi. §. Et si præfatam. Ergò non facto inuentario, adimetur facultas uendendi hæredi saltem quoad legatarios, cũ ipsis soluere fructuarius possit, & debeat Corneus cõsil. 195. lib. 4. ubi latè hoc examinat. Attamen non irrationabiliter diceretur, hæredem etiam nullo facto inuentario soluẽdi ius habere etiam legata ex rerum uenditione.l.fin.§. sinautem æs alienum. C.de bonis quæ liberis.l.si pecunia.de leg.2. uide omninò Bar.in l.si quis seruum.§.fi. & l.seq.De leg. 2.ubi uidetur discrepare à se ipso in his, quæ dicit in l. fi. ff. de usu.& usufr. legato. Certè ubi hæres facit inuentarium faciliorem præstationem consequenter tam creditores quàm legatarii cum ex inspectione rerum descriptarum in inuentario statim liqueat quid, & quantum

sit

sit in bonis, & quantum sit erogandum.

50 Trigesimoquintò. Hæres † liberatur ab omni promissione, quam fecisset de se ipso, uel de rebus, aut persona hæredis. Ratio est quia ex facto, uel contractu unius non obligatur alius. l. 3. C. ne uxor pro marito. l. inter stipulantem. ff. de uerb. oblig. Nec obst. quod filius hæres sit; Nam illud est regulare; ut paciscens, uel transigens, uel quoquomodo transigens censeatur promisisse factum, & consensum cuiuslibet hæredis tam in lucro quàm in damno. l. si pactum. ff. de probat. l. si necessaria. §. De uendendo. ff. de pign. act. l. stipulatio ista. in prin. & ibi Bartol. Castrensis, Alex. Aretin. & Iason. ff. de uerbor. oblig. Corneus consi. 2. lib. 3. & tamen uerum est, quòd ubi hæres noluit hæres esse, prout præsumitur noluisse quando fecit inuentarium, non ualet promissio defuncti, nisi quatenus ad hæredem peruenisset. l. Ex qua persona. ff. de reg. iuris. Quid si defunctus contrahens renuntiauisset iuris auxiliis? puta beneficio cedendarum, Epistolæ diui Hadriani, Authenticæ de duobus reis? an hæres faciens inuentarium recuperabit iuris auxilia? Non credo, quia inuentarium non tribuit lucra ultra ius commune.

51 Trigesimo sextò. Hæres † cedens ius hæreditatis fructuario uniuersali, duo potest consequi emolumẽta ex inuentario. Primò transferre onus legatorum, & æris alieni omninò in ipsum fructuarium, quamuis si uelit soluere etiam ex uenditione rerum hæreditariarum, non uetetur. ut nunc diximus. l. usufructu. & ibi Doctores. ff. ad l. Falcidiam. Deinde cautionem utendi fruendi arbitrio boni uiri, & soluendi æstimationẽ rerum consumptibilium descriptarum in inuentario incunctanter recipere poterit. l. 7. C. de usufructu. §. cõstituitur. instit. de usufructu. nec poterit causari fructuarius. Res minoris ualent. Res tot non sunt in bonis, cum inuentarium fide publica fiat ad libitum hære-

hæredis refragante quolibet alio.

52 Trigesimo septimò. Quod finitimum est. † Hæres restituens ex Trebelliano, confestim se exonerat, quasi nunquam fuerit hæres, & sic inuentarium facit cessare illam regulam. † semel hæres nunquam desinit
53 esse hæres. l. ait prætor. §. sed quod. ff. de minoribus. Quod uerum puto in damnosis, nó in fauorabilibus, ueluti si tractetur de existentia sui hæredis. Bal. in. l. si paterna. C. de reuo. his quæ in frau. cred. Quid tamen (prout nunc dictum est) in fructuario, si hæres malit soluere legata, & æs alienum? an per fideicommissarium inhibebit? Sed quis hoc dixerit inhibēdū hæredem? nemo sanè, cum ipse iure subtili sit obligatus. §. Restituta. instit. de fideic. hæred. cumq; etiam uendere res possit, ut soluat. §. Etsi præfatam.

Trigesimo octauò. Quod adhuc finitimum est. Hæ
54 res uendens hæreditatem, transfert † omnia onera in emptorem. Saly. Castrensis, & Corneus in. l. 2. C. de legatis. Ratio est: quia per inuentarium conseruetur indemnis, & illæsus. Secus non facto inuentario. d. l. 2. & l. 2. C. de hæreditate, uel actione uend. l. post uenditionem. C. de pactis. Sed nunquid, & hic soluet legata, & æs alienum de rebus hæreditarijs inuito emptore? Dissimilis emptor est à fructuario, & fideicommissario, cum non permissu defuncti uédiderit, ideo emptor potest dicere. Mecum contraxisti. Redde omnia. Solum ego si quid erit; nisi quis dicat obtemperandū exigere malentibus ab hærede. Quid si ipse hæres erat creditor defuncti, an suam actionem cessisse, & uendidisse censebitur? Monet ꝙ nemo suam personā in loquendo censetur inclusisse. Item, quia inuentarium secernit bona. Item conseruat lucra. Contrariū uerissimum est, Corneus consi. 14. li. 3. quia qui totum dicit nihil excludit. l. Iulianus. de legat. 3.

55 Trigesimo nonò. † Hæres cedens bonis hæreditarijs non habet necesse seruare solennia, quæ requirū-

tur in cessione, quam facit debitor principalis, & q̄ indicet bona, & quòd prçstet cautionem, & quòd creditor consentiat, & quòd iudex interueniat. l. j. & per totum, & præcipuè. l. fin. C. qui bo. cedere possunt. l. qui bonis. ff. de cessione bonorum. Dixi abunde in. §. fin. inst. de actionibus, Ratio est: quia inuentarium secernit bona, unde hæres dimittens bona defuncti, in nullo alio moram, aut detrimentum patitur. Vnum dicit notabiliter Bald. in d. l j. quòd si hæres cedere uelit bonis non prohibebitur facto inuentario, secus sine inuentario, quia præsumitur dolosus §. sancimus. aut. de hæred. & fal.

56 Quadragesimò. Filia † hæres patris non amittit suā dotem, uel residuum dotis, si hæreditas sit minor dote. Alex. in l. si cum dotem. §. si pater ff. soluto matrim. ubi dicit q̄ doctores hoc non tangunt, Et loquitur Alex. quando dos est profectitia, & monetur per textum in. l. dotale. §. fin. ff. de fundo Dotali. Ratio est quia filia non ut hæres, sed ut creditrix est. Bal. in l. 2. C. si in fraud. patroni. Et sic habes unum casum, quo profectitium non computatur in bonis paternis quo ad detrimentum filij, Alium casum habes in l. 3. §. sed utrum. ff de minoribus ubi Bartolus. idem dici potest

57 in legitima, † quam olim pater uiuens præueniens ultimum iudicium filio assignauisset. l. cum quo. §. fin. ff. ad l. Falcidiam. Nam cum semel abscesserit à bonis paternis, filius tanquàm quilibet creditor extraneus legitimam saluam habebit. quod dictum est de dote procedit facto inuentario, At hodiè inquit ibi Alex. secus esset non facto inuentario, & consequenter hodie correcta est dicta lex dotale. quod summopere notandum est quia quotidianus.

58 Quadragesimo primò. Hæres † euitat infamiam si creditores hæreditarii bona uendant: quoniam non uenundantur bona sub nomine hæredis, sed sub nomine defuncti. §. j. instit. quibus ex causis manum non

licet.

licet.l.primo.ff. quæ in fraud.cred. Ratio est quia inuentarium secernit bona.

59 Quadragesimo secundò. Hęres † tanquã suspectus non tenetur satisdare, licèt bona hęreditaria sint exigua. Ratio est quia inuentarium hæredem eximit ab omni damno, & uexatione. Secus nullo facto inuentario, quia omninò cogeretur cautos facere creditores, uel pignore, uel fideiussore, uel sequestratione, uel chyrographaria cautione. l. in omnibus. ff. de iudicijs.l.si fideiussor.ff qui satisdare cogantur.l.si creditores. ff. de priuilegijs creditorum. ubi textus ualdè commendabilis. Bartol. Alex. & alij in l.si finita.§. eleganter.ff.de damno infecto.

60 Quadragesimo tertiò. Hæres † non tenetur de euictione si res legata, uel alia data insolutum euincatur legatario d.§.Et si præfatam. Cum alioquin citrà inuentarium hæres teneretur de euictione, non solùm creditoribus habentibus causam onerosam, sed etiam legatariis.l.si domus.§.1.& ibi glossa, Bartol.& Imola.de leg.1.proindè facto inuentario cessant leges grauantes hæredem ad præstationem, & damnum euictionis.

Quadrasimò quartò. Quod quàm proximè acce-
61 dit prædictis.Hæres† si nolit in hæreditate persistere non cogitur satisdare legatorum, seu fideicommissorum nomine, & sic cessat titulus ut legatorum, seu fideicommissorum nomine caueatur: Ratio est euidẽs, quia inuentarium liberat ab omni inquietatione. Si tamen hęres non esset paratus satisfacere de eo, quod in hæreditate reperitur, non euitaret satisdationem, & missionem bonorum, ut in titu. præallegato. & C. ut in possessionem legatorum.

62 Quadragesimo quintò. Hæres † sui correi non potest cõueniri ad solidum, neq; ex sua psona, quia habet beneficiũ auth.Hoc ita.C.de duobus reis.neq; ex psona correi defuncti, qa non tenẽt p eo ultra uires.

glo.Bar.Alb.Bal.Ang.Com.uterque Imola,Castr.Aret.& alij excepto Iasone, qui aliqualiter discrepat.in l.Quæ dotis.ff.solut.matrim. Alioquin nullo facto inuentario cogeretur ad solidi solutionem non obstante,q̄ diceret, Ego habeo beneficium diuisionis ex d. Auth. Hoc.ita. Quod uerum puto nullo facto inuentario, si maximè hæres conueniatur insolidum nomine defuncti, quia eius hr̄ditas censet̄ soluendo.§.sancimus.auth.de hær.& Falcid.Quid si fuisset renuntiatū bñficio d.auth.An p inuentariū reuiuiscet exceptio dicti bñficij?Et magis est ut nō reuiuiscat quasi correus hr̄s fideiussor solidi extiterit.Adde q̄ dicā infra ī textu.

63 Quadragesimo sextò. Hæres † quemadmodum ex sua persona aliquid faciens, uel contrahens, uel transigens non iuuatur inuentario.l.cum hæreditas.j.ff.ad Trebellianum.& ibi Comensis,uterque Imola, & Castren.Imola consi.102. Corneus consi.31.lib.3.Ita acquirens ius aliquod,uel actionem etiam respectu hæreditatis,sibi soli non aliis prodest,uerbi gratia, Cum creditore hæreditario transegit prædium hæreditarium, uel supellectilem prætiosam retinens modico dato;pecuniam hæreditariam sub usuris credidit, uel in emptiones utiliter collocauit,Fundum sterilem fertiliorē permutauit. Hæc utique omnia pertinebunt ad compēdium hæredis si nomine proprio gessit.l.2. §.solet.ff.de hæred.uel actione uendita. l.si hæres pecuniam.ff.ad Trebellianum. Cæterum si nomine hæreditario, non semper sibi quæret, ueluti nec semper damnum sentiet hæres, si rem hæreditariam gerens non sua culpa hæreditatem minuat d.l.2.§.nō solum. & §.si quid publici,notatur per glo. & Doctores.in d. l.si hæres pecuniam.In l.pro hærede.ff. de acq. hære. Hæc inspectio non nihil pertinet ad aliud, an incrementa post mortem contingentia salua sint hæredi per inuentarium.

64 Quadragesimo septimò.Hæres † facere statim nolens

lens inuētarium, impediet uxorē defuncti, ne maneat in possessione domus, & rerum mariti pro conseruatione suæ dotis. Ratio est quia cum inuentarium fuc cesserit loco iuris deliberandi, potest hæres iure proprio possidere ut in nostra.l.fin.§. pen.uers. Quod si post.& ibi Fulgo.si hæres possidet, Ergo alius possidere non potest.l.3.§. Ex contrario.ff.de acquir. posses. Aliàs non facto inuentario uxor potest morari in domo, & bonorū possessione donec sibi de dote satisfiat. Vterque Imola, Romanus in l.qui iure familiaritatis. ff.de acquir.poss. Bal.in l. Cum tibi. C.qui potiores in pignore. Decius consi.400. Idem ergo erit in filio facere uolente inuentarium, cuius mater, seu uxor defuncti relicta sit fructuaria omnium bonorum: Nam

65 cum † talis usus fructus resoluatur in alimentis gl. in auth. Quod locum. C. si secundò nup. mulier. Et proindè, ne uenter patiatur dilationem, statim uxor sponte sua ingredi possit possessionem. Decius consi. 418.quicquid dixerit Socinus cons. 131.li.1.Certè si filius ipse statim uelit facere inuentarium, atque ita possidere expellet uxorem, seu matrem suam; utrunque dictum si uerum est, plurimum notandum est, & ad practicam deducendum. Quòd non sit uerum facit: quia inuentarium non tribuit lucrum ultrà ius commune. Quòd sit uerum facit quia hæres quasi deliberans statim possidet, nec moram facit mulieri, quominus ius suum retineat.

66 Quadragesimo octauò. Si hæredis † delinquentis bona confiscentur intra tempus inuentarii, uel etiam facto inuentario, non ueniunt bona hæreditaria. Ratio est: quia donec inuentarium conficitur, hæreditas stat in suspenso, & tam adiri quàm repudiari potest, & quando confectum est, facit censeri hæredem extraneum, & nunquam adiuisse. Modo sic, confiscatio non trahitur neq; ad futura, neque ad aliena gl. in l. Non ad ea. ff. de conditio.& demonstr. Roma.consi.

 247. Nel-

247.Nellus in tractatu bannitorum. quæstione xxx. Decius consi. 442. & consi. 445. Certè si hæres nondum adiuerit, uel etiam adierit cum protestatione faciendi inuentarii,quod nondum expletum fuerit, uti litas procedit,sinautem hæres adiuerit,& interim propter delictum patiatur confiscationem,uix est ut bona iam simul commixta, & quæ amiserunt nomen defuncti utpote translata in nomen, & patrimonium defuncti iuxta tradita in l. 1.§.ueteres.ff.de acq.poss.Separentur à cæteris bonis, nisi quis obiiciat illam regulam. Inuentarium secernit bona, & facit censeri hæredem non adiisse. Adde quæ tradunt plenissimè Doctores post Bartolum, & Angelum in l.1.ff.de uulga.

67 & pup. Quid si hæres † intra tempus inuentarii contrahat, & generaliter bona sua obliget. An includentur bona defuncti? Quod utique non uidetur, cum res aliena non possit obligari. C.,si aliena res pignori. Illud compertum est quòd in præiudicium creditorum hæreditariorum, & legatariorum nihil minuere posset hęres quantumuis mille faceret inuentaria. l.prima.C.de bonis auth.iud. poss. Quæstio reuoluitur, si hæres dum conficit inuentarium, uel etiam confecit, citrà immixtionem, contrahat, uel quasi contrahat in rebus hæreditarijs prout in suis patiatur detrimentum ex regula. l. in re mandata. C. mandati.

Quadragemo nonò. Quod pertinet ad declaratio-

68 nem nuper dictorum. Hæres † non efficitur dominus hæreditatis aditione propter inuentarium, secus nullo facto inuentario: Nam aditione efficitur re uera hęres.i.dominus. §.fi.instit.de hæred.qual. & diff l. Item mela.§.legis.ff. ad l. Aquil.l. cum hæredes.ff.de acquir.poss.Decius consi. 653. Certè ante aditam hæreditatem hæres neutro modo nec cum inuentario, nec sine inuentario dominus est, nec quicquam iuris habet, nisi quòd potest adire si uult. Et si quæ-

ramus

ramus an possideat, promptum est respondere quòd possidet, simulatque decreuit facere inuentarium cum & olim deliberans possideret.l. Aristo. l.ait prætor. ff. de iure deliberandi, ut dictum est, & dicetur.

69 Quinquagesimò. † Minor adiens cum inuentario non indiget restitutione: quia inuentarium est loco restitutionis, cum utrunque tendat ad conseruandum minorem indemnem.l. 1.ff.de minoribus. l. 1.C. si ut omissam hęreditatem.Indè sequitur quòd minor solus sine tutore, uel curatore adire poterit cum inuentario, cum hoc ei non sit damnosum, secus sine inuentario. §. neque tamen. Institut. de auth. tutorum. Vide tradita in l. potuit. & l. si infanti.C. de iure deliberand. uel si demus adultum posse adire, & excurrisse tempus faciendi inuentarii, restituetur in integrum aduersus omissionem inuentarij. gloss. in l. Auxilium.ff. de minoribus. Alexand. consil. 124. libr. 4. Etiam ope replicationis, Alexand. in l. Nam & postea. §. si minor. ff. de iureiurando. Decius consil. 445. numer. quinquagesimosextò.

70 Quinquasimo primò. inuentarium † prodest hæredi, ne interrogetur in iure, an hæres, & pro qua parte sit; Quod olim fiebat per uarias ambages, & circuitus ut in titul. ff.de interrogato. actio. Non tamen inuentarium tollit omninò beneficium dicti tituli, sed expeditiorem prębet exitum hæredi, & aliis.

Sunt & alij plerique effectus resultantes, ex latere ipsius hæredis, uerum quatuor præcipuè referam circa fideiussionem, Cessionem, Venditionem, Excussionem.

Quinquagesimò secundò inuentarium prodest circa fideiussionem. Distingue sex casus aut fideiussor succedit Reo seu debitori. Aut reus fideiussori. At

Fideiussor succedit creditori. Aut creditor Fideiussori. Aut Reus succedit creditori. aut creditor Reo.

71 Primus † casus est quando fideiussor succedit debitori seu Reo. Distingue aut fideiussor conuenitur nomine proprio, & tunc non iuuatur inuentario quominus teneatur insolidum perinde ac si non adiuisset: Ratio est quia inuentarium non tribuit lucrum ultra ius commune. Quid si fideiussor dicat. Excute bona defuncti, quæ ipse habeo. i. conueni me prius nomine defuncti iux. Auth. Præsente. C. de fideiussoribus? non puto audiendum hæredem. Auth Hoc si debitor. C. de pignoribus: nisi quod hæres cedi sibi faciet actiones contra hæreditatem iacentem, quasi defunctus adhuc uiuat l. 2. l. mandati. l. sicut. C. de fideiuss. quid ergo si nõ cedat actiones creditor, An fideiussor creditor actionis mandati deducet quantitatem solutam? Et hoc magis est. §. in computatione. Quid si nondum exegit creditor an fideiussor quasi soluerit deducet? Obstat: quia nondum est nata fideiussori actio mandati, unde succedit, quòd fideiussor non agit mandati contra reum, nisi prius soluerit. l. si pro ea. C. mandati. si non agit mandati, atque ita nondum nata est actio, ergo quantitas huius actionis non potest deduci. Nam textus in §. in computatione. loquens in actionibus, quas potest deducere hæres creditor, est intelligendus de actione iam orta, & minuente bona defuncti. Subtilis, & utilis est hæc indagatio. Opinor autem quòd si quoquomodo periculum immineat, non improbe

72 utetur fideiussor hæres retentione, † seu deductione, cum & aliàs habeat fideiussor mandati actionem licèt nondum soluerit, & quatuor casus refert glossa singularis, quam omninò uideas in d. l. si pro ea. cum ibi Traditis per Bartolum, Baldum, & alios optimè facit textus in l. Hereditarium. ff. de bon. auth. iud. pos. Aut fideiussor conuenitur nomine defuncti, & tunc non conuenitur ultra uires hæreditatis: quia tunc nõ

susti-

sustinet uicem fideiussoris, sed est quasi quilibet hæres hæreditatis onerosæ. §. Et si præfatam. Dynus, & Bartolus in l. generaliter. ff. de fideiussoribus. Idem Bart. in l. stichum. §. quod uulgo. ff. de solutionibus. Quid si defunctus non tenebatur efficaciter, an quêadmodum defunctus si uiueret non conueniretur op posita exceptione, ita fideiussor hæres se tuebitur? si conueniretur fideiussor nomine defuncti, omnes exceptiones, & auxilia rei sibi prodessent. l. Ex persona. ff. de fideiuss. Sinautem conueniatur nomine suo sibi non opitulatur inuentarium quominus conueniatur insolidum, licèt hæreditas non sit soluendo. Faciunt tradita per Bartolum in l. Marcellus. & ibi quoque Castrensis. ff. de fideiussoribus. sed an hoc casu fideiussor deducet de hæreditate quantitatem solutam ex §. in computatione? Mouet quòd nullam habet mandati actionem d l. Marcellus. Ex cõtrario quasi creditor naturalis obligationis, saltem utetur retentione. l. debitor ff. Ad Trebellianum. maximè si naturalem obligationem sibi cedi faciat à creditore. l. si eius ff. Ad Trebell. contra prędicta omnia facit quatenus dictũ est fideiussorẽ posse cõueniri nomine suo, & quidem insolidum licet interdũ non deducat, neq;
73 agat mandati, quia aditione hæreditatis † confunditur obligatio, maximè accessoria, qualis est fideiussoria. l. generaliter. ff. de fideiussoribus. Respondeo, Extinguitur obligatio fideiussoria, quando non interest creditoris, secus si interest. l. Hæres à debitore. §. Retro. ff. de fideiuss d. l. stichum. §. Aditio. ff. de solutioni bus. prędictis adde Cynum in d. §. in computatione. & Baldum in. l. si uxor. C. de. bonis auth. iud. possid.

Secundus casus est quando Reus succedit Fideius
74 sori. distingue similiter: aut reus hæres † conuenitur nomine proprio, & non est tractandum de inuentario, aut conuenitur nomine fideiussoris, cui est heres, Et tunc quasi quilibet extraneus hæres non tenetur ultra

tra uires. d. §. Et ſi præfatam. Dicet aliquis. Quomodo poteſt conueniri reus nomine fideiuſſoris, Non ne aditione confuſa eſt obligatio fideiuſſoria. l. debitor. ff. de ſepar. l. cum reus. ff. de fideiuſſoribus? Reſpõdeo, extinguitur obligatio fideiuſſoria niſi interſit creditoris. l. debitor. ff. de ſeparationibus. l. Hæres à debitore. §. Quòd ſi hic ſeruus ff. de fideiuſſ. Baldus in d. l. ſi uxor. ff. de bonis auth. iud. poſſ. Ex quo liquet, ꝙ ſi reus non tenebatur efficaciter, non confunditur neque perimitur obligatio fideiuſſoria facto inuentario, uel non. Nunquid ergo reus conuentus nomine fideiuſſorio augebit hæreditatem fideiuſſoris de bonis propriis, maximè ſi alio exiſtente hærede eiuſdem fideiuſſoris, Reus actione mandati quantitatem ſolutam fuerat illaturus?

Tertius caſus eſt quando fideiuſſor ſuccedit credi-
75 tori. Quæritur de duobus. Primò an † fideiuſſor à ſe ipſo poſsit exigere. Secundò an conuenire poſsit reũ ex ſua perſona, uel ex perſona creditoris. Quoad primum uidetur ꝙ fideiuſſor ſe ipſum conuenire poſſit, quoniam facto inuentario duplicem perſonam ſuſtinet, ſuam, & defuncti. Bal. in d. l. ſi uxor. Facit text. in l. ſi ei cui. §. 1. ff. de Euictionibus. Inferet ergo fideiuſſor quantitatem debitam, & augebit hæreditatem creditoris, Et ſic in bonis propriis fiet pauperior, in bonis hæreditariis locupletior. Quod proderit creditoribus hæreditarijs & legatariis; Non tamen opinor cogendum ab eis inferre, maximè ſi ex auth. præſente. C. de fideiuſſ. prius debeat excutere principalẽ. Quoad ſecundum textus in d. l. Hæres à debitore. §. final. ff. de fideiuſſ. reſpondetur, quòd prius debet conuenire Reum ex perſona creditoris, & ſic actione principali, quàm ex ſua perſona & ſic actione mandati, cum actio mandati, ut prædiximus, non detur fideiuſſori, niſi poſtquam ſoluit. l. ſi pro ea. C. mandati.

Quar-

Quartus casus est quando creditor succedit fi-
76 deiussori. Quæritur de ijsdem duobus, An † creditor à se ipso exigere possit. Et an reum ex sua, uel fideiussoris defuncti persona conuenire possit. Quoad primum cum inuentarium secernat bona, & duas personas repræsentet, non insubtiliter dicetur creditorem hæredem sibi præcipere posse quantitatem debitam ex bonis fideiussoris defuncti, maximè si sit renuntiatum beneficio auth. præsente. uel si alias non sit faciẽda excussio. Vnde infertur unum mirabile ex confectione inuentarij, quod creditores hæreditarij, & legatarij tantò minorem portionem ferent, quantum detrahit obligatio fideiussoria ex dispositione. dict. §. In computatione. Secus non facto inuentario: quia omninò confusa esset obligatio, & actio. l. Vrannius. §. Quod si creditor. ff. de fideiussoribus. Quoad secundum uerius est ut conueniat prius reum ex sua persona, quàm ex persona defuncti actione mandati. d. l. Hæres à debitore. §. fin. ff. de fideiussoribus.

Quintus casus est quando debitor seu Reus suc-
77 cedit creditori. † Porrò citrà inuentarium fideiussor omninò olim, & hodie esset liberatus. d. l. hæres à debitore. §. Quod si stipulator. & d. l. Vrannius. ff. de fideiuss. & l. stichum. §. aditio. ff. de solut. quoniam non potest quis pro se ipso apud eundem esse obligatus, idest reus hæres creditoris frustrà peteret à fideiussore quod restituturus esset eidem fideiussori actione mandati. l. dolo. ff. de doli mali, & met. exceptio. At facto inuentario, hæsitatur: quoniam duas personas sustinet hæres, & patrimonia sunt separata. Ego sane si Reus hæres sit soluendo in bonis propriis, & obstrictus sit mandati, puto ad nihilum cogendum fideiussorem etiamsi nomine creditoris defuncti conueniatur, sinautem non

sit

sit soluendo hęres, nec teneatur mandati, iuris rigor non liberat fideiussorem quominus nomine creditoris conueniri queat. Ratio est quia Reus hæres non censetur solus, cum etiam repræsentet personam defuncti, qui defunctus, si uiueret, uel quilibet alius eius hæres fideiussorem conuenire posset. l. Ex contractibus. ff. de actionibus, & obligationib. Sed obstat: quia inuentarium non tribuit lucrum ultrà ius commune. utrinque multa dici possent.

Sextus & ultimus casus est, quando creditor succe-
78 dit Reo. † Tunc pariter citrà inuentarium olim, & hodie fideiussor liberatur d. § aditio. & d. l. uranius. Sinautem creditor sit hæres cum inuentario, & conueniat fideiussorem nomine proprio, non hæreditario, promptum est dicere non liberari fideiussorem, nisi forte hæreditas rei soluendo esset, & obstricta esset actioni mandati Sed & cessante actione mandati, si maximè hæreditas rei principalis soluēdo sit, æquitati parum congruit fideiussorem, qui gratuitam obligationem suscepit suæ liberalitatis, & gratificationis damnum pati. l. sed & si lege. § consuluit. ff. de pet. hæred. l. ne ex liberalitate. ff. de re iudicata. Item inuentarium non tribuit lucrum ultrà ius commune. Nisi dicas in hoc, & superiore casu lucrum tribui ultrà ius commune hæredi facienti inuentarium, quando ex sua persona uult lucrari, non si ex persona defuncti. Cogita, quia hæc sunt posita in frontispicio subtilitatis, nec minus sequentia.

Quinquagesimo tertiò inuentarium prodest circa cessionem. Distingue eosdem sex casus. Aut cedēs succedit cesso, aut cessus cedenti. Aut cedens succedit cessionario, aut cessionarius cedenti. Aut cessus succedit cessionario, aut cessionarius cesso.

Ante omnia sciendum est, quòd duplex est cessio.
79 † Altera legis, qualis est illa, quam inducit S. C. Trebellianum in restitutione hęreditatis. l. 1. ff. ad S. C. Trebellia-

Trebellianum. Altera uerò hominis, & hæc fit dupliciter, aut per stipulationem, quo casu trium personarum interuentus & consensus exigitur, cedentis, cessi, cessionarii, Debet enim debitor cessus promittere cessionario per stipulationem, & statim cedens libera tur perindè ac si soluisset. l. 1. l. nec creditoris. C. de no
80 uationibus † Quippè cum cessio per stipulationem sit loco solutionis. l. pupillo. ff. de solut. Et ista propriè appellatur delegatio d. l. 1. l. delegare. 1. ff. de nouationi bus. Aut fit sine stipulatione, quo casu non requiritur consensus debitoris cessi, nec scientia cum possit ha bens actionem, seu nomen quodlibet illam, uel illud cedere & transferre in quemlibet. d. l. 1. C. de nouatio nibus. & loquitur totus Titulus. ff. & C. de hæreditate, uel actio. uendita. nisi quod interdum non ualet hæc cessio si simulate, & frauduléter fiat. l. per diuersas. C. mandati. ff. & C. de alienat. iudicij mutãdi causa. & C. Ne liceat potentioribus. Hæc autem cessio non est lo co solutionis glo. in l. legaui. ff. de lib. legata. Decius consi. 99. quoniam cessus utrique est obligatus, ceden ti, & cessionario. l. 3. C. de nouationibus. Item cedens adhuc remanet obligatus cessionario, & interdum aliis personis, putà si uenderet hæreditatem, nam nihilominus creditoribus hæreditariis est obligatus. l. 2. C. de hæred. uel actione uendit. nisi faciat inuentarium ut supra dixi ex traditis per Doctores in l. 2. C. de legatis.

81 Primus casus est quando cedens succedit cesso. † Distingue, aut cessio facta est ante mortem, Aut ante aditionem, Aut post aditionem. Primo tempore si quidem restituta, uel uendita fuerit hæreditas, nihil agitur, quia in hæreditate uiuentis omnis pactio, & in uentarium interdicitur. l. fina. C. de pactis. sin autem sit actio, uel nomen, Aut facta est delegatio. i. nouatio. l. 1. ff. de nouationibus, Et omninò onus huius actionis est æs alienũ hæreditarium, quod tenebitur inte-

gre

grè ſoluere hæres cedens ceſſionario ultrà uires, ſi non fecerit inuentarium, ut in noſtra.l. final. §. cum igitur. & §. ſin uero poſtquam. & §. ſinautem hoc. Aut eſt ceſsio ſimplex. Et tunc ſubtilitates, & iuris apices ſe obtrudunt, an cedens, qui poſtea fit hæres iuuetur inuentario. Quod iuuetur facit: quia nihilominus retinet directas, cum iura incorporalia ſint inſeparabilia gloſſ. in l. 3. ff. pro
82 ſocio. l. quis ergo caſus. ff. de peculio. Cum † retineat directas, ſequitur quòd illas intentare poſſit, licèt ueniat contra ſuam ceſsionem, ſeu factum proprium. l. ſi pater. C. mandati. l. ſi delegatio. quæ eſt. l. tertia. C. de nouationibus. Vndè cum inuentarium ſecernat bona, & non patiatur actiones confundi, ſequitur quòd ſi cedens illas detrahat tanquam creditor, oberit ceſsionario, qui minorem ex hac detractione reperiet hæreditatem debitoris ceſsi. Proderit ergò iuris ſubtilitate inuentarium: ſed ex æ-
83 quitate non proderit, cum cedens † teneatur de euictione ceſsionario. l. qui tibi. C. de hæred. uel actione uendit. Decius conſilio. 102. Et maximè non proderit ſi directæ actiones ceſſæ ſint, atque ita ceſſionarius factus ſit procurator in rem ſuam l. Emptor. lege penultima. C. de hæred. uel actione uendit. Secundò tempore, ſi quidem reſtituat hæres hæreditatem ex Trebelliano, omnia onera tranſeunt in fideicommiſſarium facto inuentario, ſecus
84 non facto inuentario: quoniam creditores † hæreditarii, & legatarii duos habent debitores, Hæredem, & fideicommiſſarium. l. prima. §. ſi is qui. ff. ad Trebellianum. & ſuprà fuit expoſitum. Si uerò hæres uendat, in emptorem non tranſeunt onera, cum adhuc hæres remaneat obnoxius. l. ſecunda. C. de hæred. uel actione uendita, niſi fecerit inuentarium, Salycetus. in lege ſecunda. C. de legatis. & ſupra dixi.

dixi. Et hęc de fideicommissario, & emptore locum sibi uindicant tertiò tempore post aditionem, quamuis tunc hæres magis sit obstrictus. l. secunda. & alibi sæpe. ff. de hæred. uel actione uendita, dum tamen sciamus, quòd hæres antequam adeat, non potest cedere ius adeundi licèt quandoque transmittat hæreditatem. Decius consil. 443. numero uigesimonono. sed sanè actus restituendi, uel uendendi inducit aditionem. l. pro hærede. ff. de acquirenda hæreditate, nisi alia coniectura summi posit Crauetta consil. 197. sinautem hæres cedat nomen particulare interest utrum per stipulationem, & sic fiat nouatio, seu delegatio, ut tunc non prosit inuentarium, quasi hæres delegans nunquam fuerit creditor defuncti, an per cessionem simplicem, & tunc incidimus in id ipsum, an quia hæres cedens retinet directas, & sic remanet creditor hęreditatis possit sibi prodesse, & cessionario obesse per inuentarium. Puto autem non obesse si teneatur de euictione, & directas Transtulerit, ut prædixi.

Tertiò tempore, si quidem hæreditas restituatur, uel uendatur, supra respousum. Quid si donetur hæreditas, an si sit onerosa tenebitur donatario hæres de euictione non confecto inuentario? Et hoc uidetur: quia culpa carere non uidetur, iuxta tradita in l. Aristo. §. final. ff. de donationibus. si uerò nomen particulare cedàt hæres, sibi imputet si non deduxit ex hæreditate. Iuxta. §. In computatione. maximè si delegauerit. Et hoc quoad præiudicium cessionarij. Secus quoad præiudicium creditorum hæreditariorum, & legatariorum. Nam eis obijcere potest hæres. Quod meum est potui deducere, & uendere propter beneficium inuentarij. Quid si hæres cedat nomen, seu

actionem non suam sed hæreditariam? Non ualebit cessio in præiudicium creditorum hæreditariorum & legatariorũ.l.j.C.de reuocandis his quæ in frau.cred. l j.C.de bonis auth.iudicis poss. sinautem uni ex creditoribus hæreditarijs,uel legatarijs,nomen hæreditarium cesserit seu dederit insolutum,ualebit cessio simplex uel per stipulationem,nec tenebitur hæres de euictione.§. Et si prefatam.

86 Secundus casus est quando † cessus succedit cedenti,siquidem sit hæreditas,illam non acquirit cessionarius, quia cessus, de cuius hæreditate agitur, adhuc erat, & est in humanis.l.j.ff. de hæred. uel act. uend. Nec obstat quòd debeat approbare factum defuncti, cui est hæres, Nam tale factum est contra bonos mores.l.fi. C.de pactis. Et præterea nec rem modicam, nedum totum hæredis sui quis potest obligare in l.Assiduis.C.qui potio.gl.in pignore habeantur,sinautem sit cessio actionis,uel iuris particularis, aut facta est delegatio, & non prodest inuentarium cesso,quia hæc est obligatio ipsius cessi, quæ amplius non tangit hæreditatem cedentis.l.j.ff. de nouat. aut est simplex cessio, & tunc cessus faciens inuentarium poterit ex persona cedentis, cui remanserunt directæ, nisi &. ipse cessæ sint, deducere quantitatem cessam. d.l.3.C. de nouat. Sed obstat,quia frustrà deduceret qđ mox sit restituturus.l. dolo.ff. doli mali & metus except.

87 Tertius casus est quando cedens† succedit cessionario si quidem est hæreditas restituta,uel uendita, Tũc triplex potest considerari inuentarium. Vnum,quod olim cedens fecisset hæreditatis cessæ, Aliud cessionarii,puta si fideicommissarius cui facta est restitutio ex Trebelliano fecerit inuentarium. Tertium eiusdem cedentis,qui nouissimè sit hæres cessionarii. Omnia hæc tria inuentaria sinè dubio prosunt cedenti omnibus temporibus, ut per se perspicuum est, & liquet ex superioribus. si uerò est actio, uel nomen, Aut facta

est

eſt delegatio, & tunc cedens non utetur deductione cum omne ius ſuum tranſtulerit.l.1. ff. de nouat. Aut eſt ſimplex ceſsio, & tunc ſumus in eadem ſubtilitate, de qua ſupra per textum in l.3.C.de nouationibus. in l.ſi pater. C.mandati.

Quartus caſus eſt qñ ceſſionarius ſuccedit cedenti
88 Si quidem † eſt hæreditas reſtituta, uel uendita, prodeſt inuentarium ceſsionario tam cedentis antequã cederet ex traditis in l.2. C.de legatis. quàm ſuum ipſius, uel hæreditatis ceſſæ, uel multò magis hæreditatis ipſius cedentis. Vnde & hic tria inuentaria poſſunt interuenire, Duo hæreditatis ceſſæ, Tertium hæreditatis ipſius cedentis, ut per ſe patet, quamuis non cuiuis homini contingit adire Corynthum. Nec me latet quòd poſſet dubitari an emptor hæreditatis debeat, uel poſſit facere inuentarium ſi uenditor maximè non fecit: & an ipſi uenditoris profit inuentariũ.

Quintus caſus eſt quando ceſſus ſuccedit ceſsio-
89 nario. † Aduerte, ſi quidem eſt hæreditas, non eſt inquirendum: quia ceſſus, de cuius hæreditate agitur uiuit. Si uerò eſt nomen, uel actio, Aut facta eſt delegatio, & tunc perinde eſt ac ſi debitor obligatus efficaciter, & principaliter ſuccedat creditori. Nec eſt tunc quærendum de inuentario: quoniam hæres debitor quantitatem inferet hæreditati licèt fecerit inuentarium, cum inuentarium non tribuat lucra ultrà ius commune. Aut eſt ceſsio ſimplex, & tunc quæri poſſet an quia ceſſus eſt etiam obligatus cedenti d.l.3.C. de nouatio. poſsit uti deductione ex §. in computatione, maximè ſi nullum ex tribus interueniat, de quibus in eadem.l.3.

90 Sextus caſus eſt quando ceſſionarius † ſuccedit ceſſo. Si quidem eſt hæreditas, tunc poſſet ambigi illam habeat ex ceſſione, an uerò ex ſua ſucceſsione, quod magis eſt d.l. fin. C. de pactis. Si uerò eſt nomen uel

actio etiamsi facta est delegatio, non uidetur inuentarium prodesse quòd cessionarius succedendo sibiipsi soluerit, Et sic interuenit unum ex illis tribus, de quibus in d.l. 3. Nisi forte quęstio uentiletur quando cessionarius faciat inuentarium hæreditate nondum adita. Nam sola aditio non etiam potestas adeundi uim habet solutionis. l. stichum. §. aditio. ff. de solut.

Quinquagesimò quartò inuentarium proficit circa alienationem. Alienationis uocabulum latè patet. l. fi. C. de rebus alienis non alienandis. l. Alienationis. ff. de uerbor. sign. fi. Est donatio, Est mutuum, Pignus, Vsusfructus, Renuntiatio, Solutio, Est uenditio, cui plurimùm assimilatur permutatio, & datio insolutum l. fin. ff. Quibus ex causis in poss. eatur. Ego uerò ne mentem distraham, ad uenditionem me restringam, An scilicet, Et quando, Et quomodo res uendita possit retrahi, seu uindicari beneficio inuentarij; maximè per filium, cuius rem pater uendidisset. Distingue eosdem sex casus, Aut dominus succedit uenditori, Aut uenditor domino, Aut dominus succedit Emptori, Aut Emptor Domino, Aut uenditor succedit Emptori, Aut emptor uenditori.

Ante omnia summæ aliquot regulas. Prima est
91 uēditor † tenetur de euictione licet nihil promiserit. l. non dubitatur. C. de euictionibus. l. Ex empto. ff. de act. empt. Fallit si emptor sciuerit rem fuisse alterius. l si fundum. C. de euictionibus. Alia regula est. Quem
92 de euictione † tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. l. uindicantem. ff. de euictionibus. Finge. Pater meus uendidit rem meam Emptori ignoranti. Succedo patri meo. Volo rem uindicare. Potero ne? Minimè: quia si pater meus alij uendidisset, teneretur de euictione, ueluti & ego hæres eius teneor. l. Ex contractibus. ff. de act. oblig. Ergo & agens seu uindicans repel-

93 repelli debeo. Alia regula est. Hæres † tenetur approbare factum defuncti.seu, Non potest uenire contra factum defuncti.l.cum à matre.C.de rei uindic.cui cõ cinit alia regula.Hæres non potest allegare turpitudinem defuncti, ueluti nec suam.l.filios.C.de reuocandis his, quæ in fraud.cred.l.si creditoribus. C.de seruo pig. dato manu. l.cum profitearis. C. de reuocandis donat. Ratio est quia hæres, & defunctus sunt una, & eadem persona l.hæredem. & ibi gl.ff. de regul. iur. Vndè quemadmodum defunctus non posset ueni re contra factum suum, nec propriam allegare turpitudinem.l.post mortē.ff.de adopt.Itá nec hæres. Quæ regula est uera, quando quis ut hæres uult contrauenire, secus si non ut hęres, sed ut creditor. Baldus in
94 l.2. C.si in fraud.patroni. dicens ꝙ ubicunque † non descendit obligatio in filium ut hæredem, semper filius uenit contra factum defuncti per glossam singularissimam in l.quæsitum.§.fin. ff.de præcario. Alexan. consi.38.lib.3.Curtius senior consi.1. Crauetta consi. 200.Item fallit hæc regula, quando factum est contra legem, quo casu interdum & defunctus uenit contra factum proprium.l.quemadmodum.C. de agr & cen situs.lib.11.Bald.in l.cum à matre. C.de rei uind. Aretinus consi. 123. Quarta regula est. Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet. l.Ex qua persona.ff.de regu. iur. Hinc est quód si creditor succedit debitori pro ea portione, in qua est hæres nihil potest consequi, quoniam adeundo sui debitoris hæreditatem, se uidetur compensauisse, sibique ipsi soluisse. l. si ab eo. C. de lib. causa. l. penultima. C. de hæreditarijs actionibus. l. si ab eo. C. de negotiis gestis. l. si uxor ubi pulchrè, & subtiliter Baldus. C.de bonis auth. iud. poss. Huic regulæ consonat alia regula, Qui sentit commodum, debet etiam sentire incommodum. l. secundum naturam. ff. de regulis iuris.

Primus casus est quando dominus succedit uenditori. † Sed ut dixi uerba præcipue dirigam ad filiũ;
95 quoniam statim apparebit quid in alijs iuris sit. Neque nunc quæram quando filius patre adhuc uiuo possit, uel uelit retrahere, de quo per Bald. in d. l. cum à matre. & in §. in computatione.. & in l. 1. C. de bonis maternis.

96 Primò, filius † se abstinens ab hereditate patris, rem suam Castrensis peculij, uel aduentitij, potest citrà aliquod obstaculum uindicare, neque hoc casu requiritur inuentarium: quia licèt nomine hæres sit, tamen reuera est alienus ab hæreditate. l. 1. & ibi glo. C. si minor ab hæredi. se abstine. Vnde cum non sentiat lucrum, pariter non debet rei suæ iacturam pati, probatur expressim in l. cum à matre. Ibi si matri non succeſsit. C. de rei uendicat & l. si fundum, Ibi neque ei succeſsisti. C. de reb. alie. non alienan. l. 1. C. de bonis maternis. l. 2. 3. C. de reuoc. his, quæ in fraud. cred. Idem dicas de quolibet alio hærede, qui legitimam, uel testamentariam succeſsionem repudiauerit, cum nulla prædictarum regularum locum habeat: Sin autem pater uenderet rem suam, nihil retraheret filius. l. filios. C. de reu. his quæ in frau. cred. uide omninò Baldum in l. 2. C. si in fraud. patroni. l. Polla. C. de his quibus ut ind.

97 Secundo. Filius † institutus in re certa, non prohibetur uindicare rem suam, Nam cum onera hæreditaria non transeant in singularem succeſsionem, siue is filius sit, siue alius, & siue iure legati, siue institutionis succedatur. l. 1. §. si hæres l. si quis priore, & utrobique Barto. Ang. Comen. Castrens. Allex. & Alij. ff. ad sen. cons. Ttebell. Non est mirum si filius exceptione non potest submoueri. Ista enim exceptio, quàm proponit poſseſsor conuentus, est onus hæreditarium quod filij cohæredem uniuersalem protinus onerat; si tamen cohæres repudiaret filius repelleretur ex eo ꝙ insti-

institutio rei particularis, cohærede non adiecto, uel repudiante trahitur ad uniuersum.l.quoties,ubi glo. Bal.& Saly.C.de hæred. instit. l.1.§. si ex fundo,& ibi latè Imol.ff.eo.tit. de hæred.instit. Et præcisè in terminis nostris, ut filius rei certæ successor, cohærede adeunte non repellatur, uolunt Bal.Castr.& omnes alij in d.l.cum à matre Cyn.Iaco.de Beluis. Bart. Bald. Ang.Salyc.Fulg.Castr.Alex.& Corneus in d.§.in cõputatione.Ruinus consil.186.lib.1.& consi.51.& consil.54.lib.2.Giochus in repet. Auth. nouissima.q.23. C.de inoff.testam.

58 Tertiò. Filius † institutus in quota bonorum, seu simpliciter sua legitima titulo particulari, non uniuersali, æquæ uindicat, ac si in re certa fuisset institutus ob eandem rationem,quia quota bonorum uel legitima intelligitur detracto ære alieno l.papinianus. §. quarta.ff.de inoffi.testam.ita omnes Doctor supradicti.in d.l.cum à matre,ubi etiam glo. & in d.§.in cõputatione,nec requiritur, quòd filius inuentarium fecerit cum in eum onera non transeat. indè est quòd

99 successor bonorum etiam † uniuersalis non tenetur ad onera licèt inuentarium non fecerit Bart. consil. 157.Crauetta consi. 139.nu. 5. Aget ergo emptor pro sua indemnitate aduersus filij cohæredem, & siquidẽ cohæres iste non fecerit inuentarium, insolidum ressartiet emptorem, sinautem fecerit,& bona non sufficient,eatenus filio uindicanti emptor reputabit,quanti ualeat quota bonorum,siue legitima, si emptor agere poterat de euictione,aliàs nec à cohærede,nec à filio quicquam consequetur, licèt rem in iudicio uindicationis filio dimittere condemnetur; Eadem propemodum intellige de aliis successoribus quibus debeatur legitima, aut quibus quota bonorum relinquatur, l.si quis seruum.§.final iuncta.l.sequen. ff.de legat.2, ubi Bart.& alij quàm plures.

100 Quartò.Filius † institutus titulo uniuersali, in sua

legitima cohærede, adiecto non repellitur, à u indican do, quod constanter asserit glo. in d.§.in computatione, non distinguendo utrum emptor regressum habeat de euictione nec nè, Imò quòd magis est in uers. ubi uerò non fecit. secundum unam lecturam ut loco dictionis, insolidum, reponatur dictio in nihilum, uult eadem.glo. quòd filius non repellatur etiam si inuentarium non fecerit. Hæc glossæ determinatio celum cum terra commiscet. Glossæ intentio est, quòd filius, cuius pater rem uendidit utrunque commodum con sequatur, idest rei uenditæ recuperationem, & legitimam ex bonis paternis, si hæreditas soluendo sit. alij sunt in secunda opinione arguentes hoc modo, Aut
191 † emptor regressum habet de euictione, Aut non, si regressum habet falsa est opinio glos. & consequenter filius uindicans repelleretur exceptione in quantum est sua legitima, ut tradit glos. singularis in d.l.cū à matre. C. de rei uindic. sed quomodo dicet aliquis glo. sibi ipsi contradicit? sanè intollerabilis callamitas uidetur uersari in tot contrarietatibus, Attamen imperfectio humana ita fert. Si uerò nō habet regressum opinio gloss. uera est, Exemplum ponitur, si emptor scienter rem filij à patre emisset, uel si titulo donationis non oneroso eandem rem filij acquisiuisset, enim uerò hoc in casu filius in nihilum repellitur, rem suā uindicans. Nam cum emptor uel donatarius nil iuris habeat aduersus cohæredes, multò minus filium uindicantem repellet; & huius secundæ opinionis assertores nullam uidentur facere differentiam, fiat inuentarium, uel non. Sunt autem ferme hi Iaco. de Beluis. Bart. qui eundem Iacobum dicit optimè loquutum, Ang. & Castr. in d.§.in computatione Ancar. & Imol. in cap.1.extra.de testam. quòd in effectu pro suæ opinionis propugnaculo stant in hoc, An emptor regressum habeat de euictione nec nè, ut si habeat; filius ꝑ sua portione repellatur, sin minus, in nihilum repellatur

latur. Tertia est opinio quam puto ueritate ipsa uerio rem, ut siue emptor scienter emit, siue non, semper filium uindicantem repellat pro sua portione, Ita tradit gloss.in d.l. cum à matre. & expressius ibi Bald. post Petrum, Butrigarium, & Cynum sequitur Fulg. Allex.& Ias.in d.§.in computatione, non propter illam rationem, ꝙ pater uenditor promiserit euictionem nec ne, sed ob aliam: quia filiushæres patris nõ potest eiusdem patris factum impugnare ex cuius persona lucrum sentit.l.ex qua persona. ff. de reg.iur.solum ergo attenditur, utrum filius sit hæres an non, neque obstat si diceretur legitima est debitum, non lucrum fi[illegible] j.glo.in l.si quis legatum. in fi.ff.ad leg. Corn. de falsis Nam & inquit Bal.in d. l. cum à matre, non solum æs alienum est in petitione, quando scilicet emptor regressum haberet de euictione, sed etiam est in exceptione & compensatione, quando scilicet emptor rei uindicatione conuentus exciperet, utrunque enim æs alienum, exceptionis & petitionis præualet legitima secundum Bald. & hanc opinionem contra Beluis. & sequaces, quòd filius repellatur in quantum habet tenet Ioan. Fabr. in d. l. cum à matre Rafael.Fulgo.cons.67.etiam si filius fecerit inuentarium, ex sententia Andr. Isern. in cap.primo.titul.An agnatus, Matthæus de afflictis in decisione Neapolitana. 240. Tiraquell. Parisien. in prima parte de utroque retractu §. primo. gloss. nona numer.quadragesimooctauo, quod indubitanter uerum est, si prout assidue fit temporibus nostris in instrumento uenditionis essent insertæ solemnitates & cautellæ notariorum, quibus hinc inde una pars alteri, se bonaque sua in perpetuum obligat ex his quæ refert Tiraquel
102 lus quo supra loco num 49. & sequentibus: † sed quæro retenta opinione Beluis. ꝙ filius non repellatur ex eo quia non tenetur de euictione, an emptor ꝓ sua indénitate cõueniet filii cohæredes? sed cum ipse

emptor non habeat exceptionem aduersus filiũ, multò minus actionem aduersus cohæredes, Attamen pro emptore facit, quia præfati Doctor. uidentur asserere, ex eo filium non repelli, quia legitima est debitum non lucrum. l. 2. C. si in fraudem patroni. ergo tacitè fatẽtur, quòd ubi hæreditas affert lucrum, emptor res sarciri debeat. Huic argumento facilis est responsio, enimuerò ratio principalis propter quàm emptor nihil habeat ea est, quia non habet regressum de euictione neque aduersus filium, neque aduersus cohæredes, & sic, quemadmodum, quòd de euictione tenetur, is agendo repellitur, ita quòd de euictione non tenetur, Is uindicans, uel agens non repellitur, arguendo à contrario sensu de l. uindicantem. ff. de euiction. Vndè si filio agente emptor excipiens non auditur, multò minus agens audietur. Cæterum retenta opinione contra Beluis. reuocatur in dubium, legitima filii quæ triens est secundum iura nouissima minuitur per hanc exceptionem, quàm emptor filio uindicanti obiecit, An compensabitur filius per cohære-
103 des? † utique, ut est glo. in d. l. cum à matre. Rursus quærit, an hæc ressartitio euictionis sit in causa, quòd minor legitima filio præbeatur? uidetur quòd non, quoniam in computatione legitimæ mortis tempus spectamus. l. 3 §. fin. l. si patronum. §. fin. ff. de bon. lib. l. cum quæritur. C. de inoffi. testam. Econtra uidetur ꝙ ex post facto minuat legitima ueluti est in themate
104 præsenti, nam hæc ressartitio † euictionis est æs alienum hæreditarium, quòd semper præualet legitimæ, eam in totum auferendo, uel minuendo, & licet post mortem defuncti huiuscemodi euictio sequatur, tamen cum originem traxerit à persona patris eo tempore quo uendidit, probabiliter dicetur, ex posteriore euentu minui legitimam, ueluti interdum augentur bona si augmentum proueniat ex persona defuncti. l. cum quo & ibi glo. ff. ad leg. falcid. l. 2. ff. de cond. ind.

ind. Parisius conf.45.lib.2. Hæc omnia sine dubio procederent, si emptor regressum habebat de euictione, sique inuentarium factũ fuisset. In his ergo terminis quando filius repelli omninò poteſt, reuoco in dubiũ; Idem filius fecit inneutarium dunque uindicat, libenter patitur se remoueri pro sua legitima, sed pro portionibus cohæredum, uult fundum uindicare, quæritur an possit? Porrò si pater uenditor simpliciter promisisset euictionem, absque eo quod se bonaque sua,
10 & personam hæredis obligauisset, clarũ eſt, quòd † pro portionibus cohæredum uendicare non prohiberetur. d.l. cum à matre. C. de rei uendicat. l. si Ab eo. C.de neg.gest.l. si adulta. C. de hæred. actio. Crauetta consi.1, 1.nu. 7. si uerò pater de seipso, deque hæredis persona sub bonorum hypotheca promiserit, maius dubium eſt. Nam defensio rei uenditę, quam pater promisit eſt indiuisibilis, & insolidum præstari debet. l.cum ex causa, & ibi Iac.de Aret.& Ang. ff. de uerbo.
106 oblig. & q tenetur † defendere multò magis teneturnon offendere. l. frater à fratre. uerſ. porrò. ff.de condictione indeb. & ibi Socy. senior refert. Ita aliàs fuisse iudicatum, tamen subiungit, malè fuisse iudica-
107 tum, ex eo quia promisio defensionis, † neminem arctat nisi pro portione cuius eſt hæres. Aduertè, Iſta eſt subtilis indagatio quæ pendet ab ijs quæ tractantur.in l.4.§. Cato.ff.de uerb.oblig. ubi Alciat.nu.133. transeunter reprehendit Socy. & alios Moderniores tenentes quòd cohęres uindicans non repellatur pro portionibus cohęredum. Sed quæro admissa opinio-
108 ne Socy. An † filius saltem pręcium ab emptore patri uenditori præstitum, si uult fundum uenditum, reddere debeat. Circà quod sciendum eſt, quòd quamuis emptor non habeat regressum de euictione, tamẽ à uenditore uel uenditoris successoribus pręcium recuperare poteſt.l. emptorem, alias eſt. l. ex empto.§. final. ff. de actio. empti. ubi Barto. Paul. Castr. & al’j,

nisi

nisi in quibusdam casibus. ubi emptor rem, & præcium simul amittit, ut notatur per Silimanum, Ioannem Fabrum, Barto. Saly. Fulg. Castr. Corneum Perusinum, Ias. & alios in l. fi § fin. C. commu. de leg. & ui de omninò quæ late congerit Tiraquell. in prima parte de utroque retract. § 12. glo. 1. num. 10. & sequen. in proposito nostro, casu quo præcium reddi debeat, dubitari posset, An filius in totum, uel pro portione, An uerò cohæredes in totum reddere debeant. Et quatenus prę sentis temporis consideratio mihi suggerit, dicerem, si illud præcium redundauerit in utilitatem totius hæreditatis, pro portionibus reddendũ
109 esse. § pen. instit. quibus alien. li. Rursus † quæritur legitima pluris ualet, quam totus fundus uindicandus, Idem ne dicemus, ut filius pro portione tantum repellatur? ꝙ magis, est proinde & præcij tantũ partẽ præstabit licet leg tima dec es uel pluries fundi præcium contineret: Per contrarium quæritur. Fundus uenditus pluris ualet quam uniuersa hæreditas simul, An fundus, qui forte ualet tribus millibus aureis, reducetur, ad quantitatem hæreditatis, quæ forte ualet, mille aureis tãtum, ut filius habens legitima eorundem millium aureorum repellatur pro triente fundi, & sic pro mille aureis? Respondeo, si inuentarium factum non fuit rigor suadet, ut filius repellatur, pro integro ualore millium aureorum idest trientis ipsius fundi, Imò quòd magis est, glo. in d. § in computatione uers. ubi uerò non fecit. secundum unam lecturam, quæ passim habetur in codicibus impræss. ut loco dictionis, in Nihilum, reponatur insolidum, uult quòd repellatur insolidum à fundi uindicatione, si uerò fecerit inuentarium non inspicitur, inquit Bal. in d. cum à matre, & in d. § in computatione. pars quotitatiua, sed quantitatiua, idest eatenus repellitur filius à uindicando, quatenus ualet legitima, quamuis si legitima pluris ualeret, pars quantitatiua non quotitatiua inspiceretur.

ſpiceretur. Idem uult tacitè gloſſ. quando conficitur inuentarium, & apertius Cyn. Bar. Caſtr. Alex. Iaſ. & alii. in d. §. in computatione. hæc tamen computatio difficilis eſt, ſi res Immobiles, uel ſe mouentes, uel ēt mobiles excepta pecunia interueniant. l. fin. ff. de adimen. legat. & uix uerus calculus habebitur, partim: quia rerum præcia uariantur, partim: quia unus pluris alius minoris eſtimat Prædicta uera ſunt in filio, quæ, ut uides & audis, de apicibus iuris deprompta ſunt, & memoriam ferream ingeniumque flexibile exigunt. Quid in alijs ſucceſſoribus quibus debetur legitima? pleraque (niſi fallor) poſſunt adaptari, niſi quòd legibus magis fauent filiis, & aliis liberis, quàm parentibus, alijſve conſanguineis. finge ergo breuiter,
110 frater meus fundum meum uendidit, † Poſtea ei ſuccedo in quarta parte, aut etiam alia maiore minoreve, Potero ne uindicare totum fundum? Eſſent huc reuocandæ illæ circunſtantiæ, an frater meus debeat euictionem necnè, & ſi debeat, An ſimpliciter promiſſerit; an uerò de facto ſuo, & hæredis ſponſionem fecerit; & an præcium uenditionis diſſipatum per fratrem fuerit, an uerò auxerit hæreditatem, ſed omnium indiuiduorum conſiderationi omnium hominum ingenia non ſufficerent, tantum reffero, quòd gl. in d. §. in computatione dicit, quòd extraneus hæres,
111 qualis † eſt frater in bonis fratris repellitur pro quarta, ergo pro alijs portionibus fundum uindicabit, Bar. uerò ibi, & Angel. ponit unam limitationem, quòd interdum extraneus hæres non repellatur pro quarta, ſi emptor non habeat regreſſum de euictione, & ſic Bar. & Ang. in effectu non faciūt differentiam inter filium & extraneum eo caſu, quo emptor non habet regreſſum de euictione, tamen Caſt. indiſtinctè extraneum repelli dicit, & refert Alexan. ibidem quòd antequam legeret opinionem Caſtrenſ. contra Bartol. Idem ſentiebat, ut ſentit. Iaſon quoque attipuliatur Caſtren.

Castrensi. & Alex. quod uerum intellige sano modo quando scilicet extraneus hæres, fecisset inuentarium, alias in totum repelleret licet solam quartam haberet. Ita Cyn. quem refert & sequitur Alex. ibi, putarem tamen inuentarium cohęredum isti uindicanti proficere.

112 Quintò. Filius † institutus titulo uniuersali ultrà legitimam cohærede adiecto, si faciat inuentarium eatenus repellitur à uindicando, quatenus habet ultra legitimam, glo. in d. §. in computatione. quæ hoc intelligit esse uerum, quando hæreditas soluendo est, nec distinguit glo. an emptor regressum habeat de euictione necnè; solum enim considerat, quòd legitima debetur sine onere. l. quoniã in prioribus. C. de inoff. testa. uerum ut nuper diximus in casu præcedenti. Iaco. de Beluis. Barto. & sequaces sunt in secunda opinione, & distingunt, Aut emptor regressum habet de euictione, & falsa est glo. quoniam filius repellitur pro omni eo, quòd habet iuxta glo. in d. l. cum à matre in uersi. si uerò instituitur, Aut non habet regressum, & uerum dicit gloss. secundum ipsos qui præsupponunt hoc uerum esse, etiam si filius non fecerit inuentariũ. Cum enim emptor non habeat regressum, de euictione multòminus habet exceptionem aduersus filium uindicantem. Alij sunt in tertia opinione, quòd semper filius repellatur, non quidem ex eo ꝙ teneatur de euictione, sed ex alijs duabus regulis, & quia hæres non potest impugnare factum defuncti, & quia lucrũ sentiens ex persona defuncti, usque ad illam lucri quantitatem est repellendus. l. ex qua persona. ff. de reg. iur. Hæc tertia opinio firmatur per glo. in d. l. cum à matre, quatenus text. ille dicit ꝙ emptor sciens emerat, & expressim firmat Bal. ibi. & fulg. Alex. & Ias. in d. § in computatione, fatentur tamen ipsi sequuti glo. d. l. cum à matre. ꝙ filius quatenus pro sua legitima

113 repellitur à uindicando † resartiatur à cohæredibus

bus Iccircò.Bal. ſubtiliter dicit in d.§. in computatio ne. ꝗ hoc caſu quando hæreditas ſoluendo eſt duplici onere grauatur, onere legitimę, & onere recompenſationis & utrunque ſarciri debet à cohæredibus pro ſuis portionibus, hoc modo; prius detrahetur illa quantitas de cumulo uniuerſæ hæreditatis, quam non conſequitur ab emptote opponente ipſi filio uindicanti, & tantò minus præſtante eidem filio, detrahetur, inquam, tanquam æs alienum, minuens hæreditatem, licèt tale æs alienum poſt mortem patris emerſint, Deinde de reſiduo detrahetur legitima. Si autem hæreditas non eſſet ſoluendo, inquit Bal. tunc fit recõpenſatio tantum illius damni, quod filius repulſus ꝓ legitima portione pateretur, & ceſſat legitima: Cæterũ hic pauliſper conſiſte, & conſidera ſi poſsibile eſt, mẽtem Baldi: Nam Bald. dicit ꝗ fit recompenſatio tantũ non autem tractatur de legitima, vult dicere, quod ſi prȩcium iſtud exhauriat uniuerſam hæreditatem fruſtrà tractatur de legitima, poſtea unum ſubiungit Bal. ꝗ quando filius habet cohæredes, nunquam pro partibus cohæredum repellitur. l. ſi adulta. C. de hæreditariis actio. Ego ſubiungo, licèt pars quàm habet filius pluris ualeret quàm fundus uenditus, quod etiam in præcedenti articulo declarauimus, & omnia ibi dicta circa hoc, & multas alias arduas quæſtiones, huc refer, quia habent locum ſiue filius inſtituatur in legitima tantum titulo uniuerſali, ſiue ultra legitimam, & ſiue ſuccedat ex teſtamento, ſiue ab inteſtato. niſi ꝗ quando abinteſtato ſuccedit duntaxat cohæredes habere poteſt fratres, uel deſcendentes ex fratribus, ſimiliter huc refer quæ ibi dicta ſunt de alio hærede ſiue ſit prorſus extraneus, & ſiue ei debeatur legitima ſiue non.

114 Sextò & ultimò. Filius† uniuerſalis hęres repellitur inſolidum à uindicando ſiue fecit inuentarium ſiue non, uideretur ꝗ non, ſi non fiat inuentarium, quia

rei

rei uindicatio, & hythecaria non confunditur aditione licèt non fiat inuentarium Bald.in l.si uxor. C. de bonis auth.iud.poss.Respondeo, licèt non confundatur rei uindicatio & proinde dicere nequeat possessor, Nemo sine actione experitur, tamen ex alio repellitur filius: quia tenetur de euictione, & quia legē spreuit præcipientem fieri inuentarium, ut quia lucrum sensit, & quia iuris ministerio fingitur una, & eadem persona. Sed quæro. filius fecit inuentarium bona nō sufficiunt, an emptor illum repellet uindicantem fundum suum? minimè: quòd amplia etiam si pater promisisset de euictione, Ratio est: quia inuentarium reponit hæredem in eo statu, ac si non adiuisset. Iam uerò si non adiuisset, posset ex sua persona spræta patris uoluntate, & hæreditate totum fundum uindicare.l. 1.C.de bon.mater. ergo & idem quando fecit inuentarium. Ruinus consi.47.lib.1.Mantua consi.j.& consil. 25. lib. 2. & nullus est qui discrepet: quatenus tamen hæreditas soluendo est, repellitur à uindicando, & tenetur approbare factum defuncti, licet rei uindicatio, & dominium pariens rei uindicationem, permaneant. Roman. consil. 18. Castrensis consi. 370.lib.2. Alex.consi.60.lib.3.Crauetta consil.225.sed nunquid emptor omninò exclusus & defraudatus remanebit? Minimè, nam quoad legatarios licèt consequuti sunt res legatas in totum, uel in partem, illos conuincet; quoad creditorem pariter, illos conuincet si non habeant anteriorem hypothecam, aut si non sint priuilegiarii. §. Et si præfatam.l. priuilegia. ff. de priuil.cred. Sed finge. bona hæc quæ auocat à legatariis, & interdū à creditoribus, non sufficiunt præcio uenditionis, an filius integrum præcium restituet? minime. Imò quod magis est, si hæreditas prorsus damnosa esset filius conficiens inuentarium ne obolum, † quidem
115 emptori restitueret, & sic emptor rem & præcium simul amitteret, licèt hoc sit contra regulam illam, nō

debet

debet quis duplici onere p̃grauari, & afflictio afflicto nõ est addẽda.l.iure succursũ.ff.de iur.dot.Rursus q̃ro, filius nõ fecit ĩuẽtariũ, remouebit̃ ne ĩ totũ? An uerò quatenus ẽ sua legitima, nõ remouebit̃? qđ uidet̃ cũ nec legitimã amittat ob omissionẽ inuẽtarij; Giochus in repe.auth.nouissima.q.23.C.de inof.test.Sed obst.
116 † quia filius quãuis sit suus hæres tenet̃ de suo omnibus creditoribus & legatariis. d.l.fi.§. sin uerò postq̃. & ibi.gl.Crauetta cõs.17.& cõs.219.Mantua cons.33. li.2.Cephalus.consi.188.Sed si filius faceret inuẽtariũ, & bona non sufficerent, eadẽ bona dimittendo fundũ insolidũ uindicaret, Puta.Sũt centũ in hæreditate, fundus, uel alie res uẽditæ ualent mille, certè filius dimittẽdo illa centũ oẽs res suas uenditas citrà suum consensum insolidum recuperabit, Ità Imol.in c.ex parte extra de feud.Dec.in l. ex qua persona. ff. de reg. iur. Idem Dec.in l.debitori.C.de pact. quòd perpetuò memoriæ est commendandum. Sed nec hoc casu filius
117 prætium restitueret: Rursus † quæritur hæreditas soluendo est, illamque uult retinere filius, & facit inuentarium, Venit emptor, & rem sibi à patre uenditã nondum tamen traditã petit à filio, An filius necesse habeat traddere? sine dubio. Paul.Castr.in d.l.cum à matre.C.de rei uin.Sed obstat tex. in l. Qui tibi. C. de hær.uel act.uẽ.Recurre ad tradita p gl.in l.1.ff. de act. emp.Insup q̃ritur, p̃r reliquit multa legata, que postea filius soluit, retẽta legitima, An insolidũ repelletur? Si quidẽ nõ fecit inuẽtariũ repelli dẽt, licet paratus esset remittere legitimã uel portionẽ quã retinuit, si uerò fecit inuẽtariũ, nõ ẽ ità expeditũ, si remittere q̃p accepit
118 paratus sit.sũt n.multa ĩplicita. Qđ & † pariter ẽ inq̃rẽdũ si extraneus hr̃s qualis ẽ frater rẽ suã à fratre uẽditã cui successit cũ onere legatorũ uelit retrahere. gl. qdẽ ĩ §.ĩcõputatiõe. Si recte ĩspiciat̃, atq; oculis & ĩgenio minime cõniuẽtib. dicit hr̃dẽ ñ ĩsolidũ repellẽdũ, sꝫ solũ p sua falcidia. Quapp ĩferre q̃spiã posset. Si hr̃s uult

uult dimittere falcidiam, in nihilo uindicans repelletur. Multò minus repelleretur filius legitimam dimittens. Sed etenim incideremus in illud, an hæres postquam adiuit hæreditatem dimittere posSit, de quo per Ang. in §. Hæc stipulatio.

Quid si non legata, sed fideicommiſſum uniuersale
119 relictum fuiſſet? † An filius retinens legitimam, uel interdum legitimam & Trebellianicam, insolidum repelletur? & similiter, an frater aliusvè hæres retinens Trebellianicam reſsiduo restituto insolidum repelletur? Quæsò hic acquieſce: quoniam Paul. Castr. in d. §. in computatione. Vult si rectè inſpiciatur, quòd
170 hæres † retinens Trebellianicã, uel falcidiam non repellatur insolidum. Sed eius opinionem, dum loquitur de falcidia reprobo, nisi iste hæres retinens falcidiã habeat alium cohæredem, uel nisi ab hæreditate posſit omninò diſcedere. d. l. fi. §. Et hæc quidem. C. de iure delib. dum loquitur de Trebellianica, & sic de fideicommiſſo uniuerſali non de legatis ſubſisto, quoniam autem hæres non tenetur fideicommiſſario uniuerſali ultrà uires licèt non confecerit inuentarium putarem quandoque ſuccurrendum hæredi cedenti Trebellianicam, ut poſsit uindicare rem ſuam, non solũ pro parte hæreditatis quam restituit, ſed etiam insolidum si Trebellianicam remittat adeo ꝙ nihil habeat de bonis defuncti; ratio est, quia hæres restituens per fideicommiſſum, retinet ſuum creditum, ꝙ habebat cum defuncto, licèt non confecerit inuentarium, ꝙ admodum est memorabile, & millies occurrit, ut dicit Castren. in l. Ita tamen. §. si ex Trebelliano. ff. ad ſen. con. Trebel. Bal. Socy. & Dec. in l. debitori. C. de pact. Nouiſsimè quæri poſſet. Quid si filius rẽ aduẽtitiam, Cuius pater uſumfructum habebat ſine patris conſen
121 ſu uendidiſſet, & postea factus hæres patris uellet uindicare tanquam ex perſona patris? Vide Bald. Saly. & Dec. in l. filius. C. de pactis. & notata per Doctor.

præſer-

præſertim Albericum,in l.cum uir.ff.de uſucapion.& latè per Signorolum,conſi. 136. Dixi.In quibus pater habet uſumfructũ,aliàs filius faceret omnẽ contractũ irreuocabiliter,ut eſt text. in auth.ut liceat matri & auiæ.Socynus conſi. 112.lib. 1. Alexandrinus conſ.46. & conſil. 127. Crauetta conſil.92. Pari modo, quæri
122 poſſet,An ſi aliquis feudo renuntiaſſet,filius † hæres eius cum beneficio inuentarij poſſet feudum retinere non obſtante renuntiatione paterna? in quo ita uariè loquuti ſunt Doctor. & præſertim Alex. cuius aliquot reſponſa extant,ut uix certitudo poſſit excogitari nedum haberi prout latè differit Dec. conſi.185.& in conſi. 445.nu. 56. Aliqui enim diſtingunt feudum hæreditarium ab antiquo, ex ijs quæ tradit Bald. poſt Nicolaum, de Matarellis in l. qui ſe patris col. 10. uerſ. Item quæritur ſi uaſallus. C. unde liber. & memini me aliàs ſubtiliſſime ibi diſſertantem audiuiſſe.D. Tyberium Decianũ,præceptorem meum,cõſumatiſſimè doctrinæ,& experientiæ uirum.Vide Pariſium conſi.x.li.1.Curtium Iuniorem conſ. 138.Socinum Iuniorem.conſi.112.lib.1.Gratum Bonon.conſ. 18.lib.1.Iulium clarum Alex.in lib.4.ſententiarum. §. feudum.quæſt.42.

Secundus caſus eſt quando uenditor ſuccedit do-
123 mino. Quæritur de duobus, An uenditor † hæres poſſit ex perſona ſua uindicare, uel an ſaltem ex perſona domini. Primo reſpondetur ꝙ non poteſt. l. 1. ff.de exceptione rei uenditæ. Ratio eſt quia non poteſt contra factum ſuum uenire,& propriam turpidinem allegare. l.cum profitearis. C.de reuocan. donat. Ampliatur ſiue ſciebat, ſiue ignorabat rem uenditam fuiſſe alterius.l.cum uir.ff.de uſucapionibus, ubi text. ſingulariſſimus,& ibi uide Bartolum, & Albericum. Quid ſi uterque ſciebat,uenditor, & emptor? Quæſtio eſſet an ualeat emptio.l.ſi in emptione. §. Item ſi emptor. ff. de contrahen. emptio. Admiſſo quòd ua-

M leat

leat, dicerem emptorem non cogendum restituere quia in pari causa melior est conditio possidentis. l. uti frui.ff.si usufr.petatur. Secundò ampliatur etiam si fecerit inuentarium maximè si tenebatur de euictione per regulam.l.uindicantem.ff.de euictionibus. Secundò respondetur, ꝙ nec ex persona domini potest uindicare, licèt rei uindicatio, & dominium pariens rei uindicationem perdurent. Ratio est, quia si dominus uiueret & euinceret, teneretur de euictione emptori, & sic sumus in regula. Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. d. l. uindicantem. ff.de euict. Ampliatur etiamsi hæreditas non sit soluendo, quoniam adeundo se ipsum compensauit.l.urannius.ff.de fideiussoribus.Fallit si inuentarium fecisset, & bona non essent soluendo, partim quia inuentarium secernit bona, & non sinit confundi actiones, partim quia illæsum, atque indemnem cõseruat hæredem. Multò minus cogetur rem tradere si prius non tradidit rem uenditam, Quoniam qui non habet exceptionem multò minus actionem. glo. in §. si quis in aliena.instit. de rerum Diuis. Quod uerum est indubitanter, ubi hæreditas non est soluendo; sin-
124 autem sit soluendo cogèretur † uenditor tradere, si uult compendium hæreditatis ex sententia Martini ut notatur amplissimè per glossam, & Barto.in l.1.in prin. ff. de actionibus empti. Sed an facto inuentario, rem uenditam, seu rei uenditæ præcium subtrahat hæres aliis creditoribus hæreditariis, & legatariis? Qđ magis est, nisi prius dominus alij obligauisset. §. Et si præfatam.Nam & emptori euinceret creditor hypothecarius nisi offerret.l.unica. C. rem alienam gerentibus l.Paulus.§.fin. ff. quibus modis pignus, uel hypo.soluitur. Quid si uenditio erat contra legem, an retrahetur, & an quasi æs alienum, minuet legata? Recurre ad tradita in d.l.cum uir.ff.de usucap.in l.si seruo.ff.qui, & à quibus in l.quemadmodum.C.de agricolis

colis & censitis.lib. 11. In l.Non dubium. C. de legibus.in l.2.C.si in fraud. patroni. per Aretinum consi 123. & Crauettam consi 200. & per Fabianum Giochum in suo tractatu de emptione, & uenditione.

Tertius casus est quando dominus succedit empto
125 ri. Quæro an rei uindicatio † confundatur aditione. Quilibet prima fronte diceret confundi nisi fiat inuẽtarium per.§. in computatione. Contrarium uerius est Bal.in l.si uxor.C.de bonis auth.iud.poss. ubi idem dicit de hypothecaria.l.Ex sextante. §.latinus. ff.de exceptione rei iudicatæ. Vnde sequitur ꝙ licet hæres non faciat inuẽtarium, poterit rem suam ob dominij prærogatiuam sibi assumere, quamuis si bona hæreditaria non sint soluendo tenebitur de suo ultrà uires, sed non tenebitur ex eo, quia emptor defunctus illã possederit & post se reliquerit, tenebitur ex hoc, quia leges transgressus est præcipientes fieri inuentarium, ut in nostra.l.fin.§.fin uerò postquam.§. sancimus.& §.si uerò nõ fecerit. auth. de hæredibus & falcidia. Pariter sibi assumet res hypothecatas; Quod præbet ar-
126 gumentum ut filius † possit pro sua legitima remaliquam eligere sibique præcipere, si uerum est quòd
127 res patris sint filio hypothecatæ pro legima,† Quod Alexandrinus consi. 156. Constanter asseruit. Decius contra consi.235.post Alexandrum. & multos alios in l.in quartam.ff.ad l Aquiliam. Vide Baldũ in l.filium quem habentem.C.familiæ ercifcundæ. Et hoc de rei uindicatione, & hypothecaria ut non confundantur aditione facto inuentario uel non, plurimum nota pro intelligentia, & limitatione.§.in computatione.quamuis in hypothecaria dissentiat Angel. Aret. in tractatu de testam. glossa ult.per l.licèt. C.ad l.fal. Quid si dominus adeat cum inuentario, an deducet rei uindicationem, ex beneficio d.§.in computatione? Atque ita exiguiorem reddet hæreditatem? Non puto, non ob id, quia emptor defunctus olim prætium soluerit, sed

ob id: quia habet lucrum ex persona defuncti. l Ex qua persona.ff.de reg. iur.quæ ratio expellet etiã dominum hæredem donatarii, uel alterius, qui acquisiuisset titulo lucratiuo, Proinde si uult deducere rei uindicationem, uel rem, cuius est dominus retinere,aut adipisci,abstineat à cæteris bonis. Alioquin ue luti bonis, seu hæreditate retenta, repellitur à uindicando, quasi compensatione inuicem admissa, ita repellitur à deducendo.Quid si onera hæreditaria absumant cumulum bonorum, an hæres illa soluens,uel soluere paratus, retinebit rem suam uenditam? Et hoc utique magis est etiam in concursu creditorum
128 hypothecariorum; quoniam dominium † habẽs præfertur cuicunque alii.l.si uentri. §.in bonis. & ibi Ripa post uetustiores.ff.de priuilegiis creditorum.l. Pro curatoris.§.sed si dedi. ff. de Tributoria.l. Bona fides. ff. depositi. Nec obstat quòd hæres illam in inuentario reposuerit,quasi defuncti esset non sua; Nam hoc tenebatur facere ex iure communi. l. item uidendum.§.fin. & ibi Baldus. ff.de petit. hæred. Et nemo debet tam facilè, & festinanter rei suæ dominio priuari.l.id quod nostrum.ff.de reg.iur.l.2. C.de rebus alienis non alienandis. Quid si nunquam emptori res tradita fuisset? An instantibus creditoribus hæreditariis, & legatariis cogetur dominus hæres commiscere alijs bonis hæreditarijs,atque ita quasi tradere? Si precium emptionis mauult, cogetur commiscere. si res non sit in manibus uenditoris.Deducet ergo actionem empti ut precium consequatur à uenditore. Quid si uenditor possideat? Quid si actionem empti uelit dominus imputare hæreditati aduersus uenditorem,rem autem suam uelit retinere,seu deducere,uel uindicare ab eodem uenditore? Quid si res, uel pretium pluris sit, & hæres uel legatarij, uel creditores uelint alterutrum eligere? Erigat mentem suam studiosus, & non expauescat; uel omninò expauescat.

Quid

Quid si uenditor optima fide uendidit, & tradidit an pretium petet actione uenditi? Quod uidetur. l.Iulianus.§.ex uendito. ff.de actio. empt. Contrarium dico si dominus rem suam malit licèt non fecerit inuẽtarium.l.bona fides. ff. depositi. quamuis aliæ actiones, & remedia sint prodita uenditori pro ipsius indẽnitate.l.unica.C.de sententijs, quæ pro eo, quod interest. Sed an uenditor non perdat pretium textus est cum gloss. & ibi Bald. in l. si rem quam. ff. de euictio.

129 Quid † si dominus hæres uenditionem stare uelit, atque ita rem dimittat, uel dare uelit uenditori? Ex persona defuncti emptoris potest iuris scrupulositate id impetrare, Nam emptor si uiueret non cogeretur discedere ab emptione.l.ab emptione.ff.de pactis. l.1. C.quando liceat ab emptione discedere. Ergo nec hæres maximè cum inuentario. ex persona sua non poterit: quia nihil contraxit cum uenditore gl. in l. 1.ff. si pars hæreditatis petatur. Quid econtra si uenditor stare uelit uenditionem? Dominus quidam hæres quantumuis non faciat inuentarium non amittet rẽ suam; sed si non faciat inuentarium excipiet inuitus actionem uenditi. l.1.2. C.de actioni. empt.cum hæc actio, ueluti quælibet alia trãseat in hæredem ex obligatione defundi, ut inquit Bald. in l. cum à matre. C. de rei uind. Fortè etiam facto inuentario non sopietur actio uenditi quatenus hæreditas soluendo est gl. & doctores in §.in computatione. Romanus consil. 18.Crauetta consi.225. sed obstat textus in l.si seruus quem. §. final. ff.de actio. empti.in l.si rem quam ubi glo.& Bal.ff.de euict.

Quartus casus est quando emptor succedit domi-
130 no. Quæro † an actio empt. confundatur aditione? nullo modo.l.non tamen.l.si ei cui.ff.de euictionibus præterea hæc actio non est contra defunctum, est contra alium idest uenditorem, unde sumus extra terminos.§.in computatione. Quid ergo si emptor ex sua

persona agat empti aduersus uenditorem, ex persona domini cui est hæres cum inuentario, an agat rei uindicatione? Quòd uti possit utraque actione facit:quia facto inuentario sustinet duas personas: Quòd uti possit rei uindicatione tantum, facit quia dominium habens non condicit,idest non agit in personam, qualis est actio empti.l.fina. ff. usufruct. quemadmod.caueat.Quòd agere empti tantum possit,facit quia obligatio pariens actionem empti, & uenditi utrinq; durat, nisi consensu utriusque recedatur à contractu.l. Ab emptione.C.de pactis.l.j.3. ff. de rescind.uend.Et hoc puto uerum si rem penès se habeat ex traditione uenditoris, uel etiam ex sua successione.Nunquid ergò rem habens cogetur prætium uenditori soluere? Si durat uenditio,cogetur.Attamen in contrarium mirum in modum urget text.quem omninò uideas cum Gl.& Baldo.in l.si rem quam.ff. de euictionibus. Sed an extinguetur actio euictionis ad duplam contra uenditorem? utique.l.si uendideris.l. si ei cui.uers.Item si.ff.de euictionibus. Cur ita? Quia uenditor tenetur de euictione si per iudicem res emptori auferatur.d. l.non tamen.ff.de euictionibus.l.seruum Titij.ff.man dati. Qua ratione, nec si faciat inuentarium emptor hæres duplum à uenditore consequetur; sed obstat: quia inuentarium conseruat hæredi omnia lucra; Itē facit censeri hæredem non adiuisse, iam uerò si non adiuisset,duplum exigeret. Cogita quia pulchrum.& subtile est.

Quintus casus est quando uenditor succedit emp-
131 tori. † Quæritur an resoluatur emptio,& uenditio. Quòd magis est præsertim re integra; cum nemo sibi ipsi uendere,uel creditor,debitorue esse queat, & qa, aliquo etiam ultrà conuentionem intercedente, aditio subsequens uicem obtinet solutionis,& compensationis.l.2.§.pen.ff.de hæred. uel actione uend. l.stichum.§.aditio.ff. de solut. proindè, & actio empti,&

uen-

uendit, & quælibet alia conticescet l. si is qui. ff. de eu ctionibus, quod indubitatum est si non fiat inuentarium, Quid ergo si fiat? Adhuc idem uidetur quoad
132 ipsos emptore, & uenditorem, cum actio, † & passio non cadant in eodem subiecto. l. Vrannius. ff. de fideiuss. contra facit: quia uenditor hæres duas personas sustinet, suam, & defuncti. Quapropter si non adeat hæreditatem re uera uel aditam dimittat, aut reperiat onerosam, non amittet suam actionem ex. §. in computatione. quamuis uice mutua, rem inferet legatariis, & creditoribus hæreditariis. Quid si nolit rē inferre hæreditati, atque ita uelit rescindere emptionem in præiudicium creditorum hæreditariorum, & legatariorum? Non puto quòd possit quoad ipsos, quanuis si loco prætij quod debet ab hæreditate emptrice exigere rem retineat, non impediretur, quam non retineret fortè si non fecisset inuentarium. §. Et si præfatam.

Sextus & ultimus casus est quando emptor succe-
133 dit uenditori. Et † pariter dicēdum est quoad ipsum emptorem, & uenditorem defuncti confundi actiones aditione. l. si ei cui. § si is qui. ff. de euictionibus. Non sic quoad alios, etiam fideiussores ipsius emptionis: Quod subtiliter exprimit Paulus iurisconsultus, cuius mens non facilis perceptu est in d. §. si is qui. Multò minus extinguentur quoad creditores hæreditarios, & legatarios tam ad onus quàm ad damnū. l 2. §. si Titius. ff. de hæred. uel actione uendita. l. cum emptor. ff. ad l. Falcidiam. Hic autem quæritur. Dominus rem euicit emptori. ueniunt creditores hæreditarij, & legatarij, dicit emptor, duplam mihi debet hære-
134 ditas uenditoris. Quid iuris erit? Textus. † in d. l. cum emptor. dicit simplum tantùm detrahere emptorem ex benignitate. Quid si emptor faciat inuentarium? Bartolus ibi idem dicit: quia inuentarium non tribuit lucrum ultrà ius commune. Angelus ibidem

(quod puto uerius) textum illum restringit ad legatarios, ut simplum tantum computet hæres in deductione falcidiæ, & solutione legatorũ, quæ opimius sunt præstanda ob uoluntatem defuncti, non sic in creditoribus hæreditarijs; Nam quoad eos duplum deducet hæres.l. 2.§. si titius. ff.de hæred. uel actione uend. & ibi Glossa. Quod hodiè multò magis esset confecto inuentario. Per contrarium si uenditor sit hæres emptoris, & dominus euincat, simplum tantum inferet uenditor legatarijs.d l. cum emptor: sed creditoribus, ut puto, duplum inferet. Contrarium uidetur ex. l. si is qui. ff.de euictionibus. Respondeo lex illa loquitur quoad ipsum uenditorem, & emptorem, nam non potest uenditor hæres hæreditatem, idest se ipsum cõuenire d.l.si ei cui.in princ.& §. si is qui. ff.de euictionibus, secus quoad alios. Sed an hodie duplum inferet creditoribus facto inuentario? Quod magis est: quia inuentarium non tribuit lucrum ultrà ius commune, licèt semper conseruet omnia lucra iuris communis. Ergo.l.cum emptor. restringitur in suo casu ad legatarios patientes deductionem falcidię, siuè emptor succedat uenditori, siue contra uenditor emptori, neque correcta est per leges loquentes de inuentario, Quod etiam sentit Glossa, & Cynus. in §. in computatione.

Quinquagesimo quintò. Inuentarium prodest circa excussionem. Distinguè eosdem sex casus, Aut excutiens succedit excutiendo, uel excutiendus excutienti. Aut excutiens succedit possessori, uel possessor excutienti. Aut excutiendus succedit possessori, uel possessor excutiendo.

135 Scias ꝙ in quinque casibus † præcipuè fit excussio. In fideiussione per authẽ. Præsente. C.de fideiussoribus. In actione hypothecaria auth. Hoc si debitor. C. de pignoribus. In actione reuocatoria, quæ & Pauliana, & Caluisiana, & Fauiana appellatur.§.item si quis

in

in fraudem.inſtit.de actionibus.l. 1. 2. C.ſi in fraudem patroni.l.Ait prætor.§.ita demū. ff.quæ in fraud.cred. l.1.C.de reuocandis his, quæ in fraud.cred.In executione rei iudicatæ.l.A diuo pio. §. in uenditione.& §. ſic quoque.ff.de re iudicata.l.2.C. quando fiſcus, uel priuatus.In actione ſubſidiaria aduerſus magiſtratus, qui non idoneam ſatiſdationem exegerunt à tutoribus, & curatoribus.l. 1. C. de magiſtratibus conuen. Cæterùm de fideiuſſione ſufficiant quæ ſupra ſunt expoſita. De actione executoria, & ſubſidiaria prætermittemus conſultò, ſermonem dirigentes ad hypothecariam, & reuocatoriam, ut potè frequentiores.

Primus caſus eſt quando excutiens ideſt creditor ſuccedit excutiendo ideſt debitori pignoratitio, uel
136 fraudatori.Dico fraudatorē; quoniam ſimplex † debitor, poſſe facere omnem alienationem, & diſtractum in præiudicium creditorum non habentium hypothecam,dummodò in fraudem non alienauerit. l. 1. §.Ex contrario.ff.de ſeparationibus.Gloſſa.in l.fin. C.de debitoribus ciuitatum libr.xj. Quoad hypothecariam, 1
Aut res erat defuncti, Aut hæredis, Aut alterius. Si res erat defuncti,tunc uidetur extingui hypothecaria,
137 quia† in re propria non cadit pignus,neq; hypotheca.l.neque pignus.ff.de reg.iur. Hæc enim res facta eſt excutientis ſimulatq; ſucceſſit debitori ſuo domino rei.l.nihil eſt aliud.ff.de uerbor.ſign.l.hæreditas. ff.de reg.iur. Nam & ipſe defunctus erat dominus cum pignus ſit in dominio debitoris.l. pignus. C. de pig. act. Proponet ergo hæres factus dominus aditione,rei uindicationem, & retrahet incontinenti, ſine excuſſione niſi forte poſſeſſor habebat anteriorem hypothecam; Tunc enim non reſtituet niſi ſibi ſoluatur. Quid ſi hæres adiuerit cum inuentario? Non extinguitur hypothecaria:quia tunc hæres ſuſtinet duas perſonas, ſe ipſum, & defunctum. Tanquam ipſe exercebit hypo-

thecariam

thecariam perindè ac si non adiuisset; Et si ex serie inuentarij liqueat bona non esse soluendo, non fiet excussio, quasi inuentarium sit loco iudicis pronuntiantis debitorem non esse soluendo, quamuis ut hæres, Idemque creditor omnem suspicionem euitet, non malè faciet requirens sententiam declaratoriam iudicis iuxta tradita in auth. hoc si debitor. C. de pignoribus. Et in l. fi. ff. si cer. pet. Tanquam defunctus, exercebit rei uindicationem. Ergo alterutram eliget hæres beneficio inuentarij, prout sibi magis expedierit, Et forte unius electione, altera non perimetur: Quod pertinet mirabiliter ad ea, quę Traduntur in l. edita. C. de edendo. in l. Quod in hærede. §. eligere. ff. de tributoria. Aduerte: quia hæc sunt subtilia, & nuper à me dicta, & delibata, licèt nihil dictum quod non dictum sit prius. Si res erat hæredis, tunc nunquam ei orta erat hypothecaria, cum in re propria non cadat pignus. d. l. neque pignus. ff. de reg. iur. si res erat alterius, non confunditur hypothecaria, licèt hæres non fecerit in-
138 uentarium. † Bald in l. si uxor. C. de bonis auth iud. poss. per textum in l. Ex sextante. §. latinus. ff. de exceptione rei iud. Sed licèt hypothecariam non amittat hæres ob omissionem inuentarii, tamen de suo tenebitur ultrà uires etiam possidenti rem ipsam hypothecatã si sit creditor hæreditarius. §. Et si præfatam. Proderit ergo inuentarium non tantùm, ut non teneatur ultrà uires, sed etiã ut in hypothecaria uincat alium quemlibet ex ordine. d. §. Et si præfatam, Hæc de hypothecaria. Quoad reuocatoriam distingue similiter, aut res erat defuncti, Aut hæredis, Aut alterius, Si erat defuncti, proderit mirifice hæredi fraudato inuentarium, ut possit retrahere si hæreditas non sit soluendo. Et ut dixi. Inuentarium uice iudicis fungetur pronuntiantis bona non esse soluendo, cum in dubio credatur tot esse bona quot ibi sunt descripta § licentia danda. Cum alioquin si inuentarium non fecisset non retraheret:

traheret: quia adeundo sibi ipsi soluisse uidetur. l. stichum. §. aditio. ff. de solutionibus. Scias autem quòd ita demum hæres fraudatus reuocat, si uerè erat credi
139 tor; Ergo † nec filius, nec quisquam alius reuocat licèt prætendat legitimam in bonis fraudatoris. l. filios. C. de reuocandis his, quæ in fraud. cred. l. Polla. C. de his quibus ut indignis. Nisi pater in ludo amitteret, uel omnia bona donauisset; Nam filio dabitur reuocatoria saltem usque ad legitimam Bal. in l. j. C. si in fraudem patroni. in l. j. C. de inoff. donat. Illud constat ꝙ si
140 pater alienaret bona filij etiam aduentitia † quorum habet usumfructum non ualet alienatio. l. 1. C. de bonis maternis. Ergo filius saltem patre mortuo retrahet, sed an retrahat si patris sit hæres sine inuentario? Neutiquam ut prædiximus cum se adeundo compensauerit. l. cum à matre. C. de rei uindicatione. facto autem inuentario, semper retrahet, nisi tantundem ex hæreditate ferat filius computata legitima quamuis aliqui ultrà legitimam, tantundem exigant, ut tradunt affatim nostri doctores in §. in computatione. Giocus in repetit. auth. nouissima. quæst. 23. C. de inoffic. testam. sin autem pater alienaret bona restituenda filio per fideicommissum, sequestratio impetrabitur, ita ut alimenta patri decernantur. l. imperator. ff. ad Trebellianum. Ita subtiliter, & ingeniose, & scitè Baldus, qui nihil ignorauit in l. 2. C. si in fraud. patroni. ubi
141 subdit unū mirabile, ꝙ si pater † sit bonorum suorū dilapidator, consultum est filio, ut petat loco alimentorum, quæ pater non potest denegare, sibi rem aliquam assignari. Nam rem illam pater non poterit alienare, ueluti nec posset alienare rem sponte filio assignatam pro legitima, sponte, inquam, quia non cogitur pater uiuens legitimam aliquam, ac ne obolum quidem præter alimenta, assignare. l. 1. §. si impuberi. ff. de collatione bonorum. l. fi. & ibi Bar. ff. de lib. agnos. Si res erat hæredis, illam hæres ob dominij prærogatiuam

uam à quocunque retrahet, licèt non sit creditor defuncti, siuè fecerit inuentarium, siue non; cum semper rei uindicatio salua maneat tam contra defunctũ, quàm contra alium, cui defunctus alienasset citra moram excussionis Bald. in d.l. si uxor. C. de bonis auth. iud. poss. Si tamen uult indemnis seruari, & rem suam saluam habere, omninò faciat inuentarium, alioquin omnibus de suo soluet insolidum, etiam legatariis hodie. §. si uerò non fecerit auth. de hæred. & Falcidia. Si res erat alterius, non retrahet hæres carens hypotheca, nisi defunctus quale quale ius in ea habuisset actionis personalis, uel hypothecæ: nam in idem ius succederet hæres, & de eo iure iudicatur ut de alijs rebus defuncti. l. hæreditas. ff. de reg. iur.

Secundus casus est quando excutiendus. i. Debitor pignoratitius, uel fraudator, succedit creditori.

141 Quoad hypothecariã, si res erat defuncti illam non potest exercere hęres, partim: quia est debitor, & ius, naturaque non patitur, ut debitor possit agere, partim: quia exerceret ex persona defuncti, cui res sua non potuit esse obligata. d. l neque pignus. ff. de regul. iur. Si res erat ipsius hæredis, si quidem faciat inuentarium hæres, ex persona defuncti aget, quia inuentarium secernit bona, & personas. Quod uerum est iuris scrupulositate, ubi ipsius hæredis, eiusdemque debitoris bona non sunt soluendo quæ an soluendo sint, indicat inuentarium. Verum æquitas, repugnat, maximè si ipse hæres rem à se obligatam alienauisset bonæ fidei emptori; Illud sanè constat quòd nunquam sine inuentario retraheret, quia hęreditas censetur locuples. §. sancimus. auth. de hæred. & Fal. glo. in l. si uerò. §. 1. ff. qui satisd. cog. Romanus consi. 190. licèt actio hypothecaria, uelut alia quælibet sit in hæreditate defuncti. l. qui actionem. ff. de regu. iur. Si res erat alterius, uidendum esset an ualeat pignoris obligatio. Et quidem non ualet citrà domini uoluntatem quan-

quamuis uenditio ualeat.l.Res aliena.ff.de pignor. act. l.rem alienam.ff.de contrahen.emptio. Admisso auté quòd ualeat, si quidem hæres, idemque debitor non existens soluendo in bonis proprijs fecerit inuentarium, poterit ex persona defuncti exercere hypothecariam, quamuis æquitas ut nunc dixi non raro repugnaret. Sed an requiretur sententia declaratoria quòd hæres, idemque debitor in bonis proprijs non sit soluendo? Et hoc utique magis est, antequam ex persona defuncti exerceat hypothecariam iuxta tradita per Butrigarium.Bar.Bald.& alios in auth.Hoc si debitor. C.de pignoribus.in l.fi.ubi nouissimè Decius.ff.si certum petatur: quamuis inuentarium instar iudicis fermè sit, sinautem non fecerit inuentarium, quamuis actio hypothecaria ex persona defuncti transeat ad hæredem, ueluti alia quælibet nisi sit pœnalis, uel ex delicto.l.unica. C.ex delictis defun. tamen non poterit hæres idemque debitor illam exercere: quia adi-
143 tio † seu successio est loco solutionis, ut toties dictũ est. Quò fit, ut & si creditor succedat debitori sine inuentario frustra intentetur hypothecaria, cum creditor adeundo se compensauerit.l. Vrannius. ff.de fideiuss. Quoad reuocatoriam, si res erat defuncti, nõ est inquirendum cum creditor non dicatur alienare
144 in fraudem sui debitoris, & potest† quilibet quandiu uiuit res suas alienare licèt millies testamentum uel contractum fecerit. l. rem legatam. ff. de adim. legat. l. 1.§.ex contrario. ff.de separat.Si erat hæredis, eiusdemque debitoris, non potuit defunctus ei dominium auferre.l.id quod nostrum.ff.de reg. iuris. Quapropter hæres, idemque dominus uindicabit à quocunq; neque indigebit reuocatoria citrà aliquam excussionem bonorum defuncti Bald.in Rub.C.de reuocandis his, q̃ in frau.cred.qui dicit rei uindicationẽ nõ pati ex
145 cussionẽ.† Quod & uoluit Iason, & Gomesius in §. Item si quis in fraudem.Instit. de actionibus, ubi ego

multa

multa congessi de excussione in actione hypothecaria, & reuocatoria. Sin uerò hæres, idemque debitor alienauit in fraudem, non uidetur admittendus licèt inuentarium fecerit, quia propriam turpitudinem allegaret. l. filios. C. de reuo. his quæ in frau. cred. Si res erat alterius, non potuit similiter defunctus illam alienare in fraudem domini, quamuis pater esset ut dixi de aduentitijs filij alienatis à patre. l. 1. C. de bonis maternis. sed an hæres idemque debitor retrahet? Neutiquam, quia ut dixi, creditor non dicitur alienare in fraudem sui debitoris, aut hæredis aut legatarii: sed ut apparet non congruè hìc agimus de reuocatoria in terminis nostræ disceptationis: nisi fortè hæres, Idemque debitor alienasset.

Tertius casus est quando excutiens succedit pos-
146 sessori. Quoad hypothecariam, † si res erat defuncti extinguitur hypothecaria propter dominium, quod aditione nanciscitur hæres idemque creditor, nisi faciat inuentarium, & ex persona sua non defuncti exerceat hypothecariam contra hæreditatem iacentem, sed an hæres si non faciat inuentarium, amittat actionem principalem aduersus rem alienatorem? Nul-
147 lo modo. Quoniã eæ duntaxat actiones † aditione cõfunduntur, quas habet hæres contra defunctum. §. in computatione. si res erat hæredis, non ualet pignus, neque hypotheca in re propria. d. l. neque pignus. Si erat alterius, non extinguitur hypothecaria, casu quo ab initio ualuerit obligatio Quod admodum est controuersum ut per glossam, Barto. & Baldum in l. rem alienam. ff. de pig. actione. ueluti nec rei uindicatio quamuis non fiat inuentarium Bald. in d. l. si uxor. C. de bonis auth. iud. poss. nisi quis dicat hoc casu extingui cũ rem penès se habeat ex successione. Qui autem possidet non agit. §. Aequè. in finè. institu. de actionibus. Quoad reuocatoriam, si res erat defuncti, non est inquirendum, cum ex successione hæres dominium nã-

ciſcatur, & poſſeſſionem, unde non indiget aliqua actione d.§. Aequè. l.1.§.interdictum. ff.uti poſſid.ſed & alio poſſidente, non reuocabit ne ueniat contra factum, & alienationé defuncti, ut in toties allegata. l.cũ à matre. Si res erat hæredis, pariter non eſt inquirendum, quia non dicitur quis alienare in fraudem ſui ipſius, cum poſſit res ſuas omnes in mare proijcere. Glo.in l.1. C. de inoffic.donat. nec poſſit uenire contra factum proprium, propriamque allegare turpitudinem.l.filios.C. de reuoc.his quæ in fraud. cred.l.cum profitearis. C. de reuoc. donat. præterea quid attinet hoc dicere, cum rem reperiat poſſeſſam à defuncto, cui ſucceſſit? Eſſet hoc dicendum ſi à poſſeſſore, cui alienauit, uellet auocare, uel hæres eius. Et certè non poteſt, quia ueniret contra factum proprium ut dictis. ll. Si res erat alterius, puta debitoris, qui iſti defuncto, cui nunc creditor ſuccedit, alienauit, nec tunc reuocatoria indiget, cum poſſeſſionem adeundo nanciſcatur per ſe ipſum; ſed an per hoc debitor erit liberatus? Non quidem. Immo ſi defunctus pleno iure acquiſiuit, adhuc hæres idemq; creditor obligatũ habebit ſuum debitorem, niſi fuerit inſtitutus animo compenſandi.l.ſi cum dotem.§.ſi pater. ff. ſolut. matr. ſin autem defunctus pignori habebat, non aliàs debitor rem ſuam àuferet pignoratitio iudicio, quàm ſi hæredi eidemque creditori ſuo ſatisfecerit.§.fin. inſti. Quibus mo. re contra oblig.l.ſolutum.§.ſolutam. ff.de pigno actione.

148 Quartus caſus eſt quãdo poſſeſſor † rei obligatæ, uel fraudulenter alienatæ ſuccedit creditori. Quoad hypothecariam, ſi res erat defuncti, non eſt inquirendum ob regulam.l.Neque pignus.ff.de reg.iur.ſed an poſſeſſor, idemque hæres experietur actione principali contra reum? Reſpondetur. Quis dubitat de hoc? Quid tamen ſi reus ſoluat, & uelit pignoratitia actione rem retrahere? Vix eueniet, Immò nunquam quòd credi-

creditor sibi ipsi rem suam pro suo debitore obligari sciens patiatur. Si res erat hæredis, nec tunc est inquirendum ob dictam. l. Neque pignus. si tamen faceret inuentarium hæres, idemq; possessor rei hypothecatæ non prohiberetur iuris subtilitate ex persona defuncti creditoris agere hypothecaria contra hæreditatem iacentem, & sic quodammodo contra se ipsum, quod facilius impetraret seruata cautela Baldi in §. in computatione. & in l. debitori. C. de pactis. Hoc tamẽ ut uides nimiam habet subtilitatem, sub cuius uelamento, perniciosè sæpissime erratur, inquiebat Celsus. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de uerb. obliga. si res erat alterius, tunc facilius hæres faciens inuentariũ, ex persona defuncti uteretur cautela Baldi, cum periculo subiaceat euictionis, quandocumque dominus uindicet, uel euincat. Certè quolibet alio possidente præter dominum, tam ex persona sua, quàm defuncti, citrà, uel cum inuentario, aget hypothecaria, cum sit in rem. l. penul. & fin. ff. de publiciana. l. pignoris. C. de pignoribus cum multis similibus. Quoad reuocatoriã, si res erat defuncti, non est inquirendum, cum potuerit defunctus in quemlibet alienare irreuocabiliter ad sui, & hæredum præiudicium præallegata. l. filios. C. de reuoc. his quæ in fraud. cred. Nec per hoc exoneratur debitor obijciens hæredi eum conuenienti. Author tuus, in alios exercuit deliberalitatẽ, in me
149 quoque exerceas tu repræsentans illum. Nam † nemo alteri benefacere cogitur licèt alij benefecerit. ca. de iudæis. 45. distinct. præterea quid attinet hic dicere de reuocatoria cum hæres possideat? Si res erat hæredis, nec tunc est inquirendum, & quoniam rem penes se habet uice defuncti creditoris, & quoniam non potest agere reuocatoria tanquam ex persona defuncti ꝑ inuentarium, quoniam rem suam ab alienatore accepit reddente quod suum non erat, sed erat ipsius accipientis, qui accipiens non est hæres, & uult agere

quo-

quodāmodo contra se ipsum. Qui pōt capere capiat. Si res erat alterius, nec tunc est inquirendum, quia hæres possidet; nisi forte faciat inuentarium, & ex persona defuncti contra hæreditatem, uel curatorem datum hæreditati ex cautela Baldi experiatur: sed stultè experiretur si fraudator idest reus principalis soluendo esset.

Quintus casus est quando excutiendus succedit
150 possessori. Quoad hypothecariam, † si res erat defuncti proderit inuentarium hæredi, eidemque debitori obijcienti creditori, Amice prius excute meipsum, q sum debitor principalis, nec nō fideiussorē. auth. hoc si debitor. C. de pignoribus. auth. sed hodie. C. de act. & oblig. At non facto inuentario posset creditor eligere personalem, uel hypothecariam utpotè bonis simul commixtis ut ibi habetur. Si res erat hæredis, adhuc idem dicemus ut possit hæres retardare hypothecariam donec ipse excutiatur, si fecerit inuentarium. Si res erat alterius adhuc idem potest attentari, nisi ueniat dominus, & uindicet: Quæ omnia uera sunt ubi aliàs de iure communi necessaria sit excussio. Quanuis hìc obstet, quia excutiendus & possessor est una, & eadem persona iure successionis, Attamen cum inuentarium secernat bona, & personas, ita rigor iuris exigit, quanuis æquitas repugnet, & ius uetus. l. fi. C. de act. & oblig. l. distractis. l. persecutione. C. de pignoribus. Quoad reuocatoriam, si res erat defuncti, non experietur creditor, si debitor, idemque hæres faciat inuentarium, nisi prius excutiatur ipsemet debitor, secus non facto inuentario. l. 1. C. de reuocandis his, quæ in fraud. cred. Si res erat hæredis, uel etiam alterius, adhuc idem erit iuris scrupulositate.

Sextus & ultimus casus est quando possessor succe-
151 dit excutiendo. Et † eadem fermè, quæ in proximo casu sunt repetenda, ut scilicet inuentarium prosit hæredi, quominus creditor citrà excussionem possit

persona agat empti aduersus uenditorem, ex persona domini cui est hæres cum inuentario, an agat rei uindicatione? Quòd uti possit utraque actione facit: quia facto inuentario sustinet duas personas: Quòd uti possit rei uindicatione tantum, facit quia dominium habens non condicit, idest non agit in personam, qualis est actio empti l. fina. ff. usufruct. quemadmod. caueat. Quòd agere empti tantum possit, facit quia obligatio pariens actionem empti, & uenditi utrinq; durat, nisi consensu utriusque recedatur à contractu. l. Ab emptione. C. de pactis. l. j. 3. ff. de rescind. uend. Et hoc puto uerum si rem penès se habeat ex traditione uenditoris, uel etiam ex sua successione. Nunquid ergò rem habens cogetur prætium uenditori soluere? Si durat uenditio, cogetur. Attamen in contrarium mirum in modum urget text. quem omninò uideas cum Gl. & Baldo. in l. si rem quam. ff. de euictionibus. Sed an extinguetur actio euictionis ad duplam contra uenditorem? utique. l. si uendideris. l. si ei cui. uers. Item si. ff. de euictionibus. Cur ita? Quia uenditor tenetur de euictione si per iudicem res emptori auferatur. d. l. non tamen. ff. de euictionibus. l. seruum Titij. ff. mandati. Qua ratione, nec si faciat inuentarium emptor hæres duplum à uenditore consequetur; sed obstat: quia inuentarium conseruat hæredi omnia lucra; Itē facit censeri hæredem non adiuisse, iam uerò si non adiuisset, duplum exigeret. Cogita quia pulchrum. & subtile est.

Quintus casus est quando uenditor succedit emptori. † Quæritur an resoluatur emptio, & uenditio.
131 Quod magis est præsertim re integra; cum nemo sibi ipsi uendere, uel creditor, debitorue esse queat, & qa, aliquo etiam ultrà conuentionem intercedente; aditio subsequens uicem obtinet solutionis, & compensationis. l. 2. §. pen. ff. de hæred. uel actione uend. l. stichum. §. aditio. ff. de solut. proindè, & actio empti, &

uen-

uendit, & quælibet alia conticescet l. si is qui. ff. de euictionibus, quod indubitatum est si non fiat inuentarium, Quid ergo si fiat? Adhuc idem uidetur quoad
132 ipsos emptorē, & uenditorem, cum actio, † & passio non cadant in eodem subiecto. l. Vrannius. ff. de fideiuss. contra facit: quia uenditor hæres duas personas sustinet, suam, & defuncti. Quapropter si non adeat hæreditatem re uera uel aditam dimittat, aut reperiat onerosam, non amittet suam actionem ex. §. in computatione. quamuis uice mutua, rem inferet legatariis, & creditoribus hæreditariis. Quid si nolit rē inferre hæreditati, atque ita uelit rescindere emptionem in præiudicium creditorum hæreditariorum, & legatariorum? Non puto quòd possit quoad ipsos, quamuis si loco prætij quod debet ab hæreditate emptrice exigere rem retineat, non impediretur, quam non retineret fortè si non fecisset inuentarium. §. Et si præfatam.

Sextus & ultimus casus est quando emptor succe-
133 dit uenditori. Et † pariter dicēdum est quoad ipsum emptorem, & uenditorem defuncti confundi actiones aditione. l. si ei cui. § si is qui. ff. de euictionibus. Non sic quoad alios, etiam fideiussores ipsius emptionis: Quod subtiliter exprimit Paulus iurisconsultus, cuius mens non facilis perceptu est in d. §. si is qui. Multò minus extinguentur quoad creditores hæreditarios, & legatarios tam ad onus quàm ad damnū. l 2. §. si Titius. ff. de hæred. uel actione uendita. l. cum emptor. ff. ad l. Falcidiam. Hic autem quæritur. Dominus rem euicit emptori. ueniunt creditores hæreditarij, & legatarij, dicit emptor, duplam mihi debet hære-
134 ditas uenditoris. Quid iuris erit? Textus. † in d. l. cum emptor. dicit simplum tantùm detrahere emptorem ex benignitate. Quid si emptor faciat inuentarium? Bartolus ibi idem dicit: quia inuentarium non tribuit lucrum ultrà ius commune. Angelus ibidem

(quod puto uerius) textum illum restringit ad legatarios, ut simplum tantum computet hæres in deductione falcidiæ, & solutione legatorũ, quæ opimius sunt præstanda ob uoluntatem defuncti, non sic in creditoribus hæreditarijs; Nam quoad eos duplum deducet hæres.l. 2.§. si titius. ff.de hæred. uel actione uend.& ibi Glossa. Quod hodiè multò magis esset confecto inuentario. Per contrarium si uenditor sit hæres emptoris, & dominus euincat, simplum tantum inferet uenditor legatarijs.d l. cum emptor: sed creditoribus, ut puto, duplum inferet. Contrarium uidetur ex. l. si is qui. ff.de euictionibus. Respondeo lex illa loquitur quoad ipsum uenditorem, & emptorem, nam non potest uenditor hæres hæreditatem, idest se ipsum cõuenire d.l.si ei cui.in princ.& §. si is qui.ff.de euictionibus, secus quoad alios. Sed an hodie duplum inferet creditoribus facto inuentario? Quod màgis est: quia inuentarium non tribuit lucrum ultrà ius commune, licèt semper conseruet omnia lucra iuris communis. Ergo.l.cum emptor. restringitur in suo casu ad legatarios patientes deductionem falcidię, siuè emptor succedat uenditori, siue contra uenditor emptori, neque correcta est per leges loquentes de inuentario, Quod etiam sentit Glossa, & Cynus. in §. in computatione.

Quinquagesimo quintò. Inuentarium prodest circa excussionem. Distinguè eosdem sex casus, Aut excutiens succedit excutiendo, uel excutiendus excutienti. Aut excutiens succedit possessori, uel possessor excutienti. Aut excutiendus succedit possessori, uel possessor excutiendo.

135 Scias ꝙ in quinque casibus † præcipuè fit excussio. In fideiussione per authẽ. Præsente. C.de fideiussoribus. In actione hypothecaria auth. Hoc si debitor. C. de pignoribus. In actione reuocatoria, quæ & Pauliana, & Caluisiana, & Fauiana appellatur.§.item si quis

in

in fraudem.instit.de actionibus.l. 1. 2. C.si in fraudem patroni.l.Ait prætor.§.ita dem si. ff.quæ in fraud.cred. l.1.C.de reuocandis his, quæ in fraud.cred.In executione rei iudicatæ.l.A diuo pio. §. in ueditione.& §. sic quoque.ff.de re iudicata.l.2.C. quando fiscus, uel priuatus.In actione subsidiaria aduersus magistratus, qui non idoneam satisdationem exegerunt à tutoribus, & curatoribus.l. 1. C. de magistratibus conuen. Cæterùm de fideiussione sufficiant quæ supra sunt exposita. De actione executoria,& subsidiaria prætermittemus consultò, sermonem dirigentes ad hypothecariam, & reuocatoriam, ut potè frequentiores.

Primus casus est quando excutiens idest creditor succedit excutiendo idest debitori pignoratitio, uel
136 fraudatori.Dico fraudatorē;quoniam simplex debitor, posse facere omnem alienationem, & distractum in præiudicium creditorum non habentium hypothecam,dummodò in fraudem non alienauerit. l. 1. §.Ex contrario.ff.de separationibus.Glossa.in l.fin. C.de debitoribus ciuitatum libr.xj. Quoad hypothecariam, Aut res erat defuncti, Aut hæredis, Aut alterius. Si res erat defuncti,tunc uidetur extingui hypothecaria,
137 quia in re propria non cadit pignus,neq; hypotheca.l.neque pignus.ff.de reg.iur.Hæc enim res facta est excutientis simulatq; successit debitori suo domino rei.l.nihil est aliud.ff.de uerbor.sign.l.hæreditas. ff.de reg.iur. Nam & ipse defunctus erat dominus cum pignus sit in dominio debitoris.l. pignus. C. de pig. act. Proponet ergo hæres factus dominus aditione,rei uindicationem, & retrahet incontinenti, sine excussione nisi forte possessor habebat anteriorem hypothecam; Tunc enim non restituet nisi sibi soluatur. Quid si hæres adiuerit cum inuentario?Non extinguitur hypothecaria:quia tunc hæres sustinet duas personas, se ipsum,& defunctum. Tanquam ipse exercebit hypothecariam

thecariam perindè ac si non adiuisset; Et si ex serie inuentarij liqueat bona non esse soluendo, non fiet excussio, quasi inuentarium sit loco iudicis pronuntiantis debitorem non esse soluendo, quamuis ut hęres, Idemque creditor omnem suspicionem euitet, non malè faciet requirens sententiam declaratoriam iudicis iuxta tradita in auth. hoc si debitor. C. de pignoribus. Et in l. fi. ff. si cer. pet. Tanquam defunctus, exercebit rei uindicationem. Ergo alterutram eliget hæres beneficio inuentarij, prout sibi magis expedierit, Et fortè unius electione, altera non perimetur: Quod pertinet mirabiliter ad ea, quę Traduntur in l. edita. C. de edendo. in l. Quod in hærede. §. eligere. ff. de tributoria. Aduerte: quia hæc sunt subtilia, & nuper à me dicta, & delibata, licèt nihil dictum quod non dictum sit prius. Si res erat hæredis, tunc nunquam ei orta erat hypothecaria, cum in re propria non cadat pignus. d. l. neque pignus. ff. de reg. iur. si res erat alterius, non confunditur hypothecaria, licèt hæres non fecerit in-
138 uentarium. † Bald. in l. si uxor. C. de bonis auth iud. poss. per textum in l. Ex sextante. §. latinus. ff. de exceptione rei iud. Sed licèt hypothecariam non amittat hęres ob omissionem inuentarii, tamen de suo tenebitur ultrà uires etiam possidenti rem ipsam hypothecatā si sit creditor hæreditarius. §. Et si præfatam. Proderit ergo inuentarium non tantùm, ut non teneatur ultrà uires, sed etiā ut in hypothecaria uincat alium quemlibet ex ordine. d. §. Et si præfatam, Hæc de hypothecaria. Quoad reuocatoriam distingue similiter, aut res erat defuncti, Aut hæredis, Aut alterius. Si erat defuncti, proderit mirifice hæredi fraudato inuentarium, ut possit retrahere si hæreditas non sit soluendo. Et ut dixi. Inuentarium uice iudicis fungetur pronunciantis bona non esse soluendo, cum in dubio credatur tot esse bona quot ibi sunt descripta § licentia danda. Cum alioquin si inuentarium non fecisset non retraheret:

traheret: quia adeundo sibi ipsi soluisse uidetur. l. stichum.§.aditio.ff.de solutionibus. Scias autem quòd ita demum hæres fraudatus reuocat, si uerè erat credi
139 tor; Ergo †nec filius, nec quisquam alius reuocat li cèt prætendat legitimam in bonis fraudatoris.l. filios. C.de reuocandis his, quæ in fraud. cred. l.Polla. C. de his quibus ut indignis. Nisi pater in ludo amitteret, uel omnia bona donauisset; Nam filio dabitur reuoca toria saltem usque ad legitimam Bal.in l.j. C.si in fraudem patroni.in l.j.C.de inoff. donat. Illud constat ꝙ si
140 pater alienaret bona filij etiam aduentitia † quorum habet usum fructum non ualet alienatio. l. 1. C.de bonis maternis. Ergo filius saltem patre mortuo retrahet, sed an retrahat si patris sit hæres sine inuentario? Neutiquam ut prædiximus cum se adeundo compensauerit.l.cum à matre.C.de rei uindicatione.facto autem inuentario, semper retrahet, nisi tantundem ex hæreditate ferat filius computata legitima quamuis aliqui ultrà legitimam, tantundem exigant, ut tradunt affatim nostri doctores in §. in computatione. Giocus in repetit.auth.nouissima.quæst.23. C.de inoffic. testam. sinautem pater alienaret bona restituenda filio per fideicommissum, sequestratio impetrabitur, ita ut alimenta patri decernantur. l.imperator. ff.ad Trebellianum.Ita subtiliter, & ingeniose, & scitè Baldus, qui nihil ignorauit in l. 2. C. si in fraud. patroni. ubi
141 subdit unũ mirabile, ꝙ si pater † sit bonorum suorũ dilapidator, consultum est filio, ut petat loco alimentorum, quæ pater non potest denegare, sibi rem aliquam assignari. Nam rem illam pater non poterit alienare, ueluti nec posset alienare rem sponte filio assignatam pro legitima, sponte, inquam, quia non cogitur pater uiuens legitimam aliquam, ac ne obolum q- dem præter alimenta, assignare. l. 1.§. si impuberi. ff. de collatione bonorum.l.fi. & ibi Bar.ff.de lib. agnos. Si res erat hæredis, illam hæres ob dominij prærogatiuam

uam à quocunque retrahet, licèt non sit creditor defuncti, siuè fecerit inuentarium, siuè non; cum semper rei uindicatio salua maneat tam contra defunctũ, quàm contra alium, cui defunctus alienasset citra moram excussionis Bald. in d.l. si uxor. C. de bonis auth. iud. poss. Si tamen uult indemnis seruari, & rem suam saluam habere, omninò faciat inuentarium, alioquin omnibus de suo soluet insolidum, etiam legatariis hodie. §. si uerò non fecerit auth. de hæred. & Falcidia. Si res erat alterius, non retrahet hæres carens hypotheca, nisi defunctus quale quale ius in ea habuisset actionis personalis, uel hypothecæ, nam in idem ius succederet hæres, & de eo iure iudicatur ut de alijs rebus defuncti. l. hæreditas. ff. de reg. iur.

Secundus casus est quando excutiendus. i. Debitor pignoratitius, uel fraudator, succedit creditori.

141 Quoad hypothecariã, si res erat defuncti illam non potest exercere hęres, partim: quia est debitor, & ius, naturaque non patitur, ut debitor possit agere, partim: quia exerceret ex persona defuncti, cui res sua non potuit esse obligata. d. l. neque pignus. ff. de regul. iur. Si res erat ipsius hæredis, si quidem faciat inuentarium hæres, ex persona defuncti aget, quia inuentarium secernit bona, & personas. Quod uerum est iuris scrupulositate, ubi ipsius hæredis, eiusdemque debitoris bona non sunt soluendo quæ an soluendo sint, indicat inuentarium. Verum æquitas, repugnat, maximè si ipse hæres rem à se obligatam alienauisset bonæ fidei emptori; Illud sanè constat quòd nunquam sine inuentario retraheret, quia hęreditas censetur locuples. §. sancimus. auth. de hæred. & Fal. glo. in l. si uerò. §. 1. ff. qui satisd. cog. Romanus consi. 190. licèt actio hypothecaria, uelut alia quælibet sit in hæreditate defuncti. l. qui actionem. ff. de regu. iur. Si res erat alterius, uidendum esset an ualeat pignoris obligatio. Et quidem non ualet citrà domini uoluntatem

quan-

quanuis uenditio ualeat.l.Res aliena ff.de pignor. act. l.rem alienam.ff.de contrahen.emptio. Admisso autẽ quòd ualeat, si quidem hæres, idemque debitor non existens soluendo in bonis proprijs fecerit inuentarium, poterit ex persona defuncti exercere hypothecariam, quamuis æquitas ut nunc dixi non rarò repugnaret. Sed an requiretur sententia declaratoria quòd hæres, idemque debitor in bonis proprijs non sit soluendo? Et hoc utique magis est, antequam ex persona defuncti exerceat hypothecariam iuxta tradita per Butrigarium.Bar.Bald.& alios in auth.Hoc si debitor. C.de pignoribus.in l.fi.ubi nouissimè Decius .ff.si certum petatur: quamuis inuentarium instar iudicis fermè sit, sinautem non fecerit inuentarium, quanuis actio hypothecaria ex persona defuncti transeat ad hæredem, ueluti alia quælibet nisi sit pœnalis, uel ex delicto.l.unica. C.ex delictis defun. tamen non poterit hæres idemque debitor illam exercere: quia adi-
143 tio † seu successio est loco solutionis, ut toties dictũ est. Quò fit, ut & si creditor succedat debitori sine inuentario frustra intentetur hypothecaria, cum creditor adeundo se compensauerit.l. Vrannius. ff.de fideiuss. Quoad reuocatoriam, si res erat defuncti, nõ est inquirendum cùm creditor non dicatur alienare
144 in fraudem sui debitoris, & potest† quilibet quandiu uiuit res suas alienare licèt millies testamentum uel contractum fecerit. l. rem legatam . ff. de adim. legat. l.1.§.ex contrario. ff.de separat.Si erat hæredis, eiusdemque debitoris, non potuit defunctus ei dominium auferre.l.id quod nostrum.ff.de reg. iuris. Quapropter hæres, idemque dominus uindicabit à quocunq; neque indigebit reuocatoria citrà aliquam excussionem bonorum defuncti Bald.in Rub.C.de reuocandis his, q̃ in frau.cred.qui dicit rei uindicationẽ nõ pati ex
145 cussionẽ.† Quod & uoluit Iason, & Gomesius in §. Item si quis in fraudem.Instit. de actionibus, ubi ego

multa

multa congessi de excussione in actione hypothecaria, & reuocatoria. Sin uerò hæres, idemque debitor alienauit in fraudem, non uidetur admittendus licèt inuentarium fecerit, quia propriam turpitudinem allegaret. l. filios. C. de reuo. his quæ in frau. cred. Si res erat alterius, non potuit similiter defunctus illam alienare in fraudem domini, quamuis pater esset ut dixi de aduentitijs filij alienatis à patre. l. 1. C. de bonis maternis. sed an hæres idemque debitor retrahet? Neutiquam, quia ut dixi, creditor non dicitur alienare in fraudem sui debitoris, aut hæredis aut legatarii: sed ut apparet non congruè hìc agimus de reuocaroria in terminis nostrę dsiceptationis: nisi fortè hæres, Idemque debitor alienasset.

Tertius casus est quando excutiens succedit pos-
146 sessori. Quoad hypothecariam, † si res erat defuncti extinguitur hypothecaria propter dominium, quod aditione nanciscitur hæres idemque creditor, nisi faciat inuentarium, & ex persona sua non defuncti exerceat hypothecariam contra hæreditatem iacentem, sed an hæres si non faciat inuentarium, amittat actionem principalem aduersus rem alienatorem? Nul-
147 lo modo. Quoniã eæ duntaxat actiones † aditione cõfunduntur, quas habet hæres contra defunctum. §. in computatione. si res erat hæredis, non ualet pignus, neque hypotheca in re propria. d. l. neque pignus. Si erat alterius, non extinguitur hypothecaria, casu quo ab initio ualuerit obligatio Quod admodum est controuersum ut per glossam, Barto. & Baldum in l. rem alienam. ff. de pig. actione. ueluti nec rei uindicatio q̃uis non fiat inuentarium Bald. in d. l. si uxor. C. de bonis auth. iud. poss. nisi quis dicat hoc casu extingui cũ rem penès se habeat ex successione. Qui autem possidet non agit. §. Aequè. in finè. institu. de actionibus. Quoad reuocatoriam, si res erat defuncti, non est inquirendum, cum ex succeisione hęres dominium nãciscatur

ciſcatur, & poſſeſſionem, unde non indiget aliqua actione d.§.Aequè. l.1.§.interdictum. ff.uti poſſid.ſed & alio poſſidente, non reuocabit ne ueniat contra factum, & alienationē defuncti, ut in toties allegata. l.cū à matre. Si res erat hæredis, pariter non eſt inquirendum, quia non dicitur quis alienare in fraudem ſui ipſius, cum poſſit res ſuas omnes in mare proijcere. Glo.in l.1. C. de inoffic.donat. nec poſſit uenire contra factum proprium, propriamque allegare turpitudinem.l.filios.C. de reuoc.his quæ in fraud. cred.l.cum profitearis. C. de reuoc. donat. præterea quid attinet hoc dicere, cum rem reperiat poſſeſſam à defuncto, cui ſucceſſit? Eſſet hoc dicendum ſi à poſſeſſore, cui alienauit, uellet auocare, uel hæres eius. Et certè non poteſt, quia ueniret contra factum proprium ut dictis. ll. Si res erat alterius, puta debitoris, qui iſti defuncto, cui nunc creditor ſuccedit, alienauit, nec tunc reuocatoria indiget, cum poſſeſſionem adeundo nanciſcatur per ſe ipſum; ſed an per hoc debitor erit liberatus? Non quidem. Immo ſi defunctus pleno iure acquiſiuit, adhuc hæres idemq; creditor obligatū habebit ſuum debitorem, niſi fuerit inſtitutus animo compenſandi.l.ſi cum dotem.§.ſi pater. ff. ſolut. matr.ſin autem defunctus pignori habebat, non aliàs debitor rem ſuam àuferet pignoratitio iudicio, quàm ſi hæredi eidemque creditori ſuo ſatisfecerit.§.fin. inſti.Quibus mo.re contra oblig.l.ſolutum.§.ſolutam. ff.de pigno actione.

148 Quartus caſus eſt quādo poſſeſſor † rei obligatæ, uel fraudulenter alienatæ ſuccedit creditori. Quoad hypothecariam, ſi res erat defuncti, non eſt inquirendum ob regulam.l.Neque pignus.ff.de reg.iur.ſed an poſſeſſor, idemque hæres experietur actione principali contra reum? Reſpondetur. Quis dubitat de hoc? Quid tamen ſi reus ſoluat, & uelit pignoratitia actione rem retrahere? Vix eueniet, Immò nunquam quòd

credi-

creditor sibi ipsi rem suam pro suo debitore obligari sciens patiatur. Si res erat hæredis, nec tunc est inquirendum ob dictam. l. Neque pignus. si tamen faceret inuentarium hæres, idemq; possessor rei hypothecatæ non prohiberetur iuris subtilitate ex persona defuncti creditoris agere hypothecaria contra hæreditatem iacentem, & sic quodammodo contra se ipsum, quod facilius impetraret seruata cautela Baldi in §. in computatione. & in l. debitori. C. de pactis. Hoc tamẽ ut uides nimiam habet subtilitatem, sub cuius uelamento, perniciosè sæpissime erratur, inquiebat Celsus. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de uerb. obliga. si res erat alterius, tunc facilius hæres faciens inuentariũ, ex persona defuncti uteretur cautela Baldi, cum periculo subiaceat euictionis, quandocumque dominus uindicet, uel euincat. Certè quolibet alio possidente præter dominum, tam ex persona sua, quàm defuncti, citrà, uel cum inuentario, aget hypothecaria, cum sit in rem. l. penul. & fin. ff. de publiciana. l. pignoris. C. de pignoribus cum multis similibus. Quoad reuocatoriã, si res erat defuncti, non est inquirendum, cum potuerit defunctus in quemlibet alienare irreuocabiliter ad sui, & hæredum præiudicium præallegata. l. filios. C. de reuoc. his quæ in fraud. cred. Nec per hoc exoneratur debitor obijciens hæredi eum conuenienti. Author tuus, in alios exercuit deliberalitatẽ, in me
149 quoque exerceas tu repræsentans illum. Nam † nemo alteri benefacere cogitur licèt alij benefecerit. ca. de iudæis. 45. distinct. præterea quid attinet hic dicere de reuocatoria cum hæres possideat? Si res erat hæredis, nec tunc est inquirendum, & quoniam rem penes se habet uice defuncti creditoris, & quoniam non potest agere reuocatoria tanquam ex persona defuncti ꝑ inuentarium, quoniam rem suam ab alienatore accepit reddente quod suum non erat, sed erat ipsius accipientis, qui accipiens non est hæres, & uult agere

quo-

quodámodo contra se ipsum. Qui pôt capere capiat. Si res erat alterius, nec tunc est inquirendum, quia hæres possidet; nisi forte faciat inuentarium, & ex persona defuncti contra hæreditatem, uel curatorem datum hæreditati ex cautela Baldi experiatur: sed stultè experiretur si fraudator idest reus principalis soluendo esset.

Quintus casus est quando excutiendus succedit
150 possessori. Quoad hypothecariam, † si res erat defuncti proderit inuentarium hæredi, eidemque debitori obijcienti creditori, Amice prius excute meipsum, q sum debitor principalis, nec nō fideiussorē. auth. hoc si debitor. C. de pignoribus. auth. sed hodie. C. de act. & oblig. At non facto inuentario posset creditor eligere personalem, uel hypothecariam utpotè bonis simul commixtis ut ibi habetur. Si res erat hæredis, adhuc idem dicemus ut possit hæres retardare hypothecariam donec ipse excutiatur, si fecerit inuentarium. Si res erat alterius adhuc idem potest attentari, nisi ueniat dominus, & uindicet: Quæ omnia uera sunt ubi aliàs de iure communi necessaria sit excussio. Quanuis hic obstet, quia excutiendus & possessor est una, & eadem persona iure successionis, Attamen cum inuentarium secernat bona, & personas, ita rigor iuris exigit, quanuis æquitas repugnet, & ius uetus. l. fi. C. de act. & oblig. l. distractis. l. persecutione. C. de pignoribus. Quoad reuocatoriam, si res erat defuncti, non experietur creditor, si debitor, idemque hæres faciat inuentarium, nisi prius excutiatur ipsemet debitor, secus non facto inuentario. l. 1. C. de reuocandis his, quæ in fraud. cred. Si res erat hæredis, uel etiam alterius, adhuc idem erit iuris scrupulositate.

Sextus & ultimus casus est quando possessor succe-
151 dit excutiendo. Et † eadem fermè, quæ in proximo casu sunt repetenda, ut scilicet inuentarium prosit hæredi, quominus creditor citrà excussionem possit

statim agere hypothecaria, uel reuocatoria, Ad quod imprimis est expendendus textus cum ibi traditis per Glossam, Baldum, Saly. Castrensem, & alios in d.l.1.
152 C.de reuocandis his, quæ in fraud.cred. Porrò † hęc materia excussionis, ut cuiuis patet est admodum subtilis, & controuersa, & super ea plures regulæ summendæ essent, Quòd est de apicibus iuris, Quod non opponitur nisi opponentis intersit, Quòd indicat debitorem non esse soluendo, & idem fermè indicat inuentarium, Quòd iudex illam sæpe reijcit ex animi sui motu glo.in l.si mancipium.§.j. ff. de Euict. gloss. in l.Et hæredi.§.fin.ff.de pactis. Romanus consi.430. Aret.consi. 127. Socynus senior consi.24.li. 1. Bertachinus in suo repertorio referens tractatum excussionis Iacobi de Aret. Crauetta consi. 77.& consi.182.& consi. 201.

Relatis effectibus, seu utilitatibus, quæ præcipue spectant ad hæredem propter inuentarium, superest ut quasdam utilitates referamus pertinentes ad alias personas.

153 Quinquagemo sextò. Vnus † ex pluribus creditoribus hæreditarijs prius potest petere, & suum consequi ab hærede.§. Et si præfatam. cum alioquin si hæres non fecisset inuentarium neque ipse, qui soluit, neque ipse qui solutum accepit omninò securi essent. Quod tamen est intelligendum, ut dicam in Textu.

154 Quinquagesimo septimò. Qđ est finitimū.† Vnus ex legatarijs primò ueniens accipiet ab hærede, & uterque.tam ipse, quàm hæres confestim erunt immunes.d.§.& si præfatam.secus non facto inuentario, ut ibi dicam.

155 Quinquagesimo octauò. Emptor, † qui comparauit ab hærede uendente nomine hæreditario ut pecuniam erogaret creditoribus, & legatarijs, confestim securus est d. §. & si præfatam. ubi Iason dicit esse casum

sum mirabilem, quo inuentarium operatur exclusionem hypothecæ, Quod & sequitur chasseneus cons. 22. Cæterum multa requiruntur ad hoc ut emptores securi sint ut per Cæpoliam Cautela. 225. & dicam in Textu.

Quinquasimo nonò. Creditores possunt conuenire legatarios quibus est solutum, non solum actione hypotgecaria: Quod est quando habent hypothecam; sed etiam condictione indebiti d. §. Et si præfatam. uers. licentia. ubi plenè dicam, secus non facto inuentario, nisi hypothecam haberent, & nisi hæres soluendo non esset.

Sexagesimò. Creditores hypothecarij possunt conuenire alios creditores, nec hypotheca, nec priuilegio potiores, per actionem hyopthecariam, uel condictionem ex lege. d. §. Et si præfatam. ubi dicam quid differat ista condictio ex lege ab illa indebiti.

156 Sexagesimo primò. Tempus † nonaginta dierum, uel anni, quo conficitur inuentarium, subducitur de medio, ut non currat contra creditores hæreditarios. §. donec. Nec immeritò, Quoniam non ualenti agere non currit præscripio. l. j. §. final. C. de annali exceptione.

157 Sexagesimò secundò. Fideicommissarius † non tenetur ultra uires: Quod uerum est indubitanter, si ipse fecerit inuentarium ut notat Iason post uetustiores in l. j. §. si is qui. ff. ad Trebell. Sin autem ipse non fecerit, sed hæres; Controuertitur an hæredis inuentarium subleuet fideicommissarium. Bartol. in l. in ratione. §. Quod uulgo. ff. ad l. Falcid. dicit non subleuare, nisi hæres cedat. l. Hæres à debitore. in prin. ff. de fideiuss. l. si hæres pecuniam. ff. ad Trebellianum. Contrarium, uult Bal. notabiliter in §. Et si præfatam. & in l. Filium. C. fam. erciscund. quia exceptio transit sinè cessione. l. rescriptum. §. fin. ff de pactis. Porcellinus in suo tractatu de inuentario hæredis. In secunda quæ-

ftione principali.cap.2.nu. 22.Quòd fi neuter faceret inuentarium, uterq; effet obligatus Porcellinus ibid. num.25.

158 Sexagefimo tertiò. Fideicommiffarius † fubleuatur ab onere probandi res fuiffe teftatoris. Ratio eft quia inuentarium publicè conſcriptum præſumitur res oēs uerè cōtinere. Ceffante aūt inuentario neceffe haberet fideicōmiffarius probare bona fuiffe in domi nio teſtatoris Bald.confi.84.confi.89.lib.1.Aret.conf. 110.Alex.confi.139. lib. 6. Crauetta confi. 61.Si tamen euidenter liqueret per errorem res aliquas infertas, non per hoc fideicommiffarius res alterius interciperet, etiāfi teftator ita dixiffet. l. 1. C. debitorem uend.pig.Nam nec res, quæ uerè erant teftatoris, con fequeretur, fi fine culpa hæredis fint deminutæ, uel de perditæ, cum fideicommiffum trahatur ad ea tantum, quæ reperiuntur tempore reftitutionis.l.mulier.§.fed enim.l.deducta.§.ante diem. & ibi affatim Doctores. ff.ad Trebellianum.licèt legitimæ, & legatorum folutio trahatur ad bona exiftentia mortis tempore. l.cum quæritur.C.de inoffi teftam.l in quantitate.ff.ad l.falcidiam.

Sexagefimo quartò. Creditores hæreditarij, & legatarij non patiuntur moram excuffionis: quominus fimulatque hæres ad finem bonorum foluit, poffint retrahere ab illis, quibus hęres foluit, uel alienauit res
159 hæreditarias. Ratio eft quia inuentariū † eft inftar iudicis pronuntiantis debitorem non effe foluendo, ut fupra fuit expófitum, Alioquin non facto inuentario, deberent excutere minutatim ipfum hæredem, neque tam citò, aut tam facile fuum confequerentur: Imò fę penumerò defraudati remanerent fi hæres non effet foluendo. Ita fubtiliter uult textus, nunquam fatis laudatus in l. 1.C.de reuocandis his, quæ infraud.cre dit.l.ait prætor.§.ita demum. ff. quæ in fraud.cred.Er
160 go † nec hæres contrahet, nec aliquam faciet obliga

tionem

tionem rerum hæreditariarum, licèt aliàs debitor non prohibeatur alienare. aliosque sortiri creditores. l. 1. §. Ex contrario. ff. de separ. l. unica. C rem alienā gerētibus. Sed obstat: quia inuentarium non adimit benefi cia iuris communis, At ius commune permittit contrahere ut dictis iuribus. Respondeo permittit si fraus cessit, & alienetur suum. l. si pignore. §. 1. ff. de furtis. Et aduertè: quia iste est notabilissimus effectus licèt non habeam nec glossam, nec Doctorem hoc dicentem: Attamen ita opinor omninò, & maximè: quia etiam interest hæredis non conueniri, atque ab omni uexatione exonerari, ut dixi, & dicam in textus explicatione.

Sexagesimo quintò. Creditores creditorum hæreditariorum, & legatariorum redarguent eos de mēdacio ex inspectione inuentarij. præterea eisdem condemnatis, posset actor in executione rei iudicatæ interdicere hæredi ne soluat illis, sed & sequestratio, maximè eis uergentibus ad inopiam, permittetur, & si non sint alia bona quæ capiantur, capientur ista iuxta ordinem. l. A diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iudicata. & ibi Alexand. inter cæteros. l. 2. & per totum Titulum. C. quando fiscus, uel priuatus. l. hæres cum. & ibi Bartolus, Ang. Comensis, uterque Imola, Castrensis. ff. Ad Trebellianum. l. unica. & ibi notatur. C. de ꝓhibita sequestratione pecuniæ. Obstat, quia cum inuētarium subleuet hæredem ab omni uexatione, certè non uidetur eidem denuntiandum, aut penès eum res in sequestro ponendas, nisi quis dicat hoc non obesse hæredi per regulam. l. in creditore. ff. de euictionibus. uel si obsit, penès alium res deponentur ut in d. l. unica. Quid si hæres inuentarium nollet exhibere? Esset

161 † arctandus, cum probationum facultas non sit angustanda maximè aduersus improbos, & morosos ex his, quæ habentur in l. penul. § j. ff. ad l. Falcid. in l. 1. & Authen. si quis in aliquo. C. de edendo. Quo circa &

creditoribus hæreditarijs, uel alijs succurreretur contra hæredem inficiantem, uel morosum, licèt principaliter ipsius contemplatione fuerit introductum inuentariũ, sed sanè ubi uult calumniari, & maligne agere, non est adiuuandus, cum deceptis non decipientibus iura subueniant l.2.ff.ad Vellei.

Sexagesimo sextò. Qua ratione diximus fideicommissarium subleuari ab onere probationis, & solutionis de suo; Eadem ratione liberabitur emptor hæreditatis, & fructuarius. Dicet aliquis, nunquid ergo isti tenentur ad onera hæreditaria? De emptore non est ambigendum, cum locum hæredis teneat.l.2.in prin. & §.pen.ff.de hæreditate, uel actione uend. l. si cum emptore.iuncta gl.ff.de pactis. quamuis creditoribus & legatariis non interdicatur quominus hæredem possint eligere nisi fecerit inuentarium ut prædiximus.l.2.& ibi glossa, Cynus, Baldus, Saly. & Castrensis. C. de hereditate, uel actione uend. De fructua-
162 rio, non est ità expeditum, cũ ususfructus† intelligatur deductis oneribus.l.omnium. Cum ibi traditis.ff. de usufr.l.usufructu.ff.ad l.falcidiam. Si tamen hæres non soluerit, soluet fructuarius per tradita à Bartolo in l.fi.ff.de usufructu legato. Quamuis & hæres conueniri posit nisi fecerit inuentarium. Quod inuentarium etiam proderit emptori, & fructuario ne in plus teneantur, & præterea conuincet hæredem de mendacio si res aliquas supprimat, uel inficietur. Quid si ipsi fecerint inuentarium, cum hæres non fecisset? Rectè facerent, Nam & fructuarius tenetur facere inuentarium hæredi, ne proprietatem minuat Alex.consil. 58.lib.3.Picus in l.Titia.§. Titia cum nuberet.q.51. ff. de leg.2.Mantua consi.33.lib.2.Cephalus.consi.57.nu
163 mer.33. Quid in donatario, † seu cessionario gratuito hæreditatis, an in ipum transibũt onera, si nõ extet inuentarium, uel suum, uel cedentis? Et hoc magis est adinstar emptoris, & fructuarij licèt donatio, uelu-

ti lega-

ti legatum merum lucrum afferat Bal. in l. Non amplius.§.fi.ff.de leg.1. Et ibi quoque. Alex.l.si hæredita tem.ff.mandati.

164 Sexagesimo septimò substitutus† uulgariter, qui & ipse hrs est subleuabitur ex inuentario hæredis ut tradit Bartol. Com. uterque Imola, & alij in l. in ratione.§.Quod uulgo.ff.ad l.Falcidiam. Quid in substituto pupillariter? Ipse non subleuabitur quoad onera pupillaris hæreditatis nisi faciat inuentarium: Proinde si tutor pupilli non fecit inuentarium hæreditatis paternæ, debebit duo facere inuentaria, prout duæ sunt hæreditates Bart.& alij in d.§.Qđ uulgo.Porcellinus in secunda quæst.principali c.2.nu.18.Vide text. singularissimũ in l.paterfamilias.ff.de priui.cre.ubi discesꝙ nec creditores patris inquietabunt bona pupilli nec rursus creditores pupilli occupabunt bona pater

165 na.†Quia nemo tenetur soluere debita alterius licèt pater, uel filius sit ut. C.ne filius pro patre. Quod & in eorum hæredibus uice mutua dicendum est, Proinde & creditores, nec non legatarij utriusque non cõmiscebuntur si factum sit inuentarium, ut in d.l. Paterfamilias. Quæ omnia locum sibi uindicabunt in exemplari substitutione, quæ adinstar pupillaris fuit introducta.§.Qua ratione. inst. de pupillari sub. l.Ex facto.ff.de uulg.& pupillari.l.humanitatis. C. de impub.& aliis substit.

Sexagesimo octauò. Quemadmodum hæres intrà tempus inuentarij, de quo in §.donec. non potest cõ

166 ueniri, Ita transacto † tempore, non potest retardare creditores, & legatarios, quominus eis soluat usq; ad finem bonorum. Et tantò magis quia indemnis seruatur, cuicunque soluerit, creditori, uel legatario.§. Et si præfatam, unde non potest causari se dispendium passurum ex hac solutione. Nec obstat ꝙ & alijs non minus debetur, Nam imputent sibi alij, si tarde accesserint, uel remedijs competentibus utantur. l.Pupil-

lus.ff.quæ in fraud.cred.l.summa. ff. de peculio. Nec etiam potest causari quòd nesciat quantum soluendũ sit: Cum in inuentario res omnes minutatim sint insertæ, & maximè si(prout uoluit Salycetus)rerum singularium prætium fuerit prætaxatum.Diuersum si nõ extaret inuentarium: Iustam enim morandi causam prætenderet hæres, quia ignorat quot hæreditatis creditores, & legatarios habeat, & quantum sit in bonis. §.sancimus. & §.sequẽti.authen.de hæred.& falcidia.

167 Unde † melius est ei non soluere quàm solutum repetere.l.3.ff.de compens. licèt tandem ob prætermissionem inuentarij teneatur omnibus de suo.

168 Sexagesimo nonò.Agens † petitione hæreditatis,nõ solum subleuatur ab onere probationis, & solutionis; quod de fideicommissario, & fructuario, & emptore diximus, sed etiam statim ad conflictum potest deuenire,absque eo ꝙ retardetur in possessorio. Ratio est quia hæres faciens inuentarium omninò possidet,adinstar hæredis,qui olim deliberabat.l. Aristo. & l.Ait prætor.ff. de iure deliberandi. Ergò cum hæres possideat, quid necesse habet actor persistere in possessorio? Nam nec si uellet actor excludere hæredẽ à possessione, quidquàm ageret; cum hæres esse debeat in possessione, licèt nondum adierit dictis iuribus, & dicam in explicatione textus.ueluti ergò hęres commodum sentit possessionis, Ita incontinenti debet respondere, controuersiæque illatæ finem imponere.l.quidam ff.si cer.pet.l.properandum.in prin.C. de iudiciis. Maximè si se intruserit more prædonis, uel furis in hæreditate.l.pro hærede. & legibus sequẽtibus.ff.de petit.hæred.Dicet aliquis.Ergo inuentariũ Furis,prædonis, usurpatoris proderit petitori hæreditatis.Respondetur.Quidni? Nil enim uetat inuentarium. rectè facere, licèt praua sit fraudandi intentio. Rursus dicet aliquis,Nonnè & citrà inuentarium petitio hæreditatis potest intentari? Imò citius idest ante

te tempus.§. Donec? Respondetur, potest quidem si hæres adeat,& possideat, sed etenim cum diutissimè hæres qnandoque adeat: Et nec adiisse censeatur nisi asserens contra hæredem inficiantem id probet Cardinalis consi.72.Decius cons.442.expeditiorem exitum inueniet petitor si hæres fecerit inuentarium,cum nõ
169 † possit inficiari hæres quominus possideat. Et hæc referenda sunt ad ea, quæ plenissimè tradunt Doctores,præsertim recentiores, & audiui quondam acutissimum Dominum meum,conceptuumq;, & Theoricarum perspicacissimum Dædalum D. Hyeronimum Torniellum in l.Naturaliter. §. Nihil commune.ff.de acquir.poss.ubi etiam disces an uera sint in interdicto adipiscendæ,retinendæ,recuperandæ, siue hæres agat siue excipiat: de quo etiam per Ruinum consi. 67. libr. 2.

170 Septuagesimò, & ultimò. Cum inuentarium † secernat bona,& personas, atque ita sit loco tituli de separationibus Consultum erit tam creditoribus defuncti,quàm hæredis. Creditoribus defuncti,seu hæreditarijs,nec non legatariis: quia ipsi soli hæreditatẽ habebunt.l.1.C.de bonis auth.iud.poss. Creditoribus hæredis, quia bona hæredis habebunt pro se quæsita, uel quærenda. l. si creditores.ff. de separat. De tribus quæritur, sed quæso hæc tria tibi non excidant. Pri-
171 mò an inuentarium † prosit creditoribus hæredis in hoc,ut bona ipsius hæredis,uel etiam defuncti superfluentia non possint alienari.Et sanè quoad creditores hæreditarios,nec non legatarios, non posset hæres alienare, neque obligare res defuncti licèt suas posset, nisi quatenus permittit Iustinianus in §. Et si præfatam. Quoad creditores proprios, non prohibebitur hæres res suas alienare, sed nec superfluentes hæreditatis prius satisfacto creditoribus hereditarijs,& legatariis.l.1.§.ex contrario. ff de separationibus, Sed an non facto inuentario habebit locum textus in d. §. ex con-

contrario.ut scilicet tam suos quàm hæreditarios, creditores possit fraudare hęres alienando? Secundò quæritur an inuentarium excludat creditores hæredis in bonis superfluentibus, postquam solutum est creditoribus hæreditarijs, & legatarijs. Quod uideretur: quia hæc bona nunquam fuerunt, neque adhuc sunt hæredis facientis inuentarium. Contrarium uerissimum est
17 : quia contrahēs † habet rem, & personam debitoris, qui potest quotidiè lucrari. l. 1. §. item sciendum. l. si creditores. in fine. ff. de separationibus. Quod summopere notandum est, Neque obest ꝙ inuentarium conseruat hæredi lucra. Fateor conseruat, sed non ultrà ius commune; Ius autem commune uult ut debitor satisfaciat de omnibus bonis præsentibus, & futuris. d. l. si creditores. in fine. Quod summopere notandū est. Tertiò quæritur an è cōuerso creditores hæreditarij occupent bona hæredis superfluentia post solutionem creditorum ipsius hæredis. Distingue tempora, aut loquimur de iure digestorum, Aut de iure nouissimo Iustiniani. Primo tempore si quidem facta erat bonorum separatio, nihil tangebant de bonis hæredis creditores hæreditarij. d. l. si creditores uers. quòd si proprij. Contra quam legem ex diametro uidetur facere text. in l. Debitor uersic. Quid ergo. Eodem tit. de separat. sed non difficulter solues si ibi uideris glossam, & Bartolum. sin uerò nulla erat facta separatio, de suo insolidum eis tenebatur hæres. l. Quæ dotis. ff. soluto matrimo. l. more. ff. de acquirend. hæredit. Secundo tempore, est expeditum, Tantum enim spectatur an faciat, uel non faciat inuentarium ut in nostra. l. fi. §. cum igitur. §. & si præfatam. §. sin uero postquā; sed an hodie si hæres non faciat inuentariū prius soluet suis quàm defuncti creditoribus? Quod magis est ut fiat recursus ad ius uetus. l. secunda. C. de noxalibus. Et si quidem ambo sint hypothecarij, sumus in claris cum nec defunctus hęredis, nec hæres

defun-

defuncti rem utpote alienam potuerit obligare licèt pater, filiusve sit. l. fi. C. de pactis. l. Paulus. in fine. ff. de pign. si autem sint chyrographarij, & eis genus, uel quantitas debeatur, tunc posset hæsitari an præoccupationi, uel gratificationi locus sit ex. l. Pupillus. ff. quæ in fraud. cred. & l. pro debito. C. de bonis auth. iudic.
173 poss. Quamuis autem diximus inuentariū † hodie esse loco tituli De separationibus, tamen hoc fallit in multis. Primò hęres facit si uult inuentarium, At creditores & legatarij petunt separationē. l. 2. C. de bonis auth. iud. poss. l. pen. ff. de separat. Deinde separatio usque ad quinquennium post aditionem permittitur. l. 1. §. Quod dictum. ff. de separ. At inuentarium citeriore tempore finitur. § si autem dubius. Item separatio non fiebat aut uix fiebat bonis commixtis. d. l. 1. §. præterea. At inuentarium fit ante, & post aditionē, seu commixtionem, ut perspicue liquet ex d. l. final. & ibi dicetur.

Hos septuaginta effectus inuentarii non sine maximo cruciatu, mentisque agitatione, quandoquidem non segniter uagandum fuit per ea, quæ nulli, aut pauci interdum perquisiuerunt, breuiter percurri. At alio ex latere unum me solatur ꝙ nec fur, nec fraudator alienæ laudis esse censebor, quippè cum ueluti in spectro, unusquisque statim uideat quid promere, quid effingere, quid repræsentare animo, uerbisq;
174 uoluerim. Non enim † genio duplici, fucato, & ambitioso, sed facili, & aperto, & syncero, & minimè maleuolo præditus sum. Vtinam talis quandoque nō fuissem (quamuis quo pacto uiuerem charus Deo, & mihi ipsi, si conscientiam meam contaminassem?) Fortè dissimulans, & Proteum induens, risu, fronte, oculisque arridens, quorundam animos flexissem, & captassem, captatosque in mea uota traxissem. Fatale id fuit, inquiunt quidam. Si fatale est, fato acquiesco, corque intrepidum nihilominus gesto. Sed uereor, ne titulo

hac

hac tempestate sit indignis plerunque, & cuius infami desiderio mancipatis applaudere. Neque tamē de omnibus id dictum est. Sunt multi fide, probitate, iudicio, prudentiaque conspicui, à quibus semel agnosci, neque immerentem censeri, gloriosum ualde est. Loquor de quibusdam, quos si ad iustitiæ, Rationis, Honestatisq; æquilibrium ponas, statim hiscere uidebis; atque scelus, Ignominiam non sine impudentiæ, Ignorantiæq; signaculo usque ad uomitum eructare. Horum in numero fuit unus, aut alter, qui bellissimè, ut sibi uisum est, insusurrarunt opus, quod anno elapso edidi, esse somniosum, euanidum, & ambitiosum nimis, quia de me ipso tantum loquor, & dum laudem mihi perquiro, ineptias futiliter enarro. Dic mihi bonæ sodes. Nùm uideor tibi de me ipso loqui, & inanē laudem affectare dum meum iuris artificium nudum, simplex, atque in omni sui parte uisibile, & à uitiis, si contigerit, repurgandum propono? Sunt, fateor, multa imaginosè ibi dicta, & pleraque ipse congessi, aliorum semitas non proculcans, uerum nec somnus, nec ebrietas, nec delirium me extra iuris terminos eduxit, neque in fantasmatum pinaculo statuit. Ad naturæ ordinem semper respexi. Ad ueritatis sedem naturæ primordiis, & iuris nostri terminis receptissimis perueni re fategi, nihil de meo comminiscens, quod non habeat unde deducatur, & ubi stabiliatur. si tibi aliud uidetur, ostende uitium, & menda, non mendacia ore aperto profer. Obijcis & illud quòd in titulo de rerū diuisione. & in illo de actionibus. textualia fermè tantùm explicauerim? Inimicus certè uirtuti es. Iurisque ciuilis Asylum, ad quod breue iter est, uestigijs incertis, & tortuosis procul eliminas. Sciuissem & ego (ut omnia de me intelligas) uagari huc, & illuc, milleque Authorum, & librorum nomen claturas longè accersere: Sed nolui inaniter elaborare, & quod probari potuit una, aut duabus legibus, seu glossis ex primo

fonte,

fonte, origineq; desumptis, obruere argumentorum, Repetitionum, Consiliorumque cumulis. Profectò di scas posthac sapere, & prius ipse exi foras, & mox, cõparatione facta, si uictor extiteris, exulta, & Pæana cane, non autem ueluti canis in angulo delitesce ad latrandum sumussim, & crus in meridie ambulantium frangendum dentes acuens. An negabis te canem esse, quando nec erubueris (si tamen idem es, qui opus editum lacerasti) palàm edicere, auditores me octo, aut nouem, & illos quidem non ultroneos habuisse? Si oculos, & mentem habuisses, uel purgauisses, non ita dixisses. Omnes sciunt, & tu quoque scis nisi lethæus aquas ingurgitati, quo numero scholarium legerim, & quo applausu in dictata, inscriptisq; per me deman data excipiendo. Cæterum, ne existimas me Deæ indignationis auxilium, uindictamque implorare, bonum animum, & uoluntatem, fœlicemque euentũ tibi exopto, Parcendumq; tibi est aliquatenus, si, uel ut odisi, inuidiamque in posterum deponeres, uel, ut me erroris admoneres, & posthac cautiorem redderes menti tus es. Iam uerò ad instituti mei pensum reuertor, hoc est ad explicãdum quæ damna incurrat hæres p
175 pter omissionem inuentarij. Posset dici. Quot † utilitates percipit hæres ex confectione inuentarij, Tot percipit damna ex omissione. Verum, quoniam quæ specialiter exprimuntur, maiorem habent uim, Et in ipso actu expressionis, peculiares quasdam afferunt notiones, & igniculos quosdam spontè ingerunt, repenteque in animis excitant, aliquot damna recensere non grauabor. Atqui pleraque damna pendent ab
176 illa regula. Hæres † non faciens inuentarium præsumitur in dolo. §. sancimus. auth. de hæred. & falcidia. Cur enim non fecit inuentarium, cum tam facilè potuit, & modico temporis, sumptusque dispendio? Extat namque regula. In culpa est non utens remedio sibi competente. l. fin. §. illud. C. de temp. appell. Bald.

consi.

consi.395. lib. 2. Neque obstat quod dici solet. Culpa non præsumitur. l. exceptione.ubi Bar. ff.de fideiuss. Et cessante culpa, pœna non infligitur, quia pœna præsupponit culpam.l.si qua pœna ff.de uerb.sign.l.fina. ff.de S.C. Sillaniano. Crauetta consi. 204.& 319.Cephalus.consi 230.& 242. Nam hoc in casu hæres non excusatur ignorantiam allegans, cum nihil magis in foris, & Tribunalibus resonet quàm hunc, uel illum mortuum esse tali hærede relicto, qui fecit, uel non fecit inuentarium, & leges sunt apertissimæ loquentes de inuentario.l.leges sacratissimæ. C. de legibus. Huic tamen regulæ, ꝙ hæres non faciens inuentarium præsumitur dolosus, non omnes assentiuntur, ideo nec omnes hæredes pœnam incurrunt Anchar.consi.411. & supra fuit expositum, sed ut plurimum ei est assentiendum.

177 Primò. Hæres † non conficiens inuentarium tenetur creditoribus ultrà uires; non solum iure nouissimo Iustiniani in toties allegata.l.fi.§.cum igitur.§.fin uerò postquam. & §. finautem. hoc. C.de iure.delib. Sed etiam anteriore.l.Quæ dotis.ff.soluto matrim.cũ multis similibus, Quippe hæres est una, & eadem persona cum defuncto etiamsi parum, aut nihil sit in bonis; Nam illa hęreditas censetur locuples, quæ inuenit hæredem.l.libertus, qui soluendo. ff. de bonis libertorum. Nec refert utrum sit unicus, uel habeat cohæredes d.§.cum igitur. Vtrum sit institutus, uel substitutus.l.in ratione.1.§.quod uulgo. ff.ad l.falc. utrum sit extraneus, uel suus.gloss.& Alexan.in l.in duplicibus. ff.ad l.falc.Caphalus consi.188.lib.2. Vtrum sit masculus, uel fœmina, locuples, uel pauper, maior, uel minor, & cuiuscunque alterius conditionis.§.pen.auth. de hæred.& fal.l.More.ff. de acquirenda hæreditat. in qua l.Baldus, & Imola dicunt unum singulare, ꝙ hæ-
178 res † tenetur ipso iure ultrà iures etiãsi conficiat inuẽtarium, quamuis inuentarium impediat executionem;

Quod

Quod summopere notandum est. Excipe ab hoc damno personas superius recensitas in quinto membro principali.

Secundò. Hæres non conficiens innentarium teneatur legatarijs ultrà uires, ex iure nouissimo Iustiniani in §. si uerò non fecerit. authen. de hæred. & Falcidia. quicquid dixerit Guido de suzaria, & Raynerius de Forliuio Bar. in l. in ratione. §. quod uulgo. & ibi quoque Gl. ff. ad l. Falc. Bal. in l. filium quem habentem. C. fam. erc. Ante Iustinianum secus erat. l. j. §. si is qui. ff. ad Treb. Ratio, quæ impulit Iustinianum fuit, quia hæres censetur malignè uersari, legatariosque fraudare: Qua præsumptione cessante reuerteremur ad ius pristinum, ut hęres non teneatur ultra uires, & maximè: quia cessante ratione legis, debet cessare dispositio eiusdem legis. l. Quod dictum. ff. de pactis. sed an te-
179 neatur hæres insolidum fideicommissarijs? † Et hoc magis est si sint fideicommissarij particulares; sin autem sint uniuersales omissio innentarij non obest hæ-
180 redi, quoniam fideicommissum † uniuersale nunquàm includit bona hęredis. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de uulg. & pup. l. Ex facto. in prin. ff. ad Trebel. Hinc sequitur ꝙ si hæres sit creditor defuncti, creditum retinebit, perinde ac si inuentarium fecisset, & sic mirabiliter limitatur text. in §. in computatione. Ratio est:
181 quia omissio † inuentarij non adimit beneficia iuris antiqui Bal. in l. liber captus. C. de captiuis. Aretinus consi. 147. nisi quatenus iure nouo Iustiniani caueatur; De quo supra dictum est, & infrà quoque dicetur Quid si sit naturale creditum? Adhuc hæres retinebit. l. Debitor. in prin. ubi glo. Ang. Comensis, Castr. & Alex. ff. ad Trebellianum. excepto Imola dicente aditione confundi creditum, illudque transmitti in fideicōmissarium. Quid si hæres imprudenter restituat? Adhuc Comensis Alex. ibidem concedunt repetitionem. Ergo iura uetera quantum pertinet ad hæredem restituentem

ſtituentem fideicommiſſario uniuerſali remanent in correcta, Alciatus poſt Socynum, & alios in l. debitori. C. de pactis. Aretinus conſil. præallegato.

182 Tertiò. Hæres non faciens † inuentarium amittit falcidiam: Nam ſi legata de ſuo ſoluit, cui dubium quòd falcidiam, quæ ex bonis defuncti percipitur nõ habebit? Quid ſi hæres ſit de numero illorum, qui nõ tenentur ultra uires ſi non faciant inuentarium? Putarem & illum non retinere falcidiam cum æqui, boni- que conſulere debeat, ꝙ nihil de ſuo ſoluat, & ſic euitet pœnam. §. ſi uerò non fecerit. Quid ſi ex pluribus cohæredibus unus non faciat inuentarium? Et illum opinarer non deducere falcidiam, quaſi in ſua portione ſit hæres ſolus, & uniuerſalis. §. Et cum quæ ſitum. inſtit. de lege falcid. ſi tamen alij cohæredes totiùs hæreditatis inuentarium feciſſent, ueluti ſolutionem de ſuo euitaret, ita falcidiam retineret: Quod pẽdet ab his, quæ dicam in §. cum igitur. Quærendum

183 eſt de duobus. primo, An hæres † nõ faciens inuentarium amittat legitimam. Secundo an amittat Trebellianicam. Quoad primum, Aut loquimur de creditoribus, Aut de legatarijs, aut de fideicommiſſario uniuerſali. Reſpectu creditorum, hæres non habet aliquam legitimam etiamſi faciat inuentarium, quia legitima intelligitur deducto prius ęre alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. teſt. Et inuentarium non tribuit lucrum ultra ius commune. Reſpectu legatariorum tres ſunt opiniones, una quòd legitima amittatur, Nam cum teneatur de ſuo hæres d. §. ſi uero nõ fecerit. etiamſi filius ſit, legitimam, quæ de bonis teſtatoris eſt non debet ullo modo deducere, Et pro hac opinione Porcellinus in ſeptima quæſtione principali, cap. 5. refert. 24. fundamenta. Et dicit Iaſon in noſtra l. ſi §. penul. quòd nunquam uidit congruum reſponſum argumento prædicto. Secunda eſt opinio ex diametro contraria quòd imò hęres, quantumuis filius

filius sit non amittat legitimam glossa in authen. Hoc amplius.C.de fideic.Item gl. in d.§.pen.Et in authen. sed cum testator. C. ad l. falcidiam. & in d. §. si uero non fecerit.In quibus locis affatim omnes fermè Doctores ita concludunt per textum in §. Non autem ex cipimus.authen.de hæredibus,& falcidia.Hoc modo. Hæres prius deducet suam legitimam de bonis extan tibus mortis tempore.l.cum quæritur.C.de inoffi.te-
184 stamen. Mox soluet legata integra † etiamsi bona ex tantia mortis tempore erant pauciora simul etiam ad iuncta quantitate legitimæ Ricardus Malumbra, Cynus,Bart. Bal.in d.auth. sed cum testator. Baldus in d. §.pen.ubi tamen refert aliam computationem dicens Nicolaum de Matarellis caruisse intellectu.Ang.Alex. & Iason post alios uetustiores in l.scimus. §. pen. C. de inoffic. testamen. Alexan. consil. 67. libr. quarto. * Et (ut reperio) est communis * opinio. Calcaneus consil. trigesimosexto. Durantes sub titulo de substitutionibus cautela 37.& sub titulo de àcquiren. uel repud. hæred. cautela 8. & Porcellinus loco quo supra adducit ferme 17.fundamenta. Cæterùm inquit Didacus in c.si hæredes.extra de testam.stante computatione prædicta eueniet quod hæres supprimet bona, & detrahet legitimam solus sine interuentu, & scientia legatariorum; Quapropter est admittenda hęc opinio si hæres probet non plus fuisse in bonis quàm ipse asserat licèt aliàs asserenti,non neganti incumbat probatio iuxta tradita per Doctores in l.si constante. ff.soluto matrimo.Tertia est opinio quod in foro Cæsaris amittatur legitima, secus in foro animæ, seu conscientiæ Hostiensis in summa de testam.uers.Quid si non fecerit.Ioannes And.in c.Quanquam de usuris.lib. 6.Respectu fideicommissarij uniuersalis crebrius est rece-
185 ptum,filium † non priuari legitima ob omissionem inuentarij Angel. in toties allegato. §. Hæc stipulatio. quoniam legitima non uenit in restitutione fideicómissi,

missi, ueluti nec quodquam aliud ius, uel creditum cō petēs hæredi. Bart. in l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de uul. & pupillari Glossa, Bar. & alij in l. si quis ad declinandam. C. de epis. & clericis. Socynus post Bald. Saly. & Corn. in l. debitori. C. de pactis. Canonistæ in c. Raynutius. Extra de testam. Sed quid dices? Bona sunt imminuta tempore restitutionis, An filius deducet legitimam inito calculo bonorum extantium mortis tempore? Quod uidetur. l. cum quæritur. C. de inoffi. test. l. si patronum ex debita. §. pen. ff. de bonis liber. in contrarium urget: quia fructus medij temporis inducunt compensationem. Cogita quia subtile, & quotidianū

186 hoc est. Quoad secūdum scilicet utrum hæres † non faciens inuentarium amittat Trebellianicam, uariè confligantur nostri Doctores iuris ciuilis, & canonici adeo quòd si quis alius articulus, iste præcipuè requireret decisionem Cæsaream Rota in titu. de testa. Decis. 111. & in collectis per Cassiodorum, quandoquidem Doctores non solum alijs, sed etiam sibiipsis fuerunt contrarij, & unus unam, alius contrariam opinionem communem esse asserat. Nam Oldradus insignis, & præstantissimus doctor fuit sibi contrarius in consi. 134. & in consi. 242. Nec non Bartolus (ut referūt Moderni) in l. Marcellus. ff. ad Trebellianū. Baldus quoque, ut sæpe aliàs sibi contradixit, Et Paulus Castrensis, & Corneus Perusinus prout refert Crauetta Sauilianus in consi. 17. licèt & ipse contrarius sibi fuerit in consi. 219. ubi tamen se ipsum corrigit, & fatetur errorem. Adde ꝙ Iason in d. l. Marcellus, ubi quoque Claudius. & in consi. 114. lib. 4. ubi refert con

* silium Sphondrati, dicit communem * opinionem esse ꝙ Trebellianica non perdatur, à qua opinione in consulendo, & iudicando non est recedendum. Decius uerò in consi. 236. dicit contrariam sententiam esse communiorem quòd imò perdatur Trebellianica, qđ & asserit Curtius Iunior consi. 54. & consi. 120. Parisius

ſius Cardin.conſi.1.uol.3.& conſi. 18.uol.2. Socynus Iunior conſi.132.uol.1.Carolus Molineus in Alex.cõ-ſi.67.libr.4.Durantes ſub titu.de ſubſtitut.caut.37.du bitat quæ ſit communis opinio. Quid tenendum?Tu tres diſtingue opiniones.Prima eſt quòd perdatur Tre bellianica per textum in d. §. ſi uero non fecerit.iuxta Romanum in auth.ſimiliter.C.ad l. Falcidiam.dicentem ſe mirari quòd nullus ad hoc textum illum expẽ derit.Didacus in c.Raynutius.§.xj.Extra de teſtam.& Porcellinus in ſeptima quæſtione principali. cap 6. p hac parte. 13.fermè adducit fundamenta. Alia eſt opinio quòd imò Trebellianica non perdatur & Porcellinus decem fermè adducit fundamenta, & unum præ-
187 cipue Oldradi ꝙ ueluti cohæres † reſpectu cohæredis non tenetur facere inuentarium, ità nec reſpectu fideicommiſſarij,qui loco hæredis eſt l.ſi filius. ff. quod cum eo.Tertia eſt opinio,aut loquimur in filio,
188 Aut in extraneo.Primo caſu filius† non amittit Trebellianicam,ueluti nec legitimam, Intantum ut quidã dixerint filium quantumuis non fecerit inuentarium utriuſque habere retentionem ideſt legitimæ,& Trebellianicæ Bald.in l.filium quem habentem. C.fam er ciſ.Capra Peruſinus conſi.7. Guido Papæ. quæſt.53. Alexandrinus conſ.43.Crà uetta conſi.17.ubi latè admodum inſiſtit.Secundo caſu hæres non faciens inuẽtarium amittit Trebellianicam,cum etiam amittat falcidiam, quanuis aliàs diſſimilitudo ponatur inter falcidiam,& Trebellianum ut per gloſſam, & confertim omnes Doctores in præallegata. Auth. ſed cum teſtator.C.ad l.falcidiam.Cæterùm quæ opinio ſit uerior, & an filius detrahat duas quartas, & an Trebellianica poſſit prohiberi in filiis primi gradus nunc non diſcu
189 tio; Scias tamen unum quòd ubi hæres † detrahit Trebellianicam præfertur legatariis;in ſuperfluo ſuccedunt legatarij, utriſque tamen tam hæredi quàm legatarijs præfertur æs alienum, cum etiam æs alienũ

O 2 minuat,

minuat,& abſorbeat legitimam, quæ legitima non in totum abſorbet legata, & fideicommiſſa Comenſis in l. 1. §. ſi is qui. ff. ad Trebellianum. l. ſcimus. & ibi gloſ. Petrus, Cynus, Butrig. Bar Ang. Alex. Iaſon. C. de inof ſi. teſtam. § cum autem. inſt. de lege Falcidia. ubi multa, & illa quidem, ut puto appoſitiſſimè deo dante ſum congeſturus.

190 Quartò. Hæres † non faciens inuentarium non liberatur licèt ſoluerit uni ex creditoribus, uel legatariis rem debitam, uel aliam loco eius, Proinde nec uendere res hæreditarias poterit, eo prætextu ut eis ſoluat, & ueluti emptor non eſt ſecurus, ita hæres tenebitur emptori de euictione, creditores quoque, & legatarij, quibus prius eſt ſolutum non ſunt ſecuri in concurſu aliorum creditorum hæreditariorum, cum alioquin facto inuentario ſecurior eſſet non tantùm hæres, ſed etiam alij quibus uenditum, uel prius ſolutum eſſet. Denique non facto inuentario ceſſant multæ utilitates tam ex latere hæredis, quàm ex latere creditorum, & legatariorum nec non emptorum, quæ ponuntur in §. Et ſi præfatam. ut dicam ſuper eo. §. & dixi ſupra in tertia, quarta, decimaquinta, decimaſexta utilitate.

191 Nunquid autem hæres † prætermittens inuentarium cogetur exigere nomina, uel actiones exercere? Non puto utſupra in decimaoctaua utilitate. Quid ſi cedere actionem paratus ſit, An liberabitur? Et hoc uidetur propter regulam, qui tenetur ex eo ꝙ habet actionem, eam cedendo liberatur: Vel dic non liberari, qa non tenetur hæres ob id: quia habet actionem, uerum ob id: quia adeundo quaſi cõtraxit, ſeque ſponte conjecit in obligationem. l. Quod debetur. & ibi per glo. Bartolum, & alios. ff. de peculio. Decius conſil. 533.

192 Quintò. Hæres amittit † funeris impenſas, & inſinuationis teſtamenti, & quaſlibet alias, de quibus in §. in computatione. Neque obeſt quòd ſi non fuiſſet delata hæreditas, impenſas nullas feciſſet, Nam ſibi

imputet

imputet quòd inconsultè damnosam hæreditatem adierit, & legis spreuerit beneficium. §. si uerò postquã. Vide Aretinum con. 117. Quid si non hæres, sed alij creditores funeris, & similiũ impensarum concurrerent cum aliis creditoribus, & legatarijs? Si quidem hæres sit soluendo, utrisq; de suo soluet maximè creditoribus; sin minus, creditores funeris, & alij priuilegiarij quantumuis posteriores non debent ob negligentiam, uel culpam hæredis, priuilegium amittere. Quòd facilius est admittendum in concursu legatariorum, iuxta ea quæ habentur per glossam, & Doctores in l. Priuilegia. ff. de priuil. cred. in l. interdum. & l. sequẽ. ff. qui potiores in pignore hab. l. At si quis. l. penul. ff. de religiosis. Dixi abundè, & non insubtiliter in §. item siquis in fraudem. Instit. de actionibus. Et adde quæ dixi in quinta utilitate. In concursu sanè fideicommissarij uniuersalis, non amittet hæres impẽsas, cum nec aliud ius suum amittat siuè statim, siue post sit facienda restitutio, ut diximus sæpe supra, ex traditis præcipuè in l. debitori. C. de pactis. Maximè si intuitu pietatis illas faceret, quas nec amitteret in concursu legatariorum, si id se facere intuitu pietatis testatus esset d. l. At siquis. §. plerique. ff. de religiosis.

193 Quæ protestatio † imprimis prodest, & est necessaria filiis ne cogantur inuiti hæredes esse, & ne piè impensum amittant. l. si seruum. §. prætor. & ibi Castrensis. ff. de acquir. hæred. Cynus, Baldus, Ang. Saly. Alex. & Iason in l. 1. C. de repud. hæreditate.

Sextò. Actio hæredis contra defunctum confundi-
194 tur. §. In computatione. † Ratio est quia actio, & passio non cadunt in eodem subiecto. seu. Non potest quis sui ipsius esse debitor, & creditor. l. Vrannius. ff. de fideiuss. l. frater à fratre. & ibi per Glossam, & Doctores quamplures. ff. de condictione indebiti. Vide supra in sexta utilitate, & quæ infrà dicam in textu. Quod uerum est indubitanter respectu creditorum

hæreditariorum, & legatariorum, cum & eis teneatur de suo ultra uires. Respectu autem fideicommissarij uniuersalis non confunditur actio. l. debitor. & ibi Glossa, Ang. Castrensis, Alexander. ff ad Trebell. Ratio est partim quia hæres restituit illud tantum quod est in bonis. l. mulier. §. sed enim. ff. ad Trebell. nun-
195 quam enim fideicommissum † includit bona hæredis. l. cohæredi. §. cum filiæ. uer. nec fideicommisso. ff. de uulg. & pup. partim quia textus in §. in cõputatione. restringitur ad creditores hæreditarios, & legatarios ut ad eorum commodum actio hæredis cõtra defunctum confundatur; Quod admodum est memorabile, ut ibi dicam. & tradit Socynus præter alios in l. debitori. C. de pactis. Baldus in l. unica. §. exactio. C. de rei uxoriæ actione. l. ita tamen. §. si ex Trebelliano. & ibi Castrensis, & Alexander. ff. ad Trebell Quid
196 † si creditores hæredis concurrant cum credtoribus hæreditarijs? si quidem bona essent separata, uel olim per Titulum. ff. de separatio. uel hodie per inuentarium neutri alterius, cum quo non contraxerunt bona tangerent. l. j ff. de separationibus. sin autem aditione citrà inuentarium sint commixta, in unumque redacta patrimonium. uideretur ex regula iuris distinguendum, Aut sunt chyrographarij, Aut sunt hypothecarij. si sunt chyrographarii, occupantis melior est conditio. l. pupillus. ff. quæ in fraud. cred. si hypothecarij, regula iuris seruanda est, qui prior est in tempore potior est in iure. l. 2. l. si fundum. C. qui potiores in pig. habeantur. l. pro debito. C. de bonis auth. iudicis possid. Aequius tamen plerunque erit hæreditarios creditores non excludere illos hæredis in bonis proprijs eiusdem hæredis siuè utrique siuè alterutri sint hypothecarij, necne, ueluti nec creditores hæredis hęreditarios debent excludere, nec etiam legatarios in bonis defuncti. l. si creditores. ff. de separationibus. l. prima. C. de bonis authen. iudicis possidentis.

Et

Et hoc quoque supra fuit expositum.
197 Septimò. Hæres † nõ conficiens inuentarium cense tur hæreditatem lucrosam inuenisse, quia hrditas cẽse tur locuples, quæ hæredem adinuenit. l. libertus qui soluendo. ff. de bonis libertorum. Item, Quilibet cen-
198 setur † soluendo esse, nisi probet se pauperẽ. gl. in l. si uerò. §. 1. ff. Qui satisd. cog. Romanus consi. 190. per l. si creditores. ff. de separat. At facto inuentario, onus probandi res fuisse plures incumbit creditoribus, & legatariis. §. licentia danda. gl. in l. cum de lege. ff. de probationibus. Quid si hæres, qui non fecit inuentarium, paratus sit suo iuramento asserere hæredi
199 tatem non esse soluendo? † Non esset ei credendũ, quia procliues sunt multi ad peierandum, neque est consentaneum hæredem quasi iudicem in re sua fáce re iuxta tradita in l. admonendi. ff. de iureiurando. l. 1. ff. quarum rerum actio non detur. si tamen creditores, & legatarii starent assertioni hæredis etiam non iurantis res non esse plures, nihil aliud quæreretur Bald. & alii in l. filium quem habentem. C. fam. ercis.
200 Octauò. Hæres † adiens sine inuentario, confestim conueniri potest, & sic cessat dilatio anni concessa per. §. donec. Nec refert utrũm tacite, uel expresse, Re, uel uerbis, uel animo adiuerit hæreditatem. §. final. instit. de hæredum qual & differentia. Sed an si hæres hæreditaria soluat; prædia ruentia fulciat, colat, locet, Funus faciat, fructus uendat, domum defuncti habitet, uel occupet, censeatur adiuisse? suus quidem hæres, nisi protestetur se hoc animo facere, ut non obligetur, facilius erit hęres. l. necessariis. l. si seruum quis. §. fin. & utrobique glossa, Bartolus, Angel. Comensis, uterq; Imola, Romanus. ff. de acquir. hæred. l. 1. C. de repud. hæred. & ibi pariter glo. & Doctores. sed & si iudiciũ susceperit, non per hoc arctabitur hæreditati insistere Alexander. in d. l. necessariis. reprobata sententia Baldi, De quo etiam per Ang. Imolam, Castrensem, Ro-

manum, & alios in l. si cum dotem. §. Transgrediamur.ff.soluto matrimonio. Facilius hoc, & prædicta omnia seruabuntur in extraneo hærede, quia non est uerisimile quòd temerè damnosam adire uoluerit hęditatem.l.pro hærede.§. quid tamen. & ibi Bar. Bald. Ang.Comen.uterque Imola, Castrensis, Romanus, Iason.ff. de acquirē. hæreditate. Illud compertum est quod

201 hæres † antequam adeat non potest conueniri. l. ut debitum. C.de hæred. actionibus. Quoniam adhuc non est in quem dirigatur actio. Et possibile est hæredem facillime repudiaturum, Qui repudians utique non potest conueniri licèt filius sit.l. 1. & ibi notatur C.si minor ab hæred.se abstineat.

202 Nonò. Hæres † non faciens inuentarium tenetur ad fatalitatem, & damna post mortem contingentia, non solum ex iure nouissimo Iustiniani in toties allegato.§.si uero non fecerit, sed etiam ex iure uetustiore, reprobata.gl. in l.in quantitate. in prin. ff.ad l.Fal-

203 cid. Quid si filius sit hæres, † & non habeat de suo unde soluat, an soluat de peculio profectitio, uel aduentitio? Baldus in auth. sed cum testator.C.ad l.Falcid.mouet hanc quæstionem, solùm dicens quòd pœna, quam patitur hæres, infligitur ob dolum pręsumptum.§.sancimus.Auth.de hæred.& falcid. Vnde possumus concludere patri non auferri peculium, cum nequeat filius deliquendo patris facere conditionē deteriorem §.h.ubi Ioannes Faber. inst. de noxalibus. Bart.Romanus, & Alex.in l. si finita. §. si de uectigalibus.ff.de dam.infecto.

204 Decimò. Hæres † non faciens inuentarium tenetur nihilominus creditoribus, & legatarijs licet hęreditatem uendiderit, uel ex Trebelliano insolidum restituerit.l.2.C.de legatis.l.2. C.de hæreditate, uel actione uendita. Nec mirum, quia semel fuit hæres, seq; sponte adeundo obligauit, unde non potest desinere esse hæres, neque obligationem, quam sponte suscepit,

pit, subterfugere. l. Ait prætor. §. sed quod papinianus ff. de minoribus. l. sicut. C. de actionibus, & obligat. Quid tamen si coactus adijt, & restituit? non uidetur arctandus, cum omnia onera transeant in fideicommissarium, cui obtemperare, officiumque suum impẽdere necesse habuit. l. Quia poterat. ff. ad Trebell. l. sed si quis. ff. quemadmodum testa. aperiantur. Quid
105 si malint creditores, † uel legatarij conuenire emptorem, uel fideicommissarium quàm hæredem? Nimirũ nihil contraxerunt cum emptore, uel fideicommissario, unde succedit regula ex contractu, uel culpa alterius nemo tenetur. l. 3. C. ne uxor pro marito. cum tamen emptor, & fideicommissarius uicem hæredis obtineant. l. 2. §. pen. ff. de hæred. uel actione uend. l. si filius. ff. quod cum eo. non euitabunt iudicium, maximè si non fecerint inuentarium nec ipsi, quasi duo rei debendi sint hæres, & fideicommissarius, seu emptor: quorum alterutrum eligant creditores, & legatarij iuxta tradita in authen. Hoc ita. C. de duobus reis.

Possem alia referre damna, tam ex latere hæredis non facientis inuentarium, quàm ex latere aliorum: sed etenim ad finem propero; Et sufficere aliquantisp existimo quæ superius dicta sunt, & quæ infra dicentur in textus. Scias tamen in uniuersum quòd uelo
106 luti cõfectio † inuẽtarii omnia beneficia, seu lucra affert concessa per iustinianum, Ita inuentarij omissio non adimit beneficia iuris uetustioris, sed tantum illa, quæ expressa sunt per iustinianum in l. fi. C. de iure deliberandi, & in §. Hinc nobis. usque ad finem tituli. auth. de hæred. & fal. Baldus in l. liber captus. C. de captiuis. Ancharanus in c. possessor. de reg. iur. in 6. Aretinus in consi. 147. Ad quam regulam maximopere est aduertendum; Multas enim intelliges, & dissolues difficultates, quæ alias negotium tibi facesserent.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium quando desinat esse.*
2 *Inuentarium non potest fieri post xc. dies uel xij. menses.*
3 *Hæres beneficio inuentarii renuntiare potest, sed id quomodo, & quando.*
4 *Inuentarium an fieri possit sine iudice uel testibus, uel Tabellione.*
5 *Inuentarium semper, & ubique ualet.*
6 *Hæres an teneatur si perdatur inuentarium, & quis probet amissionem.*
7 *Compromissum an tollat beneficium inuentarii.*
8 *Inuentarium non prodest hæredi in obligationibus quas suscepit hæres.*
9 *Exceptio inuentarii an prosit post sententiam.*
10 *Hæredi condemnato quando non prosit inuentarium in executione rei iudicatæ.*

1 Decimum, & ultimum principale membrũ est quãdo † desinat esse inuentarium: Qđ dupliciter considerari potest, Primò quãdo desinat posse fieri inuentariũ? Secundò quando inuentarium iam factum uires suas amittat.
2 Quoad primum constat ꝙ transactis † nonaginta diebus, uel duodecim mensibus si hæres sit absens, non potest amplius fieri inuentarium. §. sin autem dubius. Intantum ut nec iudex tempus hoc prorogare possit. §. Et hæc quidem. & ibi Baldus, & alij Doctores. Nec distinguo utrùm hæres adiuerit, nec ne, quamuis magis communis * opinio sit tempus innentarij non cedere nisi post aditionem ut dixi supra, & dicetur rursus in textu. Quid si hæres adiuerit non facto inuẽtario, neque expresso quòd faciet inuentarium? Sunt & in hoc opiniones. §. cum igitur. ut mox dicam. Quid si testator remiserit confectionem inuentarij?

Hæres

Hæres utique facere non poterit, Quò fiet ut hæres teneatur ultrà uires Crauetta consi.174. Quod notãdum existimat Didacus in c.1.nu.17.Extra de testamẽtis.De quo etiam per recentiores in l.nemo potest.de
3 leg.1. Quid si hæres † renuntiauerit confectioni, uel beneficio inuentarij? Valebit renuntiatio quoad sui præiudicium, cum quilibet fauori suo renuntiare possit.l.si iudex.ff. de minoribus. l. si quis in conscribendo.C.de pactis.Nam & quælibet alia obligatio suscepta per hæredem non pertinet ad inuentarium. l. cum hæreditas.1.ff.ad Trebell. & ibi Bar.Ang.Com.uterq; Imola, & Castrensis.Imola consi.102. Quod intellige mortuo defuncto, cęterum eo uiuo, intempestiua esset hæc renuntiatio, cum nec pactio quælibet ualeat in hæreditate uiuentis.l.fina.C.de pactis. Quid si de-
4 sit copia † iudicis,uel tabulariorum,uel testium,an inuentarium fieri poterit? Quod quærendum esset ingruente peste, uel fame, uel bello, uel alio tumultu, aut infortunio. Et si quidem hæres non sit in culpa,& faciat quod potest; puta quos potest testes adhibeat, & sigillatim omnia describat non arctabitur ultrà uires:quia per eum non stetit.l. iure ciuili. ff.de condit. & demonst.& quia necessitas non habet legem. l.1.ff. de offi. consulis Rigor tamen iuris obest hæredi cum lex pro forma tabularios,aliasque solénitates præscripserit. Adde quæ in simili tradunt canonistæ in c. Ex transmissa.Extra de præscript. Ang.in § quod autem. Auth.de non alien. Moderni & præsertim Decius in l.Hac.consultissima.C.qui testam.facere poss.Quoad
5 secundum satis constat quòd inuentarium † semel ritè,& rectè factum ubique, & quandocunque uires habebit cum scriptura, maximè publica semper loqua-
6 tur.l.arriani.C. de hæreticis. Quid † ergo si amitteretur,& hæres probaret se fecisse? Diuinare nemo quidem potest quantum fuerit in bonis; si tamen hæredis perfidia non arguatur, & hæres probet se ui,aut casu

irreparabili amisisse, esset ei parcendum ne teneatur ultra uires arg. l. Quæ fortuitis. C. de pign. actione. Quid si non hæres amiserit sed notarius, an notario id asserente, arctabitur hæres aliud probare? uideretur ex notarij testificatione hæredem subleuandum nisi quòd aliquatenus uidetur culpandus quòd exemplum à notario non desumpserit, uel quòd non inseri in Archiuo publico inuentarii scripturam curauerit; Quę tamen culpa magis obiici potest notario, ad cuius officium hoc spectat l. Argentarius. ff. de edendo.

7 Insuper quęritur an hæres † faciens compromissum iuuetur inuentario. Angelus de Perusio consi. 30. asserit non iuuari; quem transeunter refert Decius con si. 301. ob id quia hæres compromittens obligatur ex

8 persona sua, inuentarium autem † non prodest nisi in obligationibus, & oneribus hæreditariis, non autem in illis, quas hæres post mortem defuncti ex persona sua introduxit. l. cum hæreditas i. & ibi Ang. uterque Imola, & alij. ff. ad Trebellianum: sed ut dicam quod sentio, nimis rigorosa, & periculi plena uidetur hæc determinatio, partim: quia nunquam hodiè censetur facta nouatio. l. fin. C. de nouat. partim quia non est uerisimile quòd hęres iuri suo, quod tot sumptibus, & laboribus in conficiendo inuentario quęsiuit, temerè renuntiare uoluerit. l. Mater. ff. de inoffi. testam. speculator in titulo de arbitris. §. sequitur. Cautissimus tamē hæres erit, si dicat se compromittere citrà periculum nouationis, & saluo sibi beneficio inuentarij durantes sub titulo de acquir. uel repudianda hæred. cautela 9.

9 Rursus quæritur an inuentarium† non tantum prosit hæredi ante sententiam, sed etiam post sententiam cō demnatoriam. Plerisque uidetur etiam post sententiam in executione ipsius, prodesse hæredi inuentariū, Martinus silimanus, Bar. Bal. Ang. Alex. in l. Ex diuerso. §. 1. ff. solut. matr. Contrarium tenet ibidem Imola. l. peremptorias. C. sententia rescindi non posse; Et

Imolæ

Imolæ ſententiam audacter defendit Zaſius libro ſingularium Reſponſorum ſecundo capitulo primo. Ego tamen ſequerer communem * ſententiam niſi hæ-
10 res† admonitus à creditoribus, uel legatarijs, ut inuentarium proferat, nolit profere, uel neget ſe habere: Quippe ſuæ moræ & inficiationis damnum ſentire debet, perinde ac ſi non feciſſet inuentarium. Eſt & aliud remedium proditum contra hæredem cunctantem ſoluere, uel bona indicare ut creditores, & legatarij terminum ſtatui petant ad opponendum quaslibet exceptiones dilatorias, peremptorias, & anomalas; Quo termino elapſo non poterit exinde hæres eludere, uel retardare executionem ſententiæ contra ſe latæ. Alex. in d. l. ex diuerſo. §. 1. ff. ſoluto matrimonio. poſt Baldum in l. Ab executione. C. quorum appellationes non recipiantur.

Quandoquidem ſuſcepit laboris an fractus exantlauimus, flexuoſosque Mæandros non ſine cæleſti numini, abſque Theſei filo euaſimus; corollarii uice, ne inſulſum maneat comeſſantium palatum; legis finalis uerba textualiter explicemus.

SVMMARIVM.

1 *Imperator loquitur de ſe ipſo in plurali, ueluti ſummi pontifices, licèt antiquitus id non eſſet.*
2 *Antiqui non dabant tot titulos, & tot præfationes.*
3 *Auguſtus uetuit edicto ne dominus uocaretur.*
4 *Lis, & iudicium de re unius Tertii ſuſcipi poteſt.*
5 *Iuſtinianus literarum prorſus ignarus.*
6 *Sermo noſter uulgaris ſub exceſſum iuſtiniani cæpit eſſe, & tum primum deſitum eſt latine loqui.*
7 *Ius deliberandi à quo hodie, & olim concederetur.*
8 *Quæ de nouo emergunt nouo indigent auxilio.*
9 *Hadrianus imperator fuit ante iuſtinianum annis cccc.*
10 *Imperatores geſtiebant appellari diui.*

11 *Iura fauent ignorantibus non decipientibus.*
12 *Miles ex proprio contractu conuenitur, sed non ex hereditario.*
13 *Miles hodie tenetur ultra uires, si non faciat inuentarium.*
14 *Hæres iuuatur inuentario, etiamsi sciat hereditatem esse onerosam.*
15 *Inuentarium faciens, an possit repudiare hæreditatem.*
16 *Virtus in mediocritate consistit.*
17 *Mulier tenetur si non faciat inuentarium.*
18 *Fiscus an teneatur ultra uires.*
19 *Hæres unus an teneatur pro alio cohærede remissiue.*
20 *Adire quis non cogitur, licèt suus hæres hodie sit.*
21 *Hæres spe certissima adiens an iuuetur inuentario.*
22 Hæres *non tenetur legatariis ultra uires ex hac lege.*
23 *Hæres adiens sine protestatione, an iuuetur inuentario.*
24 Hæres *an censeatur adire, uel repudiare.*
25 Iudex *nisi rogatus non impartitur suum officium.*
26 *Suus hæres usque ad quod tempus suam abstentionem reuocare possit.*
27 I*mpensas funeris, & similes, an retineat heres renuntians hæreditati.*
28 Filius *an possit legitima retenta, residuum aspernari.*
29 *Filius res proprias a paternis secernere potest.*
30 *Filius ueluti non reuacat alienata à patre quæ patris sunt, Ita sua reuocat si hæres non sit.*
31 *Hærede repudiante an hæres eius admittatur.*
32 *Solennitates quot requirantur ad inuentarium.*
33 I*nuentarium ante & post aditionem fieri potest.*
34 *Inuentarium tria facit.*
35 *Hæres an facere uel scribere possit inuentarium.*
36 *Dies inueutarii an sint utiles, uel continui.*
37 I*nuentarium ueluti testamentum de nocte fieri potest.*
38 *Notarius potest ignorare secreta testamenti inscriptis.*
39 *Tempus inuentarii an currat aliter in nuncupatiuo quàm*

in scripto testamento.

40 *Inuentarium an sit inchoandum intra* 30. *dies.*

41 *Inuentarium quando inchoatum esse dicatur.*

42 *Quae res inserantur in inuentario.*

43 *Haereditas uel legatum delatum in puncto mortis, an ponatur in inuentario.*

44 *Iudex non potest prorogare tempus inuentarii.*

45 *Actum nihil censetur donec aliquid superest agendum.*

46 *Res an sint ponendae in conspectu, & aestimandae.*

47 *Testes inuentarii an debeant esse in conspectu & uidere uiderique, & nu.65.*

48 *Inuentarium an fieri possit diuerso contextu temporis, testium, & Tabellionis. & nu.66.*

49 *Notarius an requiratur in testamento, & in inuentario.*

50 *Testes quot sufficiant inuentario.*

51 *Citati quando sunt aliqui, Aliqui non, an ualeat inuentarium.*

52 *Citatio ad inuentarium an fiat per iudicem.*

53 *Subscribat cur haeres inuentario; quo nesciente scribere, secundus tabellio adhibebitur.*

54 *Haeres quibus uerbis utatur in subscriptione inuentarii.*

55 *Haeres inuentarium inchoatum an teneatur explere.*

56 *Pretium rerum non inseritur in inuentario.*

57 *Haeres an debeat custodire res haereditarias.*

58 *In inuentario quot personae ad minus debeant interuenire.*

59 *Crucis signum adhibetur in inuentario, & cur, & an haeres debeat utrunque facere idest signum crucis, & subscriptionem.*

60 *Crux est principium inuentarii, subscriptio finis.*

61 *Testes duo, & quandoque quinque riquiruntur in inuentario, & an sint rogati. nu.63.*

62 *Mulier testis esse potest in inuentario.*

64 *Testium mentio an sit habenda in inuentario, & an idem sit in aliis instrumentis.*

65 *Testes inuentarii an debeant cognosci, & quae aliae qua-*

litates requirantur.

67 *Absens hæres quo pacto iudicetur ut habeat tempus anni ad inuentarium.*

68 *Annus inuentarii est continuus non utilis.*

69 *Leges legibus sunt concordandæ.*

70 *Inuentarium an fieri possit per procuratorem.*

71 *Vtilitates decem octo inuentarii in hac lege ponuntur.*

72 *Inuentarium est quid unicum, & indiuisibile.*

73 *Falcidiam conseruat hæredi inuentarium.*

74 *Filius an ultra legitimam retineat falcidiam, & Trebellianicam.*

75 *Falcidiam non detrahitur creditoribus etiamsi fiat inuentarium, & cur.*

76 *Hæres an teneatur ultra uires per inuentarium in debitis mixtis ex sua, & defuncti persona & an teneatur creditoribus propriis.*

77 *Hæres an soluat quantitatem mortis tempore, uel posteriorem.*

78 *Creditoribus primo petentibus cur, & quomodo soluat hæres cum inuentario.*

79 *Hæres an possit gratificari uni ex creditoribus.*

80 *Gratificatio non ualet nisi in casibus à iure expressis.*

81 *Hæres soluens uni non debet requirere alios absentes, uel tacentes.*

82 *Hæres an liberetur sciens alios esse creditores.*

83 *Hæres soluens uni an retineat portiones aliorum.*

84 *Debitor requisitus ab uno non opponi de iure aliorum.*

85 *Creditor cui solutum est ab hærede, an teneatur solutum cum aliis communicare.*

86 *Hæres soluens an liberetur ipso iure.*

87 *Solutum uni per hæredem an per alios repetatur.*

88 *Legatarii præferuntur creditoribus hæredis nedum creditores hæreditarii.*

89 *Legatariorum uni an soluere possit hæres, & an solutum cum aliis communicetur.*

90 Sol-

90 *Soluere potest hares cum inuentario unum pro alio, sed id quomodo.*

91 *Heres an cogatur uendere ut soluat legatariis, & numer. 93.*

92 *Heres cum inuentario, an teneatur legatariis de euictione.*

94 *Donare an possit heres rem defuncti.*

95 *Emptor rerum hereditariarum an teneatur creditoribus, & legatariis, & nu. 100.*

96 *Legatarius, an possit euincere rem uenditam per heredem.*

97 *Inuentarium mirabiliter quandoque operatur exclusionem hypothecæ.*

98 *Hypothecæ ius non potest minuere debitor, licet, ut numero præcedenti inuentarium quandoque excludat hypothecam, & nu. 124.*

99 *Heres uendens res defuncti quomodo, & quando liberetur, & liberet emptorem.*

101 *Creditor defuncti etiam lucratiuus præfertur omnibus legatariis.*

102 *Donatarius an præferatur legatario.*

103 *Legitima, & dos, an minuatur per creditores patris.*

104 *Creditor quando ueniat contra legatarios.*

105 *Creditor qua actione experiatur contra legatarios.*

106 *Heres an sit excutiendus antequam creditor uadat contra legatarios.*

107 *Legatarius an liberetur à creditoribus, re soluta deperdita.*

108 *Legata quælibet an fiat caduca per creditores.*

109 *Soluere, an possit heres creditoribus unum pro alio.*

110 *Heres an teneatur uendere ut soluat creditoribus.*

111 *Heres an soluere possit naturale debitum tantum, uel ciuile tantum in præiudicium aliorum creditorum.*

112 *Pecuniam an soluere possit heres semper, & nunquid pro pecunia aliud genus solui possit.*

113 *Solui, an aliud genus possit pro pecunia.*

P 114 Pe-

114 *Pecunia strictè, & largè accipitur.*
115 *Creditores quando, & quomodo reuocent soluta aliis creditoribus & qua actione.nu.117.*
116 *Creditor priuilegiarius an præferatur hypothecario.*
118 *Actionem habens, multo magis habet exceptionem.*
119 *Condictio ex lege, & condictio indebiti cur dentur creditoribus, & legatariis, & quid differat una ab alia.*
120 *Aes alienum nunquid perimat ipso iure legitimam, uel ati legata.*
121 *Possessor qualiscunque offerens liberatur.*
122 Legatarius *offerens creditori liberatur.*
123 Hæres *an retinere poßit res si pretium soluat.*
125 *Emptor, an posit quandoque conueniri à creditoribus, & legatariis, si creditores uel legatarii quibus est solutum, nihil habent.*
126 *Creditor, quandoque hæredem, quandoque legatarios, quandoque emptorem conuenit, & an unum posit eligere*
127 *Aestimatio singularum rerum facit sciri quantum sit in bonis.*
128 Impensam *funeris, & alias similes quomodo, & quando retineat hæres cum inuentario.*
129 *Creditores an aliquid conferant ad impensam funeris, & num.132.*
130 Hæres *creditor, an sibi soluere poßit propria authoritate, & alios creditores præoccupare, & quibus cautelis uti debeat.*
131 *Funeris impensa quæ sit.*
133 In *testamento in scriptis multæ fiunt impensæ, in aperiendo, & aliis, quæ non fiunt in nuncupatiuo.*
134 *Impensæ testamenti nuncupatiui, an reputentur creditoribus, & legatariis.*
135 *Inuentarii exemplum cuius sumptibus detur.*
136 Hæres, *an retineat impensum pro se in litigando, uel aliter.*
137 *Impensam ægritudinis an retineat hæres, & quid de im-*

impensa uestium lugubrium.

138 *Vxori superstiti, an heres teneatur comparare uestes lugubres.*

139 *Heredi non creditur dicenti se tantum impendisse nisi probet iuramento, uel aliter puta per suum codicem.*

140 *Actiones hæredis cum inuẽtarium contra defunctum nõ confunduntur, & cur, & quæ inde commoda feret hæres, & ibi quatuor opiniones referuntur circa confusionem.*

141 *Heres etiam naturale creditum retinere potest propter inuentarium.*

142 *Legitima an possit deduci ex beneficio inuentarii.*

143 *Heres non faciens inuentarium, amittit suum creditum respectu creditorum, & legatariorum, non respectu fideicommissarii uniuersalis.*

144 *Heres creditor quando præueniat, & excludat alios creditores, & quos.*

145 *Dotem an retineat heres in concursu aliorum creditorum hæreditariorum.*

146 *Debitor quandiu uiuit potest alienare, non sic in eius hærede.*

147 *Inuentarium probat tot esse res, quot ibi sunt descriptæ, & ideo hæres non tenetur in plus.*

148 *Seruus hæreditarius quando torquendus ut pandat bona.*

149 *Iurat quandoque hæres de sua conscientia, & an teneatur iurare quòd res non subtraxerit.*

150 *Inuentarium conseruat hæredi lucra iuris communis, & mirabiles illationes inde fiunt.*

151 *Heres cum inuentario, an possit hereditatem aditam repudiare.*

152 *Accusatus, & accersitus non habetur pro conuicto.*

153 *Furtum si faciat hæres, an duplum uel quadruplum computetur hæreditati.*

154 *Hæres surripiens inquantum teneatur, & nu. 156. ponitur an iste textus hodie corrigatur.*

155 *Hæres surripiens an cogatur adire; & hoc receptum est in suo hærede, & quæ sit ratio diuersitatis inter suum, & extraneum remissiue.*

156 *Trebellianicam an amittat hæres ueluti falcidiam hæres surripiens.*

157 *Heredi melius est inchoare quàm statim explere inuentarium.*

158 *Hæres intra tempus inuentarii an possit conueniri, uel conuenire, & cur, & in quibus casibus, & an condemnatus exceptione inuentarii utatur.*

159 *Fideicommissarius dum conficit inuentarium non conuenitur.*

160 *Hæres intra tempus inuentarii duplicem habet dilatoriam, iudicii unam, solutionis alteram, facto aut em inuentario peremptoriam tantum habet.*

161 *Hæres potest statim conueniri rei uindicatione.*

162 *Quæ legata uel credita non patiantur dilationem inuentarii.*

163 *Periculus ubi est in mora, recedimus à regulis iuris.*

164 *Hæres intra tempus inuentarii condenmatus; an rectè sit condemnatus.*

165 *Hypothetaria an possit conueniri hæres intra tempus inuentarii.*

166 *Inuentarium est loco iuris deliberandi, & quæ illationes ex hoc sequantur.*

167 *Hæres faciens inuentarium possidet.*

168 *Inuentarium an impetretur a principe, & nu.* 180. *& nu.*186.

169 *Priuilegia iuris deliberandi sunt hodie concessa innentario, sed non è contra.*

170 *Præscriptio intra tempus inuentarii non currit creditoribus hæreditariis, & cur.*

171 *Legatariis an currat præscriptio intra tempus inuentarii.*

172 *Creditoribus suis an possit hæres soluere intra tempus innentarii.*

173 *Actio-*

173 *Actioni perpetuae an currat praescriptio intra tempus inuentarii.*
174 *Inuentarium faciens an censeatur adire.*
175 *Inuentarium an fieri possit statim post lapsum temporis praestituti.*
176 *Non faciens inuentarium an cogatur heres esse.*
177 *Aditio non praesumitur nisi probetur.*
178 *Legis beneficio indignus est qui legem aspernatur.*
179 *Haeres cum inuentario an aditam haereditatem repudiare possit.*
181 *Tempus deliberandi quale olim, & quale hodie sit.*
182 *Tempus banni à statuto terminatum non potest prorogari.*
183 *Post tempus deliberandi an detur aliud tempus pro inuentario.*
184 *Transacto tempore deliberandi, censetur hares non repudians adiuisse.*
185 *Impetrans ius deliberandi, etiam hodie tenetur de suo creditoribus licet faciat inuentarium.*
187 *Inuentarium fuit introductum à iustiniano.*
188 *Haereditatem multa nomina significant.*
189 *Haeres tacens an censeatur adiuisse post petitam deliberationem, & quando, & quomodo id uerum sit.*
190 *Adire, Pro harede gerere, Non recusare paria sunt hic.*
191 *Haeres praesumitur temerarius si hodie petat deliberationem.*
192 *Legatariis tenetur heres ultra uires, sed id quomodo, & quo iure.*
193 *Haeres quando patiatur iuramentum in litem.*
194 *Iusiurandum in litem euitat hares cum inuentario etiā si petat deliberationem.*
195 *Haeres deliberans ueluti faciens inuentarium possidet res haereditarias.*
196 *Dictio quantitas quomodo hic sumatur.*
197 *Agens petitione haereditatis an possit suo iuramento exprimere*

primere rem hanc, uel illam esse in bonis.

198 *Legatarii, an iurent in litem contra hæredem.*

199 *Infames, spurii Iudæi, an potiantur priuilegio huius legis.*

200 *Spurius uelut infamis est ciuis Romanus, sed id de quo infami.*

201 *Miles hodie tenetur de suo si non faciat inuentarium.*

202 *Lex hæc est una ex quinquaginta decisionibus iustiniani contra Cagnolum.*

IMP. IVSTINIANVS. A. Ad Senatum. Lex. xxij. Ex lib. sexto. Titulo xxx. Codicis.

De iure deliberandi.

SCIMVS iam duas esse promulgatas à nostra clementia constitutiones: vnam quidem de ijs, qui deliberandum pro hæreditate sibi delata, existimauerint: aliam autem de improuisis debitis, & incerto exitu per diuersas species eis imposito. Sed & ueterem constitutionem non ignoramus, quam diuus Gordianus ad Platonem scripsit, de militibus, qui p ignorantiam hæreditatem adierunt: quatenus pro ijs tantummodo rebus conueniantur, quas in hæreditate defuncti inuenerint: ipsorum autem bona à creditoribus hæreditariis non inquietentur. Cuius sensus ad unā

præfa-

præfatarum conſtitutionum à nobis reda-
ctus eſt. Arma etenim magis, quam iura ſci-
re milites ſacratiſsimus legislator exiſtima-
uit. Ex omnibus itaque iſtis vnam legẽ col-
ligere, nobis apparuit eſſe humanum: & non
ſolùm milites adiuuare huiuſmodi benefi-
cio, ſed etiam ad omnes hoc extendere non
tantum ſi improuiſum emerſerit debitum,
ſed etiam ſi oneroſam quis inueniat eſſe, q̃
adijt, hæreditatem. ita enim nec ſatis neceſſa
rium deliberationis erit auxilium niſi homi-
nibus formidoloſis, qui & ea timent, quæ
nulla digna ſunt ſuſpicione. Cùm igitur hæ-
reditas ad quendam, ſiuè ex teſtamento, ſiuè
ab inteſtato ſit delata, ſiue ex aſſe, ſiue ex par-
te: ſi quidem recta uia adire maluerit hæredi
tatem, & ſpe certiſsima hoc fecerit, vel ſeſe
immiſcuerit, ut nõ poſtea eam repudiet: nul
lo indiget inuentario, cum omnibus credito
ribus ſuppoſitus ſit, vtpotę hęreditate ei ex
ſua uoluntate infixa. Similique modo ſi non
titubante animo reſpuendam uel abſtinen-
dam eſſe crediderit hęreditatem & apertiſsi-
mè intra trium menſium ſpatium, ex quo ei
cognitum fuerit ſcriptum ſę eſſe vel uocatũ
hæredem ei renuntiet: nullo nec inuentario
faciendo, nec alio circuitu expectãdo, ſit alie
nus ab huiuſmodi hæreditate, ſiue oneroſa,

ſiue lucroſa ſit. ſinautem dubius eſt, vtrumne admittenda ſit, necne defuncti hęreditas: nō putet ſibi eſſe neceſſariam deliberationem: ſed adeat hæreditatem, Vel ſeſe immiſceat: omni tamen modo inuentarium ab ipſo conficiatur, ut intra triginta dies poſt apertas tabulas, vel poſtquam nota fuerit ei apertura tabularum, uel delatam ſibi ab inteſtato hæreditatem cognouerit, numerandos, exordium capiat inuentarium ſuper iis rebus, quas defunctus mortis tempore habebat: & hoc inuētarium intra alios ſexaginta dies modis omnibus impleatur ſub pręſentia tabulariorum, cæterorúmq;, qui ad huiuſmodi confectionē neceſſarii ſunt. Subſcriptionem tamen ſupponere hæredem neceſſe eſt, ſignificantem & quantitatem rerum, & quod nulla malignitate circa eas ab eo facta, uel facienda, res apud eum remaneant, uel ſi ignarus ſit literarum, uel ſcribere præpediatur: ſpeciali tabulario ad hoc ſolum adhibendo, ut pro eo literas ſupponat, venerabili ſigno crucis antea manu hęredis prępoſito: teſtibus videlicet aſſumendis, qui hęredem cognoſcant, & iubente eo tabularium pro ſe ſubſcribere interfuerint. Sinautem à locis, in quibus res hęreditarię, vel maxima pars earum poſita eſt, hęredes abeſſe contigerit: tunc eis vnius anni ſpatium

tium à morte testatoris numerandum damus ad huiusmodi inuentarij consummationem. sufficit enim præfatum tempus, & si longissimis spatijs distant, tamen placuit dare eis facultatem inuentarij conscribendi, vel per se, vel per instructos procuratores in loca, vbi res positæ sunt, mittendos.

Et si præfatam obseruationem inuentarij faciendi solidauerint: hæreditatem sine periculo habeant & legis falcidię aduersus legatarios vtantur beneficio: vt in tantum hæreditarijs creditoribus teneantur, in quantum res substantiæ ad eos deuolutæ valeant, & eis satisfaciant, qui primi veniant creditores: & si nihil reliquum est, posteriores venientes repellantur & nihil ex sua substantia penitus hæredes amittant: ne dum lucrum facere sperant in damnum incidant. Sed & si legatarij interea venerint eis satisfaciant ex hæreditate defuncti, vel ex ipsis rebus, vel ex earum forsitan venditione. Sin verò creditores qui post emensum patrimonium nec dum completi sunt superueniant: neque ipsum hæredē inquietare concedantur, neque eos, qui ab eo comparauerint res, quarum pretia in legata vel fideicommissa vel alios creditores processerunt: licentia creditoribus non deneganda aduersus legatarios venire, & vel hypo-

thecis,

thecis, vel indebiti condictione vti, & hæc, quæ acceperint recuperare: cum satis absurdum sit, creditoribus quidem ius suum persequētibus legitimum auxilium denegari, legatarijs verò, qui pro lucro certant, suas partes leges accommodare. Sin verò hæredes res hæreditarias creditoribus hęreditarijs ꝑ debito dederint insolutum, vel per dationem pecuniarum satis eis fecerint: licèt alijs creditoribus qui ex anterioribus veniunt hypothecis, aduersus eos venire, & à posterioribus creditoribus secundum leges eas abstrahere, vel per hypothecariam actionem, vel per condictionem ex lege: nisi voluerint debitum eis offerre. Contra ipsum tamen hæredem (secundum quod sæpius dictum est) qui quantitatem rerum hæreditariarum expendit nulla actio extendatur. Sed nec aduersus emptores rerum hæreditariarum, quas ipse hæres pro soluendis debitis vel legatis vendidit venire aliis concedatur: cum satis anterioribus creditoribus à nobis prouisum est vel ad posteriores creditores, vel ad legatarios peruenientibus, & suum ius persequentibus.

In computatione autem patrimonii damus ei licentiam excipere & retinere, quicquid in funus expendit, vel in testamenti insinuationem, vel inuentarii confectionem,

vel in alias necessarias causas hæreditatis approbauerit se persoluisse. Si verò & ipse aliquas contra defunctum habebat actiones: non eæ confundantur, sed similem cum aliis creditoribus per omnia habeat fortunam: temporum tamen prerogatiua inter creditores seruanda.

Licentia danda creditoribus, seu legatariis, vel fideicommissariis, si maiorem putauerint esse substantiam à defuncto derelictã, quam heres in inuentario scripsit, quibus voluerint legitimis modis, quod superfluum est, approbare, vel per tormenta forsitan seruorum hæreditariorum secundum anteriorẽ nostram legem, quæ de quæstione seruorum loquitur, vel per sacramentum illius, si aliæ probationes defecerint: vt vndique veritate exquisita, neque lucrum, neque damnum aliquod hæres ex huiusmodi sentiat hæreditate: illo, videlicet obseruando, vt si ex hæreditate aliquid hæredes subripuerint, vel celauerint, vel amouendum curauerint: postquam fuerint conuicti, in duplum hoc restituere, vel hæreditatis quantitati computare compellantur.

Donec tamen inuentarium conscribitur: vel si res præstò sint, intra tres menses: vel si absfuerint, intra annale spatium, secundum

ante-

anteriorem distinctionem, nulla erit licētia, neque creditoribus, neque legatariis, vel fideicommissarijs, eos vel inquietare, vel ad iudicium vocare, vel res hæreditarias quasi ex hypothecarum authoritate vendicare: sed sit hoc spatium ipso iure pro deliberatione hæredibus concessum nulloque ex hoc interuallo creditoribus hæreditarijs circa temporalem præscriptionem præiudicio generando.

Sin verò postquam adierint, vel sese immiscuerint, præsentes vel absentes inuentarium facere distulerint, & datum iam à nobis tempus ad inuentarij confectionem effluxerit: tunc ex eo ipso ꝙ inuentarium secundum formam præsentis constitutionis non fecerint: & hæredes esse omnimodo intelligantur, & debitis hęreditarijs insolidum teneantur. Nec legis nostræ beneficio perfruantur, quam contemnendam esse censuerunt.

Et hęc quidem de ijs sancimus, qui deliberationem nullam petendam esse curauerint: quam putamus quidem penitus post hanc legem esse superuacuam, & debere ei derogari. Cum enim liceat eis & adire hæreditatem, & sine damno ab ea discedere ex præsentis legis authoritate: quis locus deliberationi relinquitur? Sed quia quidam vel vana formidine, vel callida machinatione pro deliberando no-

do nobis supplicandum necessarium esse existimant quatenus eis liceat annale tempus tergiuersari, & hæreditatem inspicere, & alias contra eam machinationes excogitare, & eandem deliberationem flebilibus assertionibus repetita prece sæpius accipere: ne quis nos putauerit antiquitatis penitus esse contemptores; indulgemus quidem eius petere deliberationem, uel à nobis, vel à nostris iudicibus: non tamen amplius ab imperiali quidem culmine vno anno, à nostris verò iudicibus nouem mensibus: vt neque ex imperiali largitate aliud tempus eis indulgeatur: sed & si fuerit datum, pro nihilo habeatur. Semel enim, & non sæpius eam peti concedimus.

Sin autem hoc aliquis fecerit & inuentarium conscripserit (necesse est enim omnimodò deliberantem inuentarium cum omni subtilitate facere) non liceat ei post tempus præstitutũ (si non recusauerit hæreditatem, sed adire maluerit) nostrę legis vti beneficio, sed insolìdum secundum antiqua iura omnibus creditoribus teneatur. Cum enim gemini tramites inuenti sint, vnus quidem ex anterioribus qui deliberationem dedit, alter autem rudis & nouus à nostro numine repertus, per quem adeuntes sine damno conseruantur:

ſeruantur: electionem ei damus, vel noſtram conſtitutionem eligere, & beneficium eius ſentire: vel ſi eam aſpernandam exiſtimauerit, & ad deliberationis auxilium conuolauerit, eius effectum habere: & ſi non intra datũ tempus recuſauerit, hæreditatem omnibus inſolidum debitis hęreditarijs teneatur: & non ſecundum modum patrimonij, ſed etiam ſi exiguus ſit cenſus hereditatis, tamen quaſi hæredem eum in totum obligari, & ſibi imputet, qui pro nouo beneficio vetus elegerit grà uamen. & ideo ad ipſam deliberationis dationem, & diuinum reſcriptum ſuper hac ꝓmulgatum, hoc adijci uolumus vt ſciant omnes, quod omnimodo poſt petitam delibera tionem, ſi adierint vel pro hęrede geſſerint, vel non recuſauerint hæreditatem omnibus inſolidum hæreditarijs oneribus teneantur. Si quis autem temerario propoſito deliberationem quidem petierit, inuentarium autem minimè conſcripſerit, & vel adierit hęreditatem, vel minimè eam repudiauerit: non ſolũ creditoribus inſolidum teneatur: ſed etiam legis Falcidię beneficio minimè vtatur. Quod ſi poſt deliberationem recuſauerit, in uentario minimè conſcripto: tunc res hæreditarias creditoribus vel ijs, qui ad hæreditatem vocantur, legibus reddere compelletur.

quan-

quantitate earum ſacramento res accipientium manifeſtando, cum taxatione tamen à iudice ſtatuenda.

Notisſimum autem eſt hac conſtitutione, quæ omnes caſus continet. noſtris conſtitutionibus, iam pro eiſdem capitulis promulgatis eſſe derogatum quarum altera etiam Gordianę conſtitutionis ſenſus continebatur. Cum enim ampliore tractatu habito, melior exitus inuentus ſit, vt & tribus conſtitutionibus, in vnum congregatis, vnus appareat & in milites. & in alios omnes iuris probabilis articulus: ea propter ex anterioribus inquietari noſtro ſubiectos imperio non patimur ſcilicet vt milites, & ſi propter ſimplicitatem præſentis legis ſubtilitatem non ſeruauerint, in tantum tamen teneantur quantum in hęreditate inuenerint. Quam patres conſcripti, in huiuſmodi caſibus in poſterum obtinere ſancimus. D. v. Cal. Decemb. Conſtant. poſt conſul. Lampadij & Oreſtis VV. CC.

1 SCIMVS.] † loquitur Iuſtinianus de ſe ipſo in plurali: ueluti & in epiſtola. Incipiente. Nos red dentes quam reſcripſit Epiſtolæ Ioannis. iij. incipienti inter claras. ſuprà. de ſum. Trin. & fide Catholica. ubi pariter Ioannes loquitur de ſeipſo, & de Iuſtiniano in plurali. Et gene-

generaliter constat quòd semper summi Pontifices de se ipsis loquuntur in plurali, ut testatur. Innocen. 3. in cap. quam graui. Extra de crimine falsi. Post quam annis fermè. 40. Innoc. 4. pater canonistarum Roseū, seu purpureum Galerum concessit cardinalibus. Antiquitus id non seruabatur, sed unusquisq; de se ipso,
2 uel de alio solo loquebatur in singulari. Neq; † erant, tot titulorum, & dignitatum præfationes adulatrisq; nomen claturæ: Quod satis inter cætera liquet ex. l. j. C. de ueteranis. lib. 12. ubi, referuntur formalia uerba militum acclamantium Constantino Imperatori. Auguste Constantine, Deus te nobis seruet. & Constantinus illis. Magis, Magisque conueteranis meis beatitudinem augere debeo quàm minuere. Et ex. l. Extat. ff. de eo quod metus causa. Et ex l. 1. ff. de milit. testa. ubi imperatores de se ipsis loquuntur in singulari. Et ex. l. proximè. ff de his, quæ in testam. delentur, ubi et comperies quòd loquentes imperatori non plus dicebant quàm domine imperator, & ex Plinio secundo in Epistolis ad Traianum quamuis Augustus acclamante ei populo assentationis, uel potius lætitiæ ergò, grauiter increpauerit, posteroq; die edito uetuerit
3 ne dominus† appellarectur ut penes eundem suetoniū in Augusto. cap. 53. Hodie autē quotus quisque Dux, Marchio, Comes, uel Princeps æratus potius quàm ærarius est, qui non caudam pauoni Cristatus eleuet? Cuius diplomatibus, uel etiam schedulis, aut chartulis Papyraceis ampullosa, titulorum pigmenta characteribus habentibus longitudinē, latitudinē, & profunditatē non infigantur? cui non impleant aures dulcius quàm sibili uernales, uel æstiui, ses qui pedalia superlatiua, uocesq; ad Rithmum compositæ, & incessabiles, & quarum sonitu obsurdessere syrenes potuissent? qui non libenter proferat, & ter & quater singulis horis? Nos uolumus? Nos iubemus? quasi uero celestia sydera, & signa Horoscopi in unū conspirauerint

rauerunt ut ipse solus, plusquam septem imperij electores, suo nutu Monarchiam mundi sceptrumque Alexandri tribuere debeat. Sed hoc leuius crimen esset, præsertim in his Principibus, quos satis multos ætas nostra tulit; qui fidem, probitatem, religionemque præ oculis habent, & iustitiæ, æquitatisque acerrimi defensores, & administratores sunt; nisi quoque è media sorte homines iulli serici insigne gerentes, talibus abuterentur nominibus, prænominibus, agnominibus, cum tamen si uel togam, uel pileum, uel ocreas, uel unius equi Phaleras ipsis adimas aut deneges non prius reposcentibus dabis quàm si iudex pronuntiet, si uerum est iure nostro quòd de re unius
4 Tertij, † uel quarti iudicium suscipi possit. l. si proprietarius. ff. de dam. infecto. Agè uerò ne Tragædias struere, & seculum reformare uideamur, opus propositum persequamur.

Promulgatas.]de nouo compositas, si quidem Iustinianus, uel potius Tribonianus, & alij laboris asseclę,
5 quando Iustinianum† ne literas quidem Elemētarias, seu abecederarias calluisse suidas prodidit; præter iuris ueteris, & constitutionum compilationum, multas de nouo addidit cōstitutiones, partim Græcas, partim Latinas; quæ non omnes extant. sed cur Græcas? dixerit aliquis. Tribonianus fuit Græcus, & uir multigenæ eruditionis, præsertimque peritus rerum humanarum. Sed an uulgaris, seu in nostro Italico idiomate extet Iustiniani conscripta lex? Non puto, licèt sub excessum
6 sum Iustiniani† Tradente id Sabellico, anno circiter. 580. à Christi natiuitate, tunc primum desitum sit Latinè quoque, & Barbaricæ uoces, & dictiones, quarum adhuc multas retinemus intrusæ fuerint.

Clementia.]gloriosum uerbum. Quid enim clementia magis decet Principem, cum Christus Redemptor noster pientissimus, mitissimus, & clementissimus fuerit?

Q *Vnam.*]

Vnam.]hoc est l.cum antiquioribus supra eodem.in quit Accursius.

7 *Deliberandum.*]quæ deliberatio†conceditur uel à lege,uel à iudice intra certum tempus d.l.cum antiquioribus.& infra eadem.l.§.sed quia quidam. Olim uerò antè Iustinianum prætor tempus decernebat.l.1.ff.de iure deliberandi.

Aliam.]hæc euanuit,inquit hic Accursius.Et differt hęc à priore,quia illa competit hæredi nódum adeunti; Hæc hæredi postquam adiuit.

De improuisis debitis.] hæreditarijs; Nam plerunque subest æs alienum,quod uel dissimulauit,uel ignorauit defunctus; Et forte si sciuisset hæres,non adiuisset. Quia tamen ei est parcendum, succurrere uoluit Iustinianus,& ante eum Hadrianus.§.sciendum.institu. de hæred.qual.& diff.ob regulam,& æquitatem generalem.

8 Quæ de nouo † & ex improuiso emergunt,nouo indigent auxilio.l.de ætate.§.ex causa. ff.de interrog actionibus.Nota autem de iure digestorum,quod plurimum incrementi suscepit sub Hadriano usque ad Alexandrum Seuerum;quòd simulatque hæres adierat hæreditatem,debitis hæreditarijs omnimodo illigabatur; nec ulla subterfugij spes erat quominus solueret de suo, nisi minor esset, uel grande æs alienum latuisset. §. Extraneis. & d. §. sciendum. Nec mirum quia adeundo,quasi contraxit, & consensit uoluntati testatoris quòd scilicet pro eo omnia soluet,iuxta Baldum hic. Postea Iustinianus temperauit hunc rigorem aliquatenus in constitutione ipsius,quæ euanuit, & plenius in hac.l.nostra.

Et incerto exitu.]hæc uerba innuunt,quòd constitutio Iustiniani,quæ euanuit incerta,& perplexa erat ob multas uarietates,& circuitus,Et ob id fortè Iustinianus illam obrogauit, potius quàm quòd fortuito intercideri t.

Sed & ueterem.] sed uetustior est illa Hadriani, de

qua

quà in d.§.sciendum.& fortè in l.2.in fine.& l.3.ff.de condit.indeb. utpotè cum Hadrianus ante Gordianum, cuius hìc fit mentio, imperij habenas rexerit an
9 nis centum, & amplius, & ante Iustinianum † annis quadringentis.

10 *Diuus Gordianus.*] Imperatores † appellabantur diui, quod prænomen primum est inditum Cæsari, & cæteris post eum, ueluti & nomen, seu prænomen Augustus.

Ad Platonem scripsit.] Interdum rescribunt Imperatores, ut extant sexcentæ leges, & constitutiones. Rescribitur ad consultationes propositas. Scribitur cum sponte sua imperator irrequisitus uult aliquid de nouo iubere, ut in uerbo Dare, & reddere. Cæterùm in libris digestorum, quid significet illa locutio. Ad Plautium. Ad Sabinum. eleganter explicat Antonius Augustinus post Viglium instit.de hære.inst.lib.emendatio num.1.cap.6.

De militibus.] Constitutio hæc Gordiani forte tantum loquebatur de militibus armatæ militiæ, licèt alioquin milites cælestis, & togatæ palestræ ijsdem fruãtur priuilegijs gloss. in l. Miles qui. in princip. ff.de re iudicata.

Per ignorantiam.] ergo si scienter adiuissent milites,
11 non iuuabantur. Nec mirum quia † iura fauent ignorantibus, non autem scientibus, & decipientibus. l. secunda.ff. ad uelleianum. Quæ ignorantia in dubio præsumetur, cum armis non legibus incumbant milites.

Ipsorum autem bona.] Sed quomodo sciebatur hæc bona fuisse defuncti, illa militis? Respondeo uel impetrata separatione, uel rerum, corporumuè perspicua discretione, uel qualiquali descriptione.l.1. §.præterea ff.de separat.

Hereditariis.] ergo ex proprio contractu, uel obliga
12 tione miles conueniebatur in bonis proprijs; † Quod

procul dubio uerum est, licèt non condemnetur nisi in quantum facere potest. d.l. Miles qui. in princ. ff. de re iud. sed ex hæreditario contractu ad nihilum de tenetur de suo, licèt sit locupletissimus, ueluti nec seruus necessarius hæres domini inst. de hæred. qual. & diff. circa prin.

Cuius sensus.] liquet quòd tres sunt constitutiones, de quibus intelligit Iustinianus hic, & apertius in §. final.

Ex omnibus itaque istis.] tribus cōstitutionibus, duabus Iustiniani, & una Gordiani, & quarta etiam Hadriani ante Gordianum.

13 *Milites.*] nunquid milites† hodie si non faciant inuētarium, potiantur priuilegio? utique §. fi. infra sed nouissimè Iustinianus. §. penultim. authen. de hæred. & Fal. abstulit priuilegium etiam militibus nisi faciant inuentarium.

Si improuisum.] Nam & antea succurrebatur si improuisum emergeret onus, quod præcauere hæres non poterat.

Inueniat.] eo tempore quo adit. Quid si hæres sciat
14 incunctanter hæreditatem †esse onerosam? Non uidetur frui priuilegio licèt inuentarium faciat, quia scienti non fit iniuria. l. in diem. ff. de aqua pluuia arcenda contrarium innuit textus iste, & uerum opinor.

Auxilium.] Ratio in §. donec: quia inuentarium est loco iuris deliberandi. Barto. in l. 1. ff. de iure deliber.
15 Nunquid ergò quemadmodum deliberans† aspernari potest hæreditatem, Ita poterit inuentarium faciens? Ante aditionem poterit, cum nondum censeatur hæres post aditionem non uidetur, Textus contra in §. Et hæc quidem. Effectus est maximus: Nam si potest etiam aditam repudiare, sequetur quòd quasi bona uacantia creditores, & legatarij occupare, & quodammodo lacerare poterunt. De quo Bal. Saly. Castrensis

in

in §. Et si præfatam. & supra in tractatu non nihil diximus.

Formidolosis.] tam meretur reprehensionem qui laruas, somnia, umbramque, sui ipsius timet, quam qui nimis audax, temerarius, Inconsideratusque est;
16 Nam uirtus† in mediocritate consistit, inquit, philosophus.

Quendam.] Idem si ad quandam; Nam & mulieres quemadmodum ex suis contractibus præterquã
17 si fideiubeant, † teneatur efficacissimè.l.1.C.ad Velleianum. Ita si adeant: cum tam ex quasi contractu, q̃ ex contractu descendentes obligationes sint ineuitabiles, & perpetuæ usque ad finem solutionis, §.1.instit. de actionibus.

Abintestato.] factis codicillis, uel nõ. Quid si fiscus, uel uniuersitas, cessante edicto successorio, in subsidium hęres sit.l.unica. C.unde uir, & uxor. l.1.C.de hęredit. Decurionum? an si non faciat inuentarium te
18 nebitur ultrà uires? † supra diximus non teneri, cum non succedat ut uerus hæres.l.j.§. an bona. & ibi Bar. ff.de iure fisci. Butrig. Saly. & Castr. in l.2.C.ad l.Iuliã de ui. Idem ergo in patre occupante Castrensia, uel quasi Castrensia filij morientis, in arrogatore Bal. in l. iubemus.C.ad Trebellianum. Quod an hodie procedat supra attigimus.

19 *Siue ex parte.*]Sed nunquid unusquisque† cohæredum tenebitur insolidum ad uniuersa onera hæreditaria ultrà uires, licèt alij sint soluendo? uel saltem unus pro alio tenebitur facto non soluendo? Arduę sunt hę inspectiones. Illud constat onera hæreditaria diuidi inter cohæredes, & unum pro alio non teneri. l.1.C.de excep. l.1.C.si cer. petatur. Cum concordantibus adductis per glossam. Quod indubitanter procederet, si singuli singula facerent inuentaria Cynus, Albericus, Salyc. Iason hic. Dubitatio est hodie si cohæredum unus, uel omnes non faciant inuentarium, an unus pro

alio teneatur uel ad finem hæreditatis, uel etiam in solidum ultrà uires, non solum creditoribus, sed etiam legatariis. §. si uerò non fecerit. auth. de hæred. & Falcidia. Et an unus sine alio possit facere inuentarium totius, uel partis; Et si faciat, utrum prosit alij necne. Dixi nonnihil supra præsertim in tertio præmisso. Essent perscrutandæ subtiliter leges, & euoluendi cōmentarij super l. 2. §. j. §. Ex his. & l. 4. §. cato. ff. de uer. obli. ubi plusquam Herculei labores sunt perlati à nostris Doctoribus, licèt Laureum, & Tropheum nondum reportauerint.

Maluerit.] hoc uerbum indicat hæredem non cogi
20 adire† licèt suus sit. l. nec emere. supra eodem. licèt olim iure uetustissimo secus in suo hęrede. l. necessariis. ff. de acquir. hęred.

Immiscuerit.] hoc, inquit gl. refertur ad suum hæredem: Neque enim suus hęres nouum censetur adipisci patrimonium, sed potius in ueteri, & iam acquisito perseuerare, & in eo, mortuo patre, plenius se inuoluere, & immiscere. l. in suis. ff. de lib. & posth.

Nullo indiget inuentario.] ut ei prosit, supplet Ricardus Malumbra prout refert Cynus. Sensus secundùm
21 Ricardū erit, quòd ubi hęres spe † certissima adit, nō iuuatur inuentario licèt illud faciat. Baldus. Saly. Castren. & communiter* alij reprobant. Et eorum opinio contra Ricardum probari potest ex uerbis præcedentibus, ut non postea eam repudiet. Intelligendo hoc modo. Quando hęres spe certissima adit cum hoc animo, & declaratione quòd non repudiabit, certum est quòd inuentario non iuuabitur. Cur ita? quia clarè dixit quòd non uult repudiare, ut uerba prædicta sonant; Ergo si non dicat illa uerba, iuuabitur inuentario licèt spe certissima adeat.

Creditoribus.] Ergo non legatariis ut in secunda solutione Glossæ; Nam solum per ius nouissimum
22 post istam legem, hæres† non faciens inuentarium tenetur

netur creditoribus, & legatariis de suo d. §. si uero non fecerit.

Ei.] adeunti, uel se immiscenti.

Voluntate.] non enim cogebatur adire, sed simulatque uoluit adire, & adiuit, iam non potest amplius recusare. l. sicut. suprà. de act. & oblig.

Infixa.] quia onera prorsus tanquam character imprimuntur personæ ipsius hæredis ita ut diuelli nequeant, ueluti nec defunctus diuellere posset. gl. in l. 3. ff. pro socio. sed hanc diuulsionem, seu exonerationem statim experitur hæres faciens inuentarium, maximè si anteqnam adeat faciat, uel in puncto adeundi,
23 protestetur se facturum inuentarium. Quid † tamen si adeat sine protestatione, & mox intra tempus faciat inuentarium? an eo momento quo adiuit ita onera sunt infixa, ut diuelli nequeant, uel potius retrotrahetur beneficium inuentarij? Quod magis est legis potestate, & fictione iuxta tradita in l. si is qui pro emptore. ff. de usucap.

Similiq; modo.] idest ueluti adiens spe certissimà, & dicens quòd non uult repudiare nullo indiget inuentario. i. est obnoxius omnibus creditoribus etiamsi faciat inuentarium. Ita expresse renuncians, intra tres menses & animo minime titubante, est alienus ab hæreditate. Ita est de mente Saly. & Cornei, reprobato intellectu Bartoli, & alio intellectu Baldi.

Crediderit.] Bartolus & Bal. intelligunt quòd hæres dixerit, credo esse respuendam, uel quidpiam simile. quo casu secundum Bartolum, Hæc uerba, uel similia
24 elapso cursu trium mensium censetur † repudiare, secundum uerò Baldum censetur adire si hoc magis nocuum erat hæredi. Vterque intellectus falsus est, quia hæc uerba si non titubante animo &c. referuntur ad animum, & cogitationem ipsius hæredis, non autem quòd hæres illa protulerit. præterea falsum opinor quòd hæres proferens talia uerba censeatur adire uel

repudiare, quanuis nostri Doctores hic exclament mirabilem esse decisionem Bartoli. Recurre ad tradita in l. si quis suus. ff. de iure delib. ubi præcipuè Angelus frater Baldi in l. qui se patris. supra. Vnde liberi. ubi post Decium, & Acorombonum me audiente aliàs mirabilia dixit Dominus meus Decianus.

Trium mensium.] sed nunquid isti tres menses sunt legis, uel iudicis, uel partis? Quòd non sint legis, expressim probatur, quia imò lex dat facultatem adeundi, uel repudiandi usque ad xxx. annos, ut hic per glossam. l. licet. l. si curatoris. l. cum antiquioribus. supra eodem. Quòd non sint iudicis, facit quia & ipse iudex tempus non præstituit hæredi nisi requiratur. d.
25 l. si curatoris. Cum iudex †nemini impartiatur officiũ suum nisi rogatus. l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infecto. Ergo isti tres menses sunt partis idest uel substituti, uel legatarij, uel creditoris petentis ut iudex terminũ statuat hęredi ad adeundum, uel repudiandum d. l. § curatoris. l. quandiu institutus. ff. de acquiren. hęredi. Sed cur tres menses, non quatuor, non quinque, non plures, uel pauciores? Et hoc in iudicis pectore reside re opinarer. l. 1. ff. de iure deliberan. licèt tempus nonaginta dierum, uel 12. mensium datum inuentario; & tempus nouem mensium, uel duodecim datum deliberationi sit inuariabile. § sin uerò postquam. & §. sequen. infra eadem. l. Quid si intelligamus quòd isti tres menses præfigantur hæredi sic eo petente à iudice? obijciet aliquis. Nonnè stultus esset hæres se ipsum coangustare cum in perpetuum adire possit, uel repudiare? Possum replicare. Quid tibi uideretur, si hæres quotidie interpellaretur, & ne calumniosus, morosusvè existimaretur, adire iudicem ut citò se, & alios expediat?

Renuntiet.] apertissimè ut supra dixit. Stante tamen intellectu Bartoli, etiamsi apertissimè non renuntiet
26 censebitur hęres renuntiasse. Sed an suus hæres †apertissim

tissimè renuntians spatio trium mēsium excludetur? Non sanè, Imò usque ad 32 ætatis suæ annum, suam abstersionem, uel repudiationem reuocare rebus non dum dissipatis uel alienatis l.fina.infra titu.1. Et sic iste textus fallit in suo hærede. Quid in hæreditate fratris, Matris, aliorumque coniunctorum? usque ad annum maternam hæreditatem potest retrahere filius. l.filij.ff.ad S.C.Tertullianum. Ergo & in materna hæreditate non procedit textus iste secundum Angelum hìc, Cui Corneus non assentit. Vide quæ late congerunt Doctores in d.l.si quis suus.ff.de iure delib.& in d.l.qui se patris supra. Vnde liberi.

Nec inuentario.] Quid si facto inuentario renūtiet?
27 Valebit renuntiatio. Sed an deducet † impensas Funeris, testamenti, inuentarij, & si quæ sunt similes? Retineret utique, uel deduceret si adiuisset. §. in computatione, infrà. Cum uerò non adiuerit, uix est ut compensetur, cum sponte impendisse, & citrà delictum uideatur. Nescio quo me uertam. Cogita, quia est notabilis dubitatio, & pendet ab ijs, quæ tradentur in d. §. in computatione. Vide interim elegantissimum tex. in l. pro hærede.ff.de acqui. hæred.& quæ ibi traduntur per Bar. Alber. Bald. Ang. Com. Castren. utrunque Imolam & Iasonem.

Lucrosa.] Nota quod hæreditatem lucrosam quis potest aspernari: quia in inuitum non confertur beneficium.
28 l.inuito.ff.de reg.iuris. Quid si filius† uelit suam legitimam retinere, & residuum aspernari? Quid item si filius res maternas, uel proprias uelit separare à bonis patris? Vel quid si hæres repudiantis illum arctare uellit, uel ipse adire? Primę quóni respondetur eiusdē hæreditatis diuisionem fieri non posse. l.1. & 2. ff. de acquir. hæred. Quia tamen filius est quasi creditor in legitima glo. & ibi Cynus, Bar. Bal. Saly. in l.3. C. de iuris & facti ignorantia, Et quia legitima immunis esse debet ab omni onere, & dilatione. l. quoniam prioribus,

ff.de

ff.de inoffi.testamento.non irrationabiliter quandoq; filio suę legitimæ retētio permittetur, præsertim si ex residuo sit spes non fraudatum iri creditores, & legatarios. Quin & eis dissentientibus non interdicetur filius officio iudicis sibi petere fieri assignationem si euidens subsit causa;doctores affatim,quos non refero ne uidear memoriam ostentare in l.in quartam.ff.ad l. Falcidiam.Bal. & Saly.in l.scimus.C. de inoffi. testam. Faciunt tradita per eosdem,& per Alexandrum, Socinum Iasonem,& Decium in l. debitori. C. de pactis. quibus assentire uidetur Ruinus,cons.39.lib.2.& præcipue per Castrensem in d.l.quoniam prioribus.Illud uerum est regulariter, ꝙ ueluti filius unam rem nomine legitimæ non potest eligere,neque occupare,ita nec legitimam sibi præcipuam retinere cæteris bonis omissis Bar.& uterque Imolă in l.suus quoque. ff. de hæred.instit.Curtius Senior consi.ultimo.Decius consi.236. Gl.Abbas,& nouissime Didacus in c. Rainutius.Extra de testam.Secundæ quæstioni respondetur
29 ꝙ sine dubio filius † res ꝓprias secernere poterit.Nā licèt uiuente patre aduentitiorum non potuit interdicere administrationem.l.1.C.de bonis maternis.Tamē patre mortuo,præcipua habet omnia sua filius non solum Castreñsia,sed etiam aduentitia.l.fin.ff.de collationibus.Quin & si pater res filii alienauisset, non prohiberetur filius res alienatas uindicare pretio plerunque non refuso.l.cum a matre.C.de rei uindi.l.uenditrici. C.de rebus alienis. ueluti enim quæ de suo alienauit
30 †pater,sunt irreuocabilia licet pater fraudulenter alienauit.l.filios C.de reuocandis his,quæ in fraud. cred. Ita quę res filii à patre sunt alienatæ,perpetuò sunt reuocabiles si uel filius non sit hæres patris,uel etiam sit hæres onerosus cum beneficio inuentarii ut abunde supra fuit discussum,& dicetur adhuc in §. in compu-
31 tatione.Tertiæ quæstioni†respondetur, quòd hærede recusante adire,actum est de hęrede recusantis:par

tim

tim quia alteri benefacere nemo cogitur: partim quia te stator nō habuit dilectionē ad hæredē hæredis nisi no minet: partim etiam quia in quærendis quilibet credi tori, nedum hæredi, cui ad nihilum tenetur obesse potest l. qui autem ff. quæ in fraudem creditorum. Fallit si filiusfamilias instituatur. Nam eo recusante, pater non excluditur. l. fi. infra de bonisque lib. l. is qui hæres. §. fin. ff. de acquir. hęred. & ibi Bar. Abb. Bal. Ang. Castilioneus, Comensis, Castrensis, uterque Imola, Romanus, Aretinus, & Iason.

Si autem dubius.] Dixit quando hæres certus, & in dubius adit uel repudiat hæreditatem. Nunc quando dubius est. Et ex hoc. §. ponēte diuersitatē. a §§. priori bus, uidetur probari opinio Speculatoris, Ricardi, Cyni, & Angeli, inuentarium non prodesse, nisi illi qui du bius adit. Sed non obstat si intelligas priores. §§. ut supra. Nota autem ꝙ in hoc. §. usque ad §. Et si præfatā. exclusiuè ponuntur solennitates, quæ requiruntur ad

32 confectionem inuentarii. Et † quidem Castrensis ex hoc textu colligit octo. Corneus Perusinus septem, & tres alias addit. Iason colligit nouem. Ego uerò colligo undecim, ex hoc textu; quibus addo quatuor, & sic quindecim constituo solennitates, seu circunstantias ad confectionē inuentarii ut in septimo membro principali huius tractatus.

Immisceat.] si est suus hæres. Ex hoc textu colligitur

33 quòd & ante & post aditionem † inuentarium fieri potest, nisi quòd iste textus, ut modo dixi uidetur probare ita demum post aditionem fieri posse si hæres dubitans adiuerit. Quod communiter * reprobatur,

Omni tamen modo.] non intelligas hunc textum, ꝙ omninò cogatur hæres facere inuentarium. Hoc .n. ei est uoluntarium, sed cogitur si uult securus esse, & poti

34 ri priuilegiis. Ergo duo facit inuentarium. † Indemnem conseruat. Priuilegia tribuit. Adde tertium. lucra conseruat. §. licentia danda.

Ab

Ab ipso.] Non ut ipse scribat, sed publicus Tabellio. Nam nec ipse defunctus inuentarium scribere possit
35 ut hic per Baldum. Quid tamen si hæres † scriberet; mox uocato tabellione, & testibus omnia solenniter perficerentur? ualeret inuentarium dummodo tabellio auctoretur, & se subscribat. Item ex hoc uerbo ab ipso probatur, quòd alius quàm hæres non potest facere inuentarium, nec creditor hęreditarius, nec legatarius, nec fideicommissarius nisi acceperit hæreditatem ex Trebelliano quanuis subtilis Faber, & male in hoc, in §. extraneis. inst. de hæredum qual. & diff. afferat ueluti inuentarium hæredis non transire ad fideicommissarium, ita nec eundem fideicommissarium admittendum ad confectionem inuentarii.

Intra triginta.] Hæc est prima solennitas ex undecim huius textus, quam tamen octauam facio in tractatu. Sed an isti xxx. dies currant à die aditionis, an uerò à die scientiæ? Glo. in uerbo delatam, & in uerbo consummationem, dicit à die aditionis, & hęc est communis* sententia, quam & amplectitur. Decius consi. 633. Tamé esse textus contrarium expresse uult si rectè inspiciatur, ut scilicet tempus currat à die scientiæ. Et hoc supra tetigi referendo quatuor opiniones, quan-
36 uis à côi difficulter recederet. Ité an isti dies† sint utiles, uel continui. Et an saltem sit utilis primus dies? Puto quòd non, & quia non reperitur lege cautum. Et quia inuentarium fieri potest citrà iudicis tribunal iure tradita in l. fi. per Glossam, Baldū, & alios. supra de temporibus in integrum restit. in Rub. ff. de diuer. &
37 temp. præscr. Ergo & de nocte† scribi poterit inuentarium cum & testamentum possit. l. non minorem. C. de transl. l. ad testium. §. posse. ff. de testam.

Post apertas tabulas.] Hæc est secunda solennitas, quā ego facio primam, loquitur autem hic de testamento in scriptis cuius secreta plerunque ignorant testes, &
38 alii præter testatorem, intantum ut nec necesse sit† ta-

bellio-

bellionem aliquid scire. Corneus in l. hac consultissima. C. de testam. Ideo cum secreta ignorentur, & qui sit hæres, & legatarius, meritò expectatur apertura, recitatio & publicatio, ut tunc sciatur quis sit hæres, & qñ ei tēpus currat; & detur facultas adeundi, uel repudiandi. Sed & hæres testamenti nuncupatiui licèt nulla extet scriptura, uel facta intercideret; dummodo sit uerè hæres inuentarium facere poterit. Non tamen expectabitur apertura, cum & ante mortem defuncti omnia nota erant. Vnde collige differentiam. Tem-
39 pus † xxx. dierum in testamento in scriptis currit ab apertura. In testamento nuncupatiuo currit à die mortis, uel scientiæ, uel delationis. Sed an communis* opinio, quæ est ut tempus currat post aditionem procedet tam in nuncupatiuo quàm in scripto testamento? Et hoc magis est ob similitudinem æquitatis, et rationis. l. fi. C. de const. pecunia: & maximè ob uerba sequentia. [*Vel postquam nota fuerit &c.*]

Sibi.] Ergo nec pater, nec tutor nomine filii pupilli uè faciet inuentarium, quod & innuit dictio præcedens [*Ab ipso.*] Sed hoc falsum est ut supra in tractatu.

Cognouerit.] Hoc uerbum [Cognouerit] iuncto illo: Nota fuerit expressim conuincunt communem* sententiam quòd immo tempus currat à die scientiæ, seu notitiæ, non aditionis.

Exordium capiat.] Primo quæro an post xxx. dies, ante tamen nonaginta inuentarium inchoari possit. Secundò quomodo dicatur inuentarium exordium capere. Quoad primum, uerba textus clarè innuunt, quod
40 † omnino ante, seu intra xxx. dies sit inchoandum, quod & tenuit Vbertus de Bobio, Martinus, Silimanus. Io. And. & Angelus. communis* opinio est in contrariū, quam tenet Baldus hic post Bar. in §. si uerò postquā. Dicens. Hæc prima dilatio est monitoria, non peremptoria, Salycetus, Comensis, referens Dynum, & Cynum ita tenere, Castrensis, & dicit Corneus quòd ita

com-

communiter * practicatur. Verumtamen ut superior opinio de aditione in puncto iuris falsa est, ita hæc de inchoatione. Quoad secundum dicit Baldus, quem se
41 quitur Castrensis† quòd non censebitur inchoatum inuentarium si testes, & tabellio sint conuocati, & signum tantum crucis appositum fuit. Ratio est quia inuentarium dicitur ab inueniendo, sed per signum crucis nihil inuenitur, ergo saltem res aliqua debet esse scripta. Et hoc est, inquit Bald. ꝙ textus subdit [*super his rebus*.] Quid si tabellio nullam rem descripserit; præfationes tamen anni, diei, loci, testium adscripserit? putarem inuentarium inchoatum, si quoquomodo inuentarii mentio inseratur, & testes erant certiorati.

Super his rebus.] hæc est tertia solennitas, quam ego facio undecimam. Latè accipe uerbum Rebus, siue sunt res corporales siue incorporales. l. 1. ff. si certũ petatur. Et siue sint in conspectu, siue in longinquo, de quo supra in tractatu, & an sint oculis subiiciendæ, & an sint æstimandæ.

Defunctus.] Hoc uerbum duo mirabiliter infert, Et quòd inuentarium non potest fieri à defuncto, cum fiat post eius mortem secundum Baldum: Et quod res quæ nõ sunt defuncti, frustrà inseruntur in inuẽtario.
Primum communiter *receptum est, alterum cum
42 distinctione ut si quidem erant † quoquomodo in dominio, uel quasi in possessione, uel qualibet detentione, & custodia, ueluti depositæ, commodatæ, locatæ inseri debeant. si prorsus sint alienæ ita ut nullo titulo nec ratione sint penes defunctum inseri non debeãt. Primum probatur in l. item uidendum. §. fi. & l. seq. ubi Baldus. ff. de petit. hæred. l. si de eo. §. 1. cum ibi traditis. ff. de acqui. poss. Quid si non inferantur, an pęna dupli infligetur hæredi. Dicam in §. licentia danda. Aliud probatur: quia nec cum bona conscientia hęres illas retinere potest. Quid enim si sint furtiuæ uel inscio domino ibi ceciderint, aut sitæ fuerint? Facit

textus

textus in l.qui leuandæ.ff.de lege Rhodia de iactu. in l.falsus.§.qui alienum.ff.de furtis.nisi quis dicat hæredem non male facere si inserat contestans se redditurum,aut in pauperes erogaturum.Authen. omnes. C. comm.de success.Quid si dominus sciebat inseri forte:quia testis,quia Tabellio,quia hæres erat? Si ignorabat,ei est parcendum.Si sciebat,& maior erat, periculum incurrit,quasi sponte sua donare, seu alienare uoluerit uide in l.Caius.ff.de pig.act.& quæ supra in tractatu posui.

Mortis tempore.]Quid si eo puncto,quo spiritum in extremis agens efflat testator locupletaretur, hæreditate,legato,uel†quopiam simili extrinsecus ei obueniente? Quæstio inde pendet an hæc computentur in bonis ipsius.Quod magis est.l.pen.§.j.ff. de Castrensi peculio.nisi quod quantum pertinet ad hæreditatem extrinsecus obuenientem,distinguendum esset iuxta. §.in nouissimo.infra de caducis toll. Quantum pertinet ad legatum,distinguere non oportet; cum si uel per Trientem,uel etiam minutum unius horæ superstes sit legatarius testatori, illud semper transmittat, quoniam merum lucrum affert glo.in l.j.ubi Bar.ff. de iure delibe.l.cum filio.Vbi abundè Doctores. ff. de lega.j.Quod & in hæreditate est admittendnm quandoque,ut scilicet hæres illam transmittat licèt per minutum unius horæ superuiuat defuncto,uel si sciat mortem defuncti, uel si sit de liberis defuncti. l. qui duos. ff. de rebus dubiis. l. unica infra de his qui ante apertas tabulas. Et hanc ergo hæreditatem, uel legatum hæres transmittentis inseret in inuentario:quam uel quod non insereret, si uel per minutum unius horæ transmittens ante relinquentem periisset l.hæres meus.ff.de conditiõ.& demonst.Et generaliter proditum est, obuenientia post mortem non spectare ad hæredem morientis,proinde nec inserentur in inuentario,nisi forte sint fructus,qui augeant hæreditatem;

(Margin number 43 beside line "tate,legato,uel†quopiam".)

tem: uel nisi proueniant ex causa quæ originem habuerit uiuo testatore, puta quia testator nauem miserat Corcyram cum mercimoniis, & eo mortuo nauis onusta rediit. l. serui. & ibi Alexander. ff. ad l. Falcid. l. eius qui in prouincia. ff. si certum petatur. Ego autem supra distinxi quatuor tempora ante mortem, in puncto mortis, ante aditionem, post aditionem. Sed an iste textus sit semper intelligendus de morte naturali? Quod uerius est nisi ut notatur per Glossam, & Doctores in auth. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. per canonistas in c. in præsentia. extra. de proba.

Intra alios sexaginta.] Quarta solennitas huius textus, quam ego facio quartamdecimam. Quid si intra hos sexaginta dies inchoetur & compleatur inuentarium? supra dixi sufficere, ex sententia receptiore, quãuis uerba textus reclamẽt. nisi inchoetur intra dies 30. Quid si istud tempus coangustetur, uel prorogetur
44 per iudicem? nihil † erit ut hic refert Baldus tenuisse Nicolaum de Matarellis. Nam nec si sexagesimo primo die inuentarium conficeretur, ualeret iuxta Corneũ, quanuis si inchoaretur, & expleretur sexagesimo .i. ultimo die totorum nonaginta dierum sufficeret. Nec requiro, & supra dixi de xxx. diebus ꝙ isti sexaginta dies sint utiles uel feriati, & an noctu, uel interdiù conficiatur inuentarium.

Modis omnibus.] Hæc uerba probant dictum Cornei, quòd si nonagesimoprimo die fieret inuentarium, uel etiam compleretur nihil esset: quia pro forma hoc lex introduxit, Et nihil censetur actum donec aliquid
45 superest † agendum. l. pe. C. de his quibus ut ind.

Sub praesentia.] De tribus quæro. Primò an singulæ res sint ponendæ in conspectu hæredis, tabellionis, testium, legatariorum, fideicõmissariorum, & creditorũ.

Secundò an testes debeant intueri faciem hæredis, tabellionis, & cæterorum, & e contra.

Tertiò an uno contextu debeat scribi inuentarium

per

per eundem Tabellionem coram eisdem testibus.
46 Quoad primum aliqui uolunt res singulas† promendas, & exhibendas, atque etiam æstimandas ut hic per Bar. Saly. & Fulgo. in auth. si omnes. suprà si minor ab hæred. se abstineat. Sed sanè hoc esset nimis tędiosum & iniuriosum prout patet ad sensum, & communis experientia docet, & probatur in l. 2. infra. quando & quibus quarta pars lib. x. Illud tamen inualuit ut supellex domestica, & pecuniæ domi repositæ, & monilia, & uniones exhibeantur. Et ita potest saluari opinio Bartoli, & Iasonis hic. Quoad secundum, admisso quòd singulæ res debeant oculis subiici, & ęstimari, unus
47 alterius † faciē noscere, & intueri deberet, quod in testamento in scriptis omninò est necessarium. l. si non speciali. l. si unus. & ibi Alex. & Iason. suprà de testam. Quò fit ut nec noctu sine luminaribus, nisi omnes essent in eodem conclaui ubi sunt luminaria, Tabellio inuentarium scribere posset. Ceterum in omni actu maximè inter uiuos receptum est, non requiri præsentiam, & uisionem corporalem testium Glo. in §. itē uerborum cum ibi traditis per Fabrum, Portium, & Ange. Inst. de inutil. stip. Glossa notabilior, quam tamen aliquatenus ibi carpunt Barto. & Imola in l. 2. §. idem labeo 2. ff. de aqua plu. arc. l. testium. cum ibi traditis. C. de testibus. Quoad tertium plusquam certū
48 est diuerso contextu† & sic diuersis temporibus inuētarium fieri posse. Probatur hic, dum textus xxx. dies assignet inchoationi, sexaginta completioni. Si uerò quæramus an semper idem tabellio, & idem testes debeant adhiberi glo. in §. si uero absunt auth. de hæred. & Falcidia. Respondet semper adhibendos. Bartolus, & Ange. ibi dicit esse uerum, nisi impedimentum superueniat: quod & interdum in testamento in scriptis, ubi maius imminet discrimen est necessarium. l. cum antiquitas. supra de testam. Canonistæ in c. quoniam contra. extra de proba.

Tabulariorum.] Hęc est quinta solennitas, quam pariter ego facio quintam. Glossa interpretatur [*Tabulariorum.*] id est tabularii. Nam unus sufficit Tabellio, seu Tabularius, seu notarius, seu seruus publicus appellare mauis. Interdum tamen duo Tabelliones sũt
49 necessarii. Diuersum in testamento† in scriptis, ubi licet exigatur scriptura, nõ tamen exigitur Tabellio qui scribit cum & testator, & testis, & quilibet alius permissu testatoris scribere possit. l. hac consutissima. C. de testamen. uidemus tamen quotidie conscribi testamenta etiam nuncupatiua per Tabellionem: quoniam si alia manu, quàm Tabellionis scriberetur testamentum in scriptis, facillimè periclitaretur morte, uel uacillatione unius etiam ex septem testibus. l. 1. §. fi. & l. 2. in prin. ubi Glossa, & Bartolus ita dicit singulariter. ff. quemadmo. testam. aperiantur. Quod tamen dixi de morte unius ex septem testibus, aliqui non admittunt inter quos uiglius quantum nunc repeto. Sed de hoc dicam in commentario, quem propediem ad Titulum de testam. in institut. ut spero snm emissurus.

Cæterorumque.] Hæc est sexta solennitas, quam ego facio quartam. Glossa interpretatur [*Cæterorum.*] id est trium testium, & legatariorum, & creditorum. Hoc de
50 tribus† testibus non est necessarium partim quia infrà fit mentio de testibus, partim quia duo testes sufficiunt cum tabellione licet quandoque tres. Illud de creditoribus & legatariis est uerissimum per textum, quem Glossa allegat in §. sancimus. & §. si uerò absunt auth. de hæred. & Fal. Nam omnes creditores, & legatarii, & fideicommissarij debent nominatim, citari uel ad domum per proclama generale, uel per libellũ publicè affixum, ut tali die, loco, & hora intersint confectioni inuentarii. Quibus aduenietibus ingressum præbet hæres ut possint oculis propriis usque ad complementum cunctas res inspicere, & scribi facere. Quòd si & ipsi uelint exemplar, sumere non puto inhibendos

dos, nisi forte hæreditas esset ita locuples, & hæres ita probus, ut fraudem uel detrimentum, sperare non debeant, uel nisi sint res, quas detegere meritò hæredem non deceret d.l.2.infrà quando & quibus quarta pars lib.x. si autem non aduenient, non ideo minus hæres
51 faciet inuentarium quia sibi imputent. Quid† si omnes non sint citati. Quoad citatos ualebit inuentarium. Quoad non citatos non ualebit Bal. in auth. si omnes. supra si minor ab hæred. se abstin. Ange. uerò in §. hęc stipulatio ubi plenissime exequitur materiam inuentarii, tenet in nihilo ualere inuentarium. Sed contra An-
* ge. est communis *opinio l. Fulcinius. §. quod si aduersus. ff. quibus ex caus. in poss. eatur. Sed an hæres citra
52 iudicem faciet hanc citationem? Minimè Baldus hic dicens quòd quanuis iudex non sit necessarius ad tempus decernendum ex suo capite, tamen est necessarius ad citationem. Quid si iste citandus sit clericus, an à iudice laico citari poterit? Quod magis est licet secundum Angelum & Corneum consultius erit requirere superiorem ipsius clerici. Item an sufficit unica citatio contra absentes, uel ignotos? Et hoc utique magis est secundum eosdem, & alios hic.

Subscriptionem.] Hæc est septima solennitas, quam
53 ego facio decimam tertiam.† Sed cur subscriptio hæredis requiritur. Nonne sufficit scriptio, & subscriptio publici Tabellionis, cuius fides, & attestatio nũquàm cessetur uacillare? præsertim cum nec in testamento in scriptis testator, nec hæres scribant, uel subscribant? Respondetur, hoc utique fit ne qua fraus committi possit, & ne hæres, qui semper præsto esse debet, postea inficietur se non interfuisse, uel ignorauisse, uel non consensisse. Nec obest quòd in testamento in scriptis hæres non scribit, nec subscribit. Nam & eo absente, uel ignorante, uel inuito testamentum fieri potest, quod pendet à solius testantis uoluntate. l. cum pater. §. donationis. de leg. 2. l. 1. ff. de testam. Non sic in in-

uentario ubi hæres debet ſcire, præſens eſſe, & omnibus aſſentiri uoce, & ſubſcriptione, ſi ſcribere ſciat, ſin minus adhibebitur alius Tabellio pro ſe ſubſcribens, ut ſequitur. Quid ſi inuentarium hæres ſcripſerit, an ſubſcriptio ipſius quoque exigetur? in teſtamento in ſcriptis non exigeretur. l. cum antiquitas. §. fin. ſupra de teſtam. Et idem in inuentario dixit Ang. quem etiã refert Corneus hic. Tamẽ in puncto iuris ſecus puto, cum pro forma hæc ſubſcriptio requiratur, niſi conſuetudo uel ſtatutum aliud induceret, tam in ſubſcriptione, quàm in aliis inuentarii ſolennitatibus ut ſupra fuit expoſitum, & inquiunt Doctores hic. & in Authen. Sed cum teſtator infra ad l. Fal. Ang. Aretin. in §. extraneis inſt. de hæredum qual. & diffe. Item quibus
54 uerbis† fiet hæc ſubſcriptio? Textus hic tangit, Gloſſa ponit formulam ꝙ hæres dicat. Ego recognoſco omnia bona &c. ſed & alias uerborum formulas concipere hæredem poſſe non eſt ambigendum, quandoquidem lex non eſt impoſita uerbis ſed rebus. l. 2. C. comm. de leg. & pluribus modis quilibet conceptus exprimi poſſit, unde non curamus modum dummodo effectũ habeamus l. Gallus. §. & quid ſi tãtũ. ff. de li. & poſthu. Imperator tamen hic à uerbo ſignificantem uſque ad uerbum remaneant monet & præcipit quid in ſubſtantia ponere, & dicere debeat hæres in ſua ſubſcriptione. Sed an teſtes ſubſcribent? Non puto cũ textus non dicat. l. illam ſupra. de collat.

Supponere hæredem.] Hæc eſt octaua ſolennitas, quã ego facio ſecundam. Hæc uerba, inquit Corneus, expreſſim indicant quòd inuentarium eſt conficiendum
55 per hęredem ita ut ſemper præſens ſit. Quid† ſi hęres parte inuentarii expleta, poſtea nollet totum complere? Forte non cogetur, & quia eius fauore fuit introductum inuentarium, & quia nunquam cenſetur uoluiſſe, nec inchoauiſſe per regulam l. pe. ſuprà. de his qui bus ut indig. Cõtra eum facit illud, quod ſemel appro

bo

bo non improbo.l.Pomponius.ff.de neg.gestis. Item illud Via, quam elegisti, hæc tibi pateat.l.si mulier.§. fi.ff.de eo quod metus causa. Item illud. Multa ab initio permittuntur, quæ ex post facto non tolerantur.l. patre furioso.ff.de his qui sui, uel alieni iuris sunt. Item aliud quia creditoribus, & legatariis ius quæsitū est.l.fin.ff.de pactis. Nec est rationabile, aut permittendum ꝙ sub fide publica eludantur, & inutiliter à rebus suis, atque aliis negotiis peragendis fuerint auocati.l.sed & si quis.ff.quemad.testa.aperiantur.

Quantitatem rerum.] Ex hoc uerbo mirabiliter elicit Salycetus singulas res esse æstimandas, & prętium
56 in† inuentario reponendum.l.fi.& ibi Bald. suprà de magistratibus conueniendis.Fulg.in auth. si omnes.supra si minor ab hæred.se abstineat. Corneus hic reprobat dicens aliud esse quantitatem rerum, aliud quantitatem æstimationis, & dicit Cagnolus in l. si quis maior.nu.210.supra de transac.ꝙ ita de consuetudine seruatur ut non inferatur prætium rerum.

57 *Malignitate.*] debet ergo hæres† custodire diligēter, non perdere res hæreditarias insertas in inuentario licèt aliàs quis res suas abiicere, & proculcare possit. glo.in l.1.C.de inoffi.donat. Nec mirum: quia negligentia in rebus propriis culpanda, in rebus alienis culpanda, & punienda est.l.si constante. §. si maritus. ff. solut.matrim. Quid ergo si hæres non fecisset inuentarium, an res hæreditarias perdere, & dissipare impune posset? Quod uideretur ad instar rerum, quas semper habuit. Nam & hæ per aditionem sunt confusæ, & cómixtæ cęteris bonis ipsius hæredis.l.sed si plures.§. filio.ff.de uulga. & pupillari. Si hoc uerum est, sequeretur quòd hæres esset melioris conditionis sine inuentario, quàm cum inuentario quoad res hæreditarias. Quod potest admitti si ex aliis bonis sit soluendo hæres. Et si res dissipatæ non erant creditoribus hæreditariis obnoxiæ, seu legatæ: aliàs secus.

Ignarus.] Non tamen exigo ꝙ peritus scientiarnm sit. Nam & si sciat formare literas, & characteres abecedarios, satis gnarus literarum erit, & poterit subscribere.

Præpediatur.] Aegritudine, uel manus, aut digitorũ debilitatione.

Speciali Tabulario.] Ergo duo tabularii interdum adhibentur inuentario. Ad minus unus; ueluti interdum quinque testes, ad minus duo; & ueluti interdum creditores, & legatarii omnes, uel aliqui, interdum nulli.
58 Vnde nota. In inuentario ad minus† quatuor personę debent interuenire, Hæres, Tabellio, duo testes. Nunquid iudex? Non quidem de necessitate nisi ubi est facienda citatio quanuis de consuetudine adhibeatur.

Venerabili signo Crucis.] Hæc est nona solennitas, quam pariter ego facio nonam. Quid si hæres ne-
59 sciat scribere? Adhuc plerique uolunt quòd signũ† crucis ipse apponat; quoniam crux est uexillum fidei nostræ, & duabus transuersis lineis ruditer transductis formari potest: etiam à cæco. Quod cum fit contremiscit hæres, & reminiscens salutis æternę fraudem, nequitiamq; omnem sibi expectorat. Ex qua ratione potest probabiliter dici ꝙ omissio signi Crucis totum uitiet inuentarium Oldradus, Saly. Fulgosius, hic Ange. & Imola in d. §. Hęc stipulatio post Fran. de Ramponibus. Idem Imola in l. 2. §. prius. ff. de uulga. & pupilla.
* Communis *opinio est in contrarium Cynus, Bar. Baldus, Castr. Alex. Corneus, & Iason hic. Sed an signum crucis sufficet si hęres se non subscribat? Et è contra si hęres se subscribat, non oberit omissio Crucis? Cynus hic, & Fulgo. uidentur requirere signum crucis quando hæres non potest se subscribere. Sed dicit Alexander hoc sibi non placere. Requiretur ergo utrunque & signum crucis, & subscriptio manu hæredis uel tabellionis quoad subscriptioné, nisi consuetudo aliud induxerit Abbas cons. 73. lib. 2.

Manu

Manu hæredis] etiam imperiti literarum.

60 *Præposito*] Principiū† inuentarii est Crux sanctissima Finis, subscriptio. Sed an hæres, uel notarius faciet mentione de cruce, quòd scilicet manu hæredis fuerit apposita? Et hoc utique constare debet quòd hæres signum crucis apposuerit. Item an sufficiet crucem poni in fine? Non ex hoc textu, uelut nec liceret ponere subscriptionem in principio, ne qua fraus in medio inseratur.

Testibus.] Hæc est decima solennitas, quam ego facio sextam. Quæritur de quatuor. Quot testes† esse debeant. Vtrum masculi, uel fœminæ. Vtrum debeant esse rogati. Vtrum de eis in inuentario mentio sit facienda. Quoad primum, dic duos sufficere l. ubi numerus. ff. de testibus: si tamen creditores, & legatarii, & fideicommissarii noluerint, uel non potuerint interesse, loco eorum tres testes sunt addendi, & sic erunt quinq; ad minus. §. si uerò absunt. Auth. de hæred. & fal. Vnde desumpta est Auth. sed cum testator infra ad l. falci. Quid si octo, uel decem, uel plures adhibeantur. Multò magis fidem facient. Nam & in testamentis plures testes, quàm septem non tamen pauciores, quàm septem possunt adhiberi. l. si unus supra de testament. l. cum tabulæ. ff. de bon. poss. secundum tab. Quoad se-

62 cūdum, credo etiam fœminam † testem adhiberi posse. l. qui testamento §. mulier. ff. de testam. quia non reperitur iure prohibita glo. in l. si. in fine supra de Codicillis. Sed cur in inuentario mulier est testis, in testamento non? Forte ob id quia inuentarium tot alia habet adminicula ut ob inconstantiam muliebrem periclitari non possit. Non sic in testamento quod plerunque sine Tabellione fit. Quoad tertium dictio ad-

63 sumendis hic uidetur innuere testes† debere esse rogatos, & interpellatos si non ab hęrede, saltem à Tabellione. Et hoc puto uerum ex mente Iustiniani hic & in d. §. si uero absunt. In contrarium facit textus cum

gl.in l. Ad fidem.ff.de testibus.Auth.Rogati. supra de testibus.Quoad quartum.Glossa in d. §. si uero ab-
64 sunt,uult quòd saltem† Tabellio scribere debeat nomina testium,quâuis,subdit Glossa, aliàs tabellio & duo testes,quorum nomina non sunt scripta, sufficerent. Et sic infert mirabiliter Glossa, quòd in instrumentis aliis,excepto inuentario,non est necesse quòd nomina testium inscribantur,dummodo re uera fuerint adhibiti,& id ipsum quandoque testificentur.Quid ergo si uel moriantur,antequam testificentur? Vel contra instrumentum deponant? In hoc ultimo reperio quòd Iacobus Butrigarius in tractatu de testibus. cap.8. dicit quòd contra inuentarium publicè confectum non admittuntur testes. Allegat textum in l. fin. supra arb. tutelæ.Sed an ille textus probet,& an Butrigarius loquatur de eisdem, uel aliis testibus,tu uideto.

65 *Qui hæredem cognoscant.*] sed an hæres† uel notarius debeat cognoscere testes? Textus non aperit. Recurre ad tradita per Spec.Ioan. And.in titu.de teste.§. 1.per Bald. in l. Executorem infra de executione rei Iud.Hìc nota multa præcipua in testibus qui adhibētur inuentario. Debent noscere hæredem. Regulariter autem etiam testes ignoti sufficiũt, ut hìc per glossam,& Barto.debent esse locupletes,& ideo possidere immobilia iuxta Baldum hìc, quod Corneus reprobat,dicens standum arbitrio iudicis, Et cautum erit quod iudex interloquatur eos esse huiuscemodi conditionis. Debent esse optimæ conditionis d.§. si uero absunt.Quod liquebit ex bonis moribus.l.scire. §.fin.ff. de tutoribus & cura.Debent esse præsentes, & omnia oculis corporeis cernere, & inspicere d. §. si uero absunt. In uerbo uidisse,ubi inquit glossa. Ergo cæcus hoc in casu non admittetur. Quæ omnia sunt de mente Bartoli,& Angeli hìc, distinguentium aliquatenus. Aliàs autem quando tractatur de aliquo actu inter uiuos,non est necesse quòd testes tot qualitates habeãt,

nec

nec quòd sint in conspectu contrahentium Bar. in l. 1. §. Idem labeo. 2. reprobata ibi glossa aliquatenus. ff. de aqua pluuia arcen. Canonistæ in c. Ex literis. Extra de consuet. Crotus de Monteferrato in tractatu de testibus. nu. 347.

66 *Interfuerint.*] sed an debeant interesse † non tantum subscriptioni, sed toti confectioni? Et hoc palàm est si unico actu, uel contextu conficiatur inuentarium; sin diuersis temporibus, non requiro quòd semper ijdem testes de necessitate debeant adhiberi in principio, & in fine. Quod & in diuersis Tabellionibus respondendum est. Quid enim si priores mortui sint, uel absentes, uel detenti, uel alijs negotijs impliciti? Certè nemo dixerit aliorum adhibitione uitiari inuentariũ prius inchoatum. Ita Bartolus in d. §. si uero absunt. reprobata glossa ibi, requirente ꝙ ijdem testes, & idem Tabellio semper adhibeātur; Nam glossa procedit ubi commodè possunt haberi, & denuò adhiberi; Et hoc est quod dicit Angelus in suo tractatu, ꝙ notarius rogatus de inuentario, debet interuenire in principio, in medio, & in fine.

Si autem à locis.] Hæc est undecima solennitas, quã ego facio septimam. Intellige hunc textum, dantem

67 tempus unius anni, loqui quando hæres† est absens à rebus hæreditarijs; non etiam si creditores, uel legatarij sint absentes ab hærede, uel ab hæreditate: Nam quoad eos supra fuit dictum sufficere generale proclama, uel quemlibet aliam certiorationem. Quæro autem de duobus, An si loca ista sint extra limites Romani Imperij, hæres debeat eò ire, uel mittere; Et quãdo & quomodo hæres censeatur absens. Quoad primum hæres non euadet pęnas omittentis Inuentariũ nisi eat, uel omittat, ex eò quia hæreditas complectitur quaslibet res ubique existentes. l. si fideicommissum. §. Tractatum. ff. de iudicijs. l. Ex facto. ff. de hære. instit. l. fin. infra de præscrip. longi temporis. Si tamen

cre-

creditores uel legatarij conuenirent hæredem illis in locis, non putarem eis danda priuilegia iuris ciuilis, quamuis non minus ipsi quàm hæres essent ciues Romani Non habeo legem, neque authoritatem. Tu interim ingenium, & memoriam exerce. Quoad secũdum, glossa in d.§. si uero absunt. dicit notabiliter esse absentem quando est extra ciuitatem ubi sunt res hæreditariæ. Ego opinarer temporibus nostris uix ex legũ nostrarũ præscripto terminari posse qñ hæres sit absens: quoniam Regionum, Prouinciarum, Ciuitatum, Oppidorum iurisdictione sunt immutatæ, aliter atque sub Iustiniano. Hinc est quòd olim degens Vincentiæ non censebatur absens à Patauio. l. fin. infrà. de præscrip. longi temporis. ubi degens in una prouincia non censetur abesse ab alio degente in eadem prouincia, licèt domicilium habeat in alio municipio. Quapropter scio illud inualuisse Vincentiæ, unde mihi origo est, quòd semper hæredibus cuiuscunque generis datur annus ad conficiendum inuentarium.

Res hæreditariæ.] Immobiles. Quid si sint mobiles, uel se mouentes? Annus nihilominus tribuetur si non facilè sint asportabiles.

Vel maxima pars.] Ergo licèt pars bonorum alibi sit, non plus quàm nonaginta dies Tribuentur: Quod quantum ad hoc, arbitrio iudicis relinquerem.

Hæredes.] secus ut prædixi si creditores, uel legatarij absint.

Contigerit.] Hoc uerbum innuit, quòd, etsi hæres fortuitò absit, & habeat domicilium ibi, ubi res sitæ sunt, nihilominus habebit annum. Quod admitterem si ex probabili causa absit puta exul factus, uel legatus, uel etiam honestæ negotiationis causa.

68 *Vnius anni.*] continui, † non etiam computatis diebus utilibus tantum, prout & dictum est in nonaginta diebus.

A morte testatoris.] Cur à morte testatoris? Imò potius

tius ab apertura Tabularum, uel à die ſcientiæ ut ſupra §. pximo. Sed ſanè ita inquiunt uerba huius textus. Ex quo magis comprobatur ſententia ſuperior cõtra cõem ꝙ dies inuentarii nõ cedat à die aditionis: ſed à die ſcientiæ. Hunc tñ ego diſtinguerem, & intelligerem ſecundum terminos. §. ſuperioris, ne abſurdum

69 proueniat. Nam † leges legibus concordare promptum eſt, & una lex per aliam diſtinguitur, & declaratur. l. unica. ſupra de inof. dotibus. l. ſed & poſteriores. ff. de legibus.

Conſummationem.] Sed nũquid inchoationi dabitur aliquod tempus? Gloſſa hìc dicit dari quatuor menſes, qui ſunt tertia pars anni, ueluti ſupra dantur. xxx. dies, qui ſunt tertia pars nonaginta dierũ. Baldus hìc, & Corneus uidentur ſentire quòd nullum tempus detur inchoationi.

Longiſsimis ſpatijs.] Quid ſi abſint ultra milleſimum lapidem? In tempore dato tutoribus ad ſe excuſandũ, pro xx. milliaribus prorogaretur unus dies. §. Qui autem. inſti. de excu. tutor. Hic autem non putarem prorogari niſi ubi hęres prorſus ignorauiſſet ſibi relictam hæreditatem.

Vel per ſe.] ideſt per Tabellionem coràm ſe ipſis, quamuis & ipſi hæredes non prohibeantur ſcribere inuentarium, dummodo Tabellio authoritatem præbeat.

Procuratores.] Sed nunquid inter præſentes pote-

70 rit hæres † pro ſe ſubſtituere procuratorem? Quod uideretur ex regula qui per alium facit, per ſe ipſum facere uidetur. l. 1. §. deieciſſe. ff. de ui, & ui armata. Ita diſtinguerem. Aut hæres poteſt. Aut non. Primò caſu debet ipſe interuenire, & ſignum Crucis, & ſubſcriptionem manu propria apponere, ut per hoc inſtructior reddatur, & circunſpectior, & Dei reuerentior, iuſtiq; obſequentior. Secundo caſu procuratorem ſubſtituere poteſt, puta ſi ſit pupillus, & tutorem non habeat,

beat, uel suspectum habeat, si imbecillitas, uel dignitas, uel aliud obest; Nam & creditores, & legatarij possunt mittere procuratorem. §. sancimus. auth. de hęre. & Falcid.

Ad. §. Et si præfatam. usque ad finem legis.

HVcusque Imperator. in §. sinautem dubius. posuit solennia inuentarij: Nunc ponit effectus,
71 seu utilitates ex inuentario resultantes: Ego† autem decemocto colligo utilitates.

I. Hæres sine periculo habet hęreditatem.
II. Hæres detrahit Falcidiam.
III. Hæres soluere potest creditoribus primò petentibus.
IIII. Hæres postquàm soluit creditoribus quantum erat in bonis, repellit creditores posteà uenientes.
V. Hæres legatariis primò petentibus soluere potest.
VI. Hæres soluere potest legatariis, uel prętium, uel rem.
VII. Emptor cui hæres uendidit, non potest conueniri à creditoribus.
VIII. Creditor potest conuenire legatarios, quibus est solutum, actione hypothecaria uel condictione indebiti.
IX. Hæres soluere potest creditoribus res, uel pretium.
X. Creditor habens anteriorem hypothecam, conuenit creditores, quibus prius est solutum, uel actione hypothecaria, uel conditione ex lege.

Hæ decem utilitates ponuntur usque ad. §. in computatione.

XI. Hæres retinet funeris impensas, & alias similes.

XII. Actio-

XII. Actiones hæredis contra defunctum non confunduntur.

Hæ duæ ex.§. in computatione.

XIII. Inuentarium retorquet onus probandi res esse plures,in negantes.

XIIII. Inuentarium non dat lucrum hæredi ultrà ius commune.Seu Inuentarium conseruat hęredi omnia lucra iuris communis.

Hæ duæ ex §. licentia danda.

XV. Hæres intra tempus inuentarij non potest conueniri.

XVI. Inuentarium est loco iuris deliberandi.

XVII. Intra tempus Inuentarij non currit præscriptio creditoribus.

Hæ tres ex §.Donec.

XVIII. Hæres repudians etiam post petitam deliberationem euitat iuramentum in litem contra se.

Hæc una,& postrema ex §.pen.uersi.Quod si post.

Duodecim ex istis Decemocto utilitatibus pertinent ad hæredem. Prima. Secunda. Quarta. Sexta. Nona. Vndecima. Duodecima. Decimatertia. Decimaquarta. Decimaquinta. Decimasexta. Decimaoctaua. Quatuor pertinet ad creditores. Tertia. Octaua. Decima. Decimaseptima. Vna. i. Quinta pertinet ad legatarium. Vna pariter.i.septima pertinet ad Emptorem, seu prodest Emptori.

72 *Solidauerint.*] ita ut nihil desit,Nā inuentarium † est quid unicum & indiuisibile. Bald. in c.fi.ex. de maior. & obed.Mantua consi. 82.lib. 2. Ergo defectus unius ex minimis, ueluti si omittatur signum Crucis, uel si inchoetur post xxx.dies,uel si aliquæ res consultò, & per malitiam non inferantur in inuentario; uel si quidam citentur, quidam non, uel si fiat inuentariū post nonagesimum diem,aut post annum,uel si hæres non interueniat,totum destruetur inuentarium,quoniam ubi plura copulatiue requiruntur, omnium requiritur

tur implementum seu concursus.l.qui hęredi plures. ff.de cond.instit. Ang. Castren.& Corneus hic. Quæ omnia intellige nisi lex, uel cõsuetudo,uel statutum, uel pactum contrarium inducat; quanuis in nonnullis ex prædictis Doctores nostri hic contrarium asserant etiam ex iuris scrupulositate.

Sine periculo habeant.] prima utilitas.Hæres adiens cum inuentario,hæreditatem sine periculo habet,i.secundum gl. Non tenetur de suo ultra uires creditoribus hæreditariis. Ratio patet ex regulis positis supra in ultimo præmisso. Ad quas regulas animum, & oculos semper adhibeas.Ampliatur siue hæres adierit,siue non.Imò quando nondum adiit,non potest conueniri etiam usque ad uires;cum possit hæreditatem, lacerandam relinquere. Sed an relinquet postquam adiit, an uerò persistit usque ad finem bonorum? Dicam.in §.Et hæc quidem.

Legis Falcidiæ.]secunda utilitas.Hæres faciens inuē-
73 tarium detrahit. Falcidiam. † Intellige sano modo ut in glossa,ut prius deducatur æs alienum.l.in imponenda.l.Irritum.infra ad l.Falcidiam.Postea de residuo si legata excedant dodrantem,uel totum,detrahatur Falcidia.§.fin. instit. de lege Falcidia. Et hoc beneficium
74 etiam olim erat ante Iustinianum. Quid si filius sit hæres an ultrà legitimam deducit Falcidiam? certè si filius esset creditor deduceret quod sibi debetur,& ex residuo detraheret Falcidiam legibus præallegatis, cũ uerò filius in legitima non sit uerè creditor gl.Cynus, Bartol.Baldus,Salyc.in l.3.supra de iuris. & facti ignorantia. Alterutra contentus esse debebit filius, quamuis si esset grauatus per fideicommissum,deduceret legitimam, & Trebellianicam gloss. in §. si quis autem non implens. Authen. de hære. & Fal.gloss. Barto.& Angel.in l. Papinianus. §. Meminisse.ff. de inofficioso testamen.

Aduersus legatarios.] Ergo aduersus creditores hæ-

res

75 res non detrahet Falcidiam, quia æs alienum præualet cuicunque Falcidiæ, & legatis, atque etiam legitimæ.l.Papinianus.§.Quarta.ff.de inofficioso.Etiam de iure nouissimo glo.in §.si uero absunt.in fine. & in §. si uero non fecerit.authen.de hæredibus & Falcidia. Probatur ex regula, Inuentarium conseruat duntaxat lucra iuris communis.§. licentia danda.Ex qua regula & aliud probatur, quòd heres propter inuentariū non detrahet Falcidiam de legatis, quæ & olim non patiebantur Falcidiam,authen. similiter. ubi latissime.Romanus infra ad l.Falcid. Quid si hæres legata solueret non retenta falcidia, an repetet usque ad quadrantem Falcidiæ? Non utique si scienter soluerit.l. Error infra Ad l. Falcid. Quæ scientia præsumetur si singulis rebus redactis in inuentario, prius soluerit æs alienum, mox legata. Habet enim præ oculis calculum bonorum. Ex quo liquet quòd inuentarium hoc in casu oberit hæredi.

Hæreditariis creditoribus.] Quid si sint creditores
76 mixti, quia forte hæres factus fuerat correus debendi cum defuncto antequam moreretur? Gl.in l.Quæ dotis.ff.soluto matrimonio. quam singularem ibi dicunt Bal.Imola,Castren.Romanus. adhuc dicit hæredem non teneri ultra uires. Iason dicit illam Glossam hoc non probare. Et pro Iasone facit regula præallegata. Inuentarium non tribuit hæredi lucra ultrà ius commune. Modò sic hæres cum sit correus,posset cóueniri ultrà uires de iure communi saltem pro uirili portione, authen. Hoc ita infra de duobus reis. Ergo & facto inuentario conueniri poterit. Potes distinguere. Aut conuenitur hæres ex persona sua. Aut ex persona defuncti. Primo casu tenetur insolidum, secundo usque ad uires. Ex his nota. Hæres creditoribus hæreditariis tenetur usque ad uires, Creditoribus mixtis tenetur ultra uires si conueniatur ex persona sua. Creditoribus propriis semper tenetur ultrà uires, quia in

uentarium

uentarium solùm ei opitulatur in eis, quæ traxerunt exordium à persona defuncti, non etiam si hæres nouam nanciscatur obligationem Bald. & Corneus hic. Ang.consi.xxx.Imola.consi.102.Aretinus consi.147. Crauetta consil. 214.l.cum hæreditas. & ibi Angel. Com. Castrens. uterque Imola. ff. ad S.C. Trebellianum.

Valeant.] Quid si tempore mortis res minoris, tem
77 pore quo soluendum est creditoribus † pluris ualebant? Pro hærede, ut scilicet soluat æstimationem, seu quantitatem, quæ erat mortis tempore, facit iste textus in uerbo ualeant, quod est referendum ad tempus mortis; item quia datur electio hæredi soluendi, uel res, uel pretium uers. sin uero hæredes. Contra hęredē facit regula preallegata, inuentarium non tribuit lucra ultra ius commune: satis enim debet esse hæredi quòd de suo nihil soluit: Et hoc puto uerum si creditores non erant in mora, & multò magis si ipse hæres erat in mora.

78 *Et eis satisfaciant.*] Tertia utilitas. Hæres † potest soluere creditoribus primò petentibus. Cur ita? Quia hæres non debet expectare tamdiù. Et quia, ut inquit Baldus, Diligentia spectat ad creditorem, non ad debitorem. Fallit in quibusdam casibus ut hic per Castren. & Alex. referentes Archidiaconum de quo, supra in tractatu. Quæritur de septem. An hæres irrequisitus possit uni gratificari.i.prius soluere. An requisitus ab uno debeat alios citare, uel reqrere. An ab isto cui soluit, exigat aliquam cautionem. An possit portiones retinere nondum petentium. An possit dicere, nolo tibi soluere, nisi alii ueniant. An solutum uni cum aliis cōmunicetur, seu diuidatur. An ipse sit liberatus ab aliis
79 Primæ quæstioni respondetur non † esse locum gratificationi. primo ex uerbo ueniant. Deinde ex.l.qui autem.§.Apud Labeonem.ff.quę in fraud.cred. ubi textus uidetur dicere non aliàs debitorem uni soluentem liberari

liberari quàm si condemnatus fuerit illi soluere. Ter
80 tiò quia iura † gratificandi nõ cõpetunt nisi in casibus à lege expressis, ueluti in l. fœminæ. §. fin. C. de secun. nupt. Aret. cons. 142. Et ante eum Baldus in c. 1. Titulo, de alienatione feudi. Quartò quia non debet esse curiosus, neque sedulus in facto alieno. l. Doli. ff. de nouat. in contrarium facit quia expedit hæredi citò liberari ab omni onere, & litigio. Secundę quæstioni respondet Baldus quem sequitur Corneus hic ꝙ nõ
81 debet hæres † citare, neque perquirere creditores absentes, aut negligentes, quia ipsi debent esse diligentes non hæres, & quia hæres non debet se supponere litigiis, & irritare, ut dicitur, Crabrones. † Tertię quæstioni respondetur ex mente glossę, & Bartoli hic ꝙ
82 hæres est in dolo, nec liberatur † si sciat alios esse creditores potiores, nisi exigat cautionem. l. dolo. ff. ad legẽ Falcid. Bald. hic ut declarat Corneus uidetur indistinctè dicere hæredem esse liberatum, & hoc uerum est, inquit Corneus, de rigore iuris, q̃uis melius faceret hæres exigens cautionem. Quartæ quæstioni respon
83 detur ad hæredem † non spectare retentionem portionum nomine aliorum, Cum possit dicere iste, cui est soluendum. Ego scio, & tu scis ꝙ sum creditor, Alij si uolunt petant, Tua non interest illis solui, Non potes exigere ꝙ ipsis debetur l. si stichum. §. fin. ff. de donat. In contrarium facit, fauor æqualitatis. l. fi. supra Com. utriusque iudicij. Priori sententiæ adhæreo. Quin-
84 tæ quæstioni respõdetur, Nihil interesse † hæredis opponere de iure tertij. l. loci §. competit. ff. si seruitus uind. Nam satis est ꝙ iste creditor, alijs negligentibus non est remorandus, cũ suæ utilitati q̃libet inuigilare possit, & alios præoccupare. l. Pupillus. ff. quæ in fraudẽ cred. l. summa. ff. de peculio. Sextę quęstioni respõ
85 detur non esse faciendã cõionem † cum iste suo cõmodo inuigilauerit, nec debuerit aliorum conditionẽ facere meliorẽ. d. l. pupillus. Fallit in tribus casibus. pri-

mo si iste extorsisset. Secundò si oẽs alij simul petijssent. Tertiò si & alij prius missi sint in bonorũ possessionẽ.l.si nõ expedierit.§.1.ff.de bonis auth.iud.poss. Bal.hìc post Odofredum. & Nicolaum de Matarellis. l.qui autem.§. sciendum. ff. quæ in fraudem creditorum.sunt & aliæ fallentiæ ut hìc per Angel. & Corn. Contrarium in legatarijs, qui semper uocantur ad cõmunionem, ut hic per Castrensem, & Alex. Septimæ,
86 & ultimæ quæstioni respondetur, ꝙ hæres† ipso iure est liberatus, maximè si sententia iudicis condẽnatus uni soluerit d.l.qui autem.§.Apud labeonem.ex regula illa. Inuentarium conseruat hæredem sine damno. Item ex illa Inuentarium facit censeri hæredem non adiuisse.seu.Reponit hæredem in statu pristino. Et iõ dicit Bald.hìc ꝙ hæc exceptio. solui qđ erat in bonis. Impedit litis ingressum. Qđ uerũ indubitáter opinor ubi hæres coactus à iudice soluit, uel ubi instrumẽtũ
87 apertum extabat; † cæterum si poterat tergiuersari hæres quominus illi solueret, tantum abest ut ab aliis liberetur, ut imò solutum repetatur.l.3. ff. quæ in frau. creditor.

Creditores.] supple hæreditarii; Nam proprij hæredis creditores nihil tangere possunt de bonis hæreditariis, nisi prius soluatur integrum creditoribus defun
88 cti, cũ & legatariis † præferantur creditoribus ipsius hæredis, quos antea, uel postea sortitus sit.l.1.infra de bonis auth.iud.poss.

Posteriores.] creditores priores tempore, uel posteriores, hypothecarii, uel chyrographarij: nisi ꝙ hypothecarijs saluũ ius est contra primò exigẽtes, ut infra.

Repellantur.] Quarta utilitas probatur hìc, & infra, neq; ipsum hæredẽ inquietare cõcedãtur, & ulterius contra ipsum tamen hæredem, illud, quod nuper dictum est ex Baldo exceptionem illam solui totum qđ erat in bonis, impedire litis ingressum contra alios creditores postea litem hæredi inferentes.

Peni-

Penitus.]Hæc dictio habet Emphasim,& probat illud, quod dicit hìc Bart. hæredem non teneri de suo etiamsi post mortem bona hæreditaria sint imminuta;Circa quod Castrensis distinguit.

89 *Sed & si legatarii.*] Quinta utilitas.Hæres †soluere põt legatariis primò petẽtibus. Ampliatur ẽtsi ex ordine scripturæ, uel tpis sint alii legatarij anteriores, quia debẽt suę negligentiæ imputare.§.si quis agens. in fi.instit.de actio.l.si uerò.ff.de milit.testa. Secundò ẽtsi sint creditores hæreditarij,nisi ꝙ ut statim sequit creditoribus defuncti datur regressus cõtra eos.Nã & creditoribus cõtra creditores datur qñque recursus, ut infra. Sed nũquid legatariis cõtra legatarios detur recursus?utique iuxta Castrẽsem, Alex. & Corneũ.l. 2.& l.3.ff.de condi.inde.Fallit ut hic per gl. & Bart. si hæres putabat eis non deberi.l.dolo.ff.ad l.Fal. Quod admitto ubi hæres se defendere poterat quasi inutiliter legatum esset. sinautem legatũ utiliter erat,non puto hæredi imputandum cur alios non expectauerit, nec citauerit,nec requisierit.Quid si hæres non requirebatur?Pendet ab his, quæ dicta sunt supra de creditore, & potes fermè easdem septem quæstiones huc transcribere. Secundò forte fallit si erant alia legata ad pias causas, maximè ad exonerandam conscientiam defuncti iuxta tradita in c.fi.Extra de sepulturis.& hic per Castrensem.

90 *Vel ex ipsis rebus.*]sexta utilitas.Hæres † soluere potest legatarijs,uel res,uel pretium.Doctores hoc uidẽtur intelligere quando legata sunt pecuniaria,& in hęreditate non reperitur pecunia; Nã hæres loco pecuniæ rem aliam dare insolutum poterit licèt obstet regula illa.Aliud pro alio,inuito creditore solui non põt l.2.§.1.ff.si cer.pet.ubi glossa latè, & nouissimè.Decius.l.eum à quo.infra de solutionibus. Idẽ tamẽ opinarer ẽtsi esset alia res fungibilis, uel mutuabilis. d.l. 2.in prin.ff.si cer.peta.de tribus quæritur. An legata-

rius debeat petere pecuniā, uel rem. An hæres habeat electionē soluendi rem, uel pretium. An si hæres rem soluat, teneatur de euictione. Primo respondetur legatarium non posse petere aliud pro alio. §. si quis aliud. insti. de actionibus. Nam sola pecunia est in obligatione, licèt res sit in solutione. l. miles. §. decem. ff. de re iud. Obstat textus in auth. hoc nisi. infra de solutionibus. Cogita si respondert pōt. Secundo respondetur hæredi dandam electionē, ne forte sit in damno. si tamen commodè possit uendere absque eo q teneatur de euictione, uidentur uelle hìc Doctores Bar. Castrē.
91 Com. & alii cogendum † hæredem uendere, & pecuniam soluere, de quo per Ang. in §. Hæc stipulatio. Facit text. in d. authen. Hoc nisi. infra de solutionibus. ubi ēt dicit, an debitor teneatur dare in solutum rem meliorem, uel liberetur dando mediocrem, & quis statuet prætium rei dandæ insolutum. Quid si nomina exigenda dare uelit hæres insolutum? Alex. hic idem dicit cum appellatione rei ēt nomina contineantur. Quid si hæres nolit uēdere, sed dicat. Soluam de mea pecunia quanti res hæreditariæ ualent? Dicam in uer-
92 bo quantitatem. Tertiò respondetur † hæredem non teneri de euictione legatario, partim quia habet legatarius causam lucratiuam. l. ad res donatas. ff. de ædil. edicto. partim quia rem dedit hæres qualem reperit. l. traditio. ff de acq. rerum dom. partim quia debet esse sine damno ut hìc. Vide ad prædicta in l. non amplius. §. fi. de leg. 1. & ibi Alex. Corneum consi. 132. lib. 4. Socinum seniorem consi. 214. lib. 2. Iasonem in l. legata inutiliter. §. 1 de leg. 1. Ruynum consi. 65. lib. 2. Crauettam consi. 187.

93 *Forsitan.*] Hæc dictio innuit nonsemper hæredem † cogendum uendere, sed forte ita demum, si uelit nisi nullum damnum sit passurus. l. 2. ff. soluto matrim.

Venditione.] secus si heres donaret. Nam species furti est de alieno largiri. l. si pignore. ff. de furtis. quamuis

uis

uis si bona essent soluendo creditoribus, & legatariis,
94 nō prohiberetur † donare rem defuncti ut suam, per regulam. l. in re mandata. supra mand. l. 2. ff. si à parente quis fuer. manum.

Post emensum.] concordant præcedentia uerba. [*Etsi nihil reliquum est*.] Ergo si adhuc aliquid est in bonis non dico hæredis, sed defuncti, tenebitur hæres usq; ad finem bonorum: licet aliàs dicatur, soluendo censetur hereditas, quæ hæredem locupletem inuenit. l. si quis locuples. ff. de manu. testam.

95 *Neque eos.*] septima utilitas. Emptor † non tenetur creditoribus hæreditariis. Ampliatur ut multò minus teneatur legatariis nisi res specialiter cuipiam fuisset
96 legata; Nā iste legatarius † posset euincere emptori secundum Baldum ponentem casum in filio uendente rem legatam à patre, nomine dotis soluendæ matri suæ. Rō pōt esse, quia statim moriente testatore, dominium transit in legatarium. l. A' Titio. ff. de furtis. unde succedit illud, quod etiam tangit Bartolus, ꝙ habēs dominium præfertur cuicunque alii. l. si neutri. §. in bonis. & ibi Alber. & Ripa. ff. de priuil. cred. si tamen (inquit Bald. quem refert, & sequitur Corneus) Res hæc legata uenderetur iure creditoris, quia creditor quispiam illam uēdēret, cum haberet hypothecatam, non posset legatarius, illam abstrahere à manibus emptoris. l. 1. 2. infra debitorem uenditionē pignoris. Quid si non esset hypothecata, creditor tamen illam uendi faceret? legatarius retraheret si ex alijs bonis hæreditariis posset satisfieri creditori uendenti. Quia ubi hæreditas est soluēdo, nunquam creditor præfertur legatarijs. l. fi. supra de hæreditarijs actionibus. Secundò ampliatur etiamsi res esset cuipiā hypothecata; Nàm nihilomagis non posset emptor conueniri à creditore hypothecario, unde nota unum mirabile, inquit Ia
97 son, ꝙ inuentarium † operatur exclusionem, hypothecæ, contrarium uolebat Irnerius, quem accursius hic,

& alij reprobant. Dicet aliquis. Hoc modo creditor hypothecarius neque hæredem uendentem, neque emptorem conueniet,& sic delusus remanebit. Respondetur minime.Nam utetur condictione indebiti, uel condictione ex lege aduersus creditores, uel legatarios,quibus pecuniam soluit emptor.Quid si pecuniam solutam non habeant isti,nec aliunde sunt soluẽdo? an creditor iste hypothecarius nihil prorsus habebit,neque ab istis,neque ab hærede, neque ab emptore? Dicam in uerbo [*ius suum persequentibus*.] Tertiò ampliatur ẽtsi res uendita fuisset ut solueretur legatarijs, uers. sed nec aduersus. Fallit ut nunc dixi,si res ista specialiter fuisset legata ex Baldo, & Corneo, nisi creditor hypothecarius uendidisset cum non possit
98 debitor†ius hypothecę creditori minuere.l.1.2.infra debitorem uend.pignoris. Secundò multò magis fallit si res ista esset alterius quàm defuncti. Nam semper dominus posset illam euincere emptori,& cuicũque alij; cum dominio rei suę nemo inuitus, aut inscius priuari debeat iuxta Bartolum hic.l. bona fides. ff.depositi.l. Procuratoris.§.sed si dedi.ff.de Tributoria.d.l.si uentri.§.in bonis. cum ibi traditis per glo.& Doctores. ff. de priuilegiis creditorum. Tertiò fallit
99 si hæres†uẽdidisset rẽ non ut hæreditariã,sed ut suã. tunc. n. emptor posset conueniri à creditore maximè hypothecario,quasi hæres proprium negotium, non hæreditarium gesserit, atque ita fraudare uoluerit creditores,& legatarios.Requiritur.n.omninò quòd hæres uẽdat tanq̃ hæres, Imò si uult cautus esse emptor debet facere apponi in instrumento,ꝙ talis hæres cũ bñficio inuentarij uẽdidit pro satisfaciẽdo legatariis, & creditoribus hæreditariis. secundum Castrensem, Corneũ, & alios. Quo casu consultum erit hæredi, quia non tenebitur de euictione, Item emptori: quia alij q̃ uero domino restituere non cõpelletur.Quid si hæc cautela in instrumento adhibeatur,non tamen re

uera

nera pretium soluatur creditoribus, uel legatarijs, fortè quia hæres illud recipiat, & in res suas expendat, uel alio modo dissipet? non uidetur securus emptor, sed ne forte hæres & nunc subijciam.

100 *Quarum pretia.*] Ex isto textu liquet nō aliàs † emptorem esse securum quàm si re uera pecunia soluta sit creditoribus, uel legatarijs. Nihil tamen interesse putat Bar. & alij hìc, utrum hæres ipsis soluat, uel emptor, & ob quam causam; dummodò re uera ipsis satisfactum sit. l. si uentri. §. fi. ff. de priuil. cred.

101 *Creditoribus.*] defuncti, non proprijs hæredis. l. 1. infra de bonis auth. iud. poss. latè aūt accipe creditores; chyrographarios, uel hypothecarios, lucratiuos, uel onerosos, cū rem prius legatam possit postea alij donare testator. l. rem legatam. ff. de adim. lega. Neq; obstat ꝙ uterque. i. tam donatarius quàm legatarius tractat de lucro captando. l. si hæreditatē. ff. mandati. unde dicendū uideretur ꝙ legatarius possidens non posset inquietari à donatario: quoniā in pari cā est melior conditio possidentis q̃ petentis; Nam respondet Corneus Perusinus post dominum suum reprobans Angelum suum conciuem, ꝙ imò est dispar causa, cum

102 iam donatario † ius quæsitum sit ante legatarium, & proinde damnum patitur donatarius, & deminutionem patrimonij, si actio, quam prius quęsierat contra defunctum, sibi interdicatur contra legatarium. l. 3. ff. de damno infecto. Conclude ergo ꝙ donatio est tanquam æs alienum quod præualet legatis. Quid si sit donatio causa mortis, an præualebit, an uerò concursum, seu communionem patietur? Item an donatio quælibet pręualebit doti, legitimæ?

103 *Aduersus legatarios.*] nunquid aduersus filios in dote, & legitima? utiq; . l. Papinianus. §. quarta. ff. de inof. test. nisi fortè dos, uel legitima olim uiuo patre citrà fraudē creditorum constituta fuisset. l. 2. infra de reuocandis his quę in fraud. cred. Nunquid aduersus donatarios?

natarijs? Adhuc idem si sint donatarij causa mortis sin autem inter uiuos, non idē, cum & ipsi sint creditores, ergo prioritatē hypothecæ spectabimus, & qui sint creditores priuilegiarij, & quibus prius solutum est. l. Priuilegia. & ibi latè Ripa post alios. l. pupillus. ff. quæ in fraud. cred. Fallit iste text. ut in gl. si ex aliis bonis creditor suum consequi posset. l. fin. suprà de hę
104 red. actio. Nam prius debet creditor † excutere bona hæreditaria, mox uenire contra legatarios, Romanus consi. 189. Ruynus consi. 57. nu. 23. lib. 2.

Vel hypothecis, uel indebiti condictione.] octaua utili-
105 tas. Creditor † contra legatarios agit hypothecaria, uel indebiti cōdictione. Agit hypothecaria quādo res soluta legatariis, prius fuisset ipsi hypotheca à testato re ante testamentum, uel post. Agit condictione indebiti quādo nec dominium, nec hypothecam habebat. Quid si legatarius opponeret de iure tertij, Dicens. Tu creditor nō es dñs, Petrus est dñs? Recurre ad tradita in l. bona fides. §. si. præcipuè per Alciatū. ff. depositi. in l. litibus. infra de agri. & cēs. li. 11. in l. si qs cō ductionis. supra locati. sed an aget hypothecaria creditor, si legatario res fuerit spāliter legata? Qđ minimè sē expauescēdū ētsi prius fuisset legata, cū creditor pfera tur legatario. l. quoties. ff. de separ. cū alijs adductis hìc p glossam. Nisi φ antequam agat creditor cōtra legatariū hypothecaria, uel condictione, rō suadet ut excu-
106 tiat hæredē. Sed nunquid excutiet hæredē † ēt in bonis proprijs, nedum hæreditarijs? Et hoc magis est, nisi fecerit hæres inuētarium. l. 1. infra de reuocādis his, q̄ in fraud. cred. Qđ notabilissimū esse existimo licęt nō reminiscar, nec legis, nec glossę, nec Doctorum. Me illud mouet, quia nō facto inuentario, bona hæredis & defuncti sunt cōmixta, in unūq; redacta patrimoniū. l. sed si plures. §. filio. ff. de uul. & pup. l. j. §. pterea. ff. de separat. Insup, qūo agit creditor cōdictione. i. actione personali. §. 1. instit. de actio. cum nec contraxerit, nec

quasi

quasi contraxerit cum legatariis? Respondetur, non est simplex condictio, seu actio personalis, sed est condictio indebiti, quæ semper datur contra illum, qui indebitum sibi, & debitum alii recepit. l. nec est nouum. ff. de condictione iudebiti.

Et hæc quæ acceperint.] Ergo re accepta non extãte,
107 liberabitur †legatarius? Distingue, aut species erat, aut genus. Primo casu liberatur hæres ob regulam. l. si ex legati. ff. de uerb. oblig. secundo casu non liberatur, quia genus perire nõ põt. l. incẽdiũ. supra si cert. pe. l. in rõne. §. incertæ. ff. ad l. Falc. Et quia uel idẽ, uel tantundem condicitur. l. qđ indebitum. ff. de cõd. ind.

Creditoribus.] etiam lucratiuis quicquid dixerit Ange. hic.

Qui pro Lucio certant.] Quia legatum semper est lucrosũ. l. si hæreditatẽ. ff. mãd. §. si quis una. Instit. de
108 fideic. hæred. Quid si esset legatum †pium, uel alimentorũ, uel mercedum, uel usurarũ restituẽdarũ, an ꝑ creditores caducum fiet? Quæstio penderet an hæc legata merè lucrosa essent, an uerò saperent æs alienũ Faciunt quæ aliquatenus traduntur in c. quanquàm. de usuris li. 6. per Hostiensem. Io. And. & alios.

Si uero hæredes res hæreditarias.] Nona utilitas. Hæ
109 res †creditoribus soluere põt res, uel precium. Intellige in creditoribus pecuniæ, uel alterius gñris, uel quantitatis, quanuis Baldus hic uideatur idem dicere in creditore alterius rei, cuius dictum procedere posset si creditor consentiat speciẽ pro specie recipere. l. manifesti. infra de solutionib. aliàs secus, cũ speciei ad speciẽ nõ fiat cõpẽsatio prout fit de genere ad genus. §. in bonæfidei. inst. de actionibus. Ampliatur etsi res data insolutũ fuisset cuipiam specialiter legata, quanuis legatariis ob dominii ꝓrogatiuã a die mortis in se trãsfusi nõ prohiberetur uindicare si aliunde creditor posset suum consequi ex eis, quæ supra dicta sunt. Secũdo ẽtsi alij creditori fuisset hypothecata, quanuis si

habeat

habeat anteriorē hypothecam, ꝑferatur isti, cui data, fuit insolutū, nisi iste offerat ut sequitur in textu. Tertiò etiamsi nollet iste accipere insolutum: ob illam regulam aliud pro alio inuito creditore solui non pót. l. eum à quo infra de solutionibus. Nam inuentariū tribuit hoc beneficium hæredi, ut citò se exoneret. Fal
110 lit ex traditis per Bartolū si hæres † facilè, & citrà periculum euictionis, uel aliud uendere posset & pecuniam inuenire, quam soluat per regulam. l. in creditore. ff. de euictionib. Nam tunc creditor non est arctandus aliud pro alio recipere. Secundò si hæres pecuniā uel genus debitum habeat ad manus, nam iste textus loquitur quādo in hæreditate non reperitur pecunia, uel genus quod debetur Auth. Hoc nisi. infra de solu. Quid ergo si hæres ꝓpriam habeat pecuniā, uel aliud genus, an cogetur præcisè dare? Minimè. l. si quis locuples. ff. de manu. test. & quia inuentarium secernit bona. Item conseruat hæredem indemnem. si uerò hæres uelit dare, nō puto audiendū creditorē uolentem res hæreditarias dari insolutū, uel uendi, cum in nummis nō cadat affectio l. 3. ff. de in litem iurando. Quid si res danda insolutū pluris, uel minoris ualeat uno loco uel tpe quàm alio? Vel pluris æstimetur ab uno, q̄ ab alio? De hoc nonnihil dixi supra in sexta utilitate, uide in d. Auth. hoc nisi. infra de solut.

Pro debito,] liquido, & efficaci siue sit lucratiuum, si
111 ue onerosum. Quid si sit † debitum naturale tantū, uel ciuile tantum? Non liberabitur hæres, quasi fraudare uoluerit alios creditores, & legatarios; nisi exonerare forte uoluerit conscientiā defuncti à restitutione usurarū, uel mercedū, quę iure subtili peti nequeaut iuxta tradita in d. c. quāquàm. de usuris li. 6. Quid rursus si res data insolutum multò pluris ualebit? nec hic liberabitur hæres quasi alienum largitus fuerit, nec accipiens, quia suo cōtentus esse debuit, nec bis idem exigere. l. qui bis. ff. de uer. obli. L. bonafides non

patitur

patitur.ff.de reg.iuris.

Pecuniarum.] Ex hoc uerbo ꝓbatur(nisi fallor)apertissimè, ꝙ quæcũq; res debeatur,nisi sit certũ corpus, uel species,in quibus cadat affectio. l. si cui fundus.
112 De leg. j. Semper hæres † soluere poterit pecuniam nisi genus debitum extet in hæreditate.Ratio est quia omnia redigũtur ad pecuniæ æstimationẽ, & oẽ damnũ ꝑ pecuniam compensatur.l.2.in fin. suprà de const.pec.sed nũquid si pecunia debeatur,genus aliud uice pecuniæ soluetur?Et hoc dicendũ est in terminis huius.§.nam & nomina exigẽda,inquit Iason,dari po terunt insolutũ.Aliàs extra terminos huius.§.non pu
113 tarem creditorem†pecuniæ cogendum aliud genus recipere.l.si ita fideiussorẽ.ff.de fideiussoribus.quãuis creditor alterius generis fortasse pecuniam à debitore carente illo genere recipere cogeretur. Qđ tamẽ nõ audenter assero.Ex his liquet ꝙ dictio pecuniarũ stricte pro pecunia numerata est accipienda, quãuis aliàs
114 large† pro qualibet re fungibili,& latissimè pro qualibet re,existente in bonis capiatur.l.2.§.item mutuũ & ibi gl.ff si cer.pet.l.talis.ff.de leg.j.

Creditoribus.]non legatariis.Nã tantũ abest ut legatarij reuocent soluta creditoribus,ut imò ipsi teneant cõdictione creditoribus quibuscunque ut supra proximè,nisi hæreditas soluendo esset.l.fi.supra de hære di.act.Cynus in l.2.infra qui potio.in pig.

Qui ex ânterioribus ueniunt hypothecis.] Ita demum
115 creditores † reuocãt soluta aliis creditorib.si habeãt hypothecã; Proinde si nõ habent hypothecã, uel habent posteriorẽ;non reuocant.Quid si chyrographario creditori solutũ sit,an hypothecarius seu pignoratitius posteriorẽ reuocabit?Qđ magis est.l.eos. infra qui potiores in pignore. Itẽ quid si ille cui est solutũ habeat causam lucratiuam, an reddet habenti causam onerosam?Quod Ang.hic admittit, ueluti & quilibet creditor reuocat à legatario. Sed Corneus nõ admittit,

tit. Item an semp uerum sit q creditor chyrographarius .i. nõ habens pignus, neq; hypothecam nũquam reuocet solutum priori? Imò quandoq; reuocet ẽtsi accipiẽs solutum sit hypothecarius. l. priuilegia. & ibi abunde per Glossam, & Doctores. ff. de priuilegi. creditorum. l. ex facto in fin. ff. de peculio. l. interdum. & ll. sequẽtibus. ff. qui pot. in pignore habeantur. Gene
116 raliter. n. receptũ est, ut creditor† priuilegiarius licèt non habeat hypothecã, pferatur hypothecario carenti priuilegio ut in locis præallegatis. Declaraui abundè in §. item si quis in fraudem. inst. de actio. post Nigusantium Fanensem in tractatu de pignoribus.

Et à posterioribus.] i. ab habentibus posteriorem hypothecã, alioquin si non haberent hypothecã redderẽt hypothecariis quãtũuis posterioribus ut nũc dixi l. eos infra qui potiores in pign. nisi essent priuilegiarij. d. l. priuilegia. ff. de priuil. cred.

Vel per hypothecariam.] Decima utilitas. Creditor hy
117 pothecarius† reuocat soluta aliis creditorib. actione hypothecaria, uel condictione ex lege. Tunc reuocat actione hypothecaria quãdo hẽt hypothecam tacitã, uel expressam, quãuis contra emptorẽ nõ intentetur hypothecaria quicquid dixerit Irnerius hic. Tunc reuocat cõdictione ex lege, quãdo non hẽt hypothecã, uel quia pecunia fuit soluta, uel quia res fuit consumpta ut hic per Glossam, Bartolum, Bald. Ang. Corneũ, & alios. Ampliatur ẽtsi isti creditores, quibus est solutũ haberent hypothecam, sed posteriorem. per reg. l. si fundũ. infra qui pot. in pignore. Scđo etiamsi creditores reuocãtes hẽrẽt cãm lucratiuã, nã satis ẽ q habẽt anteriorẽ hypothecã pp uerba gñralia huius textus. arg. l. de pretio. ff. de publiciana. Tertio etsi illi, quibus est solutum essent anteriores, dummõ nõ habeãt hypothecam legis, uel hominis. Fallit si iste cui est solutum hẽat anteriorẽ hypothecam ut in textu a 9rio
118 sẽsu. Nam cũ habeat actionẽ† multò magis exceptionem

nem.l.j.§.quod aũt.ff.de superfic. Scđo si creditor reuocans nullã haberet hypothecã. Nam nihil reddere cõpellitur, cum suo commodo inuigilauerit.l. pupillus.ff.quæ in frau.cred. Ergò nec tenetur ad cõionem, licèt secus sit in legatario reuocante ab alio legatario, cui prius solutum sit ut hic per Castrensem, Alex. & Corneum. Hoc tamen fallit in pluribus casibus ut hic p Ang.& Corneum. Tertiò fallit si hæres alia bona hereditaria haberet. Nam cum legatarii non reddant sibi solutum.l.fi.supra de hæred.act. & hic per Glossam, & omnes doctores, multò minus reddent creditores quantumuis posteriores, nulloque priuilegio subnixi.l.at si quis.§.1.ff.de relig.

Vel per condictionem ex lege.] Sed cur pro legatis re
119 petẽdis datur † cõdictio indebiti ut supra proximè, p creditis cõdictio ex lege? Respondet subtiliter Baldus, quia æs alienum ipso iure resecat, & extinguit, & pueniт legata.l.si uniuersæ.infra de legatis. At unum æs aliẽũ non resecat aliud æs. Itaque posterior creditor perinde ius hẽt ac anterior, cũ debitor unius non phibeatur alios sortiri creditores, seq; obligare.l.j.§. ex cõtrario.ff.de separat. Aduerte, quia hoc est subtilissimũ, & pulcherrimũ: quoniã cõsistit circa momenta & puncta tpis prout in simili habetur in l.fin. ubi late Bar. post gl. & Dynum.ff.de cond.ind. Sed nũquid ue
120 luti æs alienum † perimit omninò legatum, ita & legitimam ita ut statim mortuo parente, nihil iuris competat filio pro legitima? Non uidetur, quia & legitima præualet legatis, & est tanq̃ æs alienum, gl.in l. si q̃s legatum.ff.ad l.Corneliam de falsis. E cõtrà facit tex. in l.Papinianus.§.quarta.ff de inof.te. Item nunquid æs alienũ puenit fideicommissum uniuersale, & trebellianicam, quę ex eo deducitur? Et hoc utiq; magis est, quanuis in legitima sit magis hæsitandum? Quod facit ad ea, quæ tradũtur per Bar. Bal. Ang. Com. Cast. utrunq; Imolam, & Iasonem in l.Marcellus.§. idem

Pom-

Pomponius. ff. ad S. C. Trebellianum. Et considera si potest adiuuari Theorica tradita per Socinum senio rem in d. §. idem pomponius. contra alios, & uide Ruinum conf. 57. li. 2. post Angelum. in §. hæc stipulatio.

Debitum eis offerre.] Generale hoc est, ut qualiscũq;
121 possessor offerens, † non cogatur reddere. l. mulier. ff. qui potiores in pig. l. Paulus. in fi. ff. quib. mod. pig.
122 uel hyp. Sol. Proinde & legatarius † cõuẽtus hypothecaria, uel condictione indebiti non reddet si offerat. Quid si res minoris ualeat quàm creditum repetentis, an liberabitur possessor offerens pretium rei?

Sæpius dictum est.] Supra in illis uerbis [*posteriores uenientes repellantur.*] & paulò post [*neque ipsum hæredem inquietare concedantur.*]

Quantitatem.] Ex hac dictione desumi possunt duo. Primum q̃d dicit Sal. in §. licentia danda. ut s. in inuẽtario pretium rerum singularum sit inferendũ. Aliud
123 ꝙ † hæres habeat retentionẽ corporũ hæreditariorum, si quãtitatem, uel p̃tium soluere paratus sit. Q̃d admodũ est memorabile, si uerum est. Potest aũt ex alio probari: quia hæres põt, aut etiam cogitur uendere res hæreditarias ut supra. Qui aũt põt uendere põt etiam insolutum accipere. l. fi. infra de iure dominii impetrando. Hoc autem admisso an si ex sententia Salyceti res singulæ sint æstimatæ; liberabitur hæres soluens pretium expressum in inuentario? Fortè non l. pretia rerum. ff. ad l. falcidiam.

Nulla actio.] Ergo ipso iure est liberatus hęres soluens quod est in hæreditate. Et consequenter hæc exceptio, si nõ soluit omnia impedit litis ingressum iuxta Baldum.

Sed nec aduersus emptores.] Hypothecaria mirabili-
124 ter euanescit contra emptorem † beneficio huius legis. Irnerius contra, & intelligit hunc textũ quãdo emptor non possidet; contra Irnerium tenet Accursius ꝑ tex-

textum in l.bene à Zenone.infra de quad. præſcri. & Accurſio aſſentiuntur oẽs quando quoquomodo diſpendium eſſet paſſurus hæres;ſinaũt nõ tractetur de damno hæredis,non ſemper ſecurus erit emptor niſi intuitu creditorum,& legatariorum emerit, eis prætium ſoluendo Saly.Fulgoſ.Caſtren.& Corneus hic.

Ipſe hæres.] Vt hæres, & agens negotium hæreditarium. Alioquin,nec ipſe, nec Emptor periculum eui tarent.

Pro ſoluendis debitis.] hęreditariis, non propriis ipſius hæredis,uel alterius,quàm defuncti.

Alii.] Legatario, uel creditori quantumuis hypothecario, & priuilegiario.

Suum ius perſequentibus.] iſte textus a contrario ſẽſu innuit ꝙ ſi creditor anterior nõ pôt ſuum conſequi à legatariis, uel creditoribus quibus prius eſt ſolutum

125 recurſum habebit aduerſus emptorẽ.† Quod eſt admittendũ in caſibus ubi emptor imprudenter,uel doloſè emit,Alioquin uix eſt ut actio ſemel extincta contra emptorẽ,exinde poſſit reminiſcere ob inopiã, uel perfidiam illorũ,quibus prius eſt ſolutum.l.qui res.§. Aream.ff.de ſolutionibus.Quid tamen ſi ab illis non poſſit ſuũ conſequi creditor,quem prius cõueniet, hæredẽ,uel emptorem? Dicerem emptorem ſi nihil habuit emolumẽti hæres.Nam debuit cautius negotiari emptor.l.2.ſuprà de furtis,ſed ſi uterq; ſimul colluſiſſet,quaſi unũ ex duobus reis debendi eliget creditor,iuxta tradita in Auth.Hoc ita.infra de duob. reis.

126 Breuiter collige.Creditor† quandoq; legatarios,quãdoq; creditores,quandoq; hęredem, quandoq; emptorem deſtringere pôt.Sed an creditor unum ex pluribus deſtringere poterit alio dimiſſo?Recurre ad textum in l.Moſchis.cum ibi traditis per Barto.poſt Dynum.ff.de iure fiſci.

In computatione.] Hæc computatio fit ſingulis rebus redactis ad ęſtimationem, & in unam ſummam coacer

uatis

127 uatis.l.propemodũ.ff.de uerb. sign. Non† n.potest sciri quantum aliquis habeat in bonis, & utrum plus sit in onere, quàm in honore, nisi res cunctæ certa pecuniæ quantitate æstimentur.l.j.ff.de contrahen. emptione.

Ei.] Hęredi cum inuentario.

128 *Quicquid in funus.*] Vndecima utilitas. Hæres† faciens inuentarium, deducit impensam funeris. Ampliatur ut in textu, in impensa, insinuationis testaméti uel inuentarii, uel in similibus causis, ut nunc dicam, secundò non tantũ ad exclusionem legatorum, sed ét creditorum, si non sit soluendo hæreditas ut in Glossa. Nam impensa funeris antecedit omne æs alienum. l.pe.ff.de relig. Tertiò ut etiam ex post facto in executione rei iudicatæ contra se, hęres deducere possit Corneus consi.14.lib.4.ex iis, quæ traduntur per Barto.Ang.Imolam, Castrensem, Alex.& alios in l.ex diuerso §.fi.ff.soluto matrim. Quid ergo si hæres condénatus integra legata, uel credita solueret, an solutũ repetet? Non uidetur, & quia paruit rei iudicatæ, & quia scienter soluit cum sciret, aut scire deberet quantum esset in bonis ꝑ seriem inuentarii arg.l. cuius ꝑ errorem.ff.de reg.iur. Sed si probabilis causa esset, puta quia absente, & insciente hærede animalia hæreditaria perierint, merces naufragio perierint, locustæ uel Grando, uel inundatio fruges abstulerit; A es alienum uel aliud legatum emerserit, repetitio, uelut retentio hæredi non denegaretur.l.3.ff. de condict. indeb. l.in ratione 2.cum ibi traditis per Bar.ff ad l.falcidiam Romanum consi.276.l.fi. ff. de nego. gestis.l. si quid possessor.ff.de petitio. hęreditat. Fallit si hæreditas sit soluendo. Tunc.n.nec legata, nec æs alienũ minuit impensa funeris dicta l. penult. a contrario sensu. ff. de religio. Quid si pro parte soluendo sit hære

1[illegible] ditas, ꝑ parte nõ, An creditores† cõtribuet aliqd ad hãc impẽsã, an uero soli legatarii, & hr̃des onerabunt

Bar.

Bar.Saly.Castr.Corneus uidentur dicere,ꝙ siquidem hæres ultra æs alienũ,& impensam funeris,hẽt suum quadrantem,seu Falcidiam nihil contribuent legatarii:aliàs secus. Secũdò fallit si impensa sit immodica. Nam nec iussu testatoris facta ualebit. l. At si quis. §. Hæc actio.ff.de relig.l.j.§.fi.ff.ad l.Falcidiã. Adde circa hanc utilitatem Aretinum consi.117. Decium con sil.147.

130 *Excipere.*]Sed an †proprià auctoritate excipiet,& sibi soluet Hæres?Et hoc quidem poterit,si pecuniã, cuius æstimatio certa est retineat,& si inuentarium re rũ omniũ bona fide fecerit.Aliàs res non tã facile accipiet hæres insolutum nisi creditores, & legatarij con sentiant,q̃uis loco pignoris retinebit.l.unica.C.etiam ob chyrog.pecu.Quoniam melius est non soluere, q̃ solutum repetere.l.3.ff. de compens. Nunquid aliud creditum,q̃ hoc funeris sibi soluet hęres propria auctoritate?Et hoc admittit Bal. si uel instrumentum extet, uel aliàs per testes probet se creditorem examinã dos per iudicem ad æternam rei memoriam, citatis prius creditoribus,& legatariis. Aduerte quia hæc est mirabilis decisio Baldi,quã aliàs Alex.in l.debitori su pra de pactis.& Angelus Are.in §.extraneis.Insti. de hæred. qualit.& diff.dixerunt se seruari fecisse, quam ẽt refert Ruinus consi.39.li.2.Contra quam facit, & quia nemo sibiipsi ius dicere dẽt.l.extat.ff.de eo, qđ metus causa. Et quia inuentarium non tribuit beneficium,seu lucrum ultra ius commune. Ius autem cõe non permittit ꝙ creditor possit aliud petere uel exigere,q̃ quod sibi debeatur,quemadmodũ debitor aliud pro alio soluere non põt,per regulam oppositorum.l. fi.§.fi.de leg.3.Pro Baldo faciunt tres regulæ.inuentarium conseruat hæredem sine damno.Item, inuentarium secernit bona. Item, inuentarium facit censeri hæredem non adiuisse,seu hæreditatem esse iacẽtem. Vnde cum ipse hæres non censeatur hæres,quoad sui

damnũ prout in simili dicimus de suo hærede Bar. in l.si filius qui patri.ff.de uulg. & pup.meritò sibi solue re poterit,maximè cum sit in possessione quarumlibet rerum hæreditariarum:stultissimus etenim esset, alios requirere,cum ipse ab aliis sit requirendus.Facit textus in §.furti autem.inst.de.oblig. quæ ex delicto. nascuntur.Non obstat alia regula. Inuentariũ non tribuit lucra ultra ius commune.Respondeo.Regula ista procedit in ijs,quæ antecedunt tẽpus inuentarij, non in beneficijs,& lucris,quæ tribuuntur hæredi postq̃ fecit inuentarium.Ego,si casus contingeret, plurimũ fauerem sententię Baldi si hęres sibi soluere uelit de pecunijs hæreditarijs,cum in pecunia non cadat affectio.l.3.ff.de in litem iurãdo. Vel ẽt de aliis rebus fungibilibus.Quòd si sint aliæ res,uel corpora, spectarẽ an cuipiam alii creditori,uel legatario specialiter essent obnoxia:quanuis nunquàm denegarem retẽtionem hæredi uice pignoris,si hæreditas aliundè soluendo non esset d.l.unica.cum ibi traditis infra Etiam ob chyrog.pecu.quasi alios præuenerit,sibique ipsi prius soluerit ut supra.§ proximo.Romanus in cons.111.

131 *In funus.*]Funeris impensa† quæ sit tradit eleganter Iuriscon.in l.At si quis.§.funeris.& l.funeris.ff. de re lig.Nam uestes mortiferæ,Merces Feretri, Feretrũq; gestantium,cerei,seu funalia; & quæ ad Pompam funebrem,exequiasque parandas,requiruntur, huiusce modi sunt.

132 *Expendit.*]quid si nõdũ soluit †hæres?An creditor puta Aromatarius, qui cereos contulit, petet ab hærede qui totum soluit,an uerò à creditoribus, & legatariis? Quòd ab hærede,facit quia cũ eo contraxit. Quòd à creditoribus uel à legatariis facit:quia inuẽtariũ eximit hæredẽ ab omni damno,& uexatione.Aget ergò contra eos condictione ex lege ut supra.§.proximo.uel ẽt hypothecaria,si uerum est,impensam funeris sortiri legis hypothecam & quidẽ potiorem alijs hypo-

hypothecis ut probatur in d.l.at si quis.§.j.dixi abunde in §:item seruiana.inst.de actionibus.

In testamenti insinuationem.] Intellige de testaměto
133 in scriptis, in cuius apertura,† ut secreta pandantur, multæ expensæ fiunt, in iudicis sportulis, in testium citatione, & uiatico si fortè ex longinquo uocentur, ut ueniant ad recognoscenda sigilla, & subscriptiones in mercedibus tabellionum aperientium, recitantium & publicantium.i.testamentum resignatum, & recitatum in actis & monumentis publicis insinuantium, & redigentium.l.publicati.l.consulta. supra de testa. l.cum ab initio.& l.sed si quis.iuncta glossa.ff.quemad
134 mo.testa.aperiatur. Quid de testaměto † nũcupatiuo scripto per tabellionem prout quotidie fit? Non uidetur hæredě aliquid necessariò impensurum ꝓ adeũda hæreditate; Quapp si sponte, & temerè impenderit, non reputabit creditoribus, & legatariis; sed si tutò adire nequeat, & intersit ẽt creditorum, & legatariorũ fidem testamenti extare, ueluti quando oretenus sine scriptura coram septem testibus uoluntas fuisset enũtiata iuxta textum in l.hæredes palam.in prin.ff. de testam.non putarem hæredẽ impensam amissurum. per tradita in d.l.publicati, supra de testa.&in l.fi.supra de edicto diui Hadriani tollendo.

In inuentarij confectionem.] Quando cõficitur inuẽtarium impenditur in tabelliones, in mercedes uiatorum citantium creditores, & legatarios, in sportulas ẽt iudicis maximè si uera est opinio Martini Fanensis: In iter, si aliò sit eundũ, uel mittendum ubi est hæreditas. Quid si hæreditas soluendo est, & dicat credi
135 tor hæredi, uel legatarius. Da mihi † exemplum testamenti, uel inuẽtarii tuis sumptibus? Non cogetur hæres dare, quandoquidẽ & hoc eorum intersit. Vnde sumant exemplum suis sumptibus à tabellione; Quin & si sumant ab hærede contribuent aliquid ipsi hæredi. Baldus hic, & in l.2.supra de edendo.

T 2 Neces-

Necessarias.] si ergo non cogatur hæres impendere nihil deducet licèt sint impensæ utiles, prout dicitur de impensis dotis.l.quod dicitur.ff.de impensis.

Hæreditatis]Pondera,inquit Baldus, hoc uerbum.
136 Nam si pro se,non pro hæreditate†impenderit hæres,nihil deducet.Puta quia inquietatus super hæreditate,sumptus facit pro se defendendo.l.fi. supra de pet.hæred.Angelus non admittit indistinctè sententiã fratris sui,cum & prælatus possit se defendere expensis prælaturæ.c.ut præteritæ.Extra de elec. Angelo uidentur assentire Castrensis,& Alexander. Corneus distinguit.Aut hęres si se non defenderet,damnum peteret ob suã aditionẽ,& ꝓcedat opinio Angeli,aut dãnũ nõ pateretur licèt adiuerit,& procedat opi.Baldi. Sed quæ sunt aliæ causæ necessariæ præter tres supradictas funeris,testamenti,inuentarii? Hæ fermè, si fiat subhastatio,seu licitatio pro uenundandis rebus hæreditariis ad soluendũ debita,uel legata.si soluatur gabella pro hac uenditione.si proxenetica debeantur.si mittant nũtii,uel tabellarii.uide ꝑ Alex.inter cæteros in
137 l.quantitas patrimonii.ff.ad l.falc. Quid† si expendatur in ægritudinem defuncti? Adhuc hæres retinebit. l.in restituenda,s.de pet.hære.l.legatum. supra de relig.nisi fortè maritus sit hæres uxoris.l.quod in uxorẽ.suprà de negotiis gest.Quid si expẽdatur in uestes lugubres gestandas per consanguineos, & familiares defuncti.Extra causam hæreditatis uidetur iste sumptus,cum & in nihilo succedentes lugubria sumant in signum mæstitiæ, ꝙ tam carum sanguine sibi cõiunctum amiserint;si tamen esset pater,uel filius,uxor uel maritus,frater, uel soror, quibus nec bona propria, nec hæreditaria congruè sufficerent,sumptus iste inhumanè prorsus subtraheretur. l. Neratius. iunctis multis legibus sequentibus.ff.de religiosis:cum & hæ
138 res † mariti uestes funereas teneatur emere uxori uiduæ Angel.& Alexand.in l.si is qui. §. Dos lega-

ta. ff. ad l.Falcidiam.

139 *Approbauerit.*]non creditur† ergo hæredi dicenti, tãtum expendi, nisi probet? Sed quomodo probabit? Per testes, per iuramentum iuxta Glossam hic, quod est singulare secundum Fulgosium ut stetur iuramento expendentis: Baldus uero dicit esse uerum si aliæ concurrant probabiles coniecturę, aliàs simplici sacramento hæredis stare esset periculosum, nisi essent impensæ modicę ut notatur in l.id quod pauperibus per Cynum, Bar. & alios, supra de episcopis & cle. Cõsultum porrò ualde esset hæredi si in suo codice has impensas insereret l.1.§.officio.ubi Bar. ff. de tutel. & rationibus detrah. Quãuis nec codicis assertioni semper credendum sit.l.exemplo.supra de probat. Quapp si expensa est magna, & hæres non ita probus, testibus, uel instrumentis opus erit Saly. Benedictus de Plumbino, Fulgosius, & Corneus hic, quibus cessantibus recurretur ad taxationem iudicis, uel ad arbitrium boni uiri.

Persoluisse.]sed & si non persoluerit, nihilominus redintegrabitur, cum ob hoc sit obligatus. l. uel obligatus ff. de lib.causa. Sed si periculum sit ꝙ creditores & legatarii teneantur conditione ex hac lege, uel hypothecaria creditoribus horum sumptuum, non tam facilè redintegrabitur.

Non hæ confundantur.]Duodecima utilitas. Actio-

140 nes hæredis† contra defunctum non confunduntur. i. si hæres sit creditor defuncti, adhuc remanet creditor beneficio inuentarii. Ratio est quia inuentarium secernit bona. Item facit censeri hæredem non adiuisse, & ob id, ut pulcherrimè, & notabiliter dicit Bald. & in l.debitori supra de pactis. poterit hæres petere ut curator decernatur hæreditati iacenti, atque ita rẽ eligere, quæ sibi tradatur insolutum argu.l.creditoris. ff. de distractione pignorum. l prout etiam supra attigi. l.creditore.ff.de bonis auth.iud.poss. Romanus cons.

111.Corneus hic,qui dicit,cum hoc transire legētes Ruinus consi.39.consi.57.libr.2. De tribus quæritur an per inuentarium nullo modo confundantur actio nes.An hæres oē creditum possit deducere.An hæres si non faciat inuentarium amittat omne suum creditum.Circa primum,quatuor reperio opiniones.Prima est,ꝙ nec ipso iure,nec quoad effectum confundatur actio.Et hanc tenuit Glossa & Baldus hic,& ibi in d.l.debitori,in prima solutione supra de pact. Altera est,ꝙ ipso iure confundatur actio, non quoad effectum.gl.hic,& in d.l.debitori. in secūda solutione. Et hæc magis cōiter*tenetur,quia actio,& passio non cadunt in eodem subiecto,nec pōt aliquis sui ipsius esse creditor,& debitor.l.stichum.§.aditio. Cum concordantibus.ff.de solutionibus. Tertia est opinio Pauli Castrensis hic,ꝙ uerè quidem confundatur actio, sed lex fingit non esse confusam. Quarta est subtilis Decij in d.l.debitori Aut hæres ante aditionē facit inuētarium,& uera est opinio Baldi,aut post aditionem,& uera est secunda opinio.Ego supra dixi opinionē Decii rectè,procedere.Attamen si quis uellet tenere sententiam Baldi indistinctè facillimè posset ꝑ regulas præallegatas,inuentarium fecernit bona. Item. Facit censeri heredem non adiuisse.Circa secūndum hęres omne creditū deducere potest ēt lucratiuum l. in imponenda.l.irritum.infra ad l.falc.Quid si sit naturale

141 creditum?Adhuc hæres † habebit retentionem,licèt aliàs non haberet actionem.l.debitor,& uterq; Imola ff.ad S.C.Trebell.Quid si descendat ex delicto defuncti?Hæres non deducet cum sit extinctum cum ꝑsona defuncti,nisi lis sit contestata uel alio modo transmissum sit.l.pœnales.ff.ad l.Falc.l.unica.& ibi Glossa, & Doctores.supra ex delictis defunctorū.l.ex contractib.ff.de actionibus,& oblig.Sinaūt esset creditū mixtum,puta quia defunctus duplam hæredi repromisit, indistinctè putarem ex Glossa hìc,& Cyno, per hære

dem

dem ante omnia deducendum, quicquid Bar. & communiter alii communiter* dixerint moti per l.cum emptor.ff.ad l.Falc. Veluti e conuerso si hęres esset debitor defuncti, omne debitum auctiorem faceret hæreditaté, ut supra probaui. Sed an hęres† deducet legitimam? Quod uidetur, & quia quasi æs alienũ abscessit legitima ex bonis paternis gloss. in l.3. supra de iuris, & facti ignorantia. Et quia creditor lucratiuus (hoc etiam admisso, quòd filius habeat legitimam tãquàm lucrum) deduceret, puta donatarius. Contrarium puto & quoad creditores, & quoad legatarios iuxta tradita in l.scimus.supra de inoffic. testam. Si tamen hæreditas euidenter esset locuples non auferrem filio prouisionem Baldi, ut posset filius sibi legitimam præcipere in quibus rebus uoluerit, maximè si nondũ se immiscuerit hæreditati, petẽs hæreditati iacenti curatorem dari. Verum hoc tu melius dispice. Circa tertiũ hæres † non faciens inuentarium, amittit ius suũ cum præterea de aliis suis bonis teneatur insolidum creditoribus & legatariis. §.si uero non fecerit. Auth. de hære. & Falcid. Ruinus pter multos alios, quos supra retuli consi.205.lib.2. Quod uerum est indubitanter, quoad creditores, & legatarios, & fideicõmissarios particulares. Cæterum quoad fideicommissariũ uniuersalé, non amittit ius suum hæres, neq; ẽt legitimã Ruinus in consiliis supra memoratis Castrensis in l. ab omnibus.§.fi.de leg.j. Idem Castrensis, & uterque Imola in l.ita tamen.§.si ex Trebelliano. & in l. debitor.ff ad Trebellianum. Ang. in §.hæc stipulatio. Idem Ang.consi. 64. Quid in rei uindicat. & hypothecaria Neque ipsæ confunduntur Baldus mirabiliter in l. si uxor.C.de bo.auth.iud.poss. qui allegat textum in l.ex sextante.§.latinus.ff.de excep.rei iud. Et hoc nota q\[a\] millies occurrit, quanuis in hypothecaria quidem contra ut supra.

142 (margin, line 5) — see above.

? *Per omnia.*] ut scilicet si concurrat cum priuilegia-

144 riis creditoribus excludatur†quoties bona nō sunt soluendo.l.priuilegia.ff.quæ in frau.cred. Itē, si ipse sit priuilegiarius,excludat alios.Itē si sit creditor speciei,specie perempta actionem amiserit.l.si ex legati. ff.de uerb.oblig.Item uincat quoslibet legatarios tam excipiendo,quàm repetendo ut §.proximo. Quid si hæreditas non sit integrè soluendo,utrum alios p̄ueniet ante aditionem,uel post? Ante aditionem alii creditores neminem habent,quem conueniant.l.ut debitum supra de hæred.actionibus,unde nō est quid eis imputetur.l.1.in fi.infra de annali exceptione. Ideo si hæres remoretur aditionem,uix obtineret ut uelamēto inuentarii se intruderet in possessionem,sibiq; ipsi solueret,quanuis uteretur cautela Baldi, de qua supra.Facilius hæres alios prǫueniret post aditionē cun ctantes interpellare.l.pure.§.fi.ff.de doli mali, & metus except.Vtut sit maxima æquitas fauet ubique hæredi,nisi alij creditores,temporis prærogatiua.i.hypotheca anteriore,uel priuilegio potiore utantur,quādo quidem unusquisque sibi prospicere possit,dū ne alijs fraudulenter obsit.l.summa.ff.de peculio.& toties allegata.l.pupillus.& l.qui autem.§.apud.ff.quę in frau. creditorum.

Temporum tamen prærogatiua.]quia aliqui anteriorē habeant hypothecam.Nam isti præferuntur aliis chyrographariis,uel habentibus posteriorem hypothecā hæredibus,uel extraneis.Finge aūt.Filius est hæres patris Debet cōsequi dotē matris suæ defunctæ.Eo mortuo facit inuentarium, ueniunt creditores habentes anteriorem hypothecam antequàm pater nuberet.
145 p̄ferentur ne isti creditores†filio?Idē quærere posses si uxor sit hæres mariti habentis creditores anteriores.Recurre ad textum in l.fi.quæ incipit.]Assiduis infra qui potiores in pignore habeantur.Dixi neq; plenè,neque aridè in §.fuerat.inst.de actionibus ubi uidere poteris,ut præter hunc tractatum,nostræ qualis

qualis

qualis intelligentiæ experimentum inde ſumas. Cæte-ra,quæ abunde ſuper hoc. §. Tradunt Doctores poſt gloſſam,quando filius retrahat rem uenditam.à patre ſupra poſui in tractatu.

Vel fideicommiſſarijs.] particularibus.Quid in uniuerſali. An ipſe ultra res deſcriptas in inuentario, aliàs reddi petet?Quod nō petat,facit quia nihil plus recipit fideicōmiſſarius quàm reperiatur tempore reſtitutionis.l. Mulier.§.ſed enim. ff. ad Trebell. Et ſupra ſæpius fuit repetitum. Quòd petat & ſic utatur priuilegio huius.§.faciunt uerba generalia. Item quia hæres inuitaretur ad delinquendum contra.l.conueni re.ff.de pactis dotalibus.

Derelictam.]mortis tempore,non.n.proderunt legatarijs, & creditoribus niſi habeant hypothecam. res diſtractæ per defunctum ante mortem. l.1. §. Ex contrario.ff.de ſeparationibus. Vnde nota unum ꝙ debi-
146 tor † quandiu uiuit poteſt res omnes uendere,uel aliter alienare,non ſic in eius hærede.

Hæres.].i.Tabellio iubente,& præſente hęrede,quã uis & ipſe hæres poſſit ſcribere, dummodo Tabellio authoretur,& nomen ſuum ſubſcribat.

Quod ſuperfluum.]ideſt res,quæ non ſunt inſertæ in inuentario.

147 *Approbare.*]Decimatertia utilitas.Inuentarium† tot probat eſſe res,quot in eo ſunt deſcriptæ. Seu hæres non tenetur niſi ad illas res, quæ ſunt in inuentario. Ratio eſt quia inuentarium ſecernit bonas.Item conſeruat hęredem illæſum.Item,habet præſumptionem pro ſe, ut ei credatur maximè accedente authoritate iudicis ad eius confeſſionem.l. ſi quis decurio. & ibi Cynus,Bald.& Saly.infra ad l.Corneliam de falſis.Diuerſum ſi non faceret hæres inuentarium, non ex eo tantùm quia præſumitur ſubtraxiſſe.§. ſancimus.authē.de hæred.& Falc.ſed ex eo quoque quia quilibet pſumitur locuples,& ſoluendo,niſi contrariũ probet.

glo.

gl.elegans & ibi Bal.in l.si uero.§.qui pro rei.ff qui sa tisd.cog.Romanus consi.190. Facto aũt inuẽtario tol litur hæc præsumptio,& ut clauus clauum trudit,alia insurgit præsumptio, ꝙ hæreditas censeatur pauper; nisi expressim probetur alia esse bona,quæ locupletẽ illam faciant. Glossa in l.cum de lege.ff de probat.quã
* hic Bar.& cõiter * alij communiter approbant,præser tim in l.si constante.ff.soluto matrimonio.

148 *Forsitan.*] quia non semper creditores, uel legatarij audirentur uolentes torqueri seruos.Quid.n.si serui nihil doli admiserint,hærede etiam fraudulẽto? Quid si sibi notũ indicauerint, an ob id, ꝙ ignota reticue-rint sunt torquendi? Quid si aberant,uel alij actui,me diastini forsitan,uel Atrienses,deputati erant?certè ne mo dixerit eos torquendos ut probatur in multis.§§. l.1. ff. de S. C. Sillaniano. & melius in l. fin. infra de uæstionibus.

Seruorum.] Ergo liber homo non torquebitur pro indicando res hæreditarias;nisi dolum admiserit,puta res auferendo,uel celando.

Hæreditariorum.]Quid in seruis hæredis?Textus in nuit non torqueri:si tamen fraudis sint participes tor-quendi erunt:Ideo.n.textus loquitur de seruis hære-ditarijs,quia ij censentur melius scire quàm alij. l. lex quæ tutores.supra de administr. tutor. l. consensu su-pra de repudijs.

Legem.] quæ est dicta lex finalis. infra de quæstio-nibus.

Sacramentum illius.] scilicet hæredis inquit Accur-
149 sius,subdẽs, De sua†ergò cõscientia iurat hæres,qđ est notandum.l.fi.infra de bonis auth.iud.poss. Sed an irrequisitus iurabit heres,uel requisitus,Et an in iudi cio,uel extra?Respondeo ꝙ requisitus,& coràm iudi-ce.l.3.ff.de iureiur. Quid si hæres recuset iurare? In criminis suspicionem incidet cum abneget factũ pro-prium.l.fi.infra de fideicom.Quid si iurauit,an quæ-

retur

retur de periurio, uel an aliàs probationes contra hæredem superinducet creditores? Non credo cum iudicem statuerint hæredem.l. 1. ff. quarum rerum actio. Item ex hoc textu ibi [*si aliæ probationes defecerint*;] Nam ita demum deuenitur ad hoc sacramentum, si non sint aliæ probationes contra hæredē. Qn̄q; tamē si manifesta sit hæredis turpitudo, & noua emergant indicia contra eum, uiam creditoribus, & legatarijs nō præcluderem; maximè si uerum est tale sacramentum non obtinere uim probationis, ut traditur per Canonistas in c. 2. extra de probat. & per nostros Doctores in l. admonendi. ff. de iureiurando.

150 *Neque lucrum.*] Decimaquarta utilitas. Hæres cum inuentario retinet lucra iuris cōis. uel melius ex sensu uerborum iuxta Corneum. Heres cum inuentario non percipit lucrum ultra ius cōe. Seu inuentarium non tribuit lucrum ultrà ius cōe. Ex hoc quòd hæres retineat lucra iuris cōis, & consequenter ꝙ inuentarium non adimat beneficia iuris cōis, pulcherrimæ fiunt illationes. Ecce olim ante Iustinianum. Miles nō tenebatur ultra quam facere posset. l. miles qui. ff. de re iudic. & multas alias personas supra recensuimus, Idem erit & hodie. Bal. in l. liber captus. infra de captiuis. Olim hæredis actio quantumuis aditione confusa esset, tamen in restitutione ex Trebelliano, de nouo resurgebat. l. stichum. §. aditio. ff. de solutionibus. Idem erit & hodie, ita singulariter dicit Aretinus in consil. 147. ubi omninò uideas pro intelligentia huius regulæ. Olim hæres in integrum restituebatur, si grande æs alienum emergebat. Idem & hodie. §. sciendum. inst. de hæred. qual. & diff. Olim hæres statim quoslibet debitores hæreditarios conuenire poterat, Idem & hodie, licèt ipse conueniri intra tempus nequeat Bart. & alij in §. donec. quod & in similibus casibus dicendum erit. l. 2. & ll. seq. ff de cond. indebiti. cum ibi traditis per Castrensem. Ex hoc ꝙ hæres non lucretur ultra

tra ius cõe, infertur ꝙ uelut olim non detrahebat Falcidiam creditoribus, ita nec hodie. gl. in §. si uero non fecerit. auth. de hęred. & fal. Item uelut olim non detrahebat Falcidiam de legatis pijs, Ita nec hodie auth. similiter. infra ad l. Falcidiam. Item uelut olim legitima nõ minuebat sed minuebatur, atque etiam exhauriebatur per æs alienum. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. testa. ita & hodie. Vnde reprobatur gl. §. præcedentis quatenus uult, filium hæredem patris cum inuentario non repelli a uindicando, si suam legitimam tantum habet. Quod nunquam tibi excedat. Prædicta omnia de lucris conseruandis uel non adimendis, uera intellige usque ad tempus inuentarij. Cęterum post tempus inuentarij hæres multa lucra de nouo cõsequitur, atque ẽt damna ex hac constitutione Iustiniani, quam nunc nostris Glossematibus exornamus, & ex illa in auth. de hæredibus, & Falc. §. Hinc nobis. Et ut ingenuè animi mei sensum promam, si ad hãc temporum, & iurium distinctionem respexeris, tutissime uagaberis per hoc pelagus. uide Aret. in præallegato cons. 147. post Ancaranum in c. possessor. de regul. iur. in 6.

151 *Neque damnum aliquod.*] Iuris, uel facti, ut sæpe post Baldum multi adnotauerunt in hac lege. Vnde bellissimè posset inferri ꝙ quamuis hæres adiuisset, posset repudiare hęreditatem, illamq; lacerandam relinquere, allegans se nolle aliquod incõmodum in iure, uel extra sentire. Ang. in §. hæc stipulatio. Quod tamen non usquequaque uerum est, ut ibi per Imolam. Dicam in §. Et hæc quidem.

Hæreditate.] nisi heres se obligauisset de nouo etiã respectu ipsius hæreditatis. l. cum hęreditas. j. & ibi uterque Imola, & Castr. ff. ad Trebellianum. Imola in consil. 102.

Illo.] Hunc uersiculum nonnulli allegant pro. §.

Surripuerint.] contrectando, & transferendo de loco

ad locum malo animo. Imo furtum, uel surreptio fieri non potest sine malo animo. l. furtum. ff. de usucap. Quid si alius quàm hæres surriperet?

Celauerint.] non transferendo de loco ad locum.

Vel amouendum.] per alium: Nam agens, & consentiens, seu mandans pari pœna punitur. l. si quis id qđ. ff. de iuris. om. iud. Hęc autem tria uerba surripuerint, celauerint, curauerint, cum effectu intellige. l. pe. §. docere. ff. ne quis eum l. 1. §. 1. ff. de eo per quẽ factũ est.

152 *Conuicti.*] sententia iudicis. Non. n. prout † fuit delatus, & testibus lacessitus haberi debet pro conuicto. l. 2. ff. de bon. dam.

153 *In duplum.*] quid si hęres, uel alius sit fur manifestus. An quadruplum imputabitur hæreditati, ut creditoribus, & legatariis prosit? Non credo. l. si de interpretatione. ff. de pœnis. nisi quando creditores, & legatarij legitimè possiderent, & iniuriam paterentur. Col

154 lige ergo conclusionem. Hęres † surripiens tenetur in duplum. i. soluit duplum eius, quanti res surrepta ualere existimetur. l. prętor ait. §. Hæc autem actio. ff. de ui bonorũ raptorum. Ampliatur ut in textu si celauerit, uel amouendum curauerit; quanuis hoc posteriore casu ambigi possit, an duo dupla sint inferenda, unum per hæredẽ, aliud per amouentẽ. Recurre ad tradita in l. si quis id quod. ff. de iuris. om. iud. in l. non solum. §. Mandato. ff. de iniurijs. l. pen. §. docere. ff. ne quis eum. l. 1. §. si plures. ff. de eo, per quẽ factum est. l. item Mela. §. si plures. ff. ad l. Aquiliam. Secundò ut hoc duplum tã creditoribus q̃ legatariis prosit, secundùm receptiorem sententiam, ut hìc per Corneum, post multos quos refert, etiamsi non subtraheret sed p perfidiam negaret hæres rẽ esse hæreditariam. l. cõputationi. §. fin. ff. ad l. Falcid. Fallit si hęres non sit in dolo, tunc. n. nihil plus infert quàm rẽ ablatam, uel pretium eius, imò nec pretium eius, si aliud subtraxisset, uel celauisset Bar. in l. in rõne. in prin. & §. Diligenter.

ter.ff.ad l.Falcidiam.Bald. in auth. sed cum testator.in fra ad l.Falcid. Quid si res surrepta, uel celata, uel amota non fuisset inserta in inuentario, an habebit locum pœna huius legis? Et magis est ut locum habeat, quamuis aliqui ut supra in tractatu afferant, hæredem in totum amittere beneficium inuentarii ex iure recentiore post hanc legem. Secundò fallit si hæreditas aliũdè sit soluendo dempta hac re: Nam quorsum inferre duplum; cum ex aliis rebus suum consequi ualeant creditores, & legatarij? si tamen res specialiter debita, uel legata subtraheretur per hæredẽ, dubitari posset an hęc pœna inferatur; sed nec istud crederem, quá uis iusiurandum in litẽ non euitaret hæres. l. in actionibus. ff. de in litem iurando. de quo infra. in §. si quis autem temerario. Quæritur de duobus, An pœna huius. §. locum habeat si hæres nondum adiuerit, Et an hodie sit correcta. Quoad primum, puto adhuc pęnã
155 uigere, licèt hęres nõdum adiuerit. Sed an † cogetur adire? si quidem esset suus hæres, sumus in claris, q omninò cogitur hæres esse. l. si seruum. §. prætor ait. & ibi pulchrè Castrensis. ff. de acqui. hæred. si est extraneus non cogitur adire. l. si quis extraneus. ff. de acquir. hæred. ubi glossa reddit rationem diuersitatis inter suum, & extraneũ. Posset dici utrunque hodie cogi hęredem esse si expediat creditoribus, & legatarijs, iuxta tradita per Bar. & Ang. in l. si quis suus. ff. de acquir. hæred. in l. quandiu institutus. ff. de acquir. hęre. per Cynum, Ang. Fulg. Saly. & Corneum in §. sin autẽ hoc infra. Hoc tamen firmare non audeo. Quoad secundum, gl. in §. si uero non fecerit. dicit hodie hære
156 dẽ † surripientẽ toto carere, & sic inuentariũ pro nihilo habetur; Nã hæres tenetur insolidum perinde ac si sine inuentario adiuisset, Quod & tenuit Rayn. & Bal. & alij primariæ classis iurisconsulti. Oldradus uerò, Cynus, Corneus, & plerique alij hic, & alibi tenẽt adhuc uigere hanc pęnam dupli. Bartol. distinguit tria

tem-

tempora, Digestorum: Codicis: Authenticorum: Item in singulis temporibus distinguenda est Falcidia à creditoribus, & legatarijs. Quoad Falcidiam, illa nō amittebatur nisi in re subtracta: quia pęna non debet egredi delictum. l. beneficio. ff. ad l. Falcid. l. Rescriptum. & ibi Dynus, & Bar. ff. de his quibus ut ind. Idem secundo tēpore. i. per legem istam codicis. Tertiò autem tēpore. s. authenticorum in §. sancimus. & §. si uero non fecerit amittitur tota falcidia, quanuis Imola in l. Paulus. ff. ad l. Falcidiam. etiam hodie non amitti totā falcidiam disputari posse dicat. Illud quidem opinatur hic Corneus contra cæteros, ꝙ quanuis tota falcidia amittatur, nō tñ amittatur Trebellianica. Quoad creditores, & legatarios, primo tempore hęres non puniebatur in plus, nisi ꝙ si hæres suus erat, abstinendi beneficium amittebat. l. si seruum. §. prætor. ff. de acqui. hæred. Secundo tempore pęna dupli infertur ut hic. Tertiò tempore, adhuc hæc pęna uiget si illam malint creditores, & legatarij; Et sic lex nostra in hoc remanet incorrecta, quanuis in alijs corrigatur.

Quantitati.] ex hoc uerbo, & supra in §. finautem dubius. notat Saly. in inuentario rerū singularum pretium exprimendum; Qđ nec uoluisse Iustinianum cē seo, nec usus practicus admisit quandoquidem hæc dictio [*quantus, quantitas*] non solum pecuniam, sed rem quamlibet significet. l. quisquis. de leg. 3. probat latè Tiraquellus. lib. 1. de utroque retractatu. §. 1. gl. 21.

Donec.] Ergo simulatque inuentarium est conscriptum, poteſt hæres conueniri etiam ante lapsum triū
157 mensium, uel anni. Quapropter melius † est hæredi inchoare, sed non explere nisi in fine temporis iuxta Cautelam cæpollæ.

Præstò sint.] præsentes ubi est hæres.

Absuerint.] tota, uel maior pars ut suprà. §. finautem à locis.

158 *Nulla erit licentia.*] Decimaquinta utilitas: Hæres †

dum

dum conficit inuentarium, non poteſt conueniri. Am pliatur neque à creditoribus, neque à legatariis, uel ſi deicommiſſariis ut in textu. ſecundò tam in iudicio q̃ extrà ut ibi [*inquietare, uel ad iudicium uocare* :] Ex quibus uerbis ꝙ tam de iure quàm de facto, & tam in iudicio quàm extra non poteſt hæres conueniri.
159 Tertiò ut idẽ ſit in fideicõmiſſario † uniuerſali dum conficit inuentarium, cum loco hæredis habeatur. l. ſi filius. §. 1. ff. quod cum eo. fallit ſi poſt tempus triũ menſium, uel anni faceret inuentarium; Nam pro nõ facto habetur ut §. ſequenti. Dubium aũt maximũ eſt qñ finiantur tres menſes, uel annus: Quod ſtatim erit expeditum, ſi ſtatuamus qñ tẽpus incipiat currere; de quo ſupra quatuor retulimus opiniones. Secundò, ſi ſtatim expleret inuentarium hæres; Nã ẽt intra tempus, ſeu ante tempus, aut lapſum trium menſium, uel anni poſſet conueniri: quia, inquit Bal. hæc eſt exceptio dilatoria. Tertiò ẽtſi hęres eſſet condẽnatus, Nam nihilominus in executione ſententiæ uteretur excep-
160 tione, quoniam, inquit Bal. hæres † intrà tempus du plicem habet dilatoriam, unam iudicii, aliam ſolutionis: utraque autẽ expirat expleto tempore inuentarii. Et duntaxat hæres ſi fecit inuẽtarium habet exceptionem peremptoriam quatenus hæreditas ſoluẽdo eſt. Nota quod dicit Bal. de tribus exceptionibus, quarũ duæ ſunt dilatoriæ, alia peremptoria. Prima impedit litis ingreſſum, ſeu conteſtationem: ſecunda impedit ſolutionem licèt hæres conuentus primam opponere non curauiſſet. Elapſo tamen tẽpe, nullã habet exceptionẽ hæres niſi quatenus hæreditas ſoluẽdo eſt. Ang. in §. hęc ſtipulatio. Bar. Ang. & Imol. in l. Neſennius.
161 §. fin. ff. de re iudica. Tertio fallit ſi hæres † conueniretur rei uindicatione: quia non tanquam hæres, ſed tanquam extraneus poſſeſſor conuenitur, nec poteſt ipſe uel per momentum tẽporis rẽ interdicere uero domino. Ita Odofr. Oldr. Guilel. de Cug. Nic. de Matar.

tar.Bal.Ang.Benedictus de Plumbino. Fulgos.Castrẽ. Alex.& Corneus hic, licèt Cynus, & quidem alii cõtra: quorum opinio potest admitti si interim legatarius uindicaret. Bald. Quartò † fallit in relictis pro
162 anima puta pro restitutione usurarum. Ricardus Malumbra, Cyn. Bald. Ang. Saly. Castr. Et hoc ne defuncti anima excrucietur in Purgatorio Ang. in §. hæc stipulatio. Quid in debito funeris? Idem putant Bald. & Fulg. Quod si est etiam impensa medicinarũ non patietur dilationem. l. 4. suprà de petit. hæred. At hoc mihi non uidetur, cũ medici, & Farmacorũ, & Collyriorũ cõpositores, & ꝓpinatores, plerũq; duplũ, & triplũ extorqueant. Quid in legato, relicto pauperibus? Item in legato alimẽtorũ? Nõ paterentur dilationem cũ nec uẽter patiatur. Vide Ang. in d. §. hæc stipulatio. & Corneũ hic dicentẽ, quoquõ tractetur de exonerãda consciẽtia defuncti, nunq̃ hæres morã facit; puta si defunctus interpellatus non reddidisset ꝑ notata in c. si. Extra. de pscr. in l. sequit. §. si uiã. & ibi pcipuè Bar. ff. de usucap. Ex quibus inquit Corneus, sequitur maxima restrictio ad hunc textũ. Quintò fallit si hæres recõueniretur; Nã queãdmodũ ipse alios põt cõuenire ob illã regulã. Inuentariũ non adimit lucra iuris cõis. Ita põt recõueniri, quasi cõpensatione inuicẽ faciẽdã Bar. Bal. Ang. & Corneus ꝑ textũ in auth. Et cõsequenter. infra de sententiis: Ita demũ aũt, dicit Ang. poterit hæres reconueniri, nisi ex necessitate ipse conueniret, puta quia debitor aufugeret, uel quia domus uicini rui-
163 nã minabatur. Nam ubi periculũ † est in mora recedimus à regulis iuris cõis, & subitario remedio succurritur læsis. l. 1. 2. C. qñ liceat unicuiq;. Quid si hrs uni solueret? Quid si partẽ non totũ uni soluisset? Quid si rem uenderet pecuniãq; retraheret? Quid si nouaret obligationẽ? Quid si res interim alienaret uel non alienaret cũ essent periturę? Quid si res contrectaret, & deteriores redderet? Quid si posset statim explere inuentarium?

tarium? Quid si propriis solueret creditoribus? Quid si non aliunde, se alere posset? Recurre ad tit. de petit. hæred. ad l. item si filius. §. fin. ff. ad Maced. ad l. Aristo. iunctis duabus. ll. seq. & l. filius. ff. de iure deliberandi. Ad tradita per Doctores in l. 2. supra eodem.

Vocare.] ipse tamen hæres alios, uocare poterit ut prædixi quanuis uideatur obstare tex. in l. Ait prætor.
164 ff. de iure delib. Quid si hæres † uocatus se non defendat, sed condẽnetur? Dicit Castrẽ. snĩa est iniusta si insolidũ condẽnatus sit, & hæreditas non sit soluendo. Corneus rñdet snĩam Castrensis procedere posse in legatarijs; non sic in creditoribus, q licèt interim sint repellendi ab exigendo, non tamẽ elapso tpe erũt repellẽdi: Nota, q̃ a ẽ mirabilis determinatio si uera ẽ.

Hæreditarias.] Hæc dictio probat snĩam Odofr. Oldra. & aliorum ꝙ iste tex. non procedat in uindicatione, qm̃ uindicans habet dominiũ, & ob id nullã morã pati debet. Cum hæc res ipsius sit non defuncti, nec hæredis. Quid ergo si res cõmodata, deposita, locata, pignorata in inuẽtario redacta fuisset (qđ est faciẽdũ. l. Itẽ uidendum. §. fi. ff. de pe. hæ.) An dominus incunctanter illam hæredi auferre poterit? Qđ magis est ex snĩa prædictorum, nisi forte hæres tanquam conductor, uel creditor pignoratitius retineret: q̃uis tũc nõ retineret ex bñficio huius legis, sed ex alio titulo locationis, uel pignoris. §. fi. instit. quib. mod. re cont. obli.

Vindicare.] quia sit creditor hypothecarius; Nã quẽ
165 admodũ non pôt ꝑponere contra hæredẽ † actionẽ principalẽ. Ita nec accessoriã. i. hypothecariam ẽm Nicolaum de Matarellis Mutinensem, & Baldũ. Quid si alius q̃ hæres possideret rẽ hypothecatã, an cõuentus utetur beneficio hæredis à quo rẽ habuit? Et putarem non uti, cum sit beneficium personale, nisi forte esset recursurus cõtra hæredẽ: Nã quia hæres immunis est ab oĩ dãno, neutrũ intra tẽpus inqetabit creditor. Faciũt notata supra, quatenus q̃rit, an ille q emit ab hęre

de

de possit inqetari, nec ne à creditoribus, & legatariis.
166 *Pro deliberatione.*] Decimasexta utilitas.† Inuẽtariũ est loco iuris deliberãdi. Vt ergo olĩ deliberãs nõ cogebatur adire, nec repudiare intra tẽpus, nec ẽt cõueniebatur, ita nec hodie faciẽs inuẽtariũ. Velut olim deliberãs trãsmittebat; ita hodie faciẽs inuẽtariũ. l. cũ antiqoribus. s. §. in nouissimo. infra de cad. Toll. Sed nũqd hodie faciẽs inuẽtariũ trãsmittet nõdũ aditã? Nõ sanè, nisi ad liberos ex d. §. in nouissimo. q. est posterior isti ut indicãt subscriptiões. Et qa inuẽtariũ nõ tribuit lucrũ ultra ius cõe, nisi in casibus expressis in hac cõstitutione, & in illa de hrdib. & Falc. q plẽriq; casus sunt post cõfectũ inuẽtariũ, excepto hoc de inquietatione intra tẽpus inuẽtarij ut mõ exposuimus. Rursus ueluti deliberãs possidebat res hrditarias quasi hrs, ita hodie fa-
167 ciẽs inuẽtariũ † ẽt citrà aĩum adeũdi, ut subtiliter colligit Ful. ex. §. pe. uer. Qđ si post ĩfra. Sũt & dissimilitudines. Ius deliberãdi nõ nisi à Principe, uel magistratu ĩpetrabatur, & hodie impetratur. d. l. cũ antiqorib⁹. & §. Et hæc qdẽ. infra. ius inuẽtarii frustra à Principe
168 impetretur † cũ iure cõi cõceditur. Nã frustra ꝑcibus impetratur qđ à iure cõi cõcessum est. l. unica. infra đ Thesauris. li. x. Chasseneus tñ nõ satis Tiraquello Parisiẽsi cõsentiens, attestatur in cons. 23. inuentariũ esse impetrandum à Principe in illis regionibus. Illud nõ nisi ante aditionem indulgebatur. Hoc ante aditionẽ, & post. Illud hodie non ꝓdest quominus hæres teneatur insolidum §. si autem hoc. infra. Hoc semper prodest. Illud hodie non est necessarium, nec utile. Hoc necessarium, & utile admodum est, si hæres uult indemnis esse, & debita lucra percipere. §. Et hæc quidem. & §. si autem hoc. Illius tempus currit à die scien-
* tiæ: Istius secundùm communem * opinionem à die aditionis. d. l. cum antiquioribus Bar. Castrensis, & alii in §. proxime sequenti. Illius tempus erat annus, & hodie interdum nouem mẽses. §. Et hæc quidẽ. Istius

tres menses,uel annus. §. finaũt dubius supra ibi hæres nõ poterat,nec adhuc poterit aliquid alienare nisi sit cõsumptibile,& deteriorabile.l.Aristo.§.1.& ll.seq. ff.de iure deliber.Hic hæres poterit cũ calũniam,& repræhensionem pati nõ debeat.Rõ est qa extat inuentariũ publica fide factũ,in quo minutatim singulæ res sunt,& p̃oculis creditorũ,& legatariorũ. Deniq; concludas, ꝙ oĩa priuilegia olim indulta iuri deliberandi,
169 hodie † sunt p hanc legẽ cõcessa inuentario,qđ indicat tex. hic in illis uerbis [*ipso iure*] sed non ẽ contra priuilegia inuentarij sunt indulta iuri deliberandi, Imò potius sunt adempta ut infra patet.

Nullo scilicet.]Decimaseptima utilitas. Præscriptio
170 nõ† currit intra tẽpus inuẽtarij,creditoribus hæreditarijs.Rõ est quia est dilatio legalis,seu indulta à Principe, Princeps aũt nõ censetur alii unquam obesse uoluisse.l.2.§.si quis à principe.ff.ne quid in loco publico.Itẽ rõ est,quia non ualenti agere non currit p̃scriptio.l.1.§.fi.infra de annali exce.l.si pupillus.ff.de uer. obli.Modò sic.creditores nõ pñt agere intrà tẽpus cõtra hæredẽ,ergo eorũ actioni currit p̃scriptio. Ampliatur ẽtsi iã p̃scriptio currere cępisset. l.sicut.ĩfra de p̃sc. xxx.uel xl.annorũ. Fallit in ppetua p̃scriptione ex uerbo [*temporalẽ*] ut mox subiiciã.Secundò in creditoribus ppriis ipsius hæredis, nam ueluti eum cõuenire, & ab eo conueniri possunt; ita p̃scribunt, & eis p̃scribiť,cũ cesset regula,& rõ p̃allegata. Non ualenti agere nõ currit p̃scriptio.Tertiò in ipso hærede: Nã cũ agere,& conuenire possit,ut est prædictũ,si non agat pręscriptionem patietur ob suam moram,& negligentiã. l.pure.§.fi.ff.de doli mali,& metus excep.Quartò forte fallit in casibus ubi creditores agere pñt ueluti quãdo reconueniunt hæredem, & quando agunt rei uind.

Creditoribus.]ista dictio excludit legatarios; Et sic le
171 gatariis† curret p̃scriptio;qđ nõ est admittendũ cum agere interim non possint. Vel dic legatariis currere

prę-

præſcriptionem ob id, quia pter rei uindicationẽ, & Hypothecariã, habent actionem pſonalem ex teſtõ q̃ perpetua eſt. l. 2. infra communia de leg. Iuſtinianus autem hìc nõ niſi temporalibus actionibus ſuccurrit.

172 *Hæreditariis.*] nunquid interim quemadmodũ † creditoribus non hæreditariis, ſed ppriis ipſius hæredis non interdicit agere, ita poterunt ſolutionẽ accipere in rebus hæreditariis uolente, uel inuito hærede? Q͞d non eſt admittendũ, quia inuentariũ ſecernit bona, & quia habent perſonam ipſius hæredis, qui poteſt ſi hodie nõ habet, cras hr̃e. l. ſi creditores. ff. de ſepar. & q̃a bona hæreditaria ſunt prius obnoxia creditoribus hæreditariis, atque etiam legatariis, quàm creditoribus hæredis. l. 1. infra de bonis auth. iud. poſſ.

173 *Temporalem.*] Ergo ſi ſit perpetua † actio, quales ſunt omnes in pſonã, non interrũpetur pſcriptio; ut nunc dixi in legatario: Quanuis interim actio perſonalis ex teſtõ pro hoc ſpatio trium, uel duodecim menſiũ conticeſcat. Sed nũquid hodie, cũ oẽs actiones xxx. annis præſcribantur. l. ſicut. l. omnes. infra de præſcr. xxx. uel xl. annorum. l. 1. §. ad hæc. infra de annali excep. faciemus loqui. §. noſtrum?

* *Poſtquã adierint.*] Hinc pbat gl. Bar. & cõiter* cęteri, ꝙ tẽpus inuentarii non currit, neq; cedit niſi poſt aditionem, intm̃ ꝙ nõnulli ex eis arguant, inuentariũ nõ poſſe fieri neq; inchoari ante aditionem; Vtrunq; falſum eſt: Nã imò tempus cedit à die ſcientię non expectata aditione, quanuis in praxi non temere eſſet recedendum à cõi aſſertione. Item inuentarium tam ante

174 q̃ poſt aditionẽ fieri põt. An uerò faciens † inuentarium cenſeatur adire niſi contrariũ proteſtet? Caſtrẽ.

* ꝙ non. Et cõiter * alij aſſentiuntur Caſtrenſii; neque. n. eſt ueriſimile ꝙ teſtator ſe temerè oneribus hæreditariis illigare uoluerit. Facit quia inuentarium ſucceſſit loco iuris deliberandi, at olim deliberans nunquam cenſebatur adire, cum ob id deliberaret ut ſciret ad-

cunda esset nec ne hæreditas.

Immiscuerint.]. s. sui inquit.glo. Ex quo liquet ꝙ ēt suus hæres si non faciat, uel perperam faciat inuentarium, tenebitur in solidum ut in hoc textu.

Tempus.] trium mensium, uel anni. Quid si lapso tē
175 pore faciat hæres † inuētarium die primo, secundo, uel tertio? uideretur ualere, quia quę in continenti fiūt censentur in esse. l. lecta. ff. si cer. pet. & de modicis nō currat ꝑtor. l. scio. ff. de in integ. resti. Et idem uidemus in similibus, ut nō curetur unus dies, uel duo, uel tres gl. & affatim oēs Doctores in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posthu. gl. in l. 3. §. eū igitur. ff. de ui, & ui ar. Cōtrariū uerū est, & neminē adhuc reperi discrepātem; nisi ꝙ aliqn̄ hęres, cui tēpus cucurrit ī integrū restituetur. gl. in l. Auxilium. ff. de min. in §. Pupillis. Auth. de hære. & falcid. Tradunt Canonistæ in ca. 1. extra de testa.

Secundum formam.] ergo licèt facerent post tempus, inuentarium, non ualeret, quia forma non fuit seruata prout præsens lex pręcepit.

176 *Omnimodò.*] Iste tex. uidetur innuere ꝙ ubi hæres † nō fecit inuentarium intra tempus, omninò uelit nolit cogatur esse hæres: Quo admisso, oporteret dicere ꝙ omninò hæres cogeretur inuentarium facere. Hoc falsissimum est. Vnde inquit glo intellige hunc textū ꝙ omninò sint hæredes, non ex eo quia facere distulerint inuentarium, sed ex eo quia adiuerunt. Quid si nō adiuerunt, sed dum starent in suspenso faciendi inuentarium, tempus labi sinerent? Non per hoc cęnsebuntur adiuisse. Si tamen postea adeant, Quærerem ego
* ab assertoribus communis * opinionis ꝙ inuentarium non currit nisi post aditionem, an aliud tempus ad faciendum inuentarium sit indulgendum post aditionē.

177 *Intelligantur.*] ētsi animo tm̄ adierint, quę † tamen aditio non præsumetur nisi probetur, cum in facto consistat. l. 2. 3. ff. de interrog. actionibus.

Debitis hæreditarijs.] creditorū, nō legatariorū. Nā ꝙ

hæres

hrs teneatur de suo legataris nō per hanc legem fuit in ductum sed per §.si uero non fecerit ut in glo.

Insolidum.]ēt de suo.l.si te bonis.supra eodē.l.quæ dotis.ff.soluto matr.l.more.ff.de acquir. hæred.

178 *Beneficio.*]ne teneatur ultra uires; Nā legis † benefi cio indignus est qui legem aspernandam censuit.l.auxilium.ff. de minoribus. cum concordātibus adductis per glo.sed & alia beneficia, præter illud ne hæres teneatur ultra uires, sunt inducta per hanc legem, quæ omnia amittit hæres contumax, & huius legis contemptor,quamuis sit Imperator uel Princeps ipse. §. pen.auth.de hære.& falcid.

Superuacuam.] Nam cum inuentarium successerit loco iuris deliberandi: omniaq; commoda iuris deliberandi obtinuerit,quorsum ad Principem recurrere pro illius ambagiosa impetratione?

179 *Discedere.*]Hic tex.non oscitanter probat hæredē † quantumuis adiuerit,repudiare hæreditatem posse; illamq; creditoribus lacerādā relinquere. ut Ang.in §. hæc stipulatio sed Imola ibi reprobat Ang. Nam cum hæres se immiscuerit,debet persistere usque ad finem bonorū.Pro Angelo facit quia inuentarium liberat hęredem ab omni uexatione iuris,& facti, & sæpius dixit Bal.unde hæres ne respondeat huic,& illi,& à proprijs auocetur negotijs,debet habere facultatem deserendi hæreditatem.Angeli opinionem sequerer si bona nō essent amota,neq; trāsposita,uel si hæres citatis creditoribus, & legatarijs curatorē tanq̄ hr̄ditati iacēti dari peteret.l.1.ff.de curatore bonis dādo.Alioqn repēte admissā deserere hæreditatē. cū forte qbusdā solutū eēt fraudis suspicionē nō euitaret. Illud semp̱ ad mitterē ut hęreditatē nōdū aditā sēp̱ hęres deserere possit, licèt oia possideat, cū & olim deliberās nō co geretur p̱sistere licèt statim possidere icipēret ut in §. seq. & l cū antiquioribus.supra eodē.l.Aristo.ff. Eod.

Auctoritate.] ergo añ istā legē hæres aditā hr̄ditatē

derelinquere non poterat, ueluti nec hodie posset si non faceret inuentarium.l.sicut.infrà tit.1.

Quidam.] Quibus umbra sua,& somnia,& larue me tum incutiunt more infantulorum, uel muliercularũ.

Callida machinatione.] Quidam ptextu timoris,& simplicitatis,alios miris artibus,& calliditatibus decipiunt,& circunueniunt. Quales non paucos hodie uidemus collo obtorto oculis cadentibus, supercilio demisso,uultu ad quiduis potius q̃ ad iocum, hilaritatemque composito incedere,intus tamen Fel. & Aconita gestantes, & nisi ter in anno saltem uomant,præ tumore inflatos.& uirulentos.

Nobis.]loquitur de se ipso Iustinianus; Nam ius de
180 liberandi olim,& hodie est impetrandũ à Principe, uel eius iudicibus, ut sequitur; Quod non est in inuentario nisi statuto caueatur.

Quatenus eis liceat annale tẽpus tergiuersari.].i.ut possint interim per annum indultum iuri deliberandi, possidere bona,& transacto anno adhuc facere inuentarium intra alios tres menses,uel annum.

Antiquitatis.]Multæ leges digestorũ extant,loquentes de iure delib.ut supra.in hoc tit.& ff.eod.Quæ licèt hodiè sint superuacuæ, aut parum utiles; tamen non uult eas in totum obliterare Iustinianus.

A nostris iudicibus.]sed ex alia lege Iustiniani q̃ est.
181 l.cũ antiqoribus.semp annus indulgeť. Olim nõ erat certum tempus:sed poterat ptor semel uel pluries tẽpus hæredi pstituere.l.1.& sequentib.ff.eod.Quapp iura uetera circa tempus in duobus uidentur correcta p hunc textum, qa non annus dabatur;sed minor,uel ẽt maior terminus arbitrio ptoris, & quia pluries dabatur. Hodie annus,uel nouem menses,& non nisi semel. Inquiunt tamen nostri doctores post glossam hic ꝙ pluries dari potest dummodo non transeatur annus,uel nouem menses; Quod Corneus non admittit dicens hodie non nisi semel dandum.

Am-

Amplius.] refer ad illa uerba uno anno, & ad illa nouem mensibus: ut sensus sit plusquam unus annus, uel plusquam nouem menses.

Indulgentur.] à iudicibus, uel etiam ab imperatore quanuis par in parem non habeat imperium.

182 *Pro nihilo habeatur.*] Hinc infert Bal. ꝙ iudex † non poterit prorogare terminum Banni à statuto præcisè terminatum.

Sæpius.] etiam bis Alex. in l. sæpe. ff. de re iudic.

Fecerit.] idest si tamen aliquis petierit tempus ad deliberandum.

Conscripserit.] intra tempus deliberãdi; Nam si post
183 tempus † deliberandi faceret hęres inuentariũ, nihil esset, reprobata sententia quorundam dicentium post tempus deliberandi nouum tempus dari pro inuentario ut in glossa [*beneficio.*]

Necesse.] hoc uerbum usque ad illud uerbũ [*facere*] claude parenthesi: & intellige, ut in gloss. ꝙ sit necesse quoad hoc ut hæres retineat Falcidiam. Alio quin si non faceret inuentarium intra tẽpus deliberandi perderet falcidiam, & teneretur insolidum creditoribus hæreditariis ut infra. §. si quis autem.

Præstitutum.] ad deliberandum.

Si non recusauerit.] Nam si recusauit hæreditatẽ intra seu ante tempus deliberãdi, est immunis ab hære
184 ditate; si autem † non recusauit, censetur transacto tẽpore adiuisse. Taciturnitas ergo, & cursus anni, uel nouem mensium inducit aditionem in præiudicium ipsius hæredis ut infra sequitur.

Sed adire maluerit.] uel sunt abradenda, uel interpretare. Nam cũ non repudiauerit censetur maluisse adire.

Beneficio.] ne teneaẽ ultra uires: Nã quãuis fecerit inuentariũ, tñ tenetur ultra uires creditoribus hæreditariis, licèt deducat falcidiam ut sequitur. Ex quo nota
185 ꝙ hodie impetrans † deliberationem, & faciens inuẽtarium reducitur ad terminos priores qñ non erat

in-

inuentarium:Nã tenet insolidũ creditoribus, & si q̃d superfluũ est,q̃d soluatur legatariis,retinet Falcidiã

Creditoribus.]non legatariis, quia nõdũ Iustinianus induxerat ꝙ hæres faciens, uel non faciens inuentarium teneatur de suo legatariis.

Ex anterioribus.]iuriscõsultis.ff.eod. Et ĩperatorib. suprà. eodẽ. atq; ẽt ipso Iustiniano. l.cũ antiquiorib.

186 *Rudis.*] .i. simplex, & sine tot † circuitibus adeundi Principẽ,instrumẽta requirẽdi, & similiũ;Nã qui uult facere inuentarium potest sine mora, & sine uenia Principis illud facere.

187 *Nouus.*]Inuẽtarium † ergo fuit introductum à Iusti niano,licẽt antea esset inuentarium tutoris,& curatoris.l.Tutor qui.ff.de admi. tuto.

Repertus.]& positus in hac lege.

Aspernandam]aspernari dicit non tm̃ qui reiicit sed etiam qui tacet, & dissimulat aliud prorsus agens.

Eius.]deliberationis.

Debitis.]creditorum.

Census.]quantitas.Multa accipe nomina,quibus hę

188 reditas † significatur.Census,Patrimoniũ, Bona,Familia,Pecunia;Facultates,substantia, peculium,fortunæ, & si quæ similia reperiuntur.l. Nam quod. §.fin. & l.cogi.ff.ad Trebell.

Quasi hæredem.] non.n. uerè est hæres cum expressim non adiuerit,sed lex fingit,seu facit illũ hæredem.

189 Sed quærit an ꝑpetuò uerũ sit, ꝙ hæres † tacens censeatur post tẽpus deliberandi adiuisse. Angelus intelligit hoc uerũ,qñ hæres callida machinatione petiit deliberationem,aliàs secus.Saly.intelligit hunc textum, quando hęres sponte sua nemine impellẽte petiit deliberationem ut siquidẽ hæreditas sit onerosa,censeatur adiuisse,si lucrosa, censeatur repudiasse ad electionẽ creditorum,& legatariorum;Et idem uidetur uelle Bal.ẽm Alexandrum in l.1.supra.qui admitti.Quoniam ueluti inductum in fauorem, non debet in odiũ

retor-

retorqueri.l.quod fauore.C.de legibus. Ita inductum in odium non debet in fauorem redundare. l. si quis solidum.ff de hæredibus instit.Glossa uero in l. quandiu institutus.ff.de acquir.hæred.& ibi Dynus. Intelligit hunc textum quando ad instantiam creditorum hæredi tempus ad deliberandum fuit pstitum, & dicit hic Bar.post Cy.qp est notabile dictum.Paul.Castren. dicit hunc textum procedere quando non apparet ad cuius instantiam tempus fuerit assignatum . Fulgo.& Corneus sequuntur intellectum Salyceti. i.non distinguentes utrum hæreditas sit onerosa, uel lucrosa; Et uerum hoc opinor qp semper hæres censeatur adiuisse.Destinctio autem Salyceti procedere posset quando hæres petita deliberatione, inuētariū nullum fecisset. §.si quis autem. Nam tunc quia dupliciter legem fraudare uoluit, & petens deliberationem, & inuentariū omittens,interpretatio omninò est facienda contra eū.

Vel non recusauerint.] Hæc tria paria sunt in termi-
190 nis huius.§.adire,† pro hærede gerere, non recusare intra tempus. Aditio fit apertè.Gestio ex facto non tam apertò. Non recusatio ex dissimulatione,& callida animi machinatione.

Oneribus.]Creditorum non legatorum.

Temerario proposito.] quæ temeritas per hanc legem
191 semper hodie præsumetur,† cum paratissimum habeat remedium hæres inuentarii conficiendi, & uelit confugere ad deliberationem sine delectu.Quid tamē si quis non temerè peteret deliberationem? Remanemus in puris terminis,quando hæres fecit,uel non fecit inuentarium.Et illud uidetur applaudere intellectui Angeli,quem suprà retuli.

Minime eam repudiauerit.]Quo casu censetur adiuisse, si hæreditas sit onerosa, & uelint creditores,aliàs secus.Et ita supra retuli saluari posse sententiam Saly.
192 *Beneficio.*]sed nunquid tenetur legatariis de suo?Minimè per hanc legem. sed hodie, inquit glossa.ex § si

uero

uero non fecerit.auth.de hæred. & falcidia.omni sublato circuitu.i.siue hæres petat deliberationẽ, siue nõ teneẽ de suo si non faciat inuentarium . Vide hãc glo. q̃ paucissimis uerbis ponit substantiã totius legis. Hoc mõ. Aut hæres neutrũ fecit. Aut fecit inuentariũ tm̃. Aut petiit deliberationẽ tm̃. Aut petiit deliberationẽ, & inuentariũ fecit. Primò casu, tenetur creditoribus de suo & perdit Falcidiam,atque ẽt tenetur de suo hodie legatariis.An uerò amittat hodie legitimã?Sũt opiniones.gl.hic,& sæpè alibi tenet non amittere; quod qualiter ꝓcedat, tradit hìc Bal.& cõfertim alii Doctores,& in auth.sed cũ testator.infra ad l.Falcidiã. secundo casu , potitur hæres oĩbus priuilegiis huius legis, & auth.de hæredib. & Falcidia, Et decẽseptem adhuc priuilegia,seu utilitates decerpsimus ex hac lege.Tertiò casu qñ hæres deliberauit tm̃ , tenetur creditorib. insolidũ,& Falcidiã amittit,ut hìc, non tñ tenetur legatariis de suo . Item an patiatur alia dãna? utique,&
193 hoc ꝑcipue qđ seqtur in textu,quia patitur † iuramẽtum in litem. Quarto & ultimo casu,serua quod habuisti a.§.finaũt hoc.usq; ad hunc.§.ut. s.eiusdẽ cõditionis sit,cuius erat ante hãc legẽ, & cõsequenter oẽs leges digestorũ,& pleræq;.Codicis locũ habebant,nisi ꝙ hęres non repudians intra tempus, censetur tacitẽ adiuisse.Item restituendo res in inuentario descriptas,euitat iuramentum in litem ut nunc dicam .

Recusauerit.]intra tempus deliberandi;Nam post tẽpus non posset recusare ut supra proximè , quia ad sui præiudicium censeretur tacitè adiuisse.

Minimè conscripto.] Ergo à contrario sensu,si inuentarium fecisset, restituendo res descriptas in inuentario liberareẽ . Vñ hinc est decimaoctaua,& ultima u-
194 tilitas ex hoc textu.Hæres † cũ inuentario, ẽt deliberans,euitat sacramentum in litem. Et sic est casus, inquit Corneus,ꝙ confectio inuentarii etiã ꝓdest repudiãti.Rõ est quia ꝑsumi tur ꝓ inuẽtario.ꝙ s.non plures

res

res sint res q̃ illæ, quæ in inuentario sunt descriptæ. §.licẽtia danda s̃. Ampliatur multò magis si non petita deliberatione inuentariũ legitime fecisset. d. §.licentia danda. Fallit si inuentarium non fecisset: ut hic expressim in textu, qui tex. uariè laceratur, & interpretatur, ut nunc subiiciã, idẽ si post tempus deliberãdi fecisset. §.sin uerò postq̃. Quid si intra tempus factum fuisset; sed hęres ꝑ dolum, uel nequitiam res aliquas nõ inseruisset, iurabitur nè contra eũ in litem, an sufficiet pęna dupli de qua in d. §.licentia danda?

Vel his.] substitutis, fideicõmissariis, atque omnibus aliis, qui ex testamento, uel etiam ab intestato uocantur. l. 1. 2. ff. de petit. hæreditatis.

Reddere.] Ex hoc uerbo deducitur secundũ Fulgo.
195 Alex. Corneũ, & Iasonẽ ꝙ hr̃s † deliberans, habet res hæreditarias pęnes se. l. uerbũ reddẽdi. ff. de uerb. sig. l. Aristo. l. ait ptor. ff. eodẽ. unde infertur idẽ esse hodie in hęrede faciente inuentarium; q̃nquidẽ bñficia iuris deliberandi transfusa sunt in inuentarium; unde & queadmodũ hic notant Doctores hæredem deliberantem non censeri adire, idem trahetur ad hæredem facientem inuentarium contra Cynum.
196 *Quãtitate.*] ambigitur ualde an hæc dictio † intelligatur de quantitate, seu numero rerum, an uero de ęstimatione rerũ extãtiũ & apparentium, quam taxat iudex ex iuramento petentis. gl. hic vr̃ intelligere de æstimatione. Petrus à Bella Pertica, Cyn. Fulg. Alex. Corneus, de quantitate seu numero rerum. Vñ deducit unum mirabile, & quotidianum Fulg. ꝙ si quispiam alterius hæreditatem contrectauit, nec inuentarium fe-
197 cit: postea cõuictus, & cõdẽnatus † in petitione hære ditatis compelletur stare iuramento petentis exprimẽtis hanc rem, uel illam, ueluti in simili habemus de tutore, qui omiserit facere inuentariũ, Ias. in l. in actionibus. ff. de in litẽ iurando. Didacus in c. 1. nu. 17. de testamentis dicit sñiam Fulgosii nõ esse admittẽdã ex̃ ca

sum

sum huius.§.Et nec tunc semp,sed ubi hæres iniquissimè, & mala fide alienam hæreditatem contrectauit. Aduerte quia subtilis,& utilis est indagatio.

Sacramento.]qđ nostri appellant iusiurandū in litē, seu iuramentū affectionis ut. ff. de in litem iurando.

Res accipientium.]siue ij sint creditores,siue substituti,siuè quocunque alio iure uocati ex testō,uel ab in-
198 testato Qui † si sint legatarij?Glossa uocantur.uidet eos non admittere ad hoc priuilegium . sed magis est ut admittantur, maximè si sint legatarij partis bonorum,uel si insignis sit perfidia recusantis. Quid enim si tanquam prædo inuasisset hæreditatem alterius ? uide in auth.Hoc amplius.infra de fideicom.

Cum taxatione.] quam iudex prius debet facere, ne actor pp nimiam lucri affectationem an immensum iuret.l. in actionibus. ff. de in litem iurando.

Constitutionibus.]illi cum antiquioribus.& illi,quā non habemus, in qua sensus Gordianæ continebatur ut supra in principio legis.

In unum congregatis.] & si quid boni in eis erat, ad hanc constitutionem transposito ; Nō.n. in omnibus est eis derogatum.Imò fermè in nihilo quoad constitutionem in.l.cū antiquioribus.ut hic per gl.& Doctores & suprà.§.Et hæc quidem. quanuis eius remediū sit superuacaneū si q̄s p̄ntis legis bñficio uti uoluerit.
199 *Omnes.*]ergò & infames,†cum sint hæreditatum capaces.l.in arenam.supra de inoffi.test.l. 2.§.si mulier. ff.ad Tertullianum.& spurij cū non nisi à bonis paternis arceantur.l.fi.s̄ de natur.lib.& Iudæi cū utant̄ iure Romano.l.Iudæi.supra de Iudæis.potientur beneficijs huius legis,si non in omnibus, saltem in plerisq;.

Nostro subiectos Imperio.]i.ciues Romanos, undecūque sint oriundi, & degāt.l.in orbe.ff.de statu.ho.l.Roma.ff.ad muni. Quāuis Iudæi nō sint ciues Romani,
200 & tñ nō arceātur ab inuētario:sed infames,† & spurij sunt ciues Romani.inst.de ingenuis.licèt nō habeāt

uerum

ueram nobilitatem,atque existimationẽ illæsam.l.cognitionum.§.existimatio.ff.de uariis, & extraord.cog. qđ nõ intellige de oĩbus infamibus, sed de illis q nec maximã,nec mediam capitis deminutionẽ passi sunt.

Quantũ in hæreditate.] licèt aũt miles non teneatur ultra uires ob omissionẽ inuẽtarij,non tñ habebit alia lucra, & beneficia inuentarij,ut s̃ de Eccl̃esia,aliisque locis, & p̃sonis fauorabilibus fuit expositum. Nunqđ
201 hoc uerũ sit ut miles † non faciens inuentariũ nõ teneatur ultrà uires? Non sanè.§.pe.aut.de hr̃d. & falc. Et sic,inquit gl. correcta est hodie lex ista in hoc;in aliis quoq; hæc lex corrigitur, & suppletur p̃ decretũ authenticum, ueluti ꝙ hæres amittat integram falcidiã,si non omnes res inserat in inuentario. Quòd legatarii uocentur. Quòd hæres teneatur de suo etiam legatariis.§. si uero non fecerit.iuncta glossa.

VV. CC.]i.uirorum clarissimorum; Qđ fuit anno Domini nostri Iesu Christi. 531. quanuis Haloander, & perperam ut imperuincibiliter ostendi in proœmio institutionum dicat anno.533. Ex his Deo Trino, & Vno patrocinante sit impositus finis nostro tractatui,
202 & Glossematibus huius pulcherrimæ legis,quæ † est una ex quinquaginta decisionibus. tanquam iubar splendescẽs in hoc.Codice, q̃uis Cagnolus in l.fi. supra de pactis.ubi enumerat hasce qnquaginta decisiones, huius non faciat mentionem: sed decipitur Cagnolus cum consultissimè fuerit hæc constitutio promulgata, & directa ad patres conscriptos cum maxima maturitate, non minus quàm alia quadragintanouem, ut supra de emendatione Codicis Domini Iustiniani. Laus Deo.

FINIS.